BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
12
16 G
21

C - 426 - b.)
12 - 16 - G - 21

[illegible]

Joannis Reuchlin
Capnion
Vel
De Verbo Mirifico.

[illegible]

12-16-6-21

S. Maria degli [illegible]

12-27. h. 5.

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS .LL.DOCTORIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

r Erum arcanarũ curioſi quidã exploratores Camerarie Dalburgi
antiſtes Vangionũ ſacratiſſime, quos & reconditæ uerborũ uires,
& abſtruſæ uocum energiæ, et diuini ſecretorũ nominũ characte/
res ſollicant, ætate noſtra (quantũ uidere mihi recte uideor) non parum ſece
dere ab antiquiſſimis principũ philoſophorũ ueſtigiis deprehenduntur, &
circa mirabiliũ effectuũ plenissimas myſteriorũ operationes ſæpe multũq;
aberrare, hac potiſſimũ de cauſa, ꝙ uel caduca figurarum obſcuritate obli/
terata uel deprauatione Librariorũ peruerſa & mẽdoſa, ea ſacræ illius phi/
loſophiæ ſymbola, & ueneranda ſupnaturalium uirtutum ſignacula nedum
intelligi ſed nec legi queant. Quare tedio plæriq; ac inerti fruſtra defatiga
tione affecti, tam laudabile contẽplandi genus uel horrendo fugiũt, uel ne/
gligendo iandiu cœptũ deſerunt. Vnde ductus ego incredibili quodã grati
ficandi ſtudio, et nimirũ amore ſingulari, erga omnis bonæ artis columen
egregiũ Ioannẽ Lapidanũ theologię doctorẽ, tam monaſtica Carthuſiẽſiũ
uita ꝗ̃ editione librorũ inſignem atq; primũ, cuius ferulę manus ſubdiderim
in exercitamentis humanioribus inſtituendus. Addam adhuc & utriuſq; iu
riſconſultiſſimũ & politioribus literis ornatiſſimũ uirum antiqua mihi ob-
ſeruatũ amicitia Sebaſtianũ Brant Argẽtinẽſem. Et item ingenio prẹſtantẽ
& miro characterũ artificio nobilem ac uariis diſciplinis eruditũ Ioannem
Amorbacchiũ, utroſq; in hominũ doctiſſimorũ literaria republica clariſſi/
mos, ut neſcias fama ne geſtorũ an ciuitate illuſtriores, Sunt enim non me/
diocri Baſileæ inter ſummos ciues laude, Tantorum igitur uirorum motus
ingenti amicitiæ uinculo, tantas auſus ſum tenebras & tam obfuſcata ſacra/
torũ immo ſecretorum uerborum latibula ingredi, & quaſi de adytis oracu
lorũ et uetuſtiſſimę philoſophię penetralibus, exponere noſtro ſeculo quã-
tũ nobis memoria ſuppetit, uniuerſa ferme nomina, quibus ſuperiori æta-
te ſapientes homines & miraculoſis operationibus præditi utebantur in ſa
cris, ſiue pythagorica fuerint & uetuſtiorũ philoſophorũ ſacramẽta, ſiue He
brẹorũ Chaldẹorũq; barbara memoracula, ſeu Chriſtianorũ deuota ſuppli
cia, quę de illorũ libris atq; linguis in hoc opere prõpta cernere licet, Quod
iccirco nomini tuo dedicauimus, quoniã ſacra ſacris debentur, & maxime ſa
cerdotia ſacerdotũ principibus, quali tu dignitate cæteris anteſtas, non ſolũ
ob magnitudinẽ ditionis atq; potẽtię, cuius tu cumulatiſſime diues es, uerũ
etiã propter inenarrabilẽ uariarũ literarũ peritiã, cuius teſtis eſt bibliothe/
ca illa tua latinis, gręcis, & hebraicis uoluminibus referta. Vnus Germaniæ
noſtrę theſaurus, quo ſum uti ſolitus ſemper pro animi mei ſententia. Triũ
igitur philoſophorũ de Verbo mirifico diſputationem accipe, quos inter ſe
(ut ſectarũ cõtrouerſia cogere debuit) altercantes finxi, quo magis eluceſcat
occulta ſacrorũ nominũ proprietas. De quibus & de tot numero atq; tantis

unum tandē ſupreme quidē mirificū beatificūq; nobis eligendi facilior pręſtetur occaſio. Et ut breui argumēto rem omnē cognoſcas, Sidonius de ſchola Epicuri primū putatus, deinde inuētus in nullius uerba iuraſſe, omnifariā philoſophus, cupiditate diſcendi peregre proficiſcitur, poſt multa ingreſſus Sueuiam, philoſophos duos in oppido Phorce conuenit, Baruchiam hebræum, & Capnionem chriſtianū, cum quibus de uariis diſciplinis, atq; mox de ipſa diuinarū & humanarū rerū ſciētia diſſerit, de opinione, de fide, de miraculis, de uirtutibus uerborū & figurarū, de arcanis operationibus & myſteriis ſignaculorū. Hoc modo uniuerſarū gentiū, quæ aliqua excellēti polleāt philoſophia, aut non illiberalibus cerimoniis & ſacrata nomina & cōſecrati characteres in quæſtionē incidunt, fit enumeratio ſymbolorū, a ſingulis pro ſuæ ſectę ritu diligēter, uſq; dum Capnion in libro tertio uix tandē ex omnibus ſacris unum ihsuh nomen colligit, in quod omniū ſacrorum uirtus atq; poteſtas refertur, quod eſt ſemper & ſuper omnia benedictum. At nunc ipſum Sidonium audiamus.

SIDONIVS. Si qd eſt omniū in natura humana uſpiā amice Baruchia tuq; Capnion, uterq; Gades atq; meta incredibilis deſiderii, & aſylum lōge perſequentis me admirationis meę (uobis em̄ iubentibus et auſcultātibus ſolis libet intrepide loqui) quod perpetuā nobis uoluptatē pariat, unum hoc & omne ut opinor conſtat eſſe, nihilq; fere aliud q̄ noua quotidie ac noſtro ſenſui peregrina quædam, uel alias alio tempore ſeu aliter atq; iam pridem ſenſæ fuerint, res ipſas pcipere, quod animū noſtrū amœnitatis auidū, ſemp admirando quodā oſtento nuperrime ad experiundi allicere uoluntatē, & in opus quantūcunq; arduū propellere ſolet, Quo facile crediderim ut nō modo auitum genus meū (quod plane fuit multis ſæculis, atq; nūc omniū rerum peritia extat pcelebre) uerum & uniuerſam Sidona, unde mihi & nomen & origo eſt, atq; adeo totam patriā, uel iocunda nouitas, uel ſtupenda antiquitas, in quāuis dulces attamē duros labores incitauerit. Ab æuo nāq; ſoliti ſunt Phœnices & uariarū regionū indagini, & nouarū rerum ſtudiis ſupra quā dici poſſit indulgere, qui ſuapte diligētia primi literas inuenerūt, quarū beneficiū apud Grecos fortaſſe nō ingratos uiros collocarūt. Et poſt exquiſitā numerorū rationē terras & cœlos menſi ſunt. Naturaliū item & bellicarū artium expertiſſimi. Ad extremū ſemper ea gens & mores hominum multorū uidit & urbes, quę res in maximā ei terrarū parti gloriā ceſſit ac præ cęteris ingens præconiū. Pace enim ueſtra maiores ego meos nimis forſitan laudo, ſed uincit amor patriæ, ſecq; nihilominus prodit ipſa ueritas. Nam & de atomis dogma illud antiquū, cuiuſdā mei quondā popularis uiri Sidonii primū fuit Mochi nomine. Idq; ante res Troianas, ut pernoſcatis quantū induſtria, quantū ingeniis multorūq; negociorū inueſtigationibus Phœnices pręſtiterint, quippe quod ne Lucano quidem hiſtorico magis q̄ poeta clam fuit, ita canente. Phœnices primi famæ ſi creditur auſi Manſurā rudibus uocem ſignare figuris. Nondum flumineas Memphis cōtexere bi

blos Nouerat,& ſaxis tantũ uolucreſcꝫ feræcꝫ.Sculptacꝫ ſeruabãt magicas animalia linguas.Eorũ ego monumenta laudis & ueſtigia ſequẽdi cupidus, ad quæ(ut natura fieri ſolet)me tandem duxit paterni quocꝫ ſanguinis profluuiũ,iam annis nõ paucis inter multa mari terracꝫ uerſatus ſum,optimos quoſcꝫ ſermonũ rerumcꝫ artifices quęritans,ut hinc quid diceretur audirẽ, inde cernerem quid agendũ ſit. Nec enim patria ſolum mea tota ue tripolis uicinia contẽtus fui,recte diuerſarũ atcꝫ potius uniuerſarũ artium magiſtra, quanq̃ nunc barbarico cœpit ritu torqueri,ſed abii,exceſſi,euaſi,erupi longius,poſt Libanũ & Syriam plus peragrando q̃ Menelaus ille,qui Telemachum & Piſiſtratũ hoſpites,uerſibus iſtis de ſua peregrinatione certiores fecit,Sum non pauca quidem paſſus,multiſcꝫ periclis Nauibus aduenies octauum labor in annũ,Vſcꝫ Cyprũ,poſt Phœnicen Aegyptiacꝫ arua,Inde per Aethiopas & Sidonios & Erembos,Ac Libyen,ubi cornigeri pabulãtur & agni.Sic mihi nõ defuit in tam longo earundẽ uiarum diſcrimine labor,quo uſcꝫ relicta primũ Britannia,deinde Gallia,tum Rheno ductore in Germaniam iter conceſſum eſt,ambos ut uos ſapientes uiderem atcꝫ probarem nõ tam oculis q̃ auribus.Ego enim Plautinũ illud ita conuerterim. Pluris eſt auritus teſtis unus q̃ oculati decem,in cognoſcendis pręſertim hominibus philoſophis,quales accepi uos eſſe fama undiquacꝫ celebratiſſimos. Et ut primum de te liceat dicere Capnion,quem patria Phorcenſem ex uariis librorum atcꝫ tabularũ tuarũ inſcriptionibus eſſe acceperã,ſtupenti mihi ſæpius multo q̃ ulla de re alia, ꝙ philoſophiam ſylueſtris Sueuia funderet. Tum erãt itineris quidã comites abſtruſarũ artiũ mecũ ſtudioſi,qui reſponderẽt nõ fore creditu difficile,aſperitatẽ eam poſſe quandã pręſtantẽ indolẽ gignere,cõmemorãtes Ratiſpontanũ quondã antiſtitẽ gręca lingua Polyphemũ Gentilitia uero Albrechtũ cognomento magnũ,qui nõ tantũ Ariſtotelem ſed & alios Peripateticę philoſophię ſectatores primarios ſuperare uiſus ſit, tamen in Sueuia & ortũ & alitũ.Quod ego ipſe ita fuiſſe cognoui.Legeram enim iam aliquot inſignes libros,ab eo uiro latine conſcriptos,ob ſingularẽ eorum excellentiã in græcã linguã præter ſolitũ traductos. Denicꝫ non uanas,nõ fragiles credendi rationes in mediũ adduxere,quod ueſtrates alio facile migrent,& propter uictus tenuitatem,& propter agrorum colendorũ moleſtiã,& propter inopiam pecuniarũ.Iungam ipſe denuo quod ea regio nequeat abundantibus eſſe mercibus aſſueta.Iccirco migrantibus Sueuis arbitrabor optimorum præceptorũ ſemper copiam affore,quoniam ad optima quæcꝫ loca migrandum ſit iis qui ſterilia fugiunt.Itacꝫ ꝙ doctrina,eloquentia,conſilio polles,non inde eſt ꝙ ex ſylua natus ſis,quam quondam aut Bacenas aut orciniam nũc nigram uocant.Sed ut ex tuis audio,quia non modo antiquam Parrhiſiorum Lutetiam,uerum etiam pene uniuerſa Galliæ & Germaniæ,non nulla Italiæ gymnaſia Romamcꝫ caput ſtudiorũ perluſtraueris.Quanquã uidere mihi uideor aptitudinẽ Phorcenſis agri nõ nihil ingeniis indigenarũ cõferre,idcꝫ uerum eſſe literatorũ hominũ ingens

numerus inde genitorũ facit. Nõ eñ multo minorẽ genitalis cõditionis uim habet patria q̃ pater ipſe, ſi Porphyrio creditur. Habetis ſermonẽ bene longum aduenæ hominiſq; peregrini, qui de ueſtra regione differere conetur. Sed ut eius me loci unde alteri genus, alteri fuga eſt, haud ſegnẽ putetis indagatorẽ eſſe, commodũ utiq; fuerit, ne obmittã quidẽ hoc ipſum, q̃d in Phœnicia de monumentorũ ueterũ doctiſſimis autoribus cõpertũ habui. Nam in Troiæ olim nõ tam bello q̃ pugna cõſtat Phorcyn iuniorẽ Phrygii exercitus ducẽ fuiſſe, Homeri teſtimonio, q in nauiũ enumeratione ſic ait, Phorcys ille Phrygũ ductor fuit Aſcaniuſq;. Aduerſa itaq; fortuna dũ Ilium caderet, coacti ſunt qui uitã ſeruaſſent, ex innumeris pauci ſuperſtites, alias ſibi ſedes quęrere, alia regna ſperare. Igĩt Aeneas cũ Aſcanio periculorũq; ſocio Phorcyde q̃ plurimis etiã reliquis Italiam petunt. Sed Aſcanius cũ ſub Albano monte oppidũ cõderet, & quiſq; ſibi manendi locũ alius alibi deſtinaret, is ſe demum Phorcys iunior ſuperioris Phorci qui Sardiniæ Corſicęq; rex, ab Atlante quondã uictus & in mare ſubmerſus perhibetur, ex Euryale nepos per Italiam & Inſubres Germaniã ingreſſus, et traiecto ingẽti lacu inter Iſtri & Rheni fontes, per faciliora loca montanaſq; planicies aduerſus ſolem occidentẽ tendit, ubi fluuiũ offendit limpidiſſimũ & piſcatoriũ eiuſq; in ripa imbecille tuguriũ. Ad quod ſe laſſum trahens ueſtigiũ, ſenex quidã corripuit, grauatus annis & totus baculo incumbẽs, qui cũ Phorcyn in tam deſerto nemore, cum tanta familiæ copia incedere uidiſſet exterritus, parũ abeſſe putabat quin ſpiritũ omnẽ emitteret. Phorcydi autẽ quęrẽti quid hoc fluentum uocaret, Senex ipſe reſpondit, Aeneas nomẽ eſſe. Tum attonitus eo nomine Phorcys, uerſaq; ad flumẽ facie mox ſubintulit. Tu ne ille Aeneas quẽ Dardanio Anchiſę Alma Venus Phrygii genuit Simoentis ad undã? Quos uerſus poſt hac Maro Virgilius in ſuã Aeneida trãſtulit, peregrina uetuſtate delectatus. Hic itaq; ſumpſit omen & ſortẽ aduena manendũ ſibi fore, cœpitq; multitudinẽ ſuam hortari ne diuinũ oraculũ contemnerent, q̃d in Troiani antiſtitis nomine deprẽhendiſſet. Nam quibus Aeneas iandudũ haud modicis interuallis eſſet relictus, eis iam ſeſe liquido alter Aeneas oſtẽderet. Dux igitur Phrygius & animo & more regio cunctis iuſſit ut quantũ quiq; conari poſſent, arborũ undiq; roboribus erutis, ex deſerto campeſtrẽ agrũ efficerent. Quo in loco breue oppidum & arcem extruxit, quã de ſuo & aui nomine Phorcen appellauit, tantum extat ab illo grauiſſimo & ſanctiſſimo atq; omni laude & honore digniſſimo uiro Aeneas dilectus, ut ad ſolã uocẽ quia fluuius Aeneas diceretur, ſedendũ ei quaſi ad ꝑpetuũ Troiani Aeneæ monumentum eligeret. Acceſſu itaq; temporis cum de mediocri familia populus copioſus fieret, & cœptę habitationis anguſtia uicinas ſyluas cædere, arua colere, uicos ædificare, ac urbes educere cogeret, aiunt illũ pręter tam ruſtica q̃ urbana, multa etiam alia iſtuc oppida fundaſſe, quorũ ſingula nominibus ſingulis tam matris q̃ materterarũ ad æternã proſapiæ memoriam notauit, quæ partim edax abolere uetuſtas, partim cõmutare barbarorũ im

modeſtia nititur. Nam quod quondã Euryale iam Aurelium, quod Stheno
antea, nunc Sthein, quod Scylla, Scell dicitur, quod olim Meduſa, id ſuperio
ri ætate in nouam arcem cõmutatum eſt. Sic Gorgoneæ Phorcynides (qua/
rum lata eſt fama & uetuſtiſſima cõmemoratio) fertili hac gleba, hoc ſitu lo
ci amœno huius oppidi Capnion, id eſt ortus tui ſulco, in ſempiterna omĩq;
æuo duratura hominũ memoria cõſeruantur. Et ne deeſſet quoq; poſteris
Aſcanii ſocii reducis atq; collegæ ſui diutinũ monumentũ, cœpit etiam eius
urbis cogitatione quã idem ſub Albano monte ſulcabat in orbem ipſe ſimi
le quiddã exædificare, q̊d pari nomine Longã Albam uocauit. Id nomẽ ho/
die permanet a Phorce intra ſecundũ lapidem. Ita uidiſtis originis uéſtrę ta/
bellam me pingere Eudoxi more, quaſi aliquam nautarũ chartam, quatenus
eo cognitionis nos ducat, credi poſſe tãtos uiros in omni doctrina ornatiſſi
mos, quanquã diuerſæ ſectæ tamen uno ceſpite natos, quorũ conuerſationẽ
plus q̃ aurum, argentum, uniones et omnia precioſa iandiu ſingulari deſyde
rio quæſierã in his ſentibus et ſaltibus, in hac ipſa Sueuia inueniri. Nũc quid
huc acceſſerim animum aduertite. Poſt loquendi, dicendi, ſentiẽdiq; artes,
quibus ſub ferula ſum initiatus, deinde poſt diſciplinas numerandi atq; me-
tiendi, quas liberiori ſpiritu hauſi, ducebar admiratione rerum tam in terra
q̃ in æthere ad naturalia documenta, quibus omnem uitæ meæ curſum con
ſummare ſtatueram. Quia de moribus (quam partem aliqui philoſophię pu
tant) ego parum exiſtimabam dandum operę. Neq; illam nimia ingenii oc-
cupatione dignam arbitror, cp uſus ipſe moralis obſeruatione conſuetudi
nis & communi uitæ cõuerſatione conſtet, quã minæ blandimentaq; pue-
ros uindicta maiores doceat, nõ nihil etiam natiua uirtutibus ipſis induſtria
tribuit, quę doceri ſtuderiq; nequeunt, ſed ut ut expoſtulat cuiuſq; regionis
inſtitutio inualeſcunt. Vnde uidemus id quod hic uirtus dicitur, alibi uitiũ
haberi pro incolarum opinionibus. Sic ius eſſe aio nihil aliud q̃ quod homi
nes uolunt. Ciuilitatẽ itaq; iuriſq; prudentiã in ſola uulgi aut iudicũ perſua
ſione contineri mea ſententia eſt, ſiue tu id oratoria eloquentia, ſeu muneri/
bus aut blãditiis efficias, dũmodo mulceatur qui iuri dicendo pręeſt. Apud
Vlpianũ abſq; controuerſia uirũ conſultiſſimũ legitur Barbarius quidam
Philippus, cũ ſeruus fugitiuus eſſet Romæ præturã petiiſſe, tum pretor deſi
gnatus & pretura tandẽ functus eſt, receptũq; fuit nihil eorũ reprobari quę
ſeruus in tantę dignitatis uelamento geſſerat. Idem grauis autor de ſtatu ho
minum hęc poſteritati ſcripta reliquit, Ingenuũ accipi debere etiam eum de
quo ſentẽtia lata eſt, quãuis reuera fuerit libertinus, quia res iudicata pro ue
ritate accipitur. Et Paulus Romanorũ peritiſſimus iuris ait, Hodie propter
uſum imperatorum, ſi in argento relatum candelabrũ ſit argenteum, argen/
ti quoq; eſſe, non aũt ſupellectilem, quoniã error ius faciat. Quod igitur uel
populo uel principi ſeu regi hoc eſt iudici placuit, tũ per cõſuetudinẽ, tũ per
cõſtitutiones legis habet uigorẽ. Nam ut Iulianus inquit, Cũ ipſę leges nulla
ex alia cauſa nos teneant, q̃ q; iudicio populi receptæ ſunt, & populus lege

regia omne imperiũ & poteſtatẽ in regem contulit,liquido apparet omnẽ iuris prudentiã ex uoluntate hominũ ſola pendere,quę ſi eſt ſuffragatrix bonorũ & malorũ ſubiugatrix,bona res dicitur et publica et priuata.Sin aliter contraria.Propter iniqua enim quę populo uel probante uel tolerante fiũt, Heſiodus in operũ & dierũ libro cũ multa de regibus & iudicibus iuſticiaq́ꝫ ſcripſiſſet,tandẽ uoluit plebem ſæpe luere peccata regum.i.iudicũ. Vniuerſos quippe iudices nõ ſolum ipſe,uerũ etiam & Homerus et cuncta quidem antiquitas reges nominauit,quorũ inſigne iuriſditionis ſceptrũ gerit.Cuius teſte fuerit aduerſum Agamemnonẽ Achillis nobile illud iuramentum ſex aut ſeptẽ Iliadis uerſibus explicatũ.Non apud imperitos,ſed ut ego arbitror & mecũ longe plures in hominũ doctiſſimorũ et humaniſſimorũ cõſpectu loquor,quos nõ lateat tam celebrẽ illam & uulgatã iuris exercitationẽ,& a queſtuariis ingenti precio licitatã,& a cõtrouerſiarũ cõſultoribus plus q̃ diuinam prope habitã,nullius uel mediocris momẽti,quaſi artẽ aliquã ſellulariam aut cerdonicã rectius ęſtimari,pręſertim homini libẽter ad res altas & digniſſimas ſumma laude intendenti,ac non potius fragilia,caduca,fluxa & inania,gloriæ,pulchritudinis,diuitiarũ,ætatis ludibria quælibet admiranti. Citabitur(ſi uultis)iſti ſermoni grauis & ſanctus teſtis & autor ualde bonus Cicero,qui ante tribunalia defendere auſus eſt meã in ea cauſa opinionẽ,etiã auſcultante & inuito Seruio,qui ſe tum aliquẽ doctũ in iure ciuili putabat. Oro te Capnion,qui etiã in eiuſdem profeſſionis officina ſudaſſe uſq́ꝫ ad coronã & laurũ diceris.Quod ornamentũ,quę dignitas,quę gratia,quæ admiratio ſita eſt in eo ſtudio:q̃d tam tenui hominũ opinione pendet in ſingulis literis atq́ꝫ interpũctionibus uerborũ occupata,q̃d omniũ factionũ autoritas & iniuriarũ robur,& iurgiorũ incendiũ,& iniquitatis fomentũ eſſe conclamatur ab omnibus,non dico plebeis tantũ,uerum etiã nobilibus,quod ſolum inania magiſtratuum nomina,& quotidiano timore pleniſſimos honores mercenariaq́ꝫ lucra,& diuitias nemini ſapienti appetendas,ſibi metam figit,& propterea multorũ inimicitias ſuis cultoribꝰ aperte cõciliat,quibus tot Antonii,tot Catilinæ ob os uerſantur,& animũ quietis appetentem nõ ſinũt eſſe quietũ.Deinde nõ eſt difficile noſſe q̃d ab omnibus ſeruatᷓ,quod uero nõ uicatim obſeruatᷓ,id nõ eſſe ius perhibẽt.Cur ergo admirabor tãtopere,q̃d mecũ quilibet lanii,coci,fartores,piſcatores,aucupes,uenatores nõ uerint: Magnũ uobis ne uidetᷓ ſcire nomen cuiuſq́ꝫ legis & ad omnẽ euentũ applicare: Cur nõ maioris ęſtimabitis unguẽtariũ:quẽ a reponẽdo apothecariũ uocãt,ſcire uniuerſa tabernę ſuæ uaſcula,pyxidas,urceolos,pateras,cyathos,phialas,aromata,pigmẽta,pharmaca: Aut ſutorẽ meminiſſe quãlibet formã cuiq́ꝫ pedi addere,ſimul & ſubulas quoq́ꝫ acus,forfices,digitalia non obliuiſci: Quę oĩa uſus,exercitatio,neceſſitas & urgẽs in rebus egeſtas edocet,et q̃nq́ꝫ horũ ſimilia fames bruta cogit.Quis expediuit pſitaco ſuũ χαῖρε Picaſq́ꝫ docuit noſtra uerba conari: Magiſter artis ingeniq́ꝫ largitor uenter negatas artifex ſequi uoces,ut ait Satyricus ille.Igitᷓ q̃d nõ ꝓpter ſe diſcitᷓ,ſed

propter diurnũ uictus humani cõmerciũ,propter terrenas concupiſcentias
humanæ menti extraneas,quo nam id ego pacto philoſophiæ ſacratiſſimæ
tanquã membrũ adiungã,ſine quo manca uideri poſſit,ut q pede caret clau
dus nominetur,& qui lingua mutus.Omitto hæc neſcio enim quę procella,
quis me fluctus huc deriuauit.Redeo unde digreſſus eram.Nam omnẽ ego
uitæ meę curſum in contẽplatione rerũ naturaliũ cõſummare ſtatui,ex qua
ſola oritur quã uere ſcientiã dicere poſſumus. Cætera enim aut inſtrumẽta
ſunt ſcientię,aut ſupputationũ diſciplinę,aut cõmunis ęſtimationis uſus,aut
figmẽta cogitationũ de rebus quas abſq; corpore ac materia ſubſiſtere opi-
nantur,& propterea ſimplices nominant,hæ cum nõ ſint uſquã,tamẽ eſt ge
nus hominũ qui nõ ſatiantur de rebus ſenſui noſtro ſe offerentibus ſcientiã
abſumere,quę falli fallereq; nõ poteſt,ſed onerant mentẽ cogitatione quo-
rundam tenuiſſimorũ flatuum,& ſeparatarũ formarũ quæ quoniã in natu
ra non ſunt,ſed ſupra naturã eſſe putantur,iccirco metaphyſica uocant.Hęc
ego nõ eo conſilio diſputo ut homines eruditos redarguã,quanq̃ reprehen-
dendi uidentur,ſi ritum ſciendi quo fonte hauriatur,& qua ſemita procedat
æqua lance ponderemus.De quo Ariſtotelẽ tuum loqui ſinas optime Ca-
pnion,in cuius te palæſtra plurimũ exercuiſſe atq; inde gymnici certaminis
exacto tempore inſignem tiaram,& aureos annulos tetuliſſe ferunt. Nam
Baruchias hic magis(ut audio)Pythagorã ſequi dicitur,& ſi quis alius uixit
antiquior Magus.Stagirites itaq; ille in reſolutoriorũ poſteriorũ libro ſecũ
do,ad extremũ prope in hanc tamen ſententiã expoſuit,quæ ut arbitror nõ
nihil huc quadrãt.Audite ambo,ſi forte latine ſatis explicare poſſum.Eſt em̃
(ut ſcitis)& græce nimiũ ſenticoſus Ariſtoteles & umbroſus & etiam ſcaber
nec niſi a ſuis uoluit intelligi.Verba illius ſunt huiuſcemodi,Ex ſenſu pullu-
lat quã dicimus memoriã,ex memoria uero ſæpius eiuſdem rei obtẽta naſci
tur peritia.Plures enim numero memoriæ una eſt peritia.Ex peritia aũt uel
ex toto in anima quieſcente uniuerſali uniuſcuiuſdam de pluribus aſſumpti,
quod quidẽ in ſingulis unum inerit illis idem,artis principiũ oritur & ſcien
tiæ.Audiſtis Ariſtotelẽ,cui haud abſimile Afranius quondã poeta et lepide
& prudẽter,nec minus uere in libro cui Sellæ inſcriptio eſt,de ſcientiarũ ſca
turigine prodidit hoc uerſu.Vſus me genuit,mater peperit memoria.Igitur
cũ ſcientiã adepturos uti oporteat artubus et ſenſuũ inſtrumẽtis,ſine quibus
ignorare cõtingit uniuerſa.Nec em̃ cæcus colores nouit,nec ſurdus uerſuũ
mẽſuras aut citharę modũ.Iam erit neceſſe res ſolũ corporeas nos poſſe cõ-
pręhẽdere,quãdo de corpore id quod tenuiſſimũ eſt perpetuo quodã fluo
re manat ad ſenſuũ noſtrorũ foramina,deinde idipſum iugi motu remotoq;
ocio,ipſa in thalamũ ſuũ imaginatio introducit,in qua rerũ formæ in homi-
num intelligentiã reſplendent,ut ab unda ſtante radius in pupillã flexus,quę
omnia corpora ſunt & corporũ fluores. Vnde mihi rectius Empedocles di
xiſſe uiſus eſt,quod ſimili ſimile cognoſcimus. Nec mora nec requies inter
datur ulla fluẽdi.Perpetuo quoniã ſentim⁹,ut ait Lucretius,quippe etenim

uarii ſenſus animantibus inſunt, quorũ quiſq; ſuam proprie rem percipit in
ſe. Cur proprie? Nam cætera uel fallunt uel falluntur, quę ſcire quis ſe putat
nullis ſenſibus adiutus. Sed Hercle uerentẽ ne peregrina uobis nimis ſugge
ram, reducere me conatur Epicuri ſagax interpres ille. Quin pars inquit ho
rũ maxima fallit, propter opinatus animi quos addimus ipſi pro uiſis ut ſint
quæ nõ ſunt ſenſibus uiſa. Nam nihil egregius ꝙ res eſt cernere apertas. Id il
li nõ conſyderãt, qui ſupra naturam ſcandere conãtur, & in arctum deſiliũt,
unde pedem referre nequeant, qui præter tot nata in tanta huius mundi uni
uerſitate, tamen etiam circa figmenta deſudant, circa nuda entia quę uocant,
& ſpecies rerum, circa diuina immobilia, circa ſubſiſtentias, circa dignitates
primas rationis, circa principia, circa ſubſtantias numinũ ſimpliciſſimas, in-
corporales, extra cœli domiciliũ cõmorantes, & illic optimã quandã uitam
ducentes, quæ omnia (poetis autoribus) ut aurium oblectamenta, & auidita
tis noſtræ uariorũ negociorũ ſemper cupidiſſimę ſolatia, pro ſingulari qua
dam & ſpecioſa fingendi arte ſunt reperta, Omnes itaq; & dii & diuina talia
meditantes ualeant, cubitum eant, dormiant noctem totam. Homero iudi-
ce unum Iouem ſomnus nõ tangat, quaſi cętera ſupercœleſtia nihil ſint. Is ſo
lus eſſe poſſit, de quo tamẽ aperte nihil ſcimus, ſed tantũ ſomniare uidemur,
quale ſatis ut mihi uidetur prudenter idem poeta inſinuat, quando ſomniũ
Agamemnoni miſſum Iouis eſſe nunciũ deſcribit. Quicquid enim de Ioue
cognoſcimus ſomnio ſimilimũ eſt. Atqui de dignitatibus, de principiis ꝗd
ſentiamus? quorũ haud inepti Peripatetici quos nũc & maxime om̃is Ger-
mania & ſolos ſpretis reliquis nobiliſſimis autoribus ſectatur, non eſſe ſciẽ-
tiam contendunt, eo ꝙ ſcientia & demõſtratione omni notiora ſint, quippe
a quibus omnis ſcientia pendeat, & principii nõ ſit principiũ, quoniã ipſum
eſt ante omnia. Nec tamẽ ignotũ id eſſe decebit, quo cuncta luceſcunt appa
rent & ſciũtur. Vnde igitur principia cognoſcemus? Ex ſenſu. Audi Ariſto-
telem rurſus tuũ Capnion in locorũ primo uolumine, cum ait, Si cui dubiũ
eſſe uelit, nix omnis alba ſit nec ne, Senſibus indiget. Igitur fides quæ ſcienti
bus nobis ex principiis eſt, in rebus naturæ ſenſuiq; ſubiectis cõſtat uniuer-
ſa, quare nihil eorum quæ nõ fuerint corpori & materiæ cõnexa, intra ſcien
tiæ limites iure clauditur. Quod ſi hoc eſt, una ſufficiet rerum cognitio, quã
græci phyſicam, uos naturalem philoſophiã uocare conſueuiſtis, Quæ cõdi
tiones eorũ quæ uerę ſunt & ſine uelamine a nobis percipiuntur, illorumq;
cauſas, effectus, tempora, loca, modos, euenta, integritates & partes inueſti-
gat atq; rimatur. Vnde tremor terris, qua ui maria alta tumeſcũt. Obicibus
ruptis rurſuſq; in ſeipſa reſidãt. Defectus ſolis uarios lunęq; labores. Vnde
hominũ genus & pecudum ſimul imber et ignes. Arcturum pliadas hyadas
geminoſq; triones. Quid tantũ oceano properẽt ſe tingere ſoles, Hyberni,
uel quæ tardis mora noctibus obſtet. Omnia ſpeculatrix naturarũ phyſica
complectitur, quibus ſe toto æuo doctiſſimi quiq; oblectare ualeant mirã
dum in modũ. Eius gratia, quod ex mę audiſtis antea ꝑ multa loca & locorũ
pericula

uinitatis opus inde confieret? Non eſſe nego quandā de rebus eiuſmodi do
ctrinam, opinionē, iudiciū. Diſcernimus ab aqua glaciem, & iudicamus iſtā
fluidam, hanc diuturniorē, tametſi hanc ex iſta nudius ortam, & iſtam poſtri
die in hanc diſſolui paratam. Sed ꝙ cōſtans & perpetua de iis ſciētia queat
ſubſiſtere, id quidem pernego, nō ſolū Pythagora duce, cuius me tu aſſeclā
uoluiſti, quod in partē honoris libenter recipio, cum intelligam a Platone
ſummo illo uiro & quaſi philoſophorū deo Pythagorę diſcipulos fuiſſe tan
ti æſtimatos, ꝙ ſolius Philolai Pythagorici libellos quanquam pauper, ta-
men decē millibus denarium mercari nō deſtiterit. Sed annuit etiam Ariſto
teles eo nobis in negocio, cuius patrocinio fœliciter utimur. In primo nanq;
poſterioris reſolutionis uolumine, cum pluribus egiſſet qualis in ſciēdo cau
ſa nobis eligenda ſit, & quis ſcire probe, & quis docticulus apparere uideať,
adiunxit. Itaq; cuius ſimpliciter ſit ſcientia, id ipſum habere aliter eſt impoſſi
bile. Quod ne a Platone quidem alienum extat, qui poſtea quā mundum in
primum intelligibilē & ſecundū ſenſibilē partitus eſſet, addiderat illum per
mentem cum ratione iudicari, hunc uero per opinionē non ſine ſenſu. Vide
quem tu Epicurum ſecteris, ex umbratili oratione ſuper puluerē cuncta ædi
ficantem. Ego tam magnis patronis facile uincam. Et ſi mihi turpe uideri nō
debet a te tanto uiro, cæteris ingenio, doctrina, dignitate præſtante uinci, re
felli, coargui, qui noſtrorū ſæpe maiorū edicto, philoſophica (uel ſummo te-
nus ut aiunt) ſum prohibitus attingere. Ac iccirco Germania quanquā reli-
gioſos, tamē parum doctos Hebræos nutrit, quoniā ſtudioſis potius abhor
rendum a philoſophis, q̄ per incuriam aut potius curioſitatem in errores ca
dendum eſſe perſuadent, quorum eos potiſſimū credunt autores. Sed feci
quod ſolent auidi, ut quanto deterrerer amplius, tanto haurirem feruētius,
pro circūſtātiarū opportunitate, pro tempore & pro meo captu tamē. Itaq;
& Ariſtotelem me quādoq; legiſſe fateor, & Platonem introſpexiſſe, unde
illud quod ante tibi citaui prodiit. Et ſine iis quoq; hoc idem me credere fe
ciſſet atq; facit, tanta omnium etiam maximorum uirorum de rebus natura
libus cum immortali quadā ſui laude ſcribentiū diuerſitas, in qua uerū con-
ſiſtere nequit. Omniū primum ut a riuulis ad fontem pergamus, arbitror te
Capnionemq; hunc noſtrum non inficias ituros, uniuerſam rem eo modo
cognoſci quo cōſtat eſſe. Nā ſin aliter, falleret opinio, quę ſecus atq; res eſſet,
eam animi obtutibus referret. At habet uniuerſum ut ſit principia ſua etiam
Epicuro tuo & Lucrecio autoribus qui ait, Omnia ſint a principiis ſeiuncta
neceſſe eſt. Et mundum eſſe ortum omnigenis ex principiis. Diſcordia quo
rū Interualla uias cōnexus, pondera, plagas, Cōcurſus, motus, turbauit præ
lia miſcens. Igitur omnia pariter ex principiis cognoſcimus ex quibus ſunt,
quorum amuſſi ac regula pendet ſcientiarū demonſtratio, tanquā penetra-
lia ex foribus. Ad fores autē cum erratur, quonam ego pacto crediderim in
penetralia recte ſeceſſum iri? At errant qui uiam ignorātes nihilominus per
gunt. Ignorant qui circum compita turmatim huc illucq; ruunt, haud uno

itinere gradiẽtes, ut quantũ ab uno tantũ a uero diſtent. Vis incipiã a Phoenicibus iſtis tuis, tum prima tum tanta ut recte putaſti naturæ totius inueſtigatione præditis, atq; adeo a Thalete ipſo quanquã Mileti ciue, tamen & Phoenicum nobiliſſimis Cadmo & Agenore prognato, qui ante omnes de rerum natura traditur diſputaſſe. Et ſi Platoni creditur, primus ſapiens uocatus eſt. Quid tãdem poſt innumeros conatus ſuos et indefeſſa ſtudia, quapropter & rem pub. & maximos magiſtratus abiecit: Quid inquam iugiter ſcrutando inuenit quod eſſet huius illuſtris machinæ quã cernimus condignum fundamentũ: Audi quæ celebris excogitatio. Aqua eſt principiũ uniuerſorum. Ex aqua enim omnia prodierunt, & in aquam omnia reſoluent. Nemo non dubitat ſi maximam hanc orbis molem Thaletis iudicio cõmittamus exedificandam, ſemper nobis illuuiones & undantes ſtagnationes fore timendas, quippe φ natura (iſtius ſententia) liquentem hanc aream ſuis ædificiis ſubieciſſe perhiberetur, quæ ad quemlibet aquæ motũ ruitura ſint Taceo quantũ aduerſus Architectonicæ artem molituris, qui ſtructuræ domeſticæ paluſtrẽ regionem eligit. Sed intenderit quẽlibet fluuium Thales, ſeu (ut ego arbitror) influentiam alicunde quæ ſequundarũ cauſarum etiam fuiſſe poſſit exordiũ, quem oceanũ mihi nominare Homerus uidetur, ubi cecinit, Oceanumq; deum patrem tethynq; parẽtem. Ab eo tamẽ ille compopularis ſuus Anaximander primũ doctrinæ eius auditor, deinde in ſchola ſucceſſor, opera data longe abiit. Nam ex infinito cuncta pullulare ſtatuit. Addam & tertiũ Mileſium & eundem gentilem tuum quendam Anaximenem, iſtius Anaximandri diſcipulũ, qui deſertis magiſtri præceptis ex aere cuncta oriri, & in aera quoq; reuerti ſomniauit. Heraclitus Epheſius cõtemptor philoſophorũ & irriſor Homeri ab exhalantibus ſuis pulmonibus & calidis uiſceribus eructauit rem inauditam literiſq; obſcuris ac nõ uulgariis ſcriptam reliquit, ſterile quoddam elementũ quem ignem uocamus, uniuerſa gignere atq; rurſus eo cũcta referri. Fruſtra igitur Romani Veſtam celibatui præpoſuere. Succeſſit Anaximeni uir indytus Anaxagoras aliquãdiu ciuis Clazomenius, poſthac propter philoſophiã ſpreta repub. & omni dignitate populari, philoſophus admodũ inſignis, multum ille conſimili participationi tribuit, quam & rerum generationẽ cauſamq; putauit. Archelaus Athenienſis Apollodori filius (Nam fuit & alius Homericus quidã miles) Is aerem infinitum, denſum, rebus cunctis prebere cauſam ut exiſterent arbitrabatur, & propterea Phyſicus dicitur. Sequutus eſt quidam ſol omnis arcanæ philoſophiæ, a q̃ id artificiũ nomẽ primo accepit Pythagoras Samius, quem non erraſſe ſed ab aliis diſſenſiſſe uere dixero. Ex numeris enim uniuerſa ipſe conficit. Eam diſciplinã ex noſtris didicit, uetuſtiſſimã quidem illã & Syriæ & Chaldæorũ, quam inde rediens græcis poſt hac uerbis atq; ſententiis illuſtrando, admirationẽ ſuis hominibus de ſe præbuit tantã, ut quo illum appellarent nomine dubitarent. Ceſſo laudare principem hunc philoſophorum, qui priorem non uidit, ſecundũ nõ habet, & φ par laus inueniri

a me nulla queat. Et ſimul ne mihi ipſi nimis blandiri uidear, ſi extollã eas artes & uirum quẽ tu ipſe me ſequi prodidiſti. Epicurũ uni tibi laudandũ relinquo, quem miror Athenis ac non potius ruri natum eſſe. Hic principia rerũ affirmauit eſſe indiuidua corpuſcula & locum inanem. Sed Empedocles ille Agrigentinus quatuor elementa enumerat, ex quibus quodlibet naſcatur ignem, aerem, aquam & terram. Principales uero poteſtates binas, litem & amicitiam, quarũ hæc quidem res conciliat, illa uero diſpergit. Initia rerum eſſe docuit tria Plato Socratis diſcipulus, Deũ, rerũq́ formas & materiã. Ex his quod ſentimus primũ reſultare figuram, poſtremo cætera. Nouiſſimus Alexandro Macedonũ rege q̃ artis nobilitate clarior Ariſtoteles, ex materia ad appetitũ formæ per priuationẽ excitata res omnes concreuiſſe uoluit. Quicunq́ ſecundũ hęc aliqua inuenire tentabant, priuationis loco motum quendã ſtatuerunt ad utraq́ cogenda efficaciorẽ. Tu tibi Sidoni prǽſumes, in tanta tot ampliſſimorũ ſua ætate hominũ (& ut cõſuetis tunc nominibus utar) tot ſapientũ & ſapientiæ amatorũ diuerſitate ac contentione certã ueritatis fidem poſſe conſtare, præſertim cum circa principia tam mirifico certamine pugnatur, ut neſcire cogaris, cuinam ex illis palmam deferre, aut herbã dare iuſte ſanctéq́ debeas. Nondum enim (ut ait Firmianus) deſcendit aliquis de cœlo qui ſententiã de ſingulorũ opinionibus ferat. Sane qui tecum Epicuri mentem probent inuenias aliquos, ego qui mecum Pythagoræ dogmata non improbent. Sed abducit nos profeſſionis electio, ut ſuſpicio iudices amoueat, & refragabiles arbitri non admittamur. Quid igitur? Quænã dicamus eſſe rerum principia? Certe ingens certamen ſemper fuit inter clariſſimos philoſophos, & adhuc ſub iudice lis eſt, quare cum initia nondũ certa ſint, quæro abs te q̃ ueram de rebus ſcientiam habiturus ſis, quæ ex eiuſcemodi ortæ initiis perhibentur? Scire nanq́ tum nos Ariſtoteles opinatur, cum rei principia cauſamq́ cognoſcimus unanquãq́ & elementa. Nec ſolum id, uerum etiã & quod ita illius rei cauſa ſit ac nõ alia aliter. Deſine igitur in rebus caducis firmitatem quærere. Glandes porcis cõmitte, bobus fœnũ, ranis & coruis ſenſibile tempeſtatis præſagiũ. Bruta mortales & internecioni ſubiectas res ſentiãt, nos altioribus nitamur, &ætherna mente complectemur, nõ quę fluxa & fragilia ſub cœlo, ſed quæ ſempiterna ſupra cœlos ſunt. Nec enim conabor nondum tritis noſtrorũ hominum auribus ea inculcare quæ uix exercitatiſſimi quiq́ intelligant. Dicerẽt nanq́ ab rebus uniuerſis me ſegregare ſcientiam, quod quidem de naturæ mobilitati ſubditis uerum dicerent, quippe dum pariter ſcientię perpetuitatẽ attendimus, naturęq́ torrentem illum & inſtabilem fluuium, cuius nihil attingimus quolibet tempore niſi punctum. Adeo ne concionator noſter deſipuit, quiſquis tandem ille fuit qui Eccleſiaſten conſcripſerit, ſiue Salomon, ſeu q̃d multi famant Eſaias ipſe? Quid eſt inquit quod fuit? Id quod erit. Et paulo ante, Generatio prterit & generatio aduenit. Etenim quomodo lauaberis niſi ligna tranſmutentur? Quomodo aleris, niſi receptaculum uitales ſucos concoctis ac tranſmu

tatis cibis & potibus in membra quæq; diſpertiat: Pecora ſtercus, ſtercora fimum, fimus gramen, gramina lac, lac quoq; pecus. Cuncta ſeculum rotat, ob idq; a ſequendo dictum, q ſic nata propellit ut fluctus procellam, & dies horam, & hora momentũ. Abſorbet hoc ut egerat aliud. Fingit natura ſemp ne ſit ocioſa, tanquã ex cera modo equũ, mõ leonẽ, & eo deſtructo hominẽ. Superſtes eſt alter alteri⁹ ſemperq; ſecũdus priorẽ ſepelit. Lucilla uerũ poſt Lucilla. Secunda Maximũ, poſt Secũda. Fauſtinã Antoninus, poſt Antoninus. Hoc modo omnia. Celer Adrianũ, deinde Celer. Tota qdẽ Auguſti aula, uxor, filia, poſteri, maiores, ſoror, Agrippa, cognati, domeſtici, amici, Arius, Mecœnas, ſacerdotes, medici. Totius aulæ domina mors. Hic tu mihi ſcientiam perpetuã ſtatuas, ut cognoſcam ſi uere ſcripſerit quiſquis de iis hiſtoriam texuit. Hippocrates morbos curans innumerabiles mortuus eſt. Heraditus mundũ ignibus cõplens, intercute aqua extinctus fertur. Democritũ occiderũt ex ſe nati pedũculi pene animaliũ minutiſſima turba. Haud ſecus & in aliis anima carentibus. Nam Hebenus in arborũ genere modo lignũ modo lapis eſt. Et penes librũ q Alkorran apud tuos inſcriptus eſt quęrit qd primo lignũ: mox ſpiritus, aiunt. Quod uirga Moyſi, iam lignũ, iam ſerpẽs. Ego paucis tecũ agam, nec enim tu is es cui manſa ut nutrices uagiẽtibus pueris ſolent in os inſeram. Nihil eſt ſcriptum, pictũ, fictũ quod te lateat, quare quid hæreã, cum conſydero noſtra nobis ingenia ad naturã certiſſime ſcrutandam uires nõ ſuppetere, quin ſemper eiuſmodi noſtræ cogitationi ſcrupulus iniicitur, Neq; ſpina talo infixa radicitus euellitur. An nos ipſos iactabimus de omni ſpecie rem quamlibet informante ſine falſo iudicaturos, qui necdum animã noſtrã qua uiuimus, ſpiramus, ſentimus, intelligimus, & qd & quomodo ſit perfecte cognoſcimus: De qua re non erit pluribus tecum opus, Tu ipſe noſti quot de eadem uarietates extent, quot labyrinthi circũferantur. Epicurus enim quẽ uiſus es imitari mixtam ex igni & aere ſpeciem dicit eſſe animam. Inde calor motus & uenti cæca poteſtas. Occipit inde aer inde omnia mobilitantur. Xenophanes ex terra et aqua. Parmenides ex terra & igne, Empedocles & Critias ſanguinẽ, Anaximenes aerẽ, Hipparchus ignem, Critolaus peripateticus ex quinta eſſentia conſtare. Democritus ſpiritum mobilem atomis inſertum. Zenon concretũ corpori ſpiritũ. Heraditus phyſicus ſcintillã ſtellaris ſubſtantiæ. Heraditus ponticus lucem. Hippocrates flatũ tenuem per corpus omne diffuſum. Poſſidonius ideam. Pythagoras & Philolaus harmoniã. Xenocrates numerũ ſe mouentẽ. Plato eſſentiam ſui motricẽ. Ariſtoteles entelechiã nouũ nomẽ glorioſus inuenit, hoc eſt formę perfectionẽ, quaſi finem artificis, cuius ſermones de anima tanquã mortales refelli debere, maximæ uir integritatis & ampliſſima inter Galilæos dignitate clarus Gregorius ille Nazianzenus in libro contra Eunomianos autor eſt. Ergo qui nos ipſos ignoramus, quomodo reliquorũ ſciẽtiam adipiſci ſperamus: Quanta multitudo pręſtantiũ ſcriptorũ fuit, et tamẽ uſq; ad Hieronymi Auguſtiniq; tẽpora nihil de anima certi quo pedẽ figere li-

cuiſſet relictū erat, quod(ut es mecum omnis ſectæ curioſus explorator) ex literis inuicem miſſis noſſe forſitan potuiſti. Nam de te Capnion nihil eſt quod dubitem, qui Nazareni dogma ſectaris, cuius hi ambo quaſi duo muri di lumina ſtudioſiſſimi; precones extitere. Habetis de rebus corporeis ſiue corpori cohærentibus, quę aliquo poſſint modo ſub ſenſus cadere ſententiā meam, ꝙ & propter celeritatē momēti quo perſtant, quas uelox naturę tor rens confeſtim rapit & alterat, & propter imperitiā principiorū, et abſtruſas cauſarū latebras oculoſqꝫ ueſpertilionū, & difficilimā inuentionē proxima rum conditionū quas paſſiones nominant, humana de iis ſciētia tam repēte acquiri, & firmiter ſedere ac fideliter permanere nequeat. Ante enim(ut eſt Heracliti ſentētia) res mutatur, q̄ illi ſuas circūſtantias cogitatione adieceris. Cerno Empedoclē in Aetnę flammā impetū facere, & puto me ſcire ꝙ Em pedocles Aetnam inſultat, dum hæc uox inter dētes ſtringitur. Empedocles nullus eſt, & tanquā de eo quod nō eſt narrabitur fabula, dicentiqꝫ plus cre ditur q̄ audienti demonſtratur. Etiam ſi uno momēto pronunciare uelis q̄d ſciri cupis, ut Lycophron Periandri & Meliſſæ filius, qui ne lōgo tractu ho minem eſſe albū diceret, abſtulit ſubſtantiæ uerbū, & albū hominē momen tanea prolatione appellauit. Profecto ne ſic mūdi fluxum & naturæ rapidū torrentē euitaſti. In omni enim puncto temporis pręſens abiicimus, & ſicuti ſphæra uolucris nunquā uno ſtatu manent quęcunqꝫ ſunt ingenti hoc con cluſa mundo, cuius ornatus a quo græce nomen uſurpat ſola quidem uarie tas eſt. Semper igitur in motu cum ſit, ſemper aliter res habet, & proprietas altera alterā pellit. Ita neqꝫ radius noticię reflecti propter turbinē incōcuſſe poterit, neqꝫ deſtinari mentis noſtrę lumen impetu alterationis totiēs inter ceptum. Quapropter Eccleſiaſtis ſententiā iure probabimus, cum ait, Intelle xi ꝙ omniū operū dei nullā poſſit homo inuenire rationē eorū quę fiūt ſub ſole. Et quanto plus laborauerit ad quærendū, tanto minus inueniat, etiam ſi dixerit ſapiēs ſe noſſe, nō poterit reperire. Hoc eſt q̄d tu Socratē exiſtimaſſe dixiſti, quanq̄ nō ille nullā uolebat haberi de rebus ſcientiā, qui de tot apud Platonē rebus diſputat, ſed naturalē quidē nullā, diuinā autem plurimā. Eſſe deniqꝫ artes in uita humana percelebres, quibus agitentur mortales, ne tor peſcant, & ſimul ad rempub. priuatāqꝫ nō nihil conducentes, fabrilē, ærariā, domeſticā, ciuilem, militarē, ruſticam, & quæcunqꝫ ſimiliter ab hominis pru denti uoluntate pendent. Etenim quę cū ordinatione noſtra fiunt, ualebunt conſtituti loco, in iis tranſgreſſor errabit, qui præceptis per nos excogitatis non obtemperauerit, quæ fortaſſe præcepimus experimentis pluribus cō pulſi, aut quandoqꝫ ſolo arbitrio. Vniuerſa hæc uideri non ſciri putabat So crates. Quæcunqꝫ autē forent neceſſaria, iudicabat ea ſolum a diuinitate pe tenda. Itaqꝫ qui nihil ſe ſcire dixiſſe uulgo traditur, is mihi non natura ſed di uino munere cuncta ſciuiſſe uidetur, quare ſuo merito ab Apolline non ho mine ſed deo(ut Sidonii uos poeticē perſuadetis) ſapientiſſimus eſt iudicat⁹. Suppeterent nobis ueterum hiſtoriæ, niſi iam defeſſi eſtis, & maiorum no

ſtrorũ annales de geſtis maxime memorabilibus & rebus lectione digniſſi-mis conſcriptę, mirandũ in modũ in eadem opinione adiuuarent, quę (ſi rite meminimus) de quodã nos Heſiodo certiores faciunt. Is cum pecudum eſſet paſtor in Bœotia, & proxime quendã Helicona montem orto ſole gregem egiſſet, audiuit muſarũ concentũ, dulci (ut par erat) modulamine quippe muſarum. Accedens propius ubi illos diuinos uultus & uenuſtiſſimã dearum choream aſpexit, imitari cœpit carmen quo ſaltabãt in numerũ. Tum beneuolentes muſæ ſimplicitatẽ hominis ruſticani nõ aſpernatæ lauri ramuſculos & aliquot calamos Aſcræo paſtori obtulere, quibus acceptis poeticam repente artem adeptus eſt, nõ natura ſed deo. Nihil ſecus & apud Homerũ ille Demodocus, & apud Cretenſes Minos, quẽ ferũt a Ioue cũcta didiciſſe, cum eſſet ei cũ deo in Ida monte atq; ſane in ipſius mõtis antro frequẽs conuerſatio, Meleſagorã Eleuſiniũ Athenienſes dicere ſolent a nymphis doctũ, & Epimenidẽ Cretenſem lõgiſſimo quodã ſomno diuinitus. Fuit & in Proconeſo philoſophus mirificę in primis ſcientiæ Ariſteas nomine, cuius animam quãdoq; corpus exire, uiciſſimq; poſt uiſa longinqua ſpacia redire in corpus rumor erat. Is quanq̃ innumerabilia ſciuerat, tamen præceptorẽ nõ aliũ q̃ diuinitatẽ habuiſſe creditus eſt. Sic noſter Socrates uir apprime perfectus, & Apollinis (ut ante cõmemorauimus) teſtimonio ualde ſapiẽs, tametſi a ſtudio cura & ſolicitudine rerũ naturaliũ abhorrebat, tamen nihil eum in natura fugerat, Idq; ei contigiſſe Stoici affirmãt haud humana peruestigatione ſed deo aſſiſtente, quẽ & ipſemet appellauit dæmoniũ, ſiue uox ea fuerit quã audiuerit, ſeu ſpecies quã uiderit, aut aliud quippiã quo diuinũ humanitus ſenſerit. At uero a ueſtris ad noſtra quę fideliora me iudice ſunt pergamus. Antiquitas ipſa cuius ſummo ſemp in honore fuit autoritas, tum fama tum literis memoriæ prodidit, gentẽ Hebræam, maioreſq; meos uenerãdo cultu deũ quendã cuius nomen (ne conſuetudine uileſceret) uulgo celabant, multo itinere, anniſq; ſupra quadraginta per deſerta loca, per hiſpidas ſenticoſaſq; uias, per montes, per ualles, per aquas ſequutos eſſe, qui tãtiſper eos paterno cũ affectu comitaret, & demẽtibus oculis inuiſeret, dum illũ ſancte amarent obſeruarẽtq;. Is itaq; deus quocũq; tandẽ religioſo cupiat nomine uocari, ad unũ ex tanta multitudine hominũ & ingenti frequẽtia, unũ inquã Moyſen, in quo placuit crebra mentis deuotio per nubem deſcẽdit, ut ei ſeptuaginta uiros adiungeret, qui et diuerſa prudentia reipub. magiſtratus gererent, & uariis artibus quæ agenda forent pro cauſarum ſtatu explicarent. Sed quoniã id induſtria fieri naturali nequiuit, eo q; ſupra cõtendimus, humanam conditionẽ nõ eſſe rerũ in hoc mundo tanta mutatione uolubilium undiquaq; capacem. Iccirco de ſpiritu quẽ Moyſi ante influxerat, etiã ſeptuaginta patriciis diſpenſauit. Cunq; requieuiſſet in eis ſpiritus, prophetarunt nec ultra ceſſauerunt. De ſellulariis quoq; artificibus eodẽ modo ſacra hiſtoria cõminiſcitur. Miſit enim ſpiritũ ſuũ deus faberrimis hominibus Bezaleel & Aholiab, ut ſapienter, intelligenter & ſcienter opera cuncta facerẽt, &

noua quæq; reperirent ſacrario ſancto neceſſaria. Rurſus feror ad ueſtros ſcriptores. Quid enim de Tynico chalcidenſi memoria dignū in Ione Platonis legitur. Vnde profecto mihi Naſonis hoc carmen ortum eſſe uidetur cū ait, Eſt deus in nobis, ſunt & commercia cœli, Sedibus æthereis ſpiritus ille uenit. Quare Sidoni, tuq; Capnion, concedā ingenioſis uiris in actionibus cautionē, circūſpectionē, prouidentiā. In ſtudiis ſagacitatē, ſolertiā. In conſyderatione rerū omniū docilitatē, artem, intelligentiā, opinionē. At uero de quibuſlibet ſenſibilibus conſtantē, puram & ineffabilē ſcientiā homini nega uero, niſi nō humana diſciplina, ſed diuina traditione iugiter ab uno & item ab altero fuerit recepta, quā nos Hebræi Cabalam appellamus. i. receptionē In qua maiores noſtri quibus fama ſapientiæ nomen addiderat, præparatis ſe mentibus exercuere, ut Abraham quiſquis tandem is fuerit, ut Symon filius Iohai, ut Abraham ſecundus cognomento Alaphias, ut ille Rambon, ut Racanatenſis, & reliqui circa religionē diuinā, circa inſtituta, circa ſolennia, ritus, phana, obſeruationes, ſacraq; myſteria, multis annorum curriculis ſtudioſi. Tum heus tu Baruchia SIDONIVS ait, quot nō lapides tantū ſed & ſaxa ingenti hoc flumine ſermonis tui uoluis? Diſpereant illi maiores qui te quodā ut inquis edicto a philoſophicis prohibere conati ſunt. Nam quid futurū erat de te ſi philoſophorū penetrauiſſe libros fuiſſet cōceſſum? cum nihil hac oratione tua copioſius unquā, & etiam pugnacius audiuerim, ita ut quo tandem ariete murum iſtum quē inanibus meis uerbis oppoſuiſti frangere queam haud ſim compos conſilii. Nec me contra dimicatū oportet, quoniā tantis ictibus enſem meum obtuderis. Obmuteſcam igitur ſi hoc unum cōmonuero, graue hominibus fore, id quēlibet ignorare quod uidet, quod audit, quod tangit. Veluti Plautinū illum Soſiam eo ſolo riſum uulgi commouentē, q̄ ſeſe tangendo, uidendo, audiendo ipſē de ſeipſo dubitet. Quis enim aſpiciēs unquā niuem eam atram dixerit, atq; ignem eſſe calidū qs nō ſenſu iudicauit? Quare ſi Epicuro auſcultabis, inuenies primis ab ſenſibus eſſe creatam noticiam ueri. At q̄ diuina ſciri ab hominibus contendis, id quoq; tibi haud facile conceſſero. Sic enim dum a cognoſcente res cōprehenditur, diuinū cū humano iungi cōfiteberis, quæ duo tam ſunt oppoſita q̄ quæ maxime. Diuinitas enim & initio carere & fine dicitur, humana terminis clauduntur omnia. Eius autē quod finitur ad infinitū (Peripateticis atteſtantibus) nulla eſt proportio. Scite igitur Lucretius noſter ſic inquit, Quippe etenim mortalem æterno iungere & una Conſtare, putare, & fungi mutua poſſe Deſipere eſt. Quid enim diuerſius eſſe putandum eſt, aut magis inter ſe diſiunctum diſcrepitanſq; q̄ mortale quod eſt immortali atq; perenni iunctum? Ego uero etiam ſi fieri poſſit tantam moleſtiam ſuperis nō imprecabor, ut quolibet momento nobis mortalibus præceptores aſſiſtant, & quod uix ſodalem auſim, id deos rogem. At ego inquit Baruchias Sardanapalū hunc latinum tuum quem cæteri Lucretiū nominant, ſuſpicor & de philoſophia & omni diuinitatis choro male meritū, & ſi nō moleſte feras

tam hic q̃ aliis pluribus in locis ſibi ipſi cõtrouerſum. Sed quod ad rem attinet tangamus. Cum eñ ſacra magnę matris Cybeles deſcriberet, hominesq́ꝫ ob id armatos currũ ſequi affirmaret, quod putabant diuam prędicere quo pręſidio patriã defenderent, ea tamen eſſe uana creditu, ſubiunxit his uerbis Quæ bene & eximie quãuis diſpoſta ferantur. Longe ſunt tamen a uera ratione repulſa. Omnis enim per ſe diuum natura neceſſe eſt, Immortali æuo ſumma cum pace fruatur, Semota a noſtris rebus ſeiũctaq́ꝫ longe. Nam priuata dolore omni, priuata periclis. Ipſa ſuis pollens opibus nihil indiga noſtri, Nec bene pro meritis capĩt nec tangitur ira. Quo apparet ſuperos nihil de ſua clementia nobis largiri, ne forte moleſtia negociorum afficiantur. At poſt tertio libro ſic ait, Dicẽdum eſt deus ille fuit deus inclyte Memmi, Qui princeps uitæ rationẽ inuenit, eã quæ Nunc appellatur Sapiẽtia, quiq́ꝫ per artem, Fluctibus e tantis uitam tantiſq́ꝫ tenebris In tam tranquillo et tam clara luce locauit. Nihil ſermo iſte præ ſe ferre poteſt niſi philoſophiã eſſe ſpiraculum dei ac illuſtrationẽ diuinã. Id ille tandem ipſa ueritate coactus fatetur, quod uix de ſuis manibus extorſimus, quod abſq́ꝫ comminatione fidicularũ expreſſimus. Taceo quia modo animũ eſſe mortalẽ aſſerit, modo redire ad cœleſte principiũ. Atq́ꝫ animã uerbi cauſa cum dicere pergam Mortalẽ eſſe docens, animum quoq́ꝫ dicere credas. Alio in carmine ait, Deniq́ꝫ cœleſti ſumus omnes ſemine oriundi, Omnibus ille idem pater eſt. Et poſt pauca concludit. Cedit item retro de terra quod fuit ante In terras, at quod miſſum eſt ex ætheris oris. Id rurſum cœli fulgentia templa receptant. Adeo ne ſe incogitantẽ atq́ꝫ impudentẽ nõ ueretur refelli, ſed phaleratis dictis ſperauit nos fallere, uel ſaltẽ dubios reddere, & uelut ipſemet ſe prodidit quaſi muſeo dulci contingere melle. Sed oro te ſine eum inter poetas canere, nõ pulpito philoſophorũ pręeſſe. Q̃ ſi te aut quoſlibet ſuis decretis, ſuis literis, uel etiã Epicuri ut poſtrema ita impuriſſima factione permoueri putarẽ, uociferarer, & quantũ maxime poſſem contenderẽ, omniũ uitiorũ ſpurciſſimã altricẽ eſſe hanc ſectã, phanatico cuiuſdã Leucippi ſomnio plantatã, poſtea Democriti autoritate irrigatã, excitarẽ omnis generis philoſophos, tametſi ad extirpandam ſacrilegã hanc gentẽ, nõ adeo ſit multis opus, neq́ꝫ ualde ſagaci ac claro ingenio. Tum CAPNION mitte inquit maledicta, rem ipſam putemus. Equidẽ mihi uidere uideor, ambos uos altiſſimarũ rerũ exploratores, ſummis ingeniis ſingulari copia & dicendi facultate prǽditos, multa ſplendide, magnifice multa, plurima ſapienter ad rem qua de agitur contuliſſe, ac quaſi de utriuſq́ꝫ uariis mercibus nobiliſſimã deguſtationẽ præbere. Sed cum animo mecum cogito quid ipſe ego ad ueſtrũ forum tantis litigatoribus dignũ afferre queam, mei profecto me plurimũ miſeret tedetq́ꝫ, qui ruſticũ nimis & illepidum ſermonẽ eruditiſſimorum auribus inculcare non dubitem, niſi hoc unum a uitio me liberet, q̃ conſulto & data opera me ueſtro conſortio immiſcuerim, ut cõparatione ruditatis & imperitię meæ literatiſſimorũ hominũ dignitas & gloria multo acrius ſplẽdeat, ut ſolẽt cãdida inter multa ni

gra emi

gra eminentius clareſcere,& quodlibet ſui contrarii pręſentia diſtinctius ap
parere.Igitur age Sidonius inquit,obſecro te,ſcio & hunc Baruchiã mecum,
parce iſti aeri uel in re non opportuna.Quid enim abdicatione laudis cuius
te arbitramur digniſſimũ opus eſt? Nouimus inter nos etiã pridem.Quare
perge Capnion,& tuam nobis ſentẽtiã explica.Percommodũ enim hic phi-
loſophiæ locus ſolitarios continet,neqꝫ ullo ſtrepitu impediti nos ab audien
do,tu a dicẽdo prohibebimur. Faciam facile quia iubetis CAPNION
ait,dum ineptias meas animo nõ moleſto feratis.Et ſi me nõ fallit memoria,
Hercle omniũ hoſtiũ numero cum caſtris ipſis relictis,exiſtimo bellũ inter
uos duabus ex cauſis geri.Primũ ꝙ ulla de rebus tam ſupernis q̃ infernis ne
queat humanitus acquiri ſcientia,occaſionẽ pręſtante tum humana imbecil
litate quantũ ad diuina ſpectat.tum rerum naturaliũ temporaria mutabili-
tate ac alteratione continua,quod ad perfectę ſcientiæ fundamentũ attinere
putatur.Obſtat & ſecundum,ꝙ neqꝫ diuinitus etiam quicq̃ mortales ſciant,
ne intolerabili moleſtia per hominũ diſcendi cupidorũ quotidianos appeti
tus dii afficiantur.Præterea uero potiſſimũ,quoniã diuinam cum humana
operatione coniungere,quod in eiuſcemodi ſcientia neceſſario fieret,nihilo
ſecius extiterit,atqꝫ ſi concordi uinculo maxime diuerſa connectere ſtudeas.
Totum hoc ut q̃ breuiſſime pro noſtro captu explicemus,ponderanda uer
borum uis eſt,quibus ab ortu ferme uſqꝫ ad hanc ueſperã digladiamini.Tra
ctatio autem nõ admodũ ex occultis principiis erit,neqꝫ nõ perſpicuis ratio
nibus(ut arbitror)ad credendũ.Quid enim oculorum orbes concauis in fo-
raminibus frontis occluſi aliud q̃ uidere deſyderãt? quod unum & propriũ
eorum eſt ſolamen,ſine quo certe ſpectaculi fructu fruſtra ſint & ocioſa mu
nera? Si uultis recordamini quale Phryx ille apud Euripedem haud incon-
cinnũ plane carmen attulit.Quiſquis inquit ille uir eſt,etiam ſi ſeruus fuerit,
lucem tamen cernere gaudet.Quid illa cartilago mollior oſſibus,carne fir-
mior in hominum auribus pendula flectenſqꝫ? nonne uoces haurire cupit?
Vnde & aures citato Virgilio dici putãt cum ait,Vocẽqꝫ his auribus hauſi.
Et ut cætera percipiendarũ rerum inſtrumẽta complectar,Quid aliud odo
ra uis narium q̃ olere? Quid lingua magis q̃ guſtare appetit? Eſca igitur qua
oculus paſcitur color eſt.Sic aurium ſonitus,ſuaue olentia naſi,ſapor linguę,
ac mollia quæqꝫ tactus pabula fiunt.Quæram deinceps,nõ extet oculus,nec
auris,neqꝫ naſus,nulla deniqꝫ lingua,nullus ſenſus,quid putas nobis cõmo-
di afferant color,uox,odor,acerbum,dulce,ſcabrũ,leue? Nonne omnia hæc
fruſtra in orbe ſint inania & nihili exiſtimanda? Certe quidem ponite hoc e
manibus,& appræhendite nõ arma ſenſuum,ſed eorum uires ac poteſtates.
Niſi enim illis acre iudicium adſit,indiſcreta & confuſa fient uniuerſa,nec al
terum alteri propriũ obieceris,& oculus uocem uidebit,& auris colorẽ au-
diet.Oro te igitur Sidoni iuxta Lucretiũ tuum,An poterũt oculos aures re
prehendere? An aures tactus? An hunc porro tactum ſapor arguet oris?
An confutabunt nares oculi,guſtũ quoqꝫ uincent? Nõ ut opinor ita eſt,Nã

ſeorſum cuiqꝫ poteſtas diuiſa eſt. Quod Baruchias quoqꝫ tecū & om̄es Academici Peripateticiqꝫ reſpondebūt. At quę nam eius diuiſionis occaſio eſt. Dicat Epicurus, oculū, ſimiliter & cætera inſtrumenta nō cognoſcere ipſam naturam et conditionē rerum. Quid igitur? Audite uerſiculū, Hoc animi demum ratio diſcernere debet. Actum iam eſt. Nam ut color uiſum, pictura paſcit inani, ſic relucēs in animo forma ueri, procul dubio pabulū erit rationis, quæ alterum ab altero diſcernet, medio intercedēte cogitatu, quā ęſtimationem appellāt. Recenſebo cauſam omnē quā queo breuiſſime. Senſibilis quidem res undiquaqꝫ ſimulacrū de ſe propellit tenuiſſimū & incorporale, qđ a ſenſu facile apprehendit propter amicā ſenſitiuę poteſtatis hoſpitalitatem. Id cum eo loci diuerſatur eminentiorē dignitatē mox adipiſcitur, & pręſentem rei ſubſiſtentiā abiiciens fit idolū, retentis ſecū cęteris circūſtantiis. Tunc itaqꝫ imaginatio quędā effigiem abſentis ſimulacri ſuſpicit. Idoli tādem conditiones, ipſa phantaſia per quaſdā apparētias & ęſtimat & diiudicat, modo uere, modo fallaciter. Vnde ſolēt equi ſiniſtre diſcernendo laruas odiſſe, ac quaſi futura nocumēta fugere. Haud ſecus atqꝫ aues, q̄ ficta in hortis agriſqꝫ idolia male ſuſpicantes horrent, & ſæpe decipulas metuunt inſidiaſqꝫ pſentiſcunt. Poſterius hæc inuolucra quanq̄ diligēter ſublimata, tamē adhuc brutis appendiciis reſperſa, dignior quędā uirtus quę ratio dicitur cribrat atqꝫ librat ab una proprietate currēs ad aliā. Quo plane diſcurſu in rebus quidē illud eſſe cryſtallū affirmat, hoc uero glaciem, & inter gemmas diſputat electrum quandoqꝫ uitrūqꝫ miſceri, quapropter animaduertit hoc eſſe chryſolithum, iſtud dici reſinam, illud uitrum appellari. In actionibus autē & negociis aliud eſſe turpe arbitratur, aliud decorū. Ergo ſemper rimatur ratio, & diligenti ac indefeſſa indagine ſenſibilia ſcrutatur prius a materia, nūc a præſentia rei denudata, adiunctis etiā intentionibus uariis haud ulli ſenſuū receptis, quæ tamen abſqꝫ ſenſibilibus innoteſcere nō poſſunt, ut cum Baruchiā hunc intueor hominē ſtatura mediocri, prolixa barba, ſubtriſti fronte, naſo aquilino, palliatū, circulatū, & quod ait Satyrus Obſtipo capite & figentē lumina terrę. Murmura cum ſecum & rabioſa ſilentia rodit. Atqꝫ exporrecto trutinatur uerba labello. Inde auguror Hebræū eſſe, cui croceus eſt circulus inſigne, philoſophū, q̄ pallio tectus ſit, & pythagoricū maxime uel alterius diuinioris ſectæ, q̄ Saturnus arcanæ contemplationis autor, eiuſcemodi ſuperficiei picturas procreare dicitur. Poſt hac mihi pro cōſuetudine gētis & profeſſionis nō ualde amicū, niſi quantū nos iam literę cōciliant, tecto item gaudentē & umbra, plurimaqꝫ id genus quæ homini accedunt uel uitii uel laudis indicia. Nec unquā ceſſat rationis ſcrutiniū, ſed ingenita eſt cuiqꝫ ſedulo quærēdi cupiditas, tantiſper dum ſagax noticiæ appetitus circa optatā ueritatē ſuo uoto minime fruſtratur. Quā & in omni arte inueſtigāt artifices, & deceptos quoſlibet natura ipſa facit erubeſcere, quoniā illis inter uerū & falſum rectę rationis defuerit iudiciū. Deceptores quoqꝫ naturaliter ut tales odimus, & omnes qui aliud ſub lingua, aliud gerūt ſub pectore. Nihilqꝫ tam

uerecundũ homines ſibi ducunt q̃ errare,præſertim bono præditi ingenio,
& qui animi uirtute pollent,quos ego quotiens de ſcĩetiis diſſerendũ nobis
eſt,ſolos eſſe homines aio.Infantes etiam uix ab uberibus auulſi,de quauis
re quã uident aut ſentiunt curioſe interrogant,ut fateri nõ ab re liceat inge-
nitum eſſe nobis inueniendi ueri amorẽ & facultatẽ. Neq; aũt ad id demen
tiæ nos ipſos trahi uel ſaltem duci patiamur,ut naturã uniuerſitatis quę uel
Sardanapalo teſte omnis creat res,auctat,alitq;,cũ alias nuſquã egiſſe perpe
ram uiſa eſt,eam tamẽ hic aberraſſe,ac talem nobis ueritatis auiditatem fru-
ſtra impreſſiſſe putemus.Quemadmodũ enim uane creatos fuiſſe oculos fa
temini,ſi nunquã cõcederetur lucem aſpicere,ſic & opinabimur de ſancta ſo
lertiq; natura,quę mortaliũ animis rationẽ haud implantaſſet,eiq; tam uigi
lem percontandi ueri conatũ nunquã inſeruiſſet,niſi compertũ illi ante fue
rit humanũ animũ poſſe ueritatẽ appręhẽdere,ſuamq; hanc tam nobilẽ fa-
cultatẽ,conditionẽ,uirtutẽ,potentiã,uel aliquãdo prodigere in operationẽ,
reducere ad effectũ,propellere in actũ,iaculariq; in obiectũ ei conſentaneũ
& uiciſſim ſui appetẽs.Eſt enim ſic eſca rationis ueritas,ut illuminatus color
oculi,& percitus odor narium,& conſonans auriũ ſonitus.Ergo liquido ap
paret in hac mundi ſtructura quã cernimus aliquã triumphare ueritatẽ,quę
totiens rationẽ noſtrã cõmouet,agitat,implicat,explicat,totiens inquietã,to-
tiens inſomnẽ miris modis ſollicitat,non fortuitis aut alicunde aduentitiis,
ſed ſuis & propriis & originariis naturæ illicibus,quæ omnia cum nõ fiunt
fruſtra utiq; contingit ut ueritatẽ eorũ quę ſunt aliquo tandem opportuno
tempore amplexemur.Quiſquis igitur id quod eſt uel ſuapte natura,uel di
uino adiutus adminiculo uere cõpręhenderit,quare nõ illum eius ſcientiam
ſortitũ exiſtimauerim?Ita enim ſcientiã appellabimus uerã appręhenſionẽ
rei.Hoc eſt quod initio dixi,ponderanda uerborũ uis eſt,quibus tantopere
digladiamini. Qua in cauſa certe intelligi facile poterit,ꝙ ſcientiæ nomen
uarie ſignificat,ut ſunt res multiplices quas ſciri dicimus.Rerũ aũt de quibus
colligere ſcientiã autumant multi philoſophorũ,maxime uero Platonici bi-
nas eſſe naturas decreuere.Alterã quæ uideri oculis & attingi manu poſſit,
prope ad omne momentũ alterabilẽ.Detur enim uenia(ut ait Madaurenſis)
nouitati uerborum,rerum obſcuritatibus ſeruienti.Hæc ipſa cum eadem &
una perſiſtere nequeat,nihilominus a tali uirtute animi hoſpicio ſuſcipitur,
pro modo rectius quo eſt q̃ quo nõ eſt,qualis in ueritate res eſt,id eſt muta
bilis.Quam quidẽ mutabilis rei ſuſceptiuã in nobis poteſtatem,quod ęque
inter nos poſthac cõſtare debet,opinabilem rationem uoco. Vnde id pro-
greditur,ꝙ tu Sidoni rerum naturalium & ſenſibilium ſcientiam eſſe cõten
dis.Et ego tibi aſſentior,quæ certe ut cognita mutantur,ita & ſcientia muta-
bitur.Nihil aũt refert hoc te ſcientiã nominare an opinionem,quoniã de ne
gocio manifeſtũ eſt.Vultis uno uerbo dicam.Omniũ rerum ſub cœli domi
cilio commorantiũ,nõ eſt humanitus quã uere ſcientiam uocamus,ſed opi-
nio potius.Q; ſi quando de his ſcientiam obtineri audiamus,ſemper tamen

uocabulum ipſum opinionē deſignat. Alteram autem ſubſtantiarū naturā aſſeuerant incorruptam, immutabilē, conſtantem, eandemq; ac ſemper eſſe, quæ non tantum penetrabili cogitatione percipitur, uerū etiam mentis acie uidetur, qualia ſunt quæ nos uocamus diuina. Nam prȩcedentia plurimi appellant dæmonica. Vnde & plærique Platonem diuinū, Ariſtotelē uero dæmonicum cognominarunt, propter utriuſq; in talibus ſcribendi eminentiā. De his itaq; quoniā ſupercœleſtia ſunt nec ulli uſquā ſenſui obuia. Quis optimi uiri (uos enim appello Sidoni & Baruchia) quis inquā mortalium, præter quā diuinitus ac nulla humana uirtute, quantulācunq; tandem cognitionem obtinere queat? Nemo Hercle nemo. Ergo ueritas inferiorū rationis, ſuperiorū mentis, obiectū eſt & pabulum & eſca & uoluptas ſumma, quodlibet pro modo captuq; ſuo. Nulla tamen in orbis terrarū ampliſſimo ſpacio, niſi reuelatione diuina de ſubſtātiis conſtans, tota & irrefragabilis habeē ſcientia, quatenus ab Ariſtotele definita eſt, quoniam diuina nō tanguntur, mundana quolibet momento ſenſum effugiunt. Hinc enim deeſt cauſarum ſufficiens noticia, inde permanentiæ conſtantia, & quod maxime obeſt nobis fragilis induſtria, ſera prudētia, citata mors. Quo fit ut quam nos ſȩpe putamus ſapientiā ſcientiam ue eſſe, is error ſit, ſiue cœleſtiū fulciatur aſpectu, ſeu naturaliū cauſarū ac materiam ſecum trahentiū, eminenti ſuſpitione nitatur. Quod Chaldæis philoſophis Eſaias ille nobiliſſimus uates ad urbem Babylonem ſcribens improperat, ſapientia tua & ſcientia tua ea ipſa decepit te. Saluēt te Aſtrologi cœlorū (q̄d fortaſſe melius tranſferimus q̄ aruſpices cœli. Nam hobre ſunt aſtrologi qui contemplantur in ſtellis, & ſupputant menſes) a quibus ueniant tibi quæcunq; futura ſint. Defeciſti in multitudine conſiliorū tuorum, unuſquiſq; in uia ſua errauerunt. Vtroſq; igitur complexus eſt, & qui rimantur inferiorū cauſas, & qui cœleſtes influxus curāt, alter errat ſupputando, alter conſilia colligendo, uterq; ignorans adæquatā operationum uirtutem, omniūq; circumſtantiarū conditionē. Quare ſiue ſapimus ſempiterna unde ſapientiæ nomen eſt, ſiue ſcimus perpetua quibus ſex materiæ modica extat, ſeu cognoſcimus momentanea, fluxa & caduca, quæ tempori cœloq; ſubiacent, ſemper illis recta fides ſuperior eſt, per quam intellectus agens poſitus in culmine ac faſtigio humani animi, purus, lucidus, perſpicuus, radiantes in mentibus diuinis atq; ſupercœleſtibus, & refulgentes omniū rerum tam mortaliū q̄ immortaliū ſtatus, tanquā in quodā æternitatis ſpeculo intuetur, quæ omni rationis ordinatione, diſcurſu, indagine, opinione, ſcientia, item omni deniq; intellectu poteſtatiuo agenti, ſpeculatiuo adepto, quantū ille ipſe ſe inferiora uiſitat, longe quidē eſt certior, & tam ad contemplandū q̄ ad agendum efficacior. Nam ſi liceat inferiora cōferre ſuperioribus, ſicut anima ſecundū ſenſum fit aliquid idem actu cum ſenſibilibus, & ſecundū intellectum cum intelligibilibus, ita quoq; & amplius per fidem fit mens noſtra cum ſupernis intelligētiis actu eadem, & cum deo coniuncta. In quo relucent omnes rerum cauſæ multo eminentius, multo nobilius q̄ ipſe

lius q̃ ipſę cōſiſtere queant in effectibus.Nam intima rebus eſt cauſa prima
plus quā ſecundæ.Secundas prima continet,ut fons riuulorū aquas. Immo
uero ut immenſum pelagus ſimul omnes undas inſinuat,& ampliſſima eſt
eius cōprehenſio.Quod Agamemnon apud Homerū prædicat. Tenet em̄
uniuerſa , Vnde μέγιστον κράτος habere dicitur. Omnis rei ortus eſt Orpheo
teſte,& ſubſiſtendi uis potentiſſimā principiū,mediū,& finis. Credite mihi,
cum hæc mente uoluto,& cum naturas cōgrego ſegregoqꝫ uniuerſi,uideor
uidere quo plane modo erga proxima ſibi homo ſe habeat. Quanquā enim
cum igne cœlum in materia cōmunicat,cum aere ignis calore,aer cū aqua
humore,aqua cum terra frigore,Rurſus cum igne terra ſiccitate, Deus cum
intelligentia(quā idiomate uocabuli dæmonē cenſemus quaſi daimonē)im-
mortalitate,Dæmon cum homine affectu,homo cum belua ſenſu,& hęc cū
planta quodā animæ genere quod uegetare facit. Tamen comperio deniqꝫ
ꝙ brutum ab homine diſtat ratione,homo a dæmone innata ſapientia.Sed
homo ab homine potiſſimū fide differt, Vt ſicut ignarus a ſapiente alius eſt
per uſum rationis,ita ſapiens a propheta per uſum fidei. Propheta quoqꝫ a
dæmone per mortalē conditionē.Iam igitur uidetis quoniā poſuit deus ho
minem in medio paradiſi.Paradiſus delitiarū hortus eſt.Ornatus omnis de
litiæ ſunt.Mundus ab ornatu nomen accepit,quoniā græce κόσμος dicitur.
In iure quippe ciuili mūdus muliebris is eſt quo mulieres ornantur. Poſuit
igitur hominem in medio uniuerſi,cum inferis & ſuperis cōmunē,qui gerat
erga ſuperos fidem,erga inferos rationē.Inter mortales ut deus per fidem,
Inter cœlites ut homo per rationē,Inter alterutros excellens per ſapientiā,
parum a diuinitate ſuperatū,humanitatis tamen uictorem. Quod ex Dauid
rege didicimus,Cum ſummo enim & optimo maximo deo ſic de homine lo
quitur,Minuiſti inquit eum paulo minus ab elohim,id eſt a deo.Itaqꝫ memi
niſſe poteſtis quid de priori ueſtra contentione ſentiam,eſſe ſcilicet uerita-
tem aliquam in æthernis æthernā,cuius ipſa mens receptaculū fiat, In muta
bilibus mutabilē,quæ contenta ſit rationis diuerſorio, Alterius ſcientiā dici
poſſe ſapientiā,alterius rectam opinionē,incerta omnia niſi diuina fide robo
rentur.Eſt iam reliquū infirmæ cuiuſdā argumentationis obſtaculum(pace
omniū dixerim)ab Epicuro populari philoſopho ſomniatū,quod arbitror
Sidonium recitare potius q̃ affirmare pro ſingulari grauitatis & doctrinæ
præſtantia,qua prȩter cȩteros egregie prȩditus eſt,quo faciat nos dubitare,
contingat ne deū affici moleſtia,ſi beneficia mortalibus largiatur,an potius
aſſiduis precibus cupiat rogari?Solus Epicurus laboris impatiēs tantū ama
uit deſidiam,ut et in ſummo bono poneret ocium,et diuinitatis influxum pu
taret moleſtiam.Quaſi ſolem credāmus exhauriri lumine,ac tandem defice
re,quoniā tam diu luxerit,& cœlum fatigari quando præbet clemētes influ
xus inferioribus.Si hoc tam diuturnū officium corporalia non moleſtat,nō
deterit,non grauat,quid ſentiendū eſt de ſummo cunctorū autore,qui ſi cū
Epicuro,cum Lucretio,cæteriſqꝫ uoluptariis gnatonibus ignauiam,inertiā,

pigritiamq̧ dilexiſſet,nõ utiq̧ tantũ & tam admirabilẽ hunc ornatũ quem cernimus ex uiſceribus ſuis exuberanter effudiſſet,& hanc machinã ſtruxiſſet,quã toto æuo regeret. Quanquã enim quorũlibet negociorũ ſingulares eſſe geſtores,uicarios,tribunos,præſides experti ſumus,tamen ad hunc unũ ſemper recurritur principẽ uniuerſi,quo ſine nec geſtores gerere,nec tribunos ſuffragari,neq̧ præſides ſufficere putandũ eſt. Haud ſecus atq̧ lumen ſine luce,aut omnino ſecundã cauſam ſine prima. Ordo enim uniuerſi & primum aliquid et unũ deſyderat,quod turpe eſt philoſopho neſcire,cum illud gregarii milites nouerint,Sic enim Vlyſſes apud Homerũ in exercitu cõcionatur.Haud profecto ſinguli præeſſe poſſumus o Achiui. Nõ enim bonus eſt pluriũ principatus,unus ſit princeps,unus rex. Vbi nunc tot atomi Epicure tantũ regnum gubernantes & mundi unius innumerabiles architecti? Si ratione regunt tantilla corpuſcula,non erunt igitur ſimplicia & inſecabilia, quoniã ex ratione corporeq̧ cõſtant.Si præter rationẽ,imprudẽter omnia gerantur neceſſe eſt.Quod nõ ſolũ natura ſed ipſum nomẽ mũdi abhorret, in quo nihil ornati,nihil mundi ualeret cõſiſtere,dum ſingula interturbarentur,& aliud alio tẽderet.Ergo qui ſummus eſt unus eſt,qui unus eſt ſimplex eſt.Aliter enim cõpoſitus,duo nõ unus eſt,quare in ſe mœrorẽ,tediũ,turbationem,moleſtiã nullam unquã recipit.Fieret enim uarius & multiplex,inq̧ deterius mutabilis,quod unitati & ſummæ bonitati nõ cõuenit. Quãdo aũt ſui ſimilis dicitur,id eſt clemens,beneficus,miſericors,& cętera quę bonitatẽ ſuam exponunt,decent & ornant,tũc idem ipſe eſt,atq̧ tum unus ſimul erit clemens & deus.Deus cum inuocatur,clemens cum ad uota largitur. At eſt ne aliquis omni furioſo dementior?qui cogitet fieri poſſe,ut ullis ſupplicũ precibus ſempiternæ diuinitatis operoſa quies & quieta operatio moleſtet, cuius ſumma dignitas eſt ut petatur,ſumma tranquillitas ut tribuat,qui homines etiam ad rogandum inuitat,quod nos dei filius idemq̧ deus edocuit. Nemo inquit uenit ad me niſi pater meus traxerit eum. Voluptas eſt deo aſpicere uultus hominũ ſe intuentiũ atq̧ admirantiũ,nõ moleſtia,nõ inquietudo. Tuus uero Sidoni Lucretius(Honoris enim cauſa iam nõ te nomino in ſecta tam ſacrilega)& tuus etiam Epicurus audent id in deo notare,quod ne de bonis uiris cogitare phas eſſet,q̃d amicorũ uota moleſte ferrẽt. Quid enim aliud mortales in precẽ erga diuinitatẽ mouet q̃ ſperare ſe amicũ deo? Quid fidem ſupplicationibus adminiſtrat pręter unũ amorẽ?Quod Homerus omnis philoſophiæ pleniſſimus oſtendit cum ait, Chryſen Apollo ipſe orantẽ exaudiuit,quoniã ualde ſibi amicus erat. Apparet ut arbitror ex his quæ paucis cõplexus ſum,pro tenui facultate dicendi quę in me ſita eſt,quid ad ipſam cum diuinitate cõiunctionẽ humanã reſpondendũ ſit. Nec eñi nũc quęſtio eſt,unus ne idemq̧ deus & homo eſſe queat,ſiue a deo prognatus ſeu ex hominibus ortus.Quale de Aeſculapio deſertor ille Iulianus in libro contra Galilæos edito memorię prodidit,cuius pene uerba ſunt hęc,ut cũq̧ me autore trãſlata.Iupiter enim in ſuis intelligibilibus ex ſe ipſo Aeſculapiũ

genuit,& in terrã per ſolis prolifici uitam deſtinauit,hic e cœlis ad terrã ſor
titus progreſſum uniformiter in hominis ſpecie circa Epidaurũ apparuit.
Auctus itaqꝫ illic ſucceſſibus ſuper uniuerſam terrã porrexit ſalutiferã eius
dexterã.Trãſitqꝫ ad Pergamũ,deinde profectus in Ioniam ad Taranta,po
ſterius Romam. Hinc traiecit in Coum,deniqꝫ ad Aegas,& ad cætera loca
mari terraqꝫ ut reſtauraret animas male diſpoſitas,& corpora minus belle
habentia.Iulianus hæc ſi uere ipſe uiderit,neqꝫ hoc loco cõtrouerſiã de diis
immortalibus explicare ſtudebimus,quẽadmodũ in terris conuerſati,& ab
hominibꝰ uiſi ſint,ut Apollo Daphnen inſecutus,ut in Theſſalia penes Ad
metũ conſtitutus,ut in Phrygia corã Laomedonte cognitus,ut in pauperũ
Philemonis Baucidiſqꝫ tugurio epulati ambo dii ſuperi,ut ſcripſit Ouidius,
Iuppiter huc ſpecie mortali cũqꝫ parente Venit Atlantiades,poſitis caduci
fer alis.Etenim ferme totus tranſformationis liber ille haud aliud eſt ꝙ deo
rum,cum hominibus,uel quod magis ridiculũ erit cum beluis,metallis,lapi
dibus,cæteriſqꝫ anima carentibus,nõ tantũ cõmunio uerũetiã tranſmutatio,
ut Epicureis admirabilius uideri debeat,quod ſummum Iouem omnibus re
bus etiã uilioribus cõmiſceri poetę canant. Eum nanqꝫ modo in aurũ fuiſſe
tranſformatũ,modo in Cygnũ,Iam Taurus erat,iam Aquila,iam lapis qui
Abaddir appellatur,totuſqꝫ ſemp uerſatilor hoc Proteo fuit. Nos uero ſi
ue hominis ſocietatẽ cum deo,ſiue dei cõmunicationẽ cum homine quantũ
ad noſtrã inter nos diſputationẽ confert,amorẽ dicimus,quẽ fides peperit,
ſpes alit atqꝫ ſeruat.Deus amor eſt,homo ſpes eſt,uinculũ utriuſqꝫ fides eſt.
Iungitur diuinitas menti ut mens intellectui,intellectus intentioni,intentio
imagini,hæc ſenſationi,ea ſenſibus,ipſi tandem rebus,ita ſemper ut uirtus ſu
perior per ſingula inferiora pro captu cuiuſlibet animantis uſqꝫ ad ultima
fluat.Sępius enim euenit ut oculos aliqua uerſus dirigã,me tamen uidiſſe nõ
memini quã aliorſum imaginatio ligauit. Quid uero ſit ꝙ me uidere ſuſpi
cor exercitatus ante circa phantaſiæ intentionẽ intellectus pręſtat cũ ratio
ne.Intellectus niſi per mentẽ illuminetur,ab errore nõ eſt immunis.Mens lu
men intellectui non porrigit niſi luceſcente deo,qui cũ liberrimã uoluntatẽ
habeat(Aliter enim deterior eſſet homine)pro modo ſuæ uolũtatis plus mi
nus ue lucis in mentẽ pluit,qua rigantur cæterę mortaliũ poteſtates.Quanꝗ
igitur nulla ſit hominis erga deũ proportio.Deus enim infinitus homo fini
tus eſt,tamen(pace tua loquor Sidoni)non ſunt hæc duo maxime diuerſa ut
tu aiebas,& alterũ tamẽ nõ eſt alterũ.Poterunt aũt inenarrabili unione con
iungi,ut unus idemqꝫ & humanus deus & diuinus homo cenſendus ſit.Ago
iam uobiſcũ doctiſſimi uiri familiariter in palæſtra,nõ arcanæ fidei ſed uul
gatæ philoſophię.Sic enim unitas quę neqꝫ principiũ habet neqꝫ finẽ,et pro
pterea infinita dicitur eſſentia,uirtute & operatione,tametſi nõ ſit numerus
(Is enim multitudinis aceruus eſt)tamen creat numerũ iungiturqꝫ cũ nume
ro,cuius uaria conuerſatio in numerorũ contubernio,ſubſtantiã quoqꝫ ua
riat eorundẽ,totumqꝫ numerale regnũ tanquã rex ſummus gubernat.Hunc

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

humiliat,& hunc exaltat.Et ſicut ait Heſiodus,Erigit hic facile & facile ardua deprimit idem.Stillat enim ab interna immanentia cum ſit infinitudo,menſura & terminus omniū,quaſi primus triangulus cunctorū ſummas efficiēs, quandoquidē omniū procreationibus immiſcetur.Cæterū peruenit ſecundo exitu ad ſuæ naturæ magis conſentaneū impar primū incompoſitū ſphęræ indiuiſibilis,quę tamen faciem quandā compoſitæ naturæ pręſe ferat,ex initialibus rerū ſeminibus conſtituta & paris & imparis. Tertio deinde iactat radios ſuper corpus ſolidum,per circularē alteritatis numerū ſenſibilia penetrans,& in denarię pyramidis fundamentū perfectiſſimū indeſinenter agitans. Vltimo diuina unitas numeri omnis admirabile medium inhabitat quod circulo quodā indiuiduæ imparitatis proxime ſeſe conatur mirifica reflexione reducere,quapropter & illud ipſum cū ſuperiori ſecundo exitu cōmuni charactere inſigniuit.Solam enim architectura uniuerſi differentiam hanc ordinis inter utrunq; medio intercedente mundi corpore diſpoſuit,ut cernere liceat unitatē a ſingulorū cōmunicatione nō abhorrere,quo & deū libenter uerſari cum hominibus animaduertamus,cuius conuerſationis eminentiſſimū eſſe argumentū poteſt q̄d ſuper uires humanas mirabilium operum ipſimet effectores ſumus,Simulq; in natura conſtituti ſupra naturā dominamur,& monſtra,portenta,miracula diuinitatis inſignia,nos mortales uno uerbo,q̄d iam pridem uobis explicare auſus ſum prodigimus. Tum o Capnion perge,SIDONIVS inquit.Q̄z enim cupio ſcire quorſum euadas.Ita me deus amet nihil ullo tempore audiui iucundius,ſcilicet in nobis eſſe ſitum & reconditū ſolis uerbis,quæ artificia inter omnia figmēta humana factu facilima & tenuiſſima ducimus,tot res,tam mirabiles,tam arduas, tam ſubitas,tam audaces conficere quod libuerit animo noſtro,q̄d de Medea legimus.Verbaq; ter dixit placidos facientia ſomnos,Quę mare turbatum,quæ flumina concita ſiſtunt.Quid enim non carmina poſſunt? De his plane,Venefica ſe multū iactare mihi uiſa eſt apud Naſonem cum ait,Concuſſaq; ſiſto,Stantia cōcutio cantu freta,nubila pello. Nubilaq; induco,uentos abigoq; uocoq;. Vipereas rumpo uerbis & carmine fauces. Viuaq; ſaxa ſua conuulſaq; robora terra,Et ſyluas moueo iubeoq; tremiſcere montes Et mugire ſolum,maneſq; exire ſepulchris.Te quoq; luna traho.Quare Baruchia ſupplicandū eſt ac etiam litandū Capnioni huic,ut quid ſit hoc uerbū quo talia fieri aſſerat,haud ignoremus.Et aſſentior tibi BARVCHIAS reſpondit,Et certe res erit digna philoſophis,tantis de tam ſecretis inter ſe diſſerere.Quanquā noſtrū hominū genus in libris quondā occultis non parum de ea parte religionis curioſi fuere,Tamē dicam ut ſentio,nullus eſt Hebræus hoc æuo,quē ea uerborū poteſtas comitari uelit. Sed noctem totam fruſtra murmuramus,ſicut & Delphis oracula ceſſarunt,& Pythias Philippizin a Demoſthene inſimulatus eſt,niſi ſacrilegus aliquis inuentus ſit,qui lucri cauſa portentū promittat,tam deſipientibus q̄ decipiendis,Ego de cæteris nationibus prius loquor,deinde meos recordabor,Itemq; alios.Nam

 16

diuitibus reſponſa dabit Phryx augur,& ære minuto qualiacūq; uoles iudæi ſomnia uendunt. Tanto prauis uiris ſemper in honore fuit auri execrabilis fames,ut nō dubitent ob auariciā & lucri cupiditatem tam diuina q̄ humana ſuis flagitiis cōtaminare. De tuis Capnion hac ætate quibuſdā ſacerdotibus qui ſe puriſſimos & tanquam dei nepotes diuinitate pleniſſimos iactant,nil auſim obiectare,ne me ſingulari neglectu eius ſectæ credas attentare amicitiam noſtrā,quā nobis politiores literæ conciliarunt. Egregiū nanq; Terentii adagiū extat,& memori mēte amplexandū quod ait, Veritas odiū parit. Illud ni uererer adducendū eſſet in mediū,quo nam modo uniuerſa precio ſacra prophanāt,a ſummo ad imum,ut iam ſint uenalia mercede omnia,quā dum uetāt iure actionis apud iudicē expoſtulare,tutū perfugiū exquiſierūt, implorando iudicis officiū ut ritus tradendi nummoꝫ haud pereat quaſi nō ſit merces petita,quæ ob conſuetudinē petatur,cum neq; cōſuetudo uocari debeat ea quæ contra deū machinatur. Sed taceo quæ prodigia,quę miracula populo prædicant,ut onerentur muneribus donaria,& nūmis ſua redundent uniuerſa. Velut inquit Actius,Aures uerbis diuitant alienas,ſuas ut auro locupletent domos. Haud ſecus & hic magicos affert cantus,et ille theſſala philtra & iudæi ſomnia uendunt. Ceſſante igitur auaricia neminē fore arbitrabor poſterius,qui uerbis figuris ue miracula ſe facturū polliceatur,niſi ſi demens aliqua ſaga diuini potens rus habitet,quæ a ſtolidis quibuſq; credi uelit admodū perita cœlū deponere,terram ſuſpendere,fontes durare, montes diluere,manes ſublimare,deos infimare,ſydera extinguere,tartarū illuminare,quæ anilis amentia quandoq; in ipſis flagris errare deprehenſa eſt,& nō Romanis tantū,uerūetiā uetuſtioribus noſtræ gentis(hoc eſt Hebræorū legibus)ultimo uitæ ſupplicio uindicatꝛ. Ad hæc e ueſtigio quaſi moleſtia quadā tactus CAPNION,in eum ſermonē tamen per q̄ modeſte incidit,& amantiſſime Baruchia inquit,quorſum oratione duceris ut nobis perſuadere audeas,niſi adſit quæſtus,nō fieri ſæpe ſtupenda & admiranda quædā ab hominibus,nō tempore nata ſed ſubito orta,nō propagata ſed præſentia & paulo momento inſtantia,quorū occaſionē ante nullus cōprehenderit,nemo ſperauerit,& iccirco miracula dicta ſiue tu id facias imperio ſeu forte uoto. Nam tantū abeſt ut diuitiarū gratia facile fiant,ut etiam auariciæ deditis,negata ſit ea diuinorū numerū ueneranda liberalitas. Quamuis enim diuitiarū datores apud Heſiodū dii cognominentur,tamen rogari ad eas conſequēdas ſuperi nolunt,inferi nō debēt,hoc propter cōmunionis improbiſſimę,illud ob auaricię turpitudinē uitandā. Extat eius rei philoſophorum ueterum ſana doctrina,Theognidis teſtimonio qui ſic ait,Non amo diuitias & non peto,ſed mihi tantū Viuere de modicis ſit nec habere malum. Tuus item Salomon,nō minori & ſapientia & uetuſtate præditus,eandem his uerbis ſententiā cū diuinitate loquēs expreſſit. Dicā equidē latine quoad potero,Nam id interpretari iuſtius tuæ forent partes. Egeſtatē inquit & diuitias ne des mihi,fac me ſumere panē meū cōſtitutū. Quod uulgo ſic dicūt,

Mendicitatē & diuitias ne dederis mihi,tribue tantū uictui meo neceſſaria. Q. uero iſtis tuis iudaicis ceſſauere(ut ais)obſequi uerba mirifica,nō minutā obeſſe mihi crede cauſam oportet,quippe apud quos uel maxime quondam id artificiū uerſabatur,ita ut noſtri maiores cupiditate eius philoſophię ad eam uſq regionē ab amicorū & cōpopulariū dulci cōuerſatione,& a patriis laribus multa nō modo peregrinatione,uerūetiā quaſi exilio perpetuo ſint abducti,quanq̃ audio quoſdā haud aſſentiri uelle,Thaletem,Pythagoram,Platonē,cæteroſq ad iudæos peruenisse,ſed tantū ad Aegyptios et memphiticos uates.In quorū numero Firmianus ſe Lactantius eſſe prodidit,in eius libri quem diuinarū inſtitutionū inſcripſit uolumine quarto,ſequutus fortaſſis prçter ſe aliū neminē.Sed ego facile per ueſtigia Moſaicæ lectionis quæ in illorū literis atq documentis cōperio,in eam ſententiā cogor,ut dicā illos neq Syriam,neq Iudæā,nō etiā Chaldæę ſcholā prętermiſiſſe.Suo eñ tempore cœpit ſacra Hebręorū ſcriptura tanto in honore,in tanta tanq frequenti ueneratione apud Babylonios haberi,uſq adeo ut illā ex propria in linguā Chaldaicā traducere curarēt,& id prope quinquageſima ſexta olympiade,id eſt ætate Thaletis.Igitur qui tanto indagandæ ueritatis acceſi erāt deſyderio,ut relicta domo exiliū peterēt,ne uetuſtiſſima eos ſacrorū monumenta laterent,quis erit tam a mente alienus qui dubitet eoſdē Aegyptū petentes,nō ſimul Iudæā acceſſiſſe uel potiſſimū ut guſtatis riuulis etiā de fonte potarent,& ut Nabathæos quoq ritus introſpicerent,purioriq diuinitate imbuerentur.In qua tradenda iudæi omniū orbis terrarū gentiū nobiliores fuere,ipſius oraculi teſtimonio,quod illi ſeculo propter quotidianam celebritatē nō erat ignotū,ſed per compita uicoſq decantatū. Experiar mō ſi queam inde uel binos uerſus decerpere qui Græcis cōſonent. Sic enim ait oraculū,Chaldæi ſapiunt ſoli,ſapiunt & Hebręi,Qui ſeipſo genitū curant regemq deumq.Accedit huc q̃d firmare ſententiā meam poſſit,quoniā modica Aegyptiorū Iudæorūq diſtantia ſit,quapropter mixtos ſæpe in eodē loco reperias populos,ex Aegyptiis,Arabibus,Hebræis atq Phœnicibus, præſertim in Sebaſta Herodis,quæ rurſus Samaria dicitur,In Philadelphia in Hierechonte,& item in Galilæa,. Rem minime obſcurā peritiſſimo & noſtri amborū amantiſſimo loquor iſti Sidonio,quia illinc haud longe ortus eſt. Vera quidē refers inquit SIDONIVS.Nam una cernitur contiguitas Iudęæ,Aegypti,Arabię ac Babyloniorū,quare mihi probabile nō uidetur eos philoſophos Palæſtinā & Hebræorū ſapientiā nō attigiſſe,cū habeam quidē compertū,illos nō modo ſæpe res ipſas,ſed etiā pene uerba eius gentis in ſuos libros tranſtuliſſe.Sed perge Capnion. At is recte profecto iudicas.Nam de Platone certū eſt,quē & ego reſpirandi cauſa poſt mille negocia,& aulicos tumultus quādoq legere ſolitus ſum,Et o deus bone quanta inuenio illū iſtinc expiſcatū,magna ex parte uerbū e uerbo. Quæ ſi latius cognoſcere uultis,Iuſtinū legite philoſophū,& legiſtis arbitror,quanquam religionis meæ ac non mediocris integritatis martyrem,ob idq forſitan ſu

ſpectum uobis niſi re, non autẽ aſſertione ſua mecum ſentire cogamini. Redeo ad cauſam. Salubris iſta poteſtas uerborum quæ uos deſeruit, Nos elegit, nos comitatur, nobis ad nutum obedire cernitur, Ea non humano conſilio, Sed diuinitus data & oblata perfectę religionis uirtus, non fortuitu, uerũ diligentia & induſtria ſua mutauit locum. Quia uos legitima ſacra mutaſtis, ideoq; fruſtra murmuratis, fruſtra deum inuocatis, quem non ut ipſe uult colitis, ſed inuentionibus ueſtris blandientes, etiam nos dei cultores liuore immortali oditis, quod in primis reſpuit diuinitas, quę pacifica mentibus humanis inſidere cupit. Nec Sidonium noſtrum facile aſſumã, niſi flecti queat ad ſyncerum credendi genus. Nam de teipſo uix mihi ſpes eſt, ea proſapia nato, quæ ſemper duræ ceruicis extitit, niſi aliquid multæ in tuo præclaro ingenio literæ, plurima ſtudia, innumerabiles doctrinæ, nõ nihil etiam ingens amor cognoſcendi efficiat. Tum uterq; obſecramus aiunt te Capnion, ut ne deſperes, neu nos deſeras. Ea enim ſola uis eſt uerborum, quę omnium ſcientiam ſuperat. Iccirco manum tuæ ferulæ ſubdimus, quoquo tandem diſciplinæ genere initiati ſimus. Scio ego itemq; Baruchias hic ꝙ in ſacris ediſcendis longe alia uia gradiendum ſit q̃ mathematici phyſiciq; ſolent. Hi enim prius cornupetere atq; contendere inter ſe putant commodiſſimum, & in utranq; partem dimicare. Deinde per quædam antecedentia ſiue axiomata ſeu tu principia uoces quæ refellere nequeas, mox certæ combinationis artificio concludere, quo ipſe ſtare compellaris. At cõtra in diuinis ſilentium deſyderatur, contentio reſpuitur, ſyllogiſmus irridetur. Nam diuinitatis nullum eſt principium, nihil eam antecedit. Igitur quodcunq; concludendum fuerit, eiſdem confeſtim acquieſcendum eſt, multo firmiori conditione q̃ ſcientia, Quid illud ſit, abs te ante accepimus. Quare inſtaura ſermonem optime Capnion, noſq; doce quibus nam uerbis mira quędam facere queamus. Ego enim pro hoc noſtro ſodali quicquid præſtandũ eſt ſpondeo. Eſtne ita Baruchia? Tum ille, Ita eſt Sidoni. Ambos enim uiros bonos atq; doctos uos noui, & qui ſtipulatur, & qui ſpondet. Vnde quod ex aliis quibuſdam inſulſis hominibus mihi ſacrilegium timerem, nunc minime formido. Nec etiam ꝙ peruerſo quodam cultu ſummæ diuinitati fiat iniuria. Nam uterq; noſtis q̃ hoc nepharium eſſet, & philoſophis indignum.

Ego uero CAPNION inquit tibi recipio. Sed utriq; leges præſcribam, quas abſq; ſeditione obſeruabitis. Reſipiſcentia ueſtra hęc eſto. A Thalmudim Baruchia, tuq; Sidoni ab Epicuro atq; Lucretio receditote. Lauamini, mundi eſtote. Vnum deum omnium effectorem, cæteras poteſtates miniſtras habetote. Ad primum uota pręceſq;, ad inferiores hymni ſunto. Q; ſi forte petitio ad inferiores proceſſerit, niſi ſub modo delegatæ a primo adminiſtrationis, intentio non eſto, Angeli a nobis ad deum, & inde ad nos uolitantes, reuerẽtia tremorq; ſunto. Erga illos ſecundũ notam ꝓbationẽ, iocũda obediẽtia eſto. Sacra quorũ obſeruationes ex me audituri uenitis, palã dignis, clam ꝓphanis ſunto. Hæc uero edicta ſimul et interdicta

in albũ prius ſcribẽda iudicaui,ut penſiculate uobiſcũ animo uolutare poſſi
tis,acceptanda ne ſint an repudianda. Nulla eñ cõditione alia uos in arcanã
ſacrorũ nominũ Academiã tanq̃ ludi magiſter aſſumere ſtatui,q̃ ſi talibus
primũ legibus aſſentiri uultis. Etenim cũ hæc quę propoſui libenter intrabi
tis,facilime uos ad ea quę cupitis ſpero peruẽturos. Tum SIDONIVS.
Intolerabile hactenus nihil arbitror ſanxiſti,niſi forte durũ iſti Baruchiæ ui
deri uelit,ius ipſum de Thalmudim quas mihi quondã legenti ſuperbas fa-
ctiones,& multorũ ſuæ amentię cõſpirationes eſſe perſuaſi nõ ſequẽdas,prę
ſertim ubicunq; ad diuinitatẽ attinet,cũ potius ſacra in exterarũ gentiũ tor-
queant odiũ,cædem,direptionẽ,q̃ in orbis terrarũ cõuertant ſalutẽ. Puto tñ
facile abibit,ſi cũ ſuo animo recordetur,homines fuiſſe noſtri ſimiles qui ſua
inuenta & meditata literis oſtentationis gratia mãdauere,ut ſunt ſcholaſti-
corũ quorundã cõmẽtarii,quos certe quilibet impune deſerit,queadmodũ
& ego Lucretii & Epicuri defector fio. Nec eñ unquã in eorũ aut alterius
cuiuſquã uerba iuraui. Reliqua decreta ſuæ ſunt & auitę pfeſſionis. Quapro
pter me cõſule nihil eorũ refragabit. Ego uero ut pro meipſo loquar,cur nõ
ſubirẽ,q̃d puero mihi quondã recta philoſophia ſuaſit? Eſt enim multis iam
ſeculis uniuerſa Sardanapali ſecta nõ ſine propriis autoribus Leucippo,De-
mocrito,Epicuro,Lucretio,frequẽter a bonis eiſdemq; clariſſimis uiris ex-
ploſa. Quid de cęteris tuis legibus dubitem quas antea pluribus uarii gene-
ris hominibus,maxime autẽ magicis præcipiẽtibus didici? Nam de lauacro
cum eſſem in cœtu ſapientiſſimorũ Indiæ,quos Brachmanas uocant,eum
morẽ lauandi pene in meã conſuetudinẽ uerti,diuturnitate quotidiani uſus
grauiter initiatus. Solebã in dies cũ eiſdẽ in fonte haud abſimili cuidã in Bœ
otia qui Dirce appellat,exutis ueſtibus lauari,oblito prius capite guttis ele-
ctreis & odoribus ei rei aptis. Deinde poſtq̃ ſe pro ritu ſatis mũdos putarãt,
exeundũ fuit circiter meridiẽ,quãtotius ad ſacra illic in chori ſpeciẽ aſtitim⁹,
ueſtiti lino cãdido & mitra alba,in digitis ferẽtes annulos,& baculos geſtan
tes manibus. Quę mũdicia corporis & amictus,ut aiebant,animi quoq; pu-
ritatẽ adiuuare non parum credita eſt. Et hęc antiſtite Vardane apud Indos
quarto ab Hiarcha. Nam poſt Hiarchã Sauchnes,poſt hunc Seſonchoris,
deinde Bocchoris,ita nominati ab Aegyptiorũ olim regibus. Simile quoq;
cũ apud Gymnoſophiſtas diſcẽdi gratia degerẽ admiſſi,& eo amplius q̃d in-
terdiu ter,noctu bis lauari aqua frigida ſanctũ fuit priuſquã poſſem totidẽ
momẽtis ſacrorũ penetralia ingredi. Erat pariter linea ueſtis quotidie recẽs
abluta. Nam lanã prophanũ ueſtitũ arbitrãtur,quippe tanq̃ belluinę ſordis
excrementũ pecori detractã. Legimus & apud Heſiodũ id præceptorũ ge-
nus potiſſimũ diuinis coaptari. Ait enim(ut noſtis)in operũ atq; dierũ libro
ferme ſic,Nemo ſub aurora Ioui auſit fundere uina Illotis manibus ſed et im
mortalibus ullis. Non ſic exaudire uolũt ſpernũtq; precatus. Et alio carmi-
ne ſic,Prauus ubi fluuiũ manibus nõ lotus obiuit,Huic dii ſuccẽſent tribuen
tes inde dolores. A quo ſibi diligenter cauit Telemachus. Nam Palladi ſup-

plicatu

plicaturus,in æquore manus lauit. Vides ne modo eum morē nō abs te iam
primū excogitari,ſed pluribus ante ſeculis commendatū? Quod cæcus ille
uir omnia uidens Homerus noſter,haud ignoraſſe mihi putatur quādo ma
trem Achillis Ioui ſupplicē futurā maris fluctus exuere facit. Quāuis etiam
aliud iſtoꝗ maius explicaſſe uideatur myſterii,tamen nihil ad hunc ſermo
nem.At qualē tu nobis tertiā tuliſti legem,clariſſima uetuſtiſſimorū autorū
dogmata probant. Audite quid Sophocles hoc diſticho Iambico,quanquā
nō adeo eleganter a me,tamē ut opinor minus inepte tranſlato proferat cū
ait,In ueritate ſolus unus eſt deus,Qui cœlū hoc & terrā capacem condidit.
Quem Euripides Iouem præcipit nominandū.Per cuius caput(Orpheus ce
cinit)uniuerſa in lucem proceſſiſſe,quē ipſe omniū genitorē uno uocabulo
& principiū fineꝗ in eiuſdē dei primo hymno collaudat. Qꝫ uero ſequit
cæteras poteſtates miniſtras eſſe cenſendas,Crediderim id te Homeri car-
minibus doctū,Troianę Rhapſodias uolumine octauo,Vbi ſplēdida et ma
ieſtate pleniſſima oratione,Iupiter in cōſeſſu deorū cōcionat ſe ſummū oīm
diſpenſatorē hos eſſe inferiores,nihil niſi ſuo nutu attentandū qui ſecus fece
rint,deiiciendos fore in tartarū ut appareat quantū potentior ſit Iupiter &
diis & hominibus.Notum uobis carmen extat,ut ut mauultis e gręco latinū
efficite.Enimuero ex hac artificioſe lex quarta ducitur,quaſi aliquo dialecti-
corum more Nam ſi primus eſt qui ſingula diſpenſat,fruſtra confugitur ad
reliquos,uel prece,uel uoto,Qꝫ hoſpiti Nauſicaa quondā Alcinoi filia per-
ſuaſit.Iuppiter ipſe uiris diſpenſat cuncta ſuperne,Siue probis ſeu peruerſis,
ceu cuiꝗ fauet rem.Ergo Thetim nequaquā petiit Achilles ut ſibi cōtra re-
gem a quo indigne uim paſſus eſt ſalutē ferret,ſed extenſis manibus flens
orauit hoc modo,At tu ſi poteris nati cōplectere cauſam,Imploraꝗ Iouem
conſcendens limen olympi.Hunc enim uniuerſi dominū & patrē,ut in Di-
philo Menander ait,Ad ſummū hoc honore dignabimur,qui ſolus tantorū
bonorū inuentor & poſſeſſor eſt.Natura nanꝗ inſitū nobis extat,cum fon
tis nitida uena æque cōtingi queat riuulis abſtinere.Quid ergo? Num con-
tra maiorū inſtituta ſuperos uitabimus,& unius tantū Iouis auxilia petem⁹?
Ac nō potius Theognidis monitu,Eſſe uirum audentē duris in rebus opor
tet,Eripiant ſuperos inde rogare deos? Sed fortaſſis ut amicorū opē ita illo
rum opera utamur,ut uicinorū cōmoditatibus,ut propinquorū,ut hominū
prudentiū,quatenus nobis conſilio atꝗ conſolatione prodeſſe queant,quo
rum eruditione,quorū monitis,ac fideli ſemper impulſu,mentē noſtrā qua-
libet in re diuinæ uoluntati conformare procul dubio poſſimus.Peritiores
nanꝗ ſunt diuinitatis,& melius noſipſos norunt,omneſꝗ rerū noſtrarū cir
cūſtantias,Iccirco nos reſꝗ noſtras certius atꝗ multo aptius principis dei
ſentētiis immutabilibus,quaſi certis radiis aliqua terſa corpora ſubordināt,
ut inde uel bene nobis futurū ſit,uel mala declinentur.Hoc eſt ꝙ beniuolen
tibus diis aut nobis auerſis,uel hoc fatum effugimus,uel illud ſuſtinemus.
Vnde fama uetus etiā patrū maiorūꝗ memoria fuit,diis eam maieſtatē eſſe

ꝙ fata mortalibus imponerent. Indigna muliercculæ ſomno iam opprimendæ ſententia, quæ Vlyſſem undeuigeſimo libro (ſi recte memini) his uerbis alloquitur. Quotis quibuſcꝙ ſtatuerunt immortales fatū mortalibus frugiferam terrā habitantibus. Sic Socrates ſe deo monitū prædicauit, Sic Numam Aegeria duxit. Sic nemo unquā uere Pythagoricus fuit, qui non deos ſenſerit. Illis uero ꝙ boni ſunt tanquā primi boni portiones proximę honor reuerentiacꝙ debentur. Bonū enim ſuapte natura honor lauſcꝙ conſequit, ut Ariſtotelis moralia teſtantur. Quoniā maioribus defertur honor, quaſi aliqua ſit retributio uirtutis. Maiores autē dii ſunt, & nō tanquā ſodales tm̄ noſtri, uerūetiā ut rectores, quia natura ſua ipſi plus uigent ratione atcꝙ intellectu, ob idcꝙ intelligentię aliquādo nominantur. Cæterū ſequentes tuę leget mathematicorū cōſuetudine per antecedentia decreta probant. Vltimā quocꝙ Sophocles oſtendit, cū in Oreſte ſic ait, Pręſtantioribus omnino eſt obediendū. Et in Aiace his uerſibus utitur, Nam cui timor uiget & ſimul reuerentia, Illū ſalutē mox habere credito. Quare mihi Capnion facilimū erit iuſſis tuis pręſtare conſenſum, in ea certe cauſa quā ante multa milia annorū hominibus doctis eiſdemcꝙ bonis acceptā noui. Tum Baruchias, Non nulla inquit Sidoni maiorū ætas quocꝙ aberraſſe deprehendit. Ne tu omnia ſuperiorū temporū quę diſcenda cōceduntur, ſequenda etiā cenſeas, niſi ratio prius ea eſſe uera diſcutiat. Nolim hoc temeritate aliqua ductus afferre, q̄d reniti cupiā promulgatis his legibus, uel cęteris argumentationibus tuis inſidioſe diffidam, quas pro tua præſtanti cum elegantia, tum etiā uariarū rerū peritia exuberāter confers in mediū. Ego nancꝙ ipſe illas quocꝙ ſubibo, etiā nulla ratione prompta coactus, niſi ſola diuinę reuelationis autoritate. Conſtat enim mihi tecū apud Ciceronē Cottę pontificis aſſertio, quā Balbo confidenter exhibuit, in religione maioribus noſtris nulla ratione reddita credi debere, quos Plato putauit deorū filios, qui parentes ſuos optime nouerint. Ideocꝙ tanquā de domeſticis rebus cum quid affirmarint ſummā fidem pręſtandum eſſe. Sed uulgaris populi uanitas ſæpe falſa quędā ueris immiſcuit, quę uix ipſi philoſophi ſine uitæ periculo poterant effugere, Sicut Diagorā plura de diuinis ſcribentem aliter q̄ plebi uiſum eſt criminis accuſauerunt, porrecto capitis libello, at is inſtantem mortē celeri fuga uitauit. Anaxagoras Athenis ultimo ſupplicio adiudicatus, & Socrates ueneno interfectus eſt. Noſtri etiam ſapientes quos olim uidentes nunc prophetas appellamus ſæpe regum indignationē aliquando populi, non nunquā mortē ipſam religionis atcꝙ diuinorū gratia ſubierunt. Meminiſtis Hieroboam contra uirū dei manū leuaſſe, quę mox uertebatur in aridam, Eſaias in partes diſſectus, Hieremias in Aegypto lapidibus obrutus, Ezechiel iuſſu ducis in Aſſyria cæſus, Daniel ad beſtias damnatus, Amos fuſte occiſus, Michæas in præcipitium datus, Zacharias apud aram trucidatus eſt, Haud alia ex cauſa omnes q̄ quod ſanctius indocta plebe ſentirent. Ergo perquā iuſte addideras, Hominibus doctis, eiſdemcꝙ bonis. Nihil aūt grauius me, nihil moleſtius modo

premit

premit,nihil quo magis abhorreā q̄ tantæ glorię,tanti ſplendoris,tam bonę
famæ apud noſtros uiris literatiſſimis(quos a doctrina Thalmudim nomi-
nant)carere,nō ad tempus ſolū ſed & perpetuo.At cum ita uis Capnion,ge
ratur mos tibi,reiiciā uel Thalmudim,ſcilicet in quibus a teneris mihi ungui
culis ſtatim atq; ſapere cœpi ſumma ſemꝑ perſiſtebat uoluptas,reliqua uita
iucundior.Spero item deo rem effecturū me fore haud ingratā,ſi q̄d animo
meo gratiſſimū fuit,ſui gratia repellam,Contigit enim nunc,ꝙ haud ſcio an
unquā alias,ut facile careā cæteris omnibus,tantū ne me tam ſancta mirabi-
liū nominū prętereat noticia,q̄ tu nobis polliceri uiſus es,uel ſi recte memo-
ria teneo,ne tua dicta nequiter carpere arguar.Verbū(neſcio quod)te recor
dari aiebas,quo nos mortales in natura cōſtituti,ſupra naturam dominare
mur,& monſtra,portēta,miracula quę diuinitatis ſunt inſignia pficeremus,
Age Capnion ut hoc uerbū nō ignoremus.Multa eñ uerba cōtribules mei
ferme ſub modio recondūt,& in arcanis habent,quę ab illis mirifica eſſe cen
ſentur,& quę ipſe multū quoq; relegi,ſed effectus eorū nunq̄ ſenſi.Idq; for-
taſſe ꝙ uel modum nō ſeruaui,uel ficta pro ueris credidi. Subito tetigiſti
acu SIDONIVS inquit.Nam hic latet anguis in herba,hoc eſt q̄d ad rē
facit nō nihil quidē.Fuit enim mihi aliqn̄ par ſtudiū in quibuſdam nugatori
bus de arte magica ſcribētibus,haud dignis quibus ad calamū charta ſuppe-
tat. Cogitaui librorū indice motus mira quędā artificia me iſtic repertū ire,
quaſi operationes Zoroaſtri,Oromaſis,Zamolxis,Epimenidis,Orphei,
Pythagorę,Hoſtanis,Empedoclis,ſeu etiā iuniorū theſſalicas factiones,Ca-
rinondæ,Damigerontis,Apollonii,Ioannis Dardani.Sed audite dum lego
quid fit.Edepol aliud nihil q̄ Horatianū illud,Parturiūt montes naſcetur ri
diculus mus.Suſpendūt furciferi præ foribus uoluminū ſplendidos titulos,
& modo hunc eſſe librū Enoch,quē diuiniorē ante cæteros omnes fuiſſe ue
tuſtas aſſeruit,modo illū Salomonis mentiuntur,facile indoctis auribus irre
pentes,hac inſigni cōiectura,quā ex libris Ioſephi augurari liceat.Ait eñ ille
antiquitatū octauo,Salomonē contra dæmones artem ad utilitatē hominū
& eorū curas inueniſſe,incantamenta contra ægritudines inſtituiſſe.Modū
etiam coniurationū.Ad hoc addit experimentū quod ipſe uiderit.De ſacris
nihilominus Hebræorū hiſtoriis promptū illud eſt,Salomonē ſua ætate di-
ſputare ſolitū de arboribus et herbis,a cedro Libani uſq; ad hyſſopum.Item
de iumentis,uolucribus,reptilibus & piſcibus,quæ omnia naturalē ſaltē ma
gicam prę ſe ferre poſſent.Sed introſpicienti acrius,aperte ſe prodit horum
circulatorū fallax præſtigium,& noſtro æuo iam pridem conficta ſeſe profi
tentur ipſa uolumina. Si quis & uerborū cōſuetudinē,& ſententiarum uim,
& characteris genus ipſum conſyderauerit.Nam nihil obſtabit quin cerne-
re detur plane,nō diu ex unius conſpirationis uolutabro cunctos eiuſcemo-
di libros noſtro æuo ſcaturiiſſe. Deinde ſi quæ ipſi ſuis uoluminibus ex prī
ſcorum actionibus indiderunt,ad artem commode ſe habentibus,tamē qua
ſunt ruditate literarū nihil infractum obſeruare queunt,non uerba ipſa,nec

numeros necꝫ figuras.Ignorãt etenim ꝙ Aegyptii duplici charactere utun tur,uno in prophanis,altero in ſacris.Q̃ deniꝗ Chaldæorũ linguã & Hebræorũ quã operi magico neceſſariã atteſtantur ſimili characteris imagine ſcribimus.Nihil igitur horũ & Roberthus,& Bacon,& Abanus,& Picatrix et conciliũ magiſtrorũ uel maxime ob linguarũ ignorantiam ad amuſſim ut oportet tenere atꝗ docere,minus etiã librariorũ manus ab exemplis dupla ſcribẽtiũ nõ aberrare,minus diſcipuli diſcere,minus operarii potuerũt operari.Redeo igitur ad id ut cũ Baruchia ſentiã,tametſi abunde multa legerim ſecretorũ eiuſcemodi,tamen effectus eorũ ne perceperim uſquã,fortaſſe ꝙ magiſter idoneus etiã aberat,cuius opera & ingenio illa pendebant. Rurſus igitur ne te pigeat recitare. Et CAPNION Iam ueſpera eſt inquit,& id temporis imminet,quo præ nocte confici nequeat tantũ tamꝗ diuinũ negociũ ac plane ſacerdotiũ,& ſapientibus philoſophis ipſaꝗ luce digniſſimũ Nec enim Brachmanas imitabimur noctu potius cõtemplãtes,quibus ater cultiſſimus eſt color,propter creberrimũ ſolis ardorẽ fere omnia ſua denigrantis.Locus item iſte tam arcanis ceremoniis incongruẽs,tam cœleſti dono impar,tam ſacris ritibus nimiũ ſuperꝗ prophanus,atꝗ ideo mutandus eſſe uidetur.Inꝗ ſacellũ(ſi ueſtra quoꝗ eſt ſentẽtia)ſecedendũ nobis,tam ex cellẽtiſſima ſacramẽta perſuadeãt.Igitur rem omnẽ in craſtinũ differre multo ſatius iudicaſ̃,quando in ædem meã ſuburbanã ac pene luco inſitã cõueniendi facultas eſt.Interea uos hoc noctis memẽtote,quid inter differendũ decreuimus omniũ maxime ſentiri,& cõſtãtiſſime credi & apertiſſime prędicari laudariꝗ debere.Sola enim recta fides eſt ianua miraculorũ,quã ſi negligas,penetrare nequeas,et arcearis iuſte ab adytis & ab oraculorũ cõcionibus. Tum SIDONIVS perplacet inquit ſtatutũ & tẽpus & locus.Tu uero caue de noſtra fide nil dubites.Credo,tua probitate ſimul atꝗ doctrina ſingulari ductus quicquid iuſſeris. Et ego inquit BARVCHIAS haud aliter atꝗ tua ſentẽtia eſt credã.Quod niſi facerẽ,citaret Sidonius mihi Lini antiquiſſimi carmina,quibus pręcipit ꝙ credẽda ſint omnia. Nihil eñ eſt incredibile,facilia deo omnia ſũt,nihil eſt impoſſibile. Verbũ e uerbo Lini uerſus(ut noſtis)hæc inſinuant.Sed & Pallas apud Homerũ,cuius hac occaſione reminiſcor introducit̃ Achillem tali ſermone conſolans. Veni ego quietã factura tuã iracundiã ſi credideris.Libentius ipſe mea quędã adduxero,Danielis uidelicet hiſtoriã q̃uis non hebraice ſed chaldaice ſcriptã. Hoc enim ſolo ꝙ diuinitati ſanctus ille uir credidit Leonũ pericula illæſus euaſit. Sic nanꝗ ueritas ſermonis habet.Et omnis læſio non eſt inuenta in eo,quia credidit deo ſuo.Igitur credã ego quoꝗ cũ Sidonio pariter quicquid iuſſeris. Tum CAPNION mox tabulas quaſdã producens exhibuit,et res inquit agitur bene.Vos iſtas ferte domũ quiſꝗ ſuas,in quibus catalogi more breuiter uniuerſa ſunt deſcripta ueræ fidei,quę uobis credenda prius decerno,quatenus haud fruſtra inſtitutũ conuentũ coeamus. Valete. Tuꝗ Capnion uale fœliciter.uterꝗ diſcedendo reſpondere.

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS LL.DOCTO RIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO

p Riori die fœliciter conſumpto Sacer Antiſtes Dalburgi,oro te pa
tienter audias,quo nam modo experrecti poſt ſomnũ tres philoſo
phi ante lucem conueniunt,& totum diem de uerbo mirifico diſſe
rentes cõſumunt.Cui diei potior Baruchias pręeſt,ſicut heſternę Sidonius,
Hodie nanqꝫ multo plura de Chaldæorũ & Hebræorum libris ſumpta co-
gnoſces,ad quorum captanda principia ſic Sidonius cœpit. Aſſumus Ca
pnion & antelucanũ ipſum quaſi præuertimus importuni. Sic enim Baru-
chiam hunc quoqꝫ non incedentẽ ſed properantẽ uideo,ne quid tuorum ne
gligat. Vis? Calcaria impreſſero quãuis currenti.Heus tu Baruchia in ſacel
lum,at ille uix anhelo ſpiritu,Adſum inquit & tecum Sidoni,quanquã pau/
lo ſerius tamen præmature ut arbitror,Cum ne humentem aurora polo di
mouerit umbram.Certe dignus hic locus philoſopho illumqꝫ demiror Ca/
pnion,qui præter morem tuæ gentis uel nunc potius noſtræ,quoniã tuos
fore nos feceris,nõ idola quę latine ſigna dicitis,neqꝫ ullas cõtinet imagines,
niſi quid in penetralibus ac in his ipſis adytis lateat.Et ecce crux ipſa eſt.
Tum Sidonius,Mitte Baruchia nunc,an neſcis quid in tabulis? Caue mole/
ſtiam nobis parias qui longioris morę autor ſis.Sed age Capnion,doce nos
de uerbo mirifico,uel ſi illud fuerit aliquod nomen etiam pluratiuũ. Nihil
enim ea in re tanquã grammatici urgemus,modo id fuerit quo nos in natu-
ra cõſtituti ſupra naturã ut aiebas operari miracula poterimus,ſiue hoc fiat
præuidendo ut ſunt uaticinia,ſeu res ipſas efficiendo,quarũ naturalis cauſa
ũulgo ignoratur,ob idqꝫ peritiſſimis etiam uiris admirãdas. Sunt nanqꝫ res
quędam ſic natura concretę quas admiramur uel raro uel nuſquã cõſpectas,
ut Hermaphroditi olim Androgyni,ut Phœnix de qua cantatur,Conuenit
Aegyptus tanti ad miracula uiſus,Et raram uolucrem turba ſalutat ouans.
Eam ſe dicit Herodotus quãuis multũ temporis expectatã,tamen nuſquam
uidiſſe niſi in pictura. Vt item unius partus quinqꝫ pueri,cęteraqꝫ monſtro
ſa.Et ſi qua ipſi naturæ adminiculo fabricamus prodigia,ut eſt apud Demo
critum de Chamęleontis iecore in ſummis tegulis exuſto,ꝙ himbres & toni
trua cõcitat,ut etiam Architæ Tarantini columba lignea quã uolitare para
uerat,quale nos ipſi & uidimus et fabrefacere nouimus.Hęc et his ſimilia uel
natura ſentientibus nobis,uel nos adminiculo naturę procreamus,quę ratio
phyſica illiteratis crebro & mœchanicis hominibus ac minutis conſcientiis
facilime probat,Nihil horũ ex te contendo diſcere.Ita enim uulgata ſunt,ut
in triuiis & compitis atqꝫ adeo in quotidianis ſophiſtarũ auditoriis legãtur.
Neqꝫ mirifica quoqꝫ machinamenta ea quę aſtrologi promittunt,uel in cõ/
ponendis imaginibus,uel ſculpendis annulis,uel pędicendis euentis,uel for
tuna infortunioqꝫ diſpenſandis,& omnino incomprehenſibili cœlorũ pote
ſtati naturis inferiorũ ſingillatim applicãdis,quę quoniã tam fallacia & tam

diuerſa inter ſe uſu ueniunt, ut & ipſi autores eius ſcholæ inuicem aduerſent & tantę tanq́ȝ inexuperabilis diligentię infinitiq́ȝ laboris exiſtant, ut ſub artē nō mendacē cadere nequeant, malim per quietem uera dicere, q̄ cū ſummis laboribus quoſq́ȝ fallere, deridendā conditionē profeſſus quę dedita opera mentiri doceat. Lucidiſſimū enim ueritatis argumentū eſt conſonātia, Contra uero mēdacii diſcordia. Sed quid in ea arte quā appellant, conſtās, firmū atq́ȝ ſyncerū inuenies? Nō de aſtrorū mēſura loquor, qua nil certius eſſe & mathematici et peritia ipſa indicat, ſed de cōcepto ex eis iudicio, cuius uniuerſa fallax eſt ſemita & ſtulta opinio, prǽſertim in iis quę corporū qualitates & elementares diſpoſitiones & anni momenta & temporū ſigna excedunt, ut tuus Baruchia Moyſes innuit. Videte q̄ ſint inter ſe uarii. Nam Abumaſar quē illi prǽſidē eius facultatis & magiſtrū adorant, ubi de iudiciis agit, quoſdam inquit aſtrologos putare planetas de rebus tantū uniuerſalibus ſignificare, ſicut de elementis rerumq́ȝ naturaliū ſpeciebus. At uero de ſingulis & ſingulorū partibus atq́ȝ actibus, ſcilicet moueri, quieſcere, ſimiliaq́ȝ nihil penitus demonſtrare, Alios autē arbitrari ſtellas oſtendere tantū quę neceſſaria ſunt, uidelicet ignē quidē calidū eſſe, aquā uero frigidā, nō tamē quæ ſint contingentia, ut q́ȝ homo loquitur aut tacet. Alios deniq́ȝ opinari planetas portēdere tantū mutationes tēporū, & quatenus p̄ eas corporibus accidat. Poſteriores uero aſtrologos ſequi ueteres, nec ulla ueterū dicta iudicādi quidem intentioni cōducere, quoniā dicant impoſſibile fore ſapientibus etiam aſtronomis quicq̄ de iudiciorū ſcientia inuenire. Nihilominus audent introducere diſciplinā q̄ ſe nobis perſuadere nitātur, minutiſſima etiā puncta humani cogitatus ſcire, & uniuerſam in rebus naturā peruertere atq́ȝ reuertere poſſe. Quos nihil terret Ptolemęi admonitio, qui aſſerit talē prǽdictionē maiori ex parte nos fallere. Nihil principiorū ſuorū lubrica ratio auertit inani figmento ſimilima, quā aliter antiqui, aliter Ptolemæus, aliter Haimon, aliter Hermes accipiūt. Nihil infinita ſecundarū cauſarū conuentio quę uni rei accidūt. Nihil tanta de nobis noſtrorū diſtantia & innumerabilia media Nihil eorū tam incerta congeries, tam incōprehenſibilis ſyderū multitudo, uſq́ȝ adeo ut & ſint quę nondū uiderint, & oriant̄ primū quæ ſe nuſquā aſpexiſſe fatent̄, quorū uirtutē neceſſe fuerit in orituris atq́ȝ regēdis ſubſtātiis pariter admitti, cū tantula ſtella quā alii Canē, alii Syriū uocāt, dominatoribus planetis ſextili menſe tantū ardoris addat uix dū uiſa. Nec q́ȝ multū te flagito ut nobis ediſſeras quibus nā modis per factionē magicā cōtingat miracula fieri. Ego enim haud parū tēporis in eo præſtigio cōtriui, quanq̄ uane, tamē eius nōdū me pœnitet qui ſummis rationibus cęteros mortales hoc facilius a tanta pernicie poſſum auertere. Nam cū totā ætatē in tam ſacrilego negocio cōſumpſeris, Inde nihil q́ȝ ſit ſed q̄d forte uideatur ęgre tandē extorſeris cū expectatione ſummi periculi uitæ atq́ȝ necis. Ita ipſe Roberthū Anglicū apud Heluetios miſere mortuū, Et alterū quēdā cuius nomē taceo, miſerius captū famaq́ȝ mulctatū noui, Plures etiā florētiſſimos in ea arte q̄ miſerrime

hoc mũdo defunctos fuiſſe,teſtantibus fideliſſimis hominibus audiui.Solēt eiuſcemodi quidē honore tenebrarũ poteſtates ſuã clientelã afficere.At ſi q̄ ſunt qui nõ ligaturis aut adiurationibus malorũ,ſed quieto bonorũ dæmo/ num auxilio magicã ſe putant exercere,ꝙ forſitan ita eis uiſum eſt,tamen ſic habent inuoluta omnia,ut prius uniuerſa quoqꝫ aſtrologorũ quę ſupra pau cis refutauimus,una cũ præſcriptis ſacrorũ ſuorũ ritibus ad unguē obſerua/ re cõmiſcereqꝫ oporteat.Ingenio quidē humano intolerabile nimiũ ne dicã impoſſibile,Vix em̄ tota hominis ætas ad eius facultatis libros tantũ legen- dos ſuppetit,quorũ Mercurius ſolũ uniuerſalia ſacrorũ complexus triginta ſex millia quingentos & uiginti quinqꝫ ſcripſiſſe perhibet. Quid putatis de reliquis?Iam deniqꝫ permitto ꝙ tandem longis uigiliis,multo conatu,dili/ genti obſeruãtia arcanæ fueris magicæ admirãda ſecreta cũ aſtrologorũ ad inuētionibus abũde adeptus,quibus obaudiãt manes,turbent̄ ſydera,cogan tur numina,ſeruiant elementa,uelíſqꝫ cũ inexpugnabili eius diſciplinæ pote ſtate & cæca numinũ coactorũ uiolentia,uel ſi malueris opportuna candido rũ deorũ caterua expertē omnis ruditatis operationē cõficere,tamē attoni/ tus tũc quidē & ſtupefactus tanta dæmonũ turba qui numen id quo tu in ſa cris propitio ad obiectã actionē uoles uti,tanq̄ præcurſores & pompæ q̄dã præcedũt,abhorrebis opuſqꝫ infectũ relinques,detrimēto tibi & cæteris lu dibrio futurus.Eſt nanqꝫ Iamblicho Porphyrioqꝫ autoribus,notũ quidē ne mini quãta uiriũ multitudo ſuſcitari ſolet quãdo deſcendũt dii atqꝫ mouent̄ niſi ſacerdotibus illis qui labore ipſo iam experti ſũt.Enimuero qui nõ unũ/ queqꝫ proprio quodã honore proſequit̄,nec diſtribuit omibus ꝙ cuiqꝫ cõ/ gruit moreqꝫ gerit & gratiis & oblationibus & donis eorũ cõditioni ſimili- mis,ipſam numinũ præſentiã & optatos effectus non aſſequit̄,queadmodũ in harmonia ſi una chorda frãgatur,tota ſubito diſſonat.Hi ſunt loci,hęc fir mamēta diſciplinę ac ipſæ methodi artis.Ergo graui nos moleſtia Capnion & importabili onere leuaſti pollicitatione tua,qui noſtrũ ſtudiũ a tot aſtris, tot dæmonibus,tot præceptis,tot ritibus & uanis obſeruationibus liberare uenisti.Nam ut cœlites omittã quot & quãti ſint qui ſunt innumeri ſecundũ infinitos mētis primæ cogitatus ſiue ideas,quorũ ferũt antiquũ illũ Orphea introduxiſſe,nominatim trecētos & quinq̄ginta deos,Solũ terrena nobiſqꝫ proxima cõſyderabim⁹ numina,ex quibus ipſe paris uetuſtatis nobiliſſimus ſcriptor Heſiodus ter decē millia in operũ dierũqꝫ libro numerauit.Horum ſingulis parētare ſupra hominē eſt,& uires noſtras ſuperat.Sed iam ſol orit̄, incipe omniũ ornatiſſime Capnion. Tum ille,Si me inquit natura paulo in dicẽdo uberiorē ac nõ tam moroſum edidiſſet,profecto quãtũ ego mecum reputo habẽda tibi gratia foret nõ mediocris Sidoni,qui tantã miraculorũ ſyluã oſtēderis,unde nobis cedua ligna cumulatiſſime ſuppeterēt,ad tam di uini operis ſtructurã ample magnificeqꝫ illuſtrandã.Idqꝫ ſi unus ex Chryſip piſchola eſſem ualde gauderē,has tuas ornatiſſimi eloquii diuitias a te no/ bis propoſitas ex quibus copioſior mea fieri poſſet oratio.Sed nec ad id ele/

gantiarũ uel natus uel inſtitutus ſum, nec res qua de agiť poſſit. Quinimmo
reſpuit ꝙ diuinũ atꝗ ſacratũ eſt, ſermonis ubertatẽ & faleratis uerbis fuca/
tas ſentẽtias, pręſertim in doctrina ſoli deo dicata, ubi omnis eſt labes uitãda
Sed in ſacris admonemur ꝙ in multiloquio nõ deerit peccatũ, haud abſimi
le politiores quoꝗ literæ iubent dicente Flacco. Quicqd pręcipies eſto bre
uis, Qꝫ & cõſulto & neceſſario facturus ſum, ut ꝗ breui omnia peragã. Equi
dem ſi nõ mihi ſumma uobiſcũ haberi cœpiſſet familiaritas, more Pythago
ricorũ, prius unũquenꝗ ueſtrũ penitus ſpectarẽ, & cuiuſꝗ naturã, uictum,
ſtudiũ, affectionẽ, ætatẽ pręſentirẽ. Linguæ uero & auriũ patientiã & ſilen-
tium requirerẽ. Nõ eĩ omnibus ut Nazianzenus ait, neꝗ ſemꝑ neꝗ oĩa
de deo philoſophari concediť, ſed eſt quibus & quãdo & quantũ. Vos autẽ
ei negocio præparatos & æquos efficiũt collegas heſternæ tabulę quas do/
mi cõtinetis. Nec a uobis ultra qd exigo, niſi qd Terentianus Simo quęſiuit
in Soſia, fidẽ & taciturnitatẽ. Annos enim plurimos ſupra uiginti quinꝗ na
cti eſtis, citra quẽ terminũ nulli hebræorũ ꝙ hic Baruchias uerũ fatebitur,
ſcripturas diuinorũ ſecretorũ cõtingere phas eſt, eritꝗ inter nos cõſuetudo
eadẽ nõ illaudata. Deinde nõ eſt ꝓphanæ multitudini, ſed ſolis ſacerdotibus
hęc noſtra ſacratiſſima functio prodẽda, ꝙ de ſummis ſacris & Plato Diony
ſium Syracuſanũ, & Dionyſius Areopagita Theophilũ accurate ac diligen
ter admonuere. Sacerdotes uero ſine controuerſia nos ſumus. Et ſi nulle no
bis Antiſtitũ manus impoſitæ ſunt, dũ modo cũ religionis cultu diuinã ſapi/
entiã teneamus. Eſt eĩ uera Lactãtii Firmiani ſententia in iis uoluminibus
quę ad Conſtantinũ imperatorẽ ſcripſit, ꝙ iidem ſunt doctores ueræ ſapien
tiæ qui et dei ſacerdotes. Igitur ne prophani ęſtimemur, & uerę philoſophię
tractatio & unius dei reuerentia, ꝓhibet. Sola uero humilitas tantę rei aptos
auditores & ſpes attentos, & fides dociles nos facit. Omniũ aũt præſtantiſſi
mum eſt feruẽs amor, qui nos in operatione cõſeruat, & effectus ad uota lar
gitur. Cũ igitur miraculorũ omnis ars ſi qua uerę nominari queat, ut hic no
ſter Sidonius docte gnauiterꝗ recenſuit, In tris partes diuiſa, quarũ unaqꝗ
per ſe ſpecialis & ꝓpria facultas ſit, uidelicet in Phyſicã, Aſtrologiã, Magicã,
quæ tam Goetiã in ſe ꝗ theurgian cõtinet, coniũganturꝗ omnes ita inuicẽ
ſintꝗ cognatæ, ut qui Aſtrologiã ſine phyſica polliceať nihil agat, & qui ma
gicã ſine aſtrologia & phyſica profiteri audeat, a uera ratione multũ aberret
Vos ipſi uero eas omnes abiicitis, ꝑpter uanos exitus et poſt immẽſa laborio
ſaꝗ ſtudia fruſtratos euẽtus, poſtulatiſꝗ a me denuo ut quartã uobiſcũ uiã
ingrediar, ꝗ ſoliloquia poſſumꝰ appellare, ubi qdcunꝗ propoſitũ ad cõmo/
da patientiũ uota ſuccedit. Faciã quoad licet, & quantũ in me ſitũ erit, ꝙ dili
gentiſſime poſcitis nihil negabo. Sed hoc in primis ſcitote, ꝙ etiam a Pytha
goricis Platoneꝗ ipſo iam diu ſancitũ fuit, diuinarũ rerũ perceptionẽ a no/
bis inueniri qualibet arte nõ poſſe, Verũtamẽ deſuper reuelari, qd & Ploti
nus dedit & Proculus acceptũ confirmauit, & nõ ſolũ ueſtri ſed etiã noſtri
theologi atteſtanť. Decebit nos prius quidẽ purgatos offerre cõmendareꝗ

deificæ luci,& tūc illā ſupercœleſtis aquæ pluuiā in capita noſtra deſcēdentem preclusis ſenſibus,mente quieta expectare laudantes interdū & adorantes id pelagus bonitatis,ex quo nō tantū mirifici nominis & ſacrorū uerborū,uerūetiā omniū mirabiliū ad nos uſq; deriuant̄ flueta & diuiniſſimi emanant riui,Principio igitur humi procidētibus nobis,hic hymnus Ionico modulamine,& accentu ſacris animi concitādi cauſa debito,pferendus eſt. Rei omnis generator q; opifexq;. Superū rex,genii lux,hominū ſpes. Tremor umbris tenebroſi phlegetontis. Amor incredibilis cœlicolarū. Pauor inuincibilis tartareorū. Celebris religio terrigenarū. Adonai Adonenu Elohenu. Baſileus pantocrator protogenethlos. Deus unus,deus idē,deus alme. Veniens deſup illabere nobis. Hoc hymno de more dicto rurſus Capnion cœpit.Omne hominis miraculū cuius uera & nō imaginaria dephenditur ſubſtātia,tum grāde,tum mediocre,tum minimū ſi ordo ſacrorū pſcriptus obſeruet̄,referendū eſt ſemp in deū glorioſum,cuius nomen ſit benedictū in ſēpiterna ſecula.Is em̄ ſolus eſt q uel ſeipſo uel delegato nō ſine ſeipſo uel per ſubſtitutū ex ſeipſo talia facit qualia demiramur quorū cauſam adæquatā ſcire nō poſſumus uel q; fiant uel q; hoc mō fiant. Preceptū iſtud ex ſacrorū armario deprōptū extat.Sic enim diuinus hymnus cōtinet,Benedictus dominus deus Iſrael,q facit mirabilia ſolus.Si ſolus,ergo nō homines, ſolus ergo nō demones,ſolus ergo nō angeli.Igitur ſolus deus ſeipſo aut per creaturas.Nam explorati iuris eſt,q̄d quiſq; per ſe id per aliū ſuo nomine facere poteſt.Et Ariſtophanes ſtatim inquit,regit Iupiter p aliquē deorū,non q; dei ſummi loco regant dii gregales.Eſſet enim ſic abſens deus cuius locū illi cōplerent.Id nobis dicere nō permittet philoſophus Opilio ille Virgilianus qui cecinit inter pecora,Iouis omnia plena,quin poti⁹ q; in nomine dei regant angeli,gubernent officia & munus exequantur ſibi delegatū,quibus iuſſa capeſſere phas eſt in quibus deus habitat,& in quibus uehitur,et ſuper quib⁹ ambulat.Haud ſecus atq; nos ipſi mortales ut inquit meus Paulus,cooperatores ſumus dei,cuius Arato teſte in phænomenis,& genus ſumus pariter cū angelis in quibus & per quos agit quod uult.Non igitur nos ſumus qui miracula facimus,ſed deus optimus maximus,cui cōfitemini qui facit mirabilia magna ſolus,quoniā in æternū miſericordia eius. Habetis iſtic qs ſit operarius,qm̄ deus deorū.Habetis quę ſit operationis cauſa,quoniā in ęternum miſericordia eius,& pietas & beneficentia & gratia,nō ius,nō rigor,nō debitū,non ulla deniq; obligatio.Habetis quis mirabiliū operationū finis, quoniā confeſſio & magnificentia & gloria & honor & cultus,quo dignus eſt deus deorū & dominus dominorū,cui cōfitemini quoniā bonus. Quare pudeat aliquos et quidē ut ipſi ſe putant optime de philoſophia meritos,qui cū alia multa nō mediocriter inſaniæ atq; dementiæ ſemitā gradientia profitentur,tum hoc uel maxime moliuntur ut nobis perſuadeant artē eſſe certā, ad cuius regulā neceſſitate quadā deorū uoluntates uel anguſtiis uerborum uel characterū uinculis aſtringātur,cum iniuſſi nihil agant,& qui iuſſerit nō

regi ſed regere conſueuit, quippe qui ſummus eſt, iccirco figmentis inferioribus nequaq̃ ſubiect⁹. Porro præſtygiorũ eſſe doctrina poteſt, miraculorũ uero nulla niſi feruẽs cum diuinitate unio. Qua nõ ipſi nos per deũ, ſed deus per nos ſuorũ amicorũ uotis gratificando aliquid efficiat quod cæteri admirẽtur. Non igitur impune Moyſes in deſerto Zin & frater eius Germanus populo ſuaſere de petra duriſſima ſe poſſe aquã producere, Necꝫ id uero autori attribuere, ſed catenus ſibiipſis præſumpſerũt, quatenus claritudo nominis ipſorũ in plebe creſceret, Nimiũ quidẽ ſtulte, ut dum cauebãt ne propria erga ſubditos minueretur grauitas, paterentur quod dei læderetur maieſtas. Quare ad terrã lacte mellecꝫ manantẽ uetiti ſunt accedere, ut diſcant iuniores, miraculorũ operationẽ in unũ ſummũ maximũ deũ referri debere qui facit mirabilia magna ſolus. Non nobis profecto nõ nobis, ſed dei nomini danda eſt hęc gloria. Ergo necꝫ nos Sidonius inquit miracula facimus, necꝫ artificiũ ullũ eſſe poterit quo ea facere diſcamus. Quare fruſtra de nomine mirifico dicturũ te nobis uix tandẽ expectauimus. Fruſtra mihi hãc noctem pene inſomnẽ deduxit ſciẽdi cupiditas eius rei cuius ut tu prædicas nulla ſit ars, cuius ne ipſi quocꝫ ſi aliqua eſſet capaces ſimus. At ædepol uel hoc mihi Capnion mirũ mirabiliſſimũ uidebitur, quod quæ antea tam egregie affirmaſti nũc neges. Dixiſti ſi recte memini q̊d mirabiliũ operũ ipſimet eſſe ctores ſimus, Iam aliud narras ꝙ necꝫ dii necꝫ nos metipſi, ſolus autẽ deus. Quæ eſt tanta inconſtãtia, modo ais, modo negas, quanq̃ cõtra te rebus maiorũ noſtrorũ ætate geſtis q̃ acerrime bellari poſſumus & in pugna uincere Nam ut poetica mittamus de muliercula quę ſe carminibus promittit ſoluere mentes Siſtere aquas fluuiis & uertere ſydera retro, Vel inter mille Lucani magica. Quod carmine theſſalidũ dura in præcordia fluxit Nõ fatis adductus amor, Vel de Pirithoo qui primus dicitur a cœlo lunam detraxiſſe, Vel Homerica de Circes omnipotentia, Vel Maronica de Protei uerſutia. Malo hiſtoriis tecũ decertare, quæ quanq̃ ſunt admodũ innumerabiles, tñ ut aliquas cõmemoremus, negare nõ audes. Tarquiniũ priſcum pro Actii Nauii auguris ſententia, ut eſt apud Liuiũ, nouacula cotem diſſecuiſſe. Pythagorã uno momento & in Thuriis & in Metapontiis fuiſſe. Apolloniũ e Smirna ſubito in Epheſum uerbo dicto tranſlatũ eſſe, qui & Romæ dicitur uerbis occulte pronũciatis, puellã nuptiarũ die moribũdã reſuſcitaſſe, cuius ille nobilis ſcriptor teſtis eſt Philoſtratus. Hoc exemplo & ea ſpe de te cõfiſi ſumus pari doctrina inſtitui, ut omiſſis ſolicitudinibus magorũ, obſeruationibus aſtrologorũ, perſcrutationibus phyſicorũ, ſolo poſſemus ore noſtro ſubitas res admiratione ac rumore dignas efficere, quæ in nobis ueram eſſe philoſophiã probarent. Nam quid iuuat mirabilia multa quotidie diſcere, nulla unquam facere? De nobis opinio in plebe eſt magna philoſophiæ ac omniũ rerum ſcientiæ. Sic enim illam deſcribunt eſſe ſcilicet diuinarũ humanarumcꝫ rerum noticiã, Sed oro uos amici optimi, quã præſtabimus ſatiſſactionem populo inſignem atcꝫ illuſtrem ſtudiorũ noſtrorũ, dum eiuſcemo

di opera deſunt? Parum eſt nos literas noſſe, quas & quicq; abiectiores didicerunt. Nihil extollit diſertos eſſe quod natura mulierculis conceſſit. Nihil etiam φ tot & tam perplexas ſcholaſticorũ quæſtiones uel intricare uel extricare profitemur. Quapropter nos ipſos potius ſtultos & inſanos q̃ ſapientes uulgo arbitrantur, adeo certe ut in uituperiũ quaſi nomen philoſophię noſtro æuo deuenerit. Viuere etiam religioſe gentilicia ſacra inuitant, & mores cogunt, quare ualde minutum erit quo nos ab indocta plebe diſtamus, niſi admirandam profeſſionem noſtram mirifica pariter opera conſequantur. Eo commotus gymnoſophiſtarũ ille princeps Theſpion philoſopho Tyanneo qui fama Aegyptiacæ ſcholæ illectus ad explorandã illorũ diſciplinã de longinquo aduenerat, inter ſapientiæ diſcipulos cum quibus in horto diſputandi gratia conſedit, ulmum quę tertia ordine ab illis fuit arbor oſtẽdit, & O lignũ inquit alloquere ſapientẽ Apolloniũ ut agnoſcat nõ eſſe impoſſibile a nobis quocq; poſſideri ſapientiã. Itacq; ſecundũ mãdata locutũ eſt ei lignũ articulata & fœminea uoce. Non putabant ſe probari philoſophos niſi prodigium oſtẽtarent q̃d omnẽ humani iudicii ſenſum excederet. Quia uero tu id ſoli deo tribuis, hominibus negas, haud ſcio quo nam modo tuos extenuare ſtudes, qui ſunt tamen in miraculis agendis ampliſſima laude cantati. Taceo apoſtolos quorũ immenſa fuiſſe dicitur in rebus orbis terrarum uniuerſis potentia. Quid uero Philippi eius qui Candaces quæſtorẽ erudiuit filia una de quatuor Hermione, quæ Traiano intuente uirgis multum cęſa nihil lædi poterat, quo imperatore mortuo iterũ Hadriani iuſſu fuſtigata hymnos cecinit. Deinde lebeti plurimo igne ſuccenſo, plumbo & feruenti ſulphure impoſita, ſuſpiciens cœlũ, deſcriptocq; ſignaculo fecit, dicto citius & ignẽ extingui & plumbũ eluctari, Atcq; præſentibus cunctis O rex inquit teſtor deũ cœli nõ me plus caloris ſentire q̃ tu ipſe ſentis. Nam uiſa eſt omnibus in rore pene ac ipſis floribus uerſari. Rurſus autẽ incenſo lebete nihil ſecus atcq; antea illæſa permanſit. Poſſem annales & res geſtas multorũ citare, ac de quodam in Atroa longiorẽ hiſtoriã texere Petro nomine, Sed temperare mihi ſtatui ne uos doctiſſimos homines docere uidear, ut aiunt ſus Mineruã, tamẽ de hoc homine uel illud recordabor, φ Halyn fluuiũ ſiccis pedibus tranſiiſſe ſcribitur. Tum ſi Capnionẽ intelligas Sidoni, Baruchias inquit ut maxime debes animo attento & diligenti, profecto multa nobis ad rem fruſtra ſermocinatus es niſi fallor. Nam is utricq; noſtrũ recta propoſuit, q̃uis ea tu ſiniſtre acceperis. Recordare quid nam heſterno die poſt ſummæ diuinitatis cum humana imbecillitate ineſtimabilẽ coniunctionẽ, ſocietatẽ, unionẽ mox intulit, poſſe nos in argumentũ eiuſcemodi diuinæ conuerſationis uno uerbo mirãda prodigia facere, Id ego ſic iudicauero ut ſolẽt operationes rebus iis uulgo impingere, a quibus illas emanare quotidie rudi oculorũ cõſpectu cernimus, Quale in odis Horatianis hoc extat, trahũtcq; ſiccas machinę carinas. Nã ſi uim ſermonis penetres et nõ potius dicẽdi conſuetudinẽ animaduertas, nullã inueneris machinã quæ naues trahat, ſed no-

ipſi ingenioſe quędã nobis machinamẽta ſtruimus per quę tantã molẽ in fre
tũ leuiter diducimus. Quo fit ut rectius nos machinis trahamus carinã, Sed
magis ad omniũ loquẽdi morẽ quadrat, ut cũ poeta dicamus, Trahũt ſiccas
machinæ carinas. Sic & cogemur Homerũ uitii æqualis inſimulare de Phe/
reclo talia ſcribentẽ, & q̊d fuerit omniũ faberrimus artifex, & q̊d Alexandro
naues omniũ malorũ autores fecerit, quę et uniuerſis Troianis pernicies fue
runt, & ipſi quoq; Paridi. Quid accuſabim⁹ naues Pherecli, q̃ nocere nequi/
uerãt abſq; rectore? Alexander itaq; damnũ dedit, nõ naues, Hic tu rep̄hen
de Sidoni prudentiſſimũ & maximũ poetarũ, ꝙ naues dixerit Phrygiis no
cumẽtũ fuiſſe, in quibus Helena Troiã deducta ſit, ac nõ potius Priami filiũ,
ꝙ adulter raptũ fecerit, aut Ilium ipſum ꝙ Helenã receptauerit, Sed uſus ut
in multis aliis, ſic in hac cauſa pręualere debet etiã inter nos quanq̃ de diuinis
tñ humano ſermone loquẽtes, ut dicamus ſpiritu dei plenos homines mira-
cula facere, cũ tñ ea præcipue deus ipſe per hominẽ faciat. Ego uero te credi/
derim non tam fatuo guſtu, quin hęc me longe melius præſipueris, Et tñ de
tarditate Capnionis uoluiſſe conqueri, qui nos tanta cupiditate mirifici no/
minis ſuſpẽſos habet, uel ut auidiores morãdo nos cõficiat, ꝙ q̃tũ me attinet
fieri nõ poteſt. Nã nihil eſt uſpiã ꝙ plus expeto, uel ut ea mora collũ ſe putet
ex capiſtro erepturũ et ſic ꝓmiſſis erepere. Q; hoc minus eũ arbitror tenta
re, quia tanti probitatẽ facit ut incredibili uerecũdia erubeſcendũ ſibi ducat
ſi fidẽ fluxã gerat, Sed ſunt genus hominũ qui talentũ libenter ſuffodiunt &
ſcientias occultãt, & malũt inertiores uideri ne doceãt, q̃ docẽdo æmulos pa
rere, Neſcio ſi diſſimulet ex eorũ numero eſſe. Equidẽ in cõmunione litera/
rũ optarẽ ſingulos mei ſimiles & tam ꝓfuſos eſſe in edendis iis quę animo ge
rimus, & q̃ nobis eruditione accumulam⁹. Nã ſi qua me fortaſſe amore mei
deceptus puto ſcire confeſtim q̃ro auditorẽ, quẽ ut ex me diſcat & oro & ali
quãdo uix tandẽ exoro, ita plurimũ delector cõmunicatione ac liberalitate
ſtudiorũ. Experiamur itaq; in Baruchia Sidoni reſpondit Capnion, uerũ ne
dicat an fingere ſecũ hũc ſermonẽ conſtituerit, quo me facilius in angiportũ
cogat. Dic age de uerbis quę tui contribules in arcanis habent, & ferme ſub
modio ut aiebas recondũt. Ea eñ te multũ relegiſſe oſtẽtabas. Iam ego ſerio
ſtudioſis uobis aſſentior Hebręos nõ nihil facultati noſtræ contuliſſe, quos
& imitamur ſæpe rectius q̃ cęteras gentes, quorũ quidẽ religionẽ cõſtat pa/
trũ memoria plurimã diuinitatẽ habuiſſe deũq; rite coluiſſe. Et faciã nõ co
actus Baruchias inquit, ne uel fugiendo quęrere gloriã q a tantis uiris roga/
ri patiar, uel aliud dicere & aliud facere uidear. Pauca eñ ſunt q̃ de ſacris no
minibus ab Hebræorũ ſchola inſtitutus ſum, & iccirco paucis expediã. Sed
obſtruite peſſulũ ne miniſtrorũ aliquis exaudiat, neu ſacra prophanis ridicu
lo futura ſint, & margaritæ a porcis fœde calcentur. Conſulto quoq; cona-
bor obſcurius loqui, modo quid uelim uos ipſi pro ingenii bonitate intelli
gatis. Conſortiũ diuinitatis cum mente humana facit ꝙ deus homine utitur
pro inſtrumento, haud ſecus atq; Peripatetici de actiuitate ſenſitiuę et uege/

talis naturæ docent. Nam ubicunq; eſt uegetatiuũ in ſenſitiuo, ibi uegetatiuũ erit loco inſtrumẽti & ſenſitiuũ ſicut principalis motor, qui cũ agere cœpit nõ ad inferius ſeipſo mouet, ſed p media utriſq; conueniẽtia quoad eius fieri poteſt ad ſui par & cõſentaneũ, & ad id quo cũ uerſari queat. Poteſtas enim in animalibus alũna & nutrix medio calore, qui tñ ſit occultæ cuiuſdã et dige ſtiuæ ꝓprietatis internũcius crudũ cibũ digerit & uerſat. Nã quo calor eſt, hoc nõ magis transformat. Aliter eñ in foco uelocius q̃ in ſtomacho nutrimẽta cõcoxeris, cuius aduerſum modũ plane cernimus, Sed quaſi character & imago quędã naturalis pacti ad digerendũ calor ille tanq̃ aliquis proſone ta intercurrit, Iccirco nõ ꝑmanet cibus, ſed in aliã ſubſtantiã migrat, Quẽ nõ in herbã uel plantã nutrix uirtus tranſmutat. Fieret enim ſic uegetabili ſimilior, quinimmo de induſtria illũ in carnẽ cõuertit ad tangendũ aptiſſimã, ut per tactũ in ea ſenſitiuus ipſe motor habitare queat. Sic igitur exuperantiſſimus omniũ deus qui ad ſui exemplar teſte Mercurio ter maximo duas finxit imagines, mundũ et hominẽ quo luderet in orbe terrarũ, ut eſt in parabolis, & delitiis frueretur in filiis hominũ. In mundo ludit mirificis operationibus nõ ſyderea uel elementari tantũ uirtute, uerũetiã aliqñ proprietate occulta. Queadmodũ de Coralii aut aliarũ rerũ appenſione medici probãt, nõ ꝙ calidũ ſit aut frigidũ hoc uel illud, ſed quia tale, quõ diximus in animali nutritione, nõ calore præcipuo, ſed per tale aliquid transformationẽ rerũ digeſtarũ fieri. Et ſicut calor naturalis in digeſtione alimẽtorũ quaſi umbra eſt locũ tenens occultæ proprietatis, ita in effectibus ex ſecreta rerũ diſpoſitione ortis q̃ indiuiduũ alterũ differt ab altero, nõ ipſa natura ut uulgo putãt, ſed obſcurius aliqd ꝙ naturã ꝑcedit in cauſa eſt, cuius inſtar & typũ in cõmuni ſermone ipſum naturæ uocabulũ gerit. Habetis iam de mũdo, Videamus pariter de homine, qui & Microcoſmus a gręcis dicit̃, cuius conuerſatione pluſq̃ mundi ſe deus ipſe oblectat, quẽ pro captu quidẽ humano in ſe trãsformare ſtudet, ut ſenſitiua nutritio alimoniã, Idq; facit quo ad nos calore amoris quẽ cõcepimus, quo ad ſe uero proprietate occulta quã ignoramus, ſiue tu eam fœdus nomines ſeu tractũ inenarrabilẽ aut alio quouis modo. Quãuis autẽ deus hæc omnia nullis cauſis intermediis tanq̃ ſolus omnipotẽs agere poſſit & paucioribus obſeruatis actionũ terminis, tñ multas uoluit ſuæ bonitatis participes cõcurrere, quas alii ſecũdas cauſas appellare, alii uirtutes, nõ nulli deos aut angelos aut bonos dæmones conſueuere, ſcilicet quicqd horũ effectuũ mediũ intercedit, id ſe affini cõuenientia ad motorẽ habet, & ſimul ad rem motam non enormi diſtantia. Aeternitatis igitur dominus noſtra ſocietate gaudens, ſanctã mentem hominis inter ſuas delitias habet, quaſi uicinã naturæ & origini ſuæ. Illamq; dum cernit obſequentẽ ſedulo cultu & perpetua religione ſemper quaſi ampliſſima uirtus nutritiua conatur (quantũ per imbecillitatem humanã licet) non amoris ſolum calore, uerumetiã proprietate occulta in ſeipſum digerendo transformare, ut & homo migret in deũ & deus habitet in homine. At uero ſicut ea proprietas qua tranſmuta-

mur in deũ & naturã humanã excedimus,ſecreta nobis & occulta eſt,ita iu-
re optimo deus ei occulta & ſecreta quocꝫ nomina dedit,eiſdẽcꝫ pacta quæ
dam indidit,quibus obſeruatis mox ad eorũ debitã prolationẽ pro uoto no
ſtro pręſens ipſe accedat.Porro ſicut in naturali digeſtione uirtus caloris eſt
quã cognoſcimus,& adhuc uirtus tranſcorporationis recondita quã ignora
mus,Ita in hoc diuiniſſimo in deũ tranſitu uerba quædã ſunt quæ cognoſci-
mus,& quædã quæ ignoramus.Cõuenit uero utricꝫ parti hoc uinculũ uer-
borũ,Deus enim ſpiritus,uerbũ ſpiratio,homo ſpirans.Deus logos dicitur.
Verbũ eodẽ uocabulo nominatur,humana ratio dictione ſimili exprimitur
Deus mente noſtra cõcipitur & uerbo parturitur,quare ſicut ipſe mẽtis ſe-
dem inſenſibilẽ,ita et uerborũ ſenſibilẽ elegit manſionẽ,nõ omniũ,nõ fortui
tu cadentiũ,ſed quæ nobis diuinitas primũ inſtituit,nõ humana inuentio co
gitauit.Scit enim deus cogitationes hominũ quoniam uanæ ſunt.Cogitatio
autẽ dei ſoſpitatrix eſt & ſalutiſera,permanẽs,inuincibilis & certa,quõ putat
ita erit,quõ mente tractat ſic eueniet.Dominus uniuerſi decreuit,& quis po
terit infirmare?Igitur nõ omnia uerba numen poſſident,ſi me dicentẽ atten
te audiuiſtis,ſed quæ ſummus mũdi & hominũ deus,uel angeli perſpicaces
iuſſu prouidentiacꝫ dei certo modo cõpoſuerunt,æternitatis harmoniã re-
ſonantia,diuinitatis tenacia,beneficę diſpenſationis cõpagine ſpirantia,tanꝗ
inſenſibilis deificationis ſenſibilia monumenta quæ literarũ immobili ſtabi
litate & uocaliũ membrorũ ſempiterna firmitate nixa,ſimul admittant & al
ternitatẽ modulationis incõcuſſam,& agilitatẽ pronũciationis non quæſitã
aut fictam,ſed natiuã ſimplicẽ & uenerandã.Quibus internunciis fœdus cũ
homine deus percutit,nõ quocunꝗ ſed qui ſanctimonia,pietate,religione,
potiſſimũ uero credulitatis fiducia clareſcat.Igitur ſi decretũ ꝗddã loquendi
cõciliare debeat humanã mortalitatẽ cũ dei uirtute,decebit ſacroſãcta illa ſi-
ue nomina ſeu uerba mauultis,prima recta et antiqua eſſe,quanꝗ ea uos bar
bara quãdocꝫ propter incultã,id eſt ſimplicẽ antiquitatẽ cognominatis,An
tiquũ quippe accedit æuo,æuũ æternitati propinquũ eſt,& ęternitas deo ui
cina eſt qui ſupra ęternitatẽ regnat.Vnde antiquus dierũ a priſcis theologis
nũcupatur,eo ꝙ regno præſidet omniũ ſeculorum,Ideocꝫ barbara diuini-
tati cognatiora ſunt.Vnde haud ab re Zoroaſter primus ethnicorũ theolo
gus uetat barbara uerba mutari.Barbara uero dicunt̃ hebraica uel proxime
inde deriuata.Floſculi nancꝫ ſermonis & uenuſtas elegantiarũ poſt Hebrũ
& linguarũ diſtinctionẽ a curioſis potius ꝗ ſinceris hominibus eſt excogita-
ta.Simplex aũt ſermo purus,incorruptus,ſanctus,breuis & conſtãs Hebręo
rũ eſt,quo deus cũ homine,& homines cũ angelis locuti perhibẽtur corã &
nõ per interpretẽ,facie ad faciẽ,nõ per Caſtalię riuum nec antrũ Trophonii
nec arborẽ Dodonæ,nec Delphorum Tripodem,ſed ſicut ſolet amicus lo-
qui cum amico.Qꝫ ſi putatis in meorũ potius laudem a me dictũ ꝗ ꝙ ita ſen
tiam,comparate linguas.& nullam puriorẽ,nullam inuenietis magis pudi-
cam.De uetuſtate uero & ordine ſi noſtris hiſtoricis minus cõfiditis,uel ex

uestris

ueſtris diſcite,neminē omniū ſcriptorū inueniri q ſit Moyſe antiquior. Nu-
merantur ab illo uſq; ad captū Ilium trecenti & decē anni,Quo tēpore gēti
noſtræ præfuit Abeſon, Argiuis Agamemnon,Aegyptiis Vafer,Aſſyriis
Teutamus.Voluat interea mihi aliquis uolumē aliud ante Troianū excidiū
p literas memorię proditū,pręter libros Hebręorū.Nam poſt annos centū
et quinquaginta,tandē primarii græcorū uates Homerus & Heſiodus Cice
rone teſte Troiā ſecuti ſunt,quibus paulo prior Orpheus cū ſuis ſacris fuit.
Sed nihil ad noſtrū autorē qui ualde longo ante tēpore ſcriptas leges tulit.
Superioribus eñ ſeculis reliquit Eupolemus de regibus Iudææ græcus hi-
ſtoricus in nobiliſſimis operū ſuorū monumētis Moyſen apprime ſapientē
fuiſſe,& grāmaticā literarūq; cognitionē Iudęis tradidiſſe,q eā poſtea Phœ
nicibus ob uiciniā largiti ſint.Phœnices deinde græcorū pueris rationē cha
racterū diſtribuiſſe,ppter alterna inter ſe cōmercia,Quo Pliniū puto com-
motū ut ſe diceret literas primordiales ſemper arbitrari Aſſyrias fuiſſe,licet
alii apud Aegyptios,alii apud Syros repertas uelint,attuliſſe tñ in græciā e
Phœnicia Cadmum ſedecim numero.Varietatē hanc regio tota facit inuicē
cōtermina.Et fortaſſis etiā hoc q nō ualde diligentes quidā rerū ſcriptores
Moyſen Aegyptiū ſacerdotē dixere,ut Strabo coſmographię ſexto decimo
Quodcūq; id ſit,Moyſes cuius ad nos uſq; ſcriptura peruenit,antiquior ex-
tat,ante quē nulla literarū monumēta legunt.Eam antiquitatē cōfitent mul
ti græcorū,q̃uis alius aliter.Noſter q̊q; Philon,& noſter immo ueſter Fabi
us Ioſephus,dū antiquitatē titulo prænotat nihil a Moyſe alienū ſcribit.Po-
læmon ite græcarū hiſtoriarū libro primo,Ducē eū Ogygi & Inachi tēpori
bus,Appion doctus hō ille Poſſidonii Amoſide in Aegypto regnāte princi
pē tranſfugarū fuiſſe,tam in libro cōtra iudęos q̃ etiā ſuo hiſtoriarū q̃rto,Et
Ptolemæus Mēdeſius in Aegyptiorū hiſtoriis meminit.Deniq; q in cōſcri-
bēdis Athenięſiū reb9 clari habent,& Hellanicus,& Philochorus,& Caſtor
et Thalus,et Alexāder Polyhiſtor cognominatus,et oīm hiſtoricorū facile
princeps Diodor9 q Aſiā et Europā prope uniuerſā diligēter ipſe ſuis oculis
pluſtrauit.Hi oēs uetuſtatis ampliſſima inſignia de eo mirifico duce et p̃ſtan
tiſſimo rerū diuinarū autore p̃dicarūt.Per q̃ manifeſtū fit illū cæteris omni
bus & ætate tpis & antiqtate religionis & arcanæ opationis admirabili po-
tētia & diſciplina diuinitatis anteſtare.Fruſtra eñ a gręcis uerba cœlitus de
meantia & diuino ſyllabarū cōtēta ſuffragio noīa petieris ppter nouiciā di
cēdi artē,& nuperrimā uarietatē loquēdi,Gręci nāq; ut ait Iāblichus Chalci
dēſis Porphyrii diſcipulus,natura rerū nouarū ſtudioſi ſūt,ac pręcipites uſq;
quaq; ferunt inſtar nauis ſaburra carētis nullā habētes ſtabilitatē.Neq; cō-
ſeruāt q ab aliis accepērūt,ſed et hoc cito dimittūt,& oīa ppter inſtabilitatē
nouæq; inuētionis elocutionē trāſformare ſolēt.Et iccirco Aegypti9 qdā ſa
cerdos recte Soloni apud Platonē in Timæo reſpōdiſſe laudat qñ aiebat,O
Solon Solon græci ſemp pueri eſtis,nec eſt quiſq̃ e gręcia ſenex, quia iuue-
nis ſemp uobis animus in quo nulla eſt ex uetuſtatis cōmemoratione priſca

opinio, nulla tempore cana diſciplina, Quo forte ductus Ptolemęus ille phi ladelphus in conquirendis antiquitatū libris, acerrimo uir ſtudio cum Alexandriæ Bibliothecā pene repleſſet uoluminibus ad milia ferme ſeptingēta, deeſſetq; columen antiquitatis Moyſes, & primū uetuſtatis monumentū, dicitur tunc hieroſolimas regios legatos miſiſſe qui orarent curiatim de ſingulis tribubus ſex uiros gręce doctiſſimos & aptiſſimos ad traducendū pentateuchū, uel potius id uolumen ꝙ nos compoſito uocabulo Viginti quatuor appellamus, ſecum Alexandriā commigrare, quibus uenientibus rex ille non in urbe ipſa, ſed ad Pharum extra pene ſeptem ſtadia, ne tumultu impedirentur iuxta numerū interpretū, ſeptuaginta duas cellulas extruxit, Quas Hieronymus ad Deſyderiū ſcribens, non putaſſet fabuloſas, ſi paræneticum Iuſtini martyris accuratius perpendiſſet, qui ſe ueſtigia cellularū adhuc ſtantia uidiſſe aſſerit. Ergo tranſlata fuit Aegyptio regi Hebræorū ſcriptura in græcorū linguā, ne inter tot uolumina primis huius mundi elementis caritu rus eſſet, ne ue cum Solone illum cogente ueritate aliquando fateri oporteret, neq; ſeipſum neq; aliū græcorū quenquā, cognitionē antiquitatis ullam habere, ꝙ nos ſumma ratione commoneat ad ſecretas operationes nulla de græcis petēda eſſe antiqua diuiniſq; cognata nomina, Sed nec ab Aegyptiorum, quāuis uetuſtiore ut putant diſciplina. Nam ut Socrates in Cratylo Platonis cum Hermogene philoſophat, Omnia certe diuina nomina uel a diis primū uel ab antiquitate cuius initium haud facile ſcitur, uel a Barbaris prodita ſunt. At uero deos ſuos Aegyptii propriis manibus finxere, patris eorū Hermetis Triſmegiſti teſtimonio, errantes circa rationē diuinitatis, & non animaduertentes ad cultum religionemq; dei. Quid igitur quęres diuinum in fictili humano? Quę tibi ſacra ex inuentionibus tuis, quę cœleſtia ſubſidia ex operibus manuū tuarum ſperanda ſunt? Quo nam modo exuperantiſſimæ ac ſupercœleſtis præſentię ſignacula, & ſummarū poteſtatū demeacula ex dęmonibus diſces, quos Aegyptiorū proaui peccantes contra diuinitatē & errantes fecere? Cęteri enim dii ſuperni quorū opifex ęternus eſt ſumma quidem habitant iuxta Aegyptiorū philoſophiā, & ideo cœlites dicunt, nec noſtris humanis illecebris commiſcentur. Ergo alteri cum quibus eorū quotidiana in templis fuit conuerſatio, & qui erant humana proximitate contēti non dii ſed dęmones ſunt, a proauis contra dei placitum effecti, poſt homines natos orti, & uel tam fatui ut non loquantur ſed adnuant, uel tam uerſuti ut factoribus ſuis Aegyptiis cūcta blandiantur, dicentes quæcunq; aures demulceant. Vnde nihil ſtabile, nihil firmum, nihil conſtans, nihil deo gratū haurire poſſis, cui & ipſa illorum diſplicuit generatio. Hęc argumēta ex eius regionis pręſtantioribus philoſophis intelligere poteſtis. Sed neq; a primęua quidem antiquitate nationi huic diuinitatis ſacra nomina affluxere, quan quā de multis annis gloriantur apud Platonem, quādo prę ſe ferunt res ſuas geſtas literis annorum nouem millibus contineri, tamen omnē hunc numerum ego quātum de mundi exordio credere perſuaſus ſum, fabulis plenum

exiſtimo

exiſtimo. At ſi hæc ipſi non falſa putant, ab illis quoq; repeto ut eã libenter
etiam admittant quę de Babylonis & Chaldæis M. Tullius Cicero comme
morat, qui quadraginta ſeptuaginta millia annorũ, ut ipſi dicunt, monumen
tis conprehenſa continent, qui numerus longe maior eſt Aegyptiorũ nume
ro. Babylonios autẽ quãuis illi & Aſſyrii etiam nominati ſint, tamen ex ue-
tuſtiſſimis literatoribus conſtat eoſdẽ fuiſſe quos olim Syros appellauerũt,
qui Babylonẽ & Ninum regni caput effecere, Q; Srabo illuſtris autor, &
plęriq; alii haud ignobiles ſcriptores ingenti uetuſtatis indagandæ ſtudio
quæſitũ poſteritati hominũ tradidere. Syriæ uero nobiliſſimus eſt ager Da
maſcenus Perſis uicinus, unde Iudęorũ gẽs prima Trogo & Iuſtino, & item
pluribus hiſtoricis nõ contẽnendis atteſtantibus originẽ duxit. Ergo Iudæi
qui & Syri & Aſſyrii fuerunt multo uetuſtiora linguæ ſuæ monumẽta hoc
modo poſſiderent, etiã ſi externis autoribus credamus q̃ Aegyptii. Quo fie
ret ut adhuc eos Iudæi & tempore ſuperarent & deo. Vnde ſacratiora He-
bræorũ nomina eſſent q̃ Aegyptiorũ, quoniã & uetuſtiora & ſub unius ac
primi dei cultu tradita. Addendũ mihi foret & hoc ꝙ Aegyptii propter ru-
ditatem ante multis temporibus nondũ inuentis apud ſe characteribus lite
rarum, ſed ipſarum rerum imaginibus ſcripſerunt, quã quidem ſcripturã ha
ctenus in ſuis ſacris quæ appellant, una cum nuper excogitatis elementis ob
ſeruabãt. Reliquũ eſt ut ſi diuina & uere ſacra Aegyptiis eſſent nomina in ſe
cretis miraculis utilia, Neq; tamen a diis quos præſtantiſſimo apud illos au
tore Hermete dęmones eſſe hominibus poſteriores demõſtrauimus, Neq;
ab antiquitate ſcripturarũ tradita, quibus ea nomina cõtineri deberent, quã
profecto libri Hebræorũ quoquo modo plurimũ ſuperant. Hoc ſaltẽ nunc
experiamur præterea, num uel a ſe tanquã barbaricis hominibus orta ſint:
quę fuit Socratici ſermonis tertia pars. Docebit nos Herodotus pater hiſto
riæ in libro ſecundo, Aegyptios ſe nolle dici Barbaros, magis uero cunctas
nationes cæteras. At quia tam abhorrent & dedignantꝰ hoc uocabulũ quaſi
regioni ſuæ ignominioſum. Iccirco ſunt ab hoſtibus Hebręis appellati Bar-
bari, Ceu ubi ad proſtitutã aliquãdo & ſcortũ conuitio dicimus, O nobilis
fœmina. Et fuerunt eodem tempore tres Romæ nobiles meretrices Cithe-
ris, Origo, & Arbuſcula. In eam quoq; ſentẽtiã Saluſtius, Erat inquit ei cum
Fuluia muliere nobili ſtupri uetus conſuetudo. Videtis quod uirtuti debeꝰ
id contra obſcœnis hominibus quaſi opprobriũ obiectari. Paulo enim poſt
idem Criſpus Saluſtius plęranq; nobilitatẽ aſſeri contra Ciceronẽ nouum
hominẽ inuidia ęſtuare, quo quaſi conſulatũ pollui credebant, quippe tunc
rectius poſito nobilitatis uerbo. Ita canticũ illud intelligo, Cum exierat Iſra-
el de Aegypto, & domus Iacob de populo Barbaro, fuit Iuda in ſanctimoniã
ſibi. Barbaros utiq; in contẽptũ arbitrabor uocatos Aegyptios, qa Barbari
uocari noluerunt. At qui Loes hic potius ruditatẽ & hebetudinẽ deſignat.
Litera, n, in, l, uerſa, quãuis ubiq; Loes barbarũ exponatur. Erubeſcant itaq;
Aegyptii barbaros ſe dici & iniuriarũ agant. Et quomodo Zoroaſtri ſacro-

rum ut aiunt principis, hoc ſacerdotiũ decretũ accipient cum uetat in ſacris barbara uerba mutari. Igitur barbara uerba quibus inter ſacra immutabiliter & incõtaminate utamur, nõ erunt Aegyptia quin potius erunt Moſaica. Is enim Moyſes Hebręos corã deo ſe barbarũ, hoc eſt craſſilinguẽ & grauiloquũ cõfeſſus eſt cũ ait, Mi domine nõ ſum uir elegantiarũ, ſed graui ore & graui lingua. Eiuſcemodi homines Strabo coſmographus in quartodecimo libro tradidit ab initio barbaros appellatos, cõficto nomine qui difficulter aſpere ac duriter loquerẽtur, ut bleſos balboſq; dicimus, cognata rebus nomina inuenientes, ſicut murmur, clangor, ſtrepitus, crepitus, & alia his ſimilia. Et ſi adamuſſim cunctas hiſtorias rimari libet, inueniemus omnes orientis nationes moleſte ferre barbarorũ nomen, pręter hunc noſtrũ cum populo ſuo Moyſen, qui palã ſe duriloquũ & barbarũ eſſe nõ inficias iuit. Idq; memorię per literas prodidit. Nec nos ipſos ueſtigia ſua loquelãq; imitãtes decet negare barbaros eſſe. Non q penitus noſtra loquendi ſit iners ratio. Habemus enim ad regulã idioma cõpoſitũ, & grammaticã arte exercemus, & adoleſcẽtibus Hebręis, Moſe Kymhei, Magiſter Ephod, quod more Gallorũ interpretamur, ego perfectus durãdus, & Haſra cæteriq; pręſtantes ludi magiſtri, & os & calamũ inſtituunt. Quare nõ q elingues & ruſtici ſed q primi hominũ ſimus, quos uniuerſi uetuſtiſſimarũ rerũ exquiſitores ſemp fuiſſe barbaros aſſeruerũt. Hoc nõ accurate cõſyderantes aliqui de noſtris docere auſi fuerant, Barbaros eſſe qui nõ lingua ſancta loquuntur, ut Salomon ſcholaſticus in expoſitione hymni quẽ cõmemorauimus in uerbi huius interpretatione Loes, & alii quidã elementarii. Sed contingit etiã noſtris q reliquis artigraphis, Scribim⁹ indocti doctiq; poemata paſſim. Ego uero ſatis crediderim Aegypti ſacerdotes illuſtriores immiſcuiſſe ſuis Hebræorũ nomina quibus efficacius utantur, cum quid uelint ſecreti in lucẽ producere & ea quidẽ nõ niſi longæuo & occulto ſtudio didiciſſe, ſicut uos ipſi diſcere poteſtis. Quę niſi fuiſſent aliena quondã a patria lingua nõ tantũ occultare poterant, quantũ uidemus in hiſtoriis. Tametſi nanq; Plato & Eudoxus annis tredecim Heliopoli cũ eiſdẽ habitarent, tamẽ uix tandẽ ualuerunt paucula quædã ex arcanis illorũ uerbis per longã & aſſiduã cõuerſationẽ decerpere, quæ in monumentis ſuis ſpargerent. De Indorũ autẽ philoſophis quos Brachmanas uocant, non eſt multa diſputatione opus, quoniã illos ex gręcis cœpiſſe primũ cũ alia infinita, tum plurima illic ſimulacra nobis argumento ſunt, quæ & græca ſunt, & græco ritu colunt, ut Mineruæ, ut Apollinis Delii, ut Dioniſii Lemnæi & Amyclęi, & cętera quorũ diligenter in uita Tyanæi Apollonii meminit Philoſtratus. Concordant etiã Indi cũ gręcis in opinionibus & diſciplinis. Nam Iarchas Apollonio dicere ſolebat ſententiã de anima hominis, talẽ illis eſſe qualẽ Pythagoras græcis & ipſi Aegyptiis tradiderunt, quaſi præceptores Aegyptiorũ Brachmanes fuerint, tamen id nõ tam antiquitatis ordinẽ q̃ opinionũ innouationẽ indicat, pręſertim cũ idem Iarchas auum ſuũ uixiſſe narret, quo tempore nullus in India magnus philo

ſophus,necꝫ aliquod illic generoſum ingeniũ pululauerit. Sed apud Drui-
das gallorũ nõ ſunt multa hominũ ſecula querenda,qui omnes grece philo
ſophati ſunt,& propterea poſteriores barbaris fuiſſe noſcũtur. Nimiũ mul
tis ſermonibꝰ aures ueſtras doctiſſimi & humaniſſimi uiri ex ſingulari meo
loquacitatis uitio auſus ſum obtundere,dum aliquantulũ conor affirmare
ſeligenda eſſe uetuſtiſſima barbarorum uerba in miraculoſis operibus effi
ciendis,nõ Phœnicũ,nõ Græcorũ,nõ Aegyptiorũ,nõ Indorũ,nõ Dryidũ.
Adderẽ necꝫ Perſarũ niſi tam contigua eſſet Damaſci & Perſidis uicinia,
Sed tantũ Iudaicæ gentis & illius antiqui Hebri,cuius ſermo in diſſipatione
linguarũ uſcꝫ ad Moyſen & poſt illum ad nos purus atcꝫ ſanctus peruenit,
æque referens primã a mundi exordio inſtitutionẽ dicendi,quã nõ ab homi
ne,ſed a ſolo deo primogenitos accepiſſe neceſſario arbitramur,pręcipue in
diuinis nominibus,quorũ poſitio ſupra hominẽ eſt.De quo audiamꝰ Socra
tem ut ueſtris potius autoribus in diſſerendo utar q̃ meis,apud Platonẽ ita
loquentẽ,Per Iouẽ nos quidẽ ſi mentẽ haberemus Hermogenes,præcipuũ
rectitudinis modũ cõſtitueremus nobiſcũ fateri,nihil nos de diis cognoſce-
re,necꝫ de ipſis inquã necꝫ de ipſorũ nominibus quibꝰ ipſi ſe uocant. Cõſtat
enim illos quidẽ ueris ſe nominibus nũcupare. Hęc in Platone. Profecto nõ
mihi obſcure uideris loqui Sidonius inquit,& præter q̃ nobis es cõminatus
Baruchia. Vniuerſa eñ pene quadrant ad noſtrã philoſophiã,& ꝙ deus ſe
mẽti humanę iungat & in nobis lætetur,cũ in ipſum pro noſtro captu tranſ-
formati fuerimus,& ꝙ per nos quãdocꝫ operat̃ ſicut ſolet artifex per inſtru
mẽta quãdocꝫ nullis cauſis intercedẽtibus quædã ſubito facit. Vtruncꝫ eñ
poteſt & ſi per nos quicq̃ agat aliquo medio cõcurrẽte,ꝙ ipſum eſſe deceat
tam deo q̃ homini cõueniens. Idcꝫ putas uerba noſtra eſſe quaſi deo accedãt
per ſpiritũ incluſum,& homini per ſenſibilẽ aerẽ,ꝙ mihi duobus uerbis cõ-
plexus deſignaſſe uidetur poſt Democritũ Epicurus ille,non ꝙ eos denicꝫ
ſequi uelim quibus abrenunciaui,ſed qm̃ ꝙ a teneris annis inbibitũ eſt,ſępe
inuitis nobis memoriæ ſe offert,& nihilominus cõſonantia opinionũ uerita
tis eſt ueſtigiũ. Aiũt eñ uocẽ noſtrã eſſe Reuma logon,id eſt flumẽ rationũ
Quãdo nãcꝫ ſtillat ratio in linguã,frangitur aer,& fit uerbũ. Sic fons eſt ra-
tio cuius riuus erit uerbũ ꝙ in fonte cõuenit cũ deo,& in riuo ac fluuio cõue
nit cũ homine. Vtcꝫ nihil eſt in riuo quin prius fuerit in fonte,ſic iuxta Sta-
giritã Ariſtotelẽ,nihil eſt in uoce q̃d nõ prius fuerit in animæ cõceptu,quẽ-
admodũ literæ ſunt uocis ſignacula. Super quo ſic Amonius Peripateticus
ſcripſit(Ignoſcite ſi nõ ornate & digne ueſtris auribus interpretor)Ait enim
literæ quidẽ ſolũ enunciãt,res aũt ſolũ enunciant̃. Voces uero & intellectio
nes tam enunciant q̃ enũciantur. Voces etenim ſemel enunciant̃,bifariã aũt
enunciant ſcilicet primo intellectiones,ſecundo res. Contra uero intellectio
nes dupliciter enunciant̃,ſemel autẽ enunciant. Enũciantur & uoce & literis
ſed ab hac primo,ab his ſecũdo. Iſta uarietas nobis et Ariſtotele & Amonio
autore naturã uerborũ noſtrorũ demõſtrat,quatenus cõmunicant partim

cum ſpiritu,partim cũ corpore,ut aptiſſimũ mihi tecũ eſſe mediũ puteẽ hominis cũ deo conciliandi uerborũ quidã uſus.At ꝙ tu ea barbara potius elegiſti quaſi cognatiora diuinitati nõ multũ recuſo.Iam eẽ ut ait Iamblichus, dii eum ſermonẽ barbarorũ approbauerũt tanq̃ ſacris maxime cõgruentẽ, præſertim quia antiquior primuſq; extitit modus iſte loquendi. Et quoniã primi nomina diuinitus acceperunt,eaq; cũ propria lingua miſcuerũt tanq̃ cũ familiari conſentaneaq; illis uoce contemperantes,Ita nobis ſeruãda perpetuo tradiderũt,noſq; ita ipſam traditionis regulã rite deinceps cõſeruare debemus.His præceptis Iamblichus ipſe in tuam me ſententiã ducit, Niſi ꝙ tu nobis perſuadere ſtudes ea de quibus Zoroaſter dixit,barbara uerba ne cõmutes Hebraica eſſe debere,Et profecto Baruchia tanto ingenio et dicendi copia totq; teſtimoniis hiſtoricorũ uſus es ut me facile cõmoueas ad aſſentiendũ,nihilq; nunc obſtaret quin tibi omnino crederem,niſi una ueterũ experientia,qui nõ tantũ Aegyptiis Aſſyriiſq;,uerũ etiã græcis uerbis magorum admirandas res effeciſſe dicuntur,& in propulſandis periculis & accelerandis cõmoditatibus magnopere quidẽ pr ſtitiſſe.Referunt eẽ Orphea illũ Aegyptii Mercurii ſectatorẽ,primi ſacerdotii antiſtitẽ,theologũ et uatẽ cũ eſſet unus ex argonautis,ſæuã poteſtatẽ in quã miſere inciderant ſuis ſacris auertiſſe,& auguria nõ ſolũ ex auibus,ſed & cæteris pariter animãtibus primũ demõſtraſſe.Grcis tamẽ idem inuocationibus uſus eſt ut hymni ſui probant,qui etiã græce hactenus extant atq; canuntur.Pythagoras uero & Plato uniuerſa quidẽ ſacra ex Aegyptiis ſe doctos aſſerunt,nõ nulli ex aſſyriis atq; Chaldæis,cæteriq; a cæteris,qui certe incredibile eſt q̃ mirifica opera hominibus oſtenderint.Quare non ſolũ Hebrorũ,uerũ & aliarum gentium ſunt ſacra nomina. Tum BARVCHIAS.Sacrũ inquit quãdoq; dicimus idem ꝙ ſanctũ,uidelicet ꝙ ab iniuria hominũ defenſum atq; munitum eſt,quãdoq; ut Martianus in iure ciuili reſpondit,ſacræ res hæ ſunt qu publice conſecrat ſunt nõ priuatim.Vel ut Vlpianus iuriſcõſultiſſimus ſcripſit ſacrũ eſſe quod princeps dedicauerit,uel eius dedicandi dederit poteſtatem.Hoc modo quicquid deo conſecramus & ab uſibus uulgi ſubtrahimus, id ſacrũ & ſanctũ & quãdoq; ſacroſanctũ appellatur,cuiuſcũq; fuerit nationis uel populi.Sic ille ſacerdos apud Timæum Soloni quondã narrabat, multorũ hominũ geſta memoratu digna in Aegyptiorum templis & ſacris eorũ literis contenta ſeruari,Sic de ipſis quoq; conſecratis ſacerdotibus uniuerſæ gentis dici cõſueuit ꝙ ſint deo deuoti & ſacrati,Vt Virgilius de Heleno Apollonis ſacerdote cecinit.Exorat(inquit)pacẽ diuum uittaſq; reſoluit Sacrati capitis.Et poſt hæc in octauo Aeneidos libro,At Cæſar triplici inuectus Romana triumpho Mœnia diis italis uotum immortale ſacrabat. Alio quandoq; more itemq; rectius ſacrũ uocamus omniũ rerũ autorẽ deum,ut omnis ſacri principiũ & fontẽ,deinde ſui participatione cuncta poſt deum ſacra in quibus deus ipſe ſua ſponte uerſatur cum ſua præſentia & uirtute. Differtq; hoc a ſuperiori.Nam iſtic deo nos dedicamus,hic ſe deus nobis de

dicat,reſqꝫ noſtras aſſiſtentia ſua illuſtrat.Et iccirco ſacra iure optimo nomi
namus illa,in quibus deus uere habitat.Non angeli,non dæmones,ſed deus
ipſe ſummus optimus maximus.Ob idqꝫ angelos etiã ipſos ſiue deos uoca-
mus ſacros,quoniã & in ipſis quoqꝫ deus habitat,cuius ſæpe nomẽ ferre di-
cuntur.Cõtra uero prophanos pari modo execrabiles appellamus a quibus
longe deus abeſt,ut Statius,Fraternas acies alternaqꝫ bella prophanis De-
certata odiis.Nam iuxta primã uocabuli uiam,ſicut ſacra ſunt a nobis deo di
cata,ita prophana procul a phano & religione,quæqꝫ extra ſacra degunt in
terpretari licebit.Adeo enim ex noſtro facto ſacrũ illud oritur,ut a faciẽdis
ſacris & ſacrificulus rex ipſe qui facit ſacra,& ſacrificiũ q̊d fit a ſacrificulo,&
iſtud ipſum quoqꝫ ſacrũ denominetur.Ouidius in trãſformationis libro.12.
Feſta dies aderat q̃ cygni uictor Achilles Pallada mactatæ placabat ſangui-
ne uaccæ,Cuius ut impoſuit proſecta calentibus aris,Et diis acceptus pene-
trauit in æthera nidor,Sacra tulere ſuam pars eſt data cætera menſis. Vult
enim ꝙ ſacra ſacrificia ſuam abſumpſerint portionẽ.Non igitur inficias ibo
ſacras eſſe imagines characteres literas & uerba ſiue nomina ſeu uoces a no
bis deo dicatas,nõ modo apud Hebræos,uerũetiã Aegyptios & græcos &
cæteras nationes,quas quidẽ res pro uoto humano diuinitati mortales con
ſecrarunt & deuouerunt.Nec aliud cõmodius afferam huic negocio exem
plum q̃ ꝙ apud Orphea illum ueterẽ ſacerdotẽ atqꝫ uatem,Hermetis Aegy
ptii ſectatorẽ & Pythagoricæ philoſophiæ fundatorẽ abs te Sidoni paulo
prius adductũ canitur in hymno ad Venerẽ Lyciam dicto,cum ait,Noſtrę
nãqꝫ duces patriæ diuina tuẽtes Oppidulũ propter,ſacrũ ſtatuere coloſſum
Quanq̃ hunc hymnũ quidã Procli putauerunt,eo ꝙ patrię ſuæ meminerit.
Sed audiamus aliud ſine controuerſia Orphei carmen ad aſtra compoſitũ.
Vocibus ergo ſacris iam dæmones inuoco puros.Quod igitur uel deus eſt,
uel deniqꝫ ꝙ nõ homines primũ,ſed ipſe ſolus optimus maximus ſua pręſen
tia & aſſiſtentia conſecrauit,& uirtutem illi ſuam infudit,Id unum præter cę
tera uere debet ſacrũ appellari & ſanctũ quod deus ſanxit,& honori ſuo nõ
humanis illecebris reſeruauit.Vnde uulgo linguã ſanctã iudæorũ dicimus,
& ſacras literas digito dei conſcriptas,& nomina ſacra nõ ab hominibus in-
uenta,ſed ab ipſo deo inſtituta.Si quando autem in miraculis gens quælibet
ſuis uocibus utitur,præſtigiũ potius q̃ miraculũ eſſe probatur,& nõ dei aſſi
ſtentia,ſed pactione dæmoniorũ ſortitur effectũ. Quod q̃ periculoſum ſit,
heſterno die inter nos copioſe diſputatũ fuit. Ad ſummũ qualis eſt diſtãtia
ſignorũ dei a goetia & ueneficio,tantũ intereſt ut paucis concludã in ſacris
inter uerba Hebræorũ & uerba idolatrarũ,quod per Moyſen docti ſumus,
qui baculum uerbo dei uertebat in ſerpentẽ.Aegyptii uero malefici quos ſa
pientes uocabant,humanę diſciplinæ incantatis uerbis ſimiles imagines ob-
tutibus regiis obſuderũt,quas in reuelationẽ pręſtigii Moſaicus ſerpens de
uorauit.Quare mihi nõ indocte uiſus eſt Romæ nuper quidam nobilis phi-
loſophus propoſuiſſe,nulla nomina in Magico licitoqꝫ opere æque uirtutẽ

habere, ſicut hebraica uel inde proxime deriuata, eo ꝙ omniũ primũ hęc dei uoce formantur. Illud autẽ in quo potiſſimũ Magicam exercet natura uox eſt dei. Nũc Sidoni hæſitare te nõ ultra patiar in eo ꝙ merito eſt manifeſtũ. Credo enim multas gentes arcanis ſuis uotis aut ſecretis operationibus hebraica miſcuiſſe, nõ aliam ob cauſam q̃ ut certius optatis potirentur. Quod & in Orpheo Pythagora Platoneq́ haud ambigendũ arbitror, nihil aliud arcanum eorũ tantopere occultatũ, tam recluſum fuiſſe q̃ hebraica diuinæ uirtutis nomina, quæ nulli ſcribẽdo patefieri uoluerunt, ut idem Plato Dionyſio Syracuſano de ſeipſo per epiſtolã inſinuat. Poſſem abs te Capnion petere ut rationẽ edoceas, cur & Euangeliſtæ & Apoſtoli cum cætera Chriſti opera in græcũ tranſtulerint ſermonẽ, nõ etiam uerba paucula quibus ipſe miraculorũ operator uſus perhibetur ſimul quoq́ traduxerint, ſed ea penitus nõ mutata & intacta permiſerint, gręciſq́ barbara uerba inſeruerint, ut clamãtibus ad Chriſtũ pueris hoſthiana, id eſt ſalua domine, poſtea illud imperitia ſcriptorũ deprauatũ eſt, & abuſiue iam dicitur Oſanna. Quod peritior græci ſermonis Lucas prȩuidẽs futurũ cum ſe nouerat ad homines gręcos Euangeliũ cõſcribere, qui dictionẽ hãc ſecundũ linguę proprietatẽ pronunciare nequirent, melius arbitratus eſt tacere, q̃ corruptoribus irridendã præbere. Nam reliqui tres Euangeliſtæ nihil eius formidantes Hoſthiana, ꝓpter inſignẽ illius particulã na, ꝙ unũ de diuinis nominibus eſſe dicũt, nullatenus omittere decreuerũt. Marcus item in illo excellẽti miraculo ꝙ Chriſtus in ſuſcitãda Iairi filia confecit, ipſa etiam uerba Chriſti hebraica quibus mortua uitę luciq́ reddita eſt nõ dubitauit adſcribere. Apprehendẽs nanq́ manũ iacentis in tumba puellæ duobus uerbis dixit Thabiti, Kumi, quorum primũ ad uitam ſpectat, id eſt Reſpice, ſecundũ uero ad ſanitatẽ recuperandam, id eſt Surge. Vbi poſt aliquis nõ ſatis diligens tranſcriptor quod in hiſtoriæ margine cõpererat, orationis contexui admiſcere auſus eſt, ut nũc pene uniuerſi libri ſic teneant Thabita Kumi, quod eſt interpretatũ, Puella tibi dico ſurge. Nec enim credendũ eſt ab Euangeliſta tranſlatũ, quod in ueritate non adeſt. Igitur Puella tibi dico, uniuerſum hoc nihil huc attinet. Et admodũ demiror quoſdã nõ nullius apud uos in omniũ ſcientiarũ doctrina famæ atq́ nominis quos & magni ęſtimatis, hoc in loco dicentes Thabita nomen eſſe uirginis, quaſi putandus ſit Chriſtus ille quẽ ego ſemper quantũcunq́ Iudæus fui tamen maioris & Apollonio Tyannæo quibuſq́ philoſophis feci, Nunc autẽ per te doctus etiã excellentiorẽ angelis & omnibus diis nõ ſolũ hominib⁹ ſuperiorẽ affirmo, & deũ eſſe atq́ fuiſſe credo. Itaq́ quaſi putandus ſit, nomen prius uoluiſſe ſcrutari quo carmen arcanũ incantaret, ſicut & de Apollonio conſentiunt omnes magici, qui eũ ex Tigillini iam uel uerius Neronis manibus euaſiſſet, oblatã in uia puellã inter nuptias ut putabatur mortuã attigit, & initio nomẽ uirginis diligenter quæſiuit. Eo accepto dicitur aliquid occulte pronunciaſſe quo puella reuixerit. Et Romanis hoc quondã in more obſeruatũ erat, quancũq́ urbem obſiderent ut eius nomẽ

urbis accurate quęrerent. Idcꝗ cognoſcẽtes ſoliti ſunt quodã carmine omes
illius tutelares deos euocare, tandemcꝗ deuincere. Hoc ipſo factũ eſt ut nul-
lus Romanæ urbis propriũ nomen auderet prodere, ne a ſuis hoſtibus ſimi
le paterentur. Vnde cognoſcimus propria rerũ nomina nõ nihil incantatio
nibus prodeſſe, quod abſit ab eo qui omnẽ dæmoniorũ cultũ funditus ſuſtu
lit, ne uel in hoc opere uirginis nomẽ agnoſcere cuperet, quã ante nuſquã ui
diſſet. Sed Thabiti Kumi uerba ſunt Chriſti, quę latine interpretantur, Re-
ſpice, Surge. Reſpice ut uiuentẽ. Surge ut ſanã te oculis cernant uniuerſi, quã
nõ tantũ a morte ſed etiam ab omni ægrotatione meo iuſſu confiteãtur eſſe
liberatã. Sed fruſtra nobis prædico, quę ipſi & apud noſtros ſępe legiſtis in-
ueſtigando ſcripturas, Veluti pſalmo tredecimo, cuius eſt initiũ, Vſcꝗ quo
domine. In uerſu, Reſpice exaudi me domine deus meus. Et uigeſimo ſecũdo
qui incipit, Deus deus meus. In uerſu, Dinumerabo omnia oſſa mea, ipſi re-
ſpexerunt uiderunt in me. Et pſalmo trigeſimo tertio, Exultate iuſti. Verſu,
De cœlo reſpexit dominus. Et pſalmo ſequenti, In uerſu, Reſpicite ad eũ & il
luminamini. Vbi tranſlatio ueſtra ſic habet, Accedite ad eum & illuminami
ni. Et in laudationibus quas uos ad horã primã quotidie pſallitis, In litera Gi
mel, Reuela oculos meos & cõſyderabo. Vbi uerius poni debet, Reſpiciã mi
rabilia de lege tua. Eſt enim hoc idem uerbũ Abita, de quo nunc diſſerendũ
nobis fuit, quoniã illud in ſecũda perſona facit Thabita uel Thabiti, id eſt re
ſpicias uel reſpice. Nam ut ſolent latini ſæpe futurũ indicatiui pro imperati
uo uſurpare, ut alternis dicetis amãt alterna camœnæ, pro dicite. Ita & apud
Hebræos idem in crebro uſu frequentiſſimũ inuenitur, ut hic, reſpicies, pro
reſpice. Sed Kumi per ſe imperatiuus eſt fœminini generis, ut Canticorũ ſe-
cundo. En dilectus meus loquetur mihi, Surge propera amica mea, Vbi po-
nitur Kumi, id eſt ſurge. Talia in multis ſacræ ſcripturæ locis ab indoctiori-
bus corrupta inuenietis, dum hac ætate plus ſolent theologi Ariſtotelis dia
lectica ſophiſmata q̃ diuinæ inſpirationis & ſancti ſpiritus animaduertere
uerba. Vnde ſtudio humanę inuentionis ipſa cœleſtis traditio negligitur, &
loquacitas hominũ extinguit dei ſermonẽ. Similis enim librariorũ error in
actibus apoſtolorũ deprehẽditur, qui apud uos cœpit eſſe cõmunis etiã do
ctis & quidẽ doctoribus in ſuſcitatione Dorcadis de familia ſanctorũ in Iop
pe, quę eſt toparchia Iudæę, ut ait Plinius, proxima Lyddę. Illic nancꝗ ipſius
mulierculę nomen nõ recte ſcribunt, ut ego ſępe tam in gręcis q̃ latinis codi
cibus indocte ſcriptũ inueni, Quo exemplo illos etiam in ſuperiori Euange-
lio defeciſſe crediderim, Sed fuit nomen propriũ diſcipulę fidelis Tabia, ſine
ulla quidem aſpiratione, & abſcꝗ, t, in finali ſyllaba, quod interpretatio eius
Dorcas edocet, & eſt nomen Aſſyriorũ Tabia, quod ſignificat Capream, ſi
cut legimus in libro Chaldaico qui dicitur Illen Pithgamai. Præterea eius
etiam uerbi nunc in mentem uenit, quod apud Marcum Chriſtus dixiſſe
ſcribitur. Nam adducunt illi ſurdum & mutum, precanturcꝗ ut ei manum
imponat. Et apprehendens eum de turba ſeorſum, miſit digitos ſuos in

aures eius,& expuens tetigit linguã eius & ſuſpiciẽs in cœlũ ingemuit & dixit, Hiphathah, quod eſt adaperire, quod ſcribi debet in principio per, h, pſilen, & in fine p fortiorẽ aſpirationẽ. Eſt'ẽm imperatiuus paſſiuus uerbi actiui Pathah, quod eſt aperuit, & in futuro Ephathah, id eſt aperiã, ut pſalmo. 78. in uerſu, Aperiam in parabolis os meũ, Et quinquageſimo in uerſu, Domine labia mea aperiẽs, ſicq; de cæteris. Vos enim nõ tam græcã q̃ & hebraicã literaturã pernoſtis & docti eſtis, a Niphathah paſſiuo quod eſt aperitur, formare imperatiuũ ſingulare maſculinũ Hiphathah, id eſt aperire uel aperitor tu, Sicut Chriſti potẽs uerbũ intonuit. Veniamus ad exuperantiſſimã eius mortẽ, & ſuſpenſus in ligno iamq; moribundus ait id quod in pſalmo iuxta Hebræos uigeſimo ſecundo, apud uos autẽ uigeſimo primo ponitur, Eli Eli lamah aſabathani. Sic enim ut res habet Matthæus recitat, quãuis Sabathani etiã corrupte dicatur, per defectũ primę ſyllabę quę per ayn notari debet. Marcũ uero etiam paulo ſegnius emendatũ hoc loco ueſtri obſeruant, qui ponit Elohe, uel ſecundum alios Elohi minus apte. Nam Elohe deus eſt, Sed Elohi ab Hebræis nõ legitur. Poſſet quidem per Elohai deus meus deſignari, Sed uerba prophetæ nõ ſunt mutanda, quę deũ moriturũ recordaſſe puto, Pſalteriũq; ab initio paſſionis incepiſſe uſq; dum uita defungeretẽ. Demum perueniſſe in ultimo interitus ſuſpirio ad pſalmũ qui eſt iuxta Septuaginta interpretes ordine trigeſimus, ut paſſionis & initiũ & finis uno numero terminarentẽ. Sicut enim ſummi ſacerdotes proditori Iudæ triginta promiſerunt argenteos priuſquã Chriſtus caperetur, ita ipſe patri deo non tam promiſit q̃ perſoluit triginta pſalmos antequã moreretur. Veniã mihi dabitis, ſi nõ liceat praua comparare bonis, Et cõſyderate nihilominus atq; recenſete cum animis ueſtris q̃ conuenienter totã condemnationẽ ſuã & cruciatũ, his triginta pſalmis compleuit iſte beatus uir, ſi eum uirũ nominare phas eſt Initium ducens a tempore anxietatis in horto trans torrentẽ perpeſſæ. De qua totus pſalmus quinquageſimus quartus mentionẽ facit. Vbi uaticinii more ſcribitur, Ego autem deum inuocabo, & dominus ſaluabit me, Veſpere & mane & meridie loquar et adnunciabo. Loquebatur itaq; toto tempore paſſionis ſuæ cũ deo & ueſpere & mane & meridie, Sępius occulte, quod per Dauid antea prædixit, Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Non nunquã tamẽ quędã ex eiſdem canticis aperte pronunciauit, quę partim ſectatores eius de proximo audientes memorię mandauere, partim fortaſſis abſentes nõ audiuere. De perceptis igitur illud fuiſſe poſſum⁹ arbitrari q̃d aiebat, Eli Eli lamah aſabathani. Et in manns tuas cõmendo ſpiritũ meũ, Cuius titulum quidã habet pro extaſi, quod plurimũ morienti congruit. Sed apud Hebręos nõ reperitur. Nec id quidẽ caret diuino myſterio, quod poſt eundem & nõ ante trigeſimũ pſalmũ mox conſequitur inſcriptio Maskil, id eſt intellectus, noticia ſeu eruditio. Poſt mortẽ enim Chriſti cuius ultima oratio triceſimus hic erat, tandem cœpimus intelligere & uidere quem compunxerunt & in quẽ trãſfixerunt, quapropter orauit peculiari uoto, ut pater crucifigenti

figenti

figentibus ignoſceret,quoniã neſcirent quid agerent.Sed dum uerba quidẽ hebraica molior enucleare,quibus in cõcuſſis Euangeliſtæ inter ſcribendũ uſi ſunt,neſcio quo nam modo in arcana religionis ueſtræ tegumẽta lapſus ſum,ut pernoſcatis aliqua me præcedenti meditatione ac nõ tam ſubito ad ueſtrã profeſſionẽ eſſe conuerſam. Tum SIDONIVS,Mi Capnion inquit,q̃ eſt hic diuinarũ literarũ peritus,Quid ergo afferã igitur ad noſtrũ ſermonẽ?Sed ſi rite recordor multam mihi quietem parauit Baruchias,ne ualde de ſacris nominibus cogar diſſerere. Docet enim nos ſola Hebraica inter uere ſacra connumerari,hoc affirmare conatur tam ex uetuſtate q̃ diuinitatis conuerſatione ac arcta quadam confœderatione dei cum iudæis,& quod ſermo ſit ſolidior multis deniq; argumentis.Quæ ſi uera ſunt ego qui ætatem in græcis atq; latinis plus cæteris contriuerim,audiendi tantũ mihi tempus nactum lætabor. Et CAPNION profecto inquit admirarer eius tantam in Euangeliis cognitionẽ,niſi multo ante nõ paruam in illis operam fateretur conſumpſiſſe,id quod res oſtendit & negociũ indicat. Sed exaudiamus ipſum dum lucet.Prætergreſſa enim meridiem dies eſt.Age rurſus Baruchia quæ de arcanis & ferme ſub modio,ut aiebas,recõditis uerbis accepiſti,edere ne ſubterfugias ambo et oramus & hortamur quos certe tua lingua(Dicat quicquid uelit Sidonius)plurimum delectat cuius uterq; diſcipuli ſumus. At quando ita iubetis BARVCHIAS ait,obtemperandum eſt,modo ſimplicitatẽ ſermonis ne contemnatis quod nullis elegantiis imbutus ſum.Et nunc quoniã ad ueſperã tendimus,nõ te ultra Capnion urgebo ut rationẽ reddas,quare uitam & doctrinã chriſti,græco eloquio ſcribentes,etiam Hebraica uerba ſua dignãtur interſerere.Vos deniq; iam conſueuiſtis omne uotum uel publicũ uel priuatũ uno uerbo concludere,Amẽ, quod & apud Paulũ inuenitur. Ad hoc CAPNION breui ait abſoluam ne hæreas.Non autẽ ſatis tutum eſt,in re tam præcellenti me uti figmento meo,Sed Origenem lumen theologorũ noſtrorũ citabo,de quo dicitur, quod ubi bene ibi nemo melius.Ait enim in libro contra Celſum,In quibuſdam ſacris nominibus mirandã latere uirtutem.Ideoq; hæc ipſa non eſſe ex Hebræa lingua in aliã transferenda,ſed in ſuis ipſis characteribus cõſeruanda.Habes quod iandudum emũgere uoluiſti,ſcilicet eſſe diuinorũ nominũ orationũq; uirtutem mirificã,propter quam & characterũ formæ & uerba ipſa incorrupta permaneãt,ne ſicut hominis compagine deſtructa,incluſus etiam corpori ſpiritus,& tota perinde uirtus euaneſcat.Præterea ut Porphyrio reſpondit Iamblichus,Si ea nomina ex hominũ pacto cõuentoq; poſita eſſent,nihil intereſſet alia pro aliis cõmutare.Sed pridem ante intelleximus Baruchia & uerũ eſſe confitemur,quod ſint accepta diuinitus non parta humanitus.Ad q̃d ſubiungit idem nobilis Pythagoræus ille Iamblichus.Neq; enim prorſus eandẽ ait mentẽ ſeruant nomina in aliam linguã interpretata, ſed ſunt gentibus ſingulis propria quædam,quæ gentibus aliis per uocem ſignificari non poſſunt.Accedit ad hæc quod ſi ſignificationum proprietates

per aliã linguã interpretari poſſimus,nõ tamen eandẽ conſeruant permuta ta potentiã.Iſtis autoribus tibi reſponſum uelim,ſed caue putes me tecũ de omnibus uerbis ſimiliter ſentire,eam uidelicet illa maieſtatẽ obtinere,quam tu fama tam late ſpargis.Deum nanq; omnipotentẽ,& ut græci dicũt omni tenentẽ,quis dubitabit uirtutibus uerba decorare poſſe? Itaq; poteſtas dei patet ſed nondũ uoluntas,quæ ſola rerũ cauſa eſt.Omnia enim quecũq; uo luit deus fecit in cœlo & in terra.Quapropter niſi oſtenderis deum uoluiſſe hoc,& item alterũ uerbũ tali atq; tali uirtute pollere nihil egeris. At ego nõ uos docere BARVCHIAS inquit,ſed quę olim de arcanis ex noſtro collegio acceperim referre pollicitus ſum,quo munere ſi rite perfungar erit certe abunde quod gaudeã,nec ad aliũ me palũ alligabo,Cum heſterno ue ſperi uno ore conſultũ ſit,in rebus diuinis credendum eſſe,quanq̃ ſcio nunq̃ apud uos ambiguũ fore,deũ omnia poſſe id quod animus noſter ſuapte na tura cõprehendit,Si deus eſt ſuper omnia & a quo cuncta dependent,tam entia q̃ nõ entia,ut etiã præſtantes aſſerunt theologi.Sic ergo ſumma poten tia,immo ſupra ſummã omni poteſtate ſuperior,tam ad exiſtentia q̃ nõ exi ſtentia penes deũ eſt,quæ nullis limitibus terminatur.Aliter enim nõ ſum ma uel ſupra ſummã eſſet.Quam quidẽ ipſe ſi oſtendat in uerbo uel re com morantẽ nihil refert,dum illic ſuam cupiat uirtutẽ habitare.Dei autẽ decre tum hoc & eam uoluntatẽ uel experientia geſtorũ uel diuinæ inſpirationis eloquio manifeſte cognoſcimus,quem in locum & ſcripturã ſacram & con templatiuorũ hominũ dogmata per quorũ ora diuinitas loquitur,& heroi cas beatorũ hiſtorias adaptare neceſſariũ eſt. Quis enim cognouit ſenſum domini æternitatis? Nemo niſi qui intra eum eſt ſpiritus proprius,& demũ is cui ſe reuelat,ſicut in homine cogitatus ſuos nihil cognouit creaturarũ illo poſtremius,niſi tantum ſuus ſpiritus qui eſt in eo,uel amicus aliquis cui ſpiri tus per hominẽ,ſiue homo per ſpiritum ſuum enunciauerit uel ſignis oſten derit.Ita locutũ eſſe deum cum Abraham,Moyſe,atq; Ioſue,uirtuteſq; uer borum diuinorum illis oſtendiſſe,mirandiſq; effectibus affirmaſſe maiores & docti & ipſi experti ſunt nobiſq; ſuæ proſapiæ ſurculis per literas memo riæ commendauerunt,quæ & nos animo grato accipientes,quotidie ſi uolu mus experimur atq; ſentimus.Sed ut rem aggrediar,Cupiẽtibus audire por tentifica ueniat in mentem quæ ſupra per nos abunde diſcuſſa fuere,quod ſolus primus atq; maximus deus portẽta,miracula,prodigia,ſigna pręcipue facit quæcunq; uera & non præſtygioſa ſunt,Vel dum angelos ſuos quan doq; diuino dignatur honore mirabilia eiſdem opera demandat facienda. In nomine tamen ſuo ne det alienis honorem ſuum,& gloriam ſuam alteri, & uertatur homo ad creaturę cultum relicto creatore.Quapropter nomen ſuum in angelos reponit,ne quod acerrime omnium ſemper odit,per nos admittatur formarum cultus quam græce idolatriam dicimus.Vnde ad po pulum ſuum ait,Ecce ego mitto angelum meum qui præcedat te,& cuſto diat in uia,& introducat in locum quem præparaui,Obſerua eum & au

diuocẽ

di uocem eius,nec cõtemnendũ putes,quia nõ dimittet eum peccaueris. Eſt enim nomen meũ in illo.Cum igitur a deo primũ,ſecũdo ab angelis pro uoto noſtro mirabilia negocia peragantur,cõgruentiſſimũ mihi uiſum eſt prius de nomine diuino quod ad deũ ipſum pertinere dinoſcitur quantum memoria ſuppetit,Deinde quod etiã angelos quandoq; cõcernit,pro tenuitate humanæ imbecillitatis noſtrę dicendũ fore.In qua re ordinẽ ſeruabimus, ut ante uobis ea dei nomina recenſeamus,quorũ iam pridem ſignificatio patet.Poſt quæ tentabimus de iis quorũ ſignificationẽ nondũ manifeſtam aut paucis reuelatã accepimus.Igitur qui de nominibus arcanis cõſcribere auſi ſunt,plures e nobis patrũ memoria & ex ueſtris quoq; non nulli uſq; hodie leguntur,quare in differendo faciliores meę partes erunt,ſi de iis ſummatim explicauero,quæ uos late apud autores uarios deſcripta uidiſtis. Hieronymus ad Marcellã decem nomina dei commemorat.Dionyſius Areopagita prope quadraginta quinq;,alii ſeptuaginta duo,alii plura,alii pauciora,quiſq; pro captu ſuo.Quis uero definitus nominũ eſſe numerus poteſt eius qui & innominabilis eſt & omni nomine celebris?Quare neq; nos ipſos in angulũ detrudamus unde nequeamus erũpere,neq; tam lente ac perfunctorie cauſam agamus,ut nullam diuini honoris memoriã tenere arguamur,Vos uero meis uerbis nõ plus aſſentiri opto,nec ipſe aliter aſſentiar q̃ ſacra concedunt eloquia,ut ne in deum optimũ ego lutum & argilla ſpirans,uermis & nõ homo uidear iniurius,& alter Oza tangere arcam,& adiungere aliquid ſupra q̃ id quod deus ipſe locutus eſt.Primũ enim humani generis peccatũ fuiſſe arbitror id quod mater omniũ uiuentiũ Heua plus ad uerba dei addidit q̃ ipſe deus dixerit,q; ſequentibus quidem ſceleribus initium fuit & diuinæ ultionis origo.Nam antequã orta eſſet mulier dixit deus Adæ,Ex omni ligno paradiſi comede,de ligno autẽ ſcientię boni et mali ne comedas.Heua uero recens nata uideamus qualiter uerba creatoris immutauerit,& ad ſerpentem loquens,De fructu ait ligni quod eſt in medio paradiſi pręcepit nobis deus ne comederemus,& ne tangeremus illud ne forte moriamur. Addebat nobis pronomẽ pluratiuũ,cum nuſquã Heuæ præceperit ne comederet quippe nondũ natæ.Subiunxit,Et ne tangeremus illud quod & deus nõ dixerat,Quare cum mendacẽ uellet dominũ conſtituere,rurſus addidit dubitationis & incredulitatis particulã dicens,Ne forte moriamur,quod creator ſingulariter & firmiter ſoli Adæ comminatus eſt.In quacunq; enim die comederis ex eo,morte morieris.Vnde et ſerpens propter conſiliũ,& Heua propter auxilium,& Adam propter tranſgreſſionẽ pœnas dedit.Ne igitur in idem coram tremendo uniuerſitatis autore uitium aut crimen incidam, oranda eſt ſumma illius clementia,ut beneuolentiã noſtram & pietatem potius q̃ ruinam animaduertat,ſi forte pes labatur,cui rei de ſacratiſſimis penetralibus ſui erga nos amoris ſuccurrere dignetur,propter gloriam & honorem nominis ſui in ſempiterna ſecula benedicti.Quod ſit autem illud tam illuſtre uerbum,tam efficax,tam uenerandũ,tam ſalubre,in quo facilius uoti

compotes euadimus,cum multa ut diximus inueniantur ſummi dei nomina conſyderare oportet.Nam quod Zacharias propheta exclamat, In die illa erit deus unus & nomē eius unum,admonemur hoc tempore plura eſſe nomina dei,eo ꝙ in futuro ſeculo nō erit niſi unū. Quid trahimus horas,quid tempus fruſtra terimus,quid diu expectamus,quaſi multa eſſet diſputatione opus,qualiter id quod nomine caret tam multis nominibꝰ poſſit deſignari: An ne nomen inter ſuperos aliud diuinitati exiſtat q̄ apud mortales: Num ceſſet huius mundi conſueta nominatio,in futura noſtrorum animorū uita: Deus ne cum ſui apud ſe immanentiā conſyderamus nomen habeat: An uero tunc nullo illi ſit opus nomine: Miſſo omni eo ꝙ ad rem non plus attinet q̄ ad moram rei & tarditatē negocii noſtri paucis expediamus. Quāuis em̄ ſuprema diuinitas apud immortales, apud cœlites, apud ſupercœlites pro ſuo more ut eſt uериſimile aliquo nomine uocetur ſupereminenti,tamē magis quæ ſunt in rem noſtrā tractabimus dicentes,ꝙ iuxta humanā contemplationem ex traditis nobis diuinitus ſacris nominibus quoddam eſſentiæ attribuimus,quoddam uirtuti,quoddā operationi,reliqua noſtræ erga deū affectioni.Eſſentiā autē uoco dei ſeparationē a rebus & omnimodā in ſeipſo clauſionē & extremam,ut ait nobilis ille noſtra ætate philoſophus,in remotiſſimo ſuæ diuinitatis receſſu profundā ac ſolitariā retractionē penitiſſime in abyſſo ſuarū tenebrarū ſe contegentē.Secundum hanc itaq; affirmant ſibiipſi deum uenerabile nomē apud homines inſtituiſſe,quippe qui ſe ſolus cognoſcat,quare & ſolus ſibi nomen ponit,Nunc quo id coniiciāt argumento uiri ſapientes,& ꝙ ſit illud nomen eſſentiæ ſacratiſſimū uideamus. Dixit Moyſes ad deum,Ecce ego uado ad filios Iſrael & dicam eis, Deus patrū ueſtrorum miſit me ad uos & dicent mihi,quod eſt nomen eius,quid loquar illis: Dixitq; deus ad Moyſen,Ehieh q̧ ero,& dixit,Sic dices filiis Iſrael, Ehieh miſit me ad uos.Hoc nomen Plato in ſua illa tam longa penes Aſſyrios peregrinatione didicerat, quod ad græcos tandem duabus literis On traſtulit. Nam in Timæo ſic ait,Eſt igitur ſecundū meam opinionē primo diſtinguendum quid ſit On,id eſt ens quod ſemper eſt,ortum uero non habet, & quid quod ortum habet,eſt autē nunquā.Illud quidem intellectu cum ratione cōprehenditur ſemper per ſe ens,Hoc autem opinione cum ſenſu irrationali percipitur generabile & corruptibile tanquā quod nunquam eſt.Illo igitur nomine diſtinguit mundū a creatore Plato,& ornatiſſimorū hominum copia eum ſequuta eſt,præter id tantū quod aliqui neutrum genus in maſculinum mutauere.Plato enim excellētiſſimū uniuerſi autorem nominat id q̄d eſt,unico uocabulo Toon, At plurimi ſequaces ſui appellāt eū qui eſt Oon, Quæ quidem mutatio Hebræis utraq; congruit.Nam ꝙ naturam nō monſtroſam ſequuntur,eo ſolum duo habent genera maſculinū & fœmininum. Verbum itaq; neutrum penes latinos aut græcos ſub illorum maſculino facile comprehenditur.Quo circa ſiue qui eſt,ſiue ꝙ eſt dicatur,ſuo eſſentiali nomine penes Moyſen Ehieh pronunciatur,ꝙ a uerbo ſubſtantiuo Haiah

pro legi

pro legibus grammaticę deriuant,priori addita litera. Neſcio ſi plane uenia
dignum ſit me in cauſa tam eleganti coram uobis diſertiſſimis certatoribus
tam barbarice loqui.Sed diſſerat licet Demoſthenes aut Cicero aliquis,pro
fecto crediderim eum in dei arcanis mutum & elinguem futurum.Sic enim
Origenes ueſter ſplendidiſſimis quibuſcꝫ oratoribus nō inferior,in oratio/
ne uigeſima ſi memini ſuper Exodum,his pene uerbis loquitur, Omnes ho/
mines ad comparationē uerbi diuini,nō ſolum ineloquentes ſed & muti pu
tandi ſunt,quare ſi abſcꝫ moleſtia barbariem perpetuā auditis,equidē liben
ter pergam. Tu uero perge inquit SIDONIVS.Non enim clam no/
bis extat hanc prouinciā omniū eſſe difficillimam,& præterea ego ipſe arbi
tror nequaquā poſſe humano more diuina ſatis enūciari,memor eius quod
de Simonide præſtanti doctrina uiro narrant hiſtorię.Nam cum ab eo Ty-
rannus Hiero quęſiiſſet,quid eſſet deus,unum diem deliberādi ſpacium ſibi
poſtulauit.Rediens Hiero poſtridie cum idem rogaret,biduum Simonides
petiit.Tum crebrius idem Tyranno petente,ſemper illi Simonides dierum
numerū duplicauit.Interroganti uero tandem Hierone,cur ita faceret,quia
quanto inquit diutius conſydero,tanto mihi res uidetur obſcurior. Itacꝫ mi
ror hoc abs te negociū uel noſtro ſermone hactenus & tam lucide potuiſſe
tractari, quare ne ultra nos moreris. Ad quod illū CAPNION quocꝫ
hortatur. Tum ille.Habetis nomē dei ſummi,quod haud imperiti quidā
omniū primū putauerunt,quippe quod ipſam met dei eſſentiam deſignare
uideatur,nec cum aliqua rerum communicare. Nihil em̄ extra deum eſt id
quod eſt,quoniā uniuerſa quadam compoſitionis proportione cōſtant.So/
lus deus ſimpliciſſimus eſt,& iccirco eſt qui eſt,aliud autem omne quidē eſt
quo eſt nō quod eſt.Tamen ingrediuntur alii nō contēnendi & in ſecretiſſi
morum contemplatione ſtudioſiſſimi homines multo propius in ipſa ferme
diuinitatis penetralia,qui magnitudinē cuiuſdam alterius nominis obſeruan
diſſime penſitant,ſupracꝫ hoc nomē Ehieh ſiue On aliud ſtatuunt. Nam ut
tuus o Capnion ille Areopagita Dionyſius explicat. Ipſe On,id eſt qui eſt,
totius eſſe pro uiribus ſupereſſentiale quoddam eſt,Fundatrix cauſa & opi
fex entis,ſubſiſtentię,ſubſtantiæ,eſſentiæ,naturæ,principiū & menſura æter
nitatum atcꝫ temporū,entitas & ſeculū entium & tempus eorum quę fiunt,
& eſſe iis quæ quomodolibet ſunt,& generatio iis quæ quomodocuncꝫ gi/
gnuntur.Hic nō obſcure deprehenditur primi entis cum rebus defluētibus
concurſatio,quibus perſiſtendi uim præbeat,& quanquā eſſentiā dei ſimpli
ciſſimam,per quā ſimpliciter & per quā libere notificat æque ſicut totum in
ſe cōplectitur ipſum eſſe pręcellenter exceptum,ut ſit ſupereſſentiale totius
eſſe,tamen non deſignat deum ut incluſum & quieſcentem,ſed res ipſas intu
entem,& ſe cum rebus inſinuantem quibus ſubſiſtentiā largiatur,Quemad/
modum ex eiuſdem Dionyſii uerbis quæ iam audiſtis poſt acrem meditatio
nem facile intelligitis.Quapropter inenarrabilis ſupereminentię ſeparatum
in ſe retroceſſum conſyderantes ſanctiſſimū nomen Hu,imprimis ueneranī

& ipſum ante Ehieh collocant, Quod Eſaiæ prophetarum nobiliſſimo deus ipſe manifeſtauit dicens, Ego dominus, Hu eſt nomē meum, gloriam meam alteri non dabo. Videtis iam dictum nomen ſub modio lumen continere ac reſtringere quidē radios, & in abditis ſeceſſibus deum ſolitarie cōmorantē deſignare abſq; ullo uirtutū effluxu, ſed in ſuiipſius ſe cōſiſtētia ſimpliciſſima & abſolutiſſima cōtinētē, nō egredientē, nihil gubernātē, ſed cūcta ꝑmitten tē, q̄ bene fiūt acceptantē, q̄ item male nō recordantē, quale poſt hac in eodē propheta deus loquitur, Ego ſum Ego ſum Hu, delens iniquitates tuas apud me, & peccatorū tuorum nō recordabor. Nam q; Hu gloriam ſuam nō dat alteri, q; non recordatur peccatorum, q; apud ſe ac non propter aliud extra ſe delet iniquitates, declarat ſignificatū nominis, quoniā Hu deū a rebus ita ſeparatū notat ut omnia intra ſeipſum uel agat uel permittat uel quieſcat Et ſæpe negatiuis ſermonibus nomen iſtud conſequentibus præponitur, ut paulo ſuperius locutus eſt deus. Intelligatis, quia ego Hu ante me nō eſt formatus deus, & poſt me non erit. Hoc tam auguſtum & inſigne nomen a græcis quondam philoſophis, maxime autem Platonicis Tauton, a latinis idem ipſum eſt appellatū. Pſalmus enim primus et centeſimus de deo ſic enunciat, Et tu es Hu, & anni tui nō deficient. Vos latine in cœtu ſacrorum decantatis, Tu autem idem ipſe es. Et nomē idem Virgilius ad Iouem trāſtulit pari quidem intelligentia, quando Iupiter oraculū promulgabat dicens, Quæ cuiq; eſt fortuna hodie quā quiſq; ſecat ſpem, Tros rutulus ue fuat, nullo diſcrimine habebo, Seu fatis Italum caſtra obſidione tenētur, Siue errore malo Troiæ monitiſq; ſiniſtris. Nec rutulos ſoluo, ſua quiq; exorſa laborem, Fortunamq; ferent Rex Iupiter omnibus idem. Videtis hoc nomen Idem regi Ioui attributum. Tantæ itaq; maieſtatis tam præſidioſum auxiliareq; uocabulum Tauton, quod eſt Hu, ſupereſſentialiter æternum eſt, incommutabile, in ſeipſo manens, ſecundū eadem, & eodem ſe habens modo, omnibus ſimiliter præſens ipſumq; ſecundū ſeipſum in ſeipſo firmiter & intemerate in pulcherrimis ſubſtantiuæ identitatis finibus collocatū, intranſmutabile, inflexibile, inuariabile, impermixtū, immateriale, ſimpliciſſimū, nullius egens, inaugmentabile, indiminuibile, ingenitum, non quaſi nondū genitū, uel quaſi imperfectum, uel quod non ſit ab hoc uel illud genitum, uel quod nuſquā nulloq; modo conſiſtat, Sed ut ſuper omnia ingenitū & abſolute ingenitū, ſemperq; ſit & in ſe perfectū atq; idē ſit ſecundū ſeipſum & a ſeipſo uniformiter & idētiformiter limitatū. Vereor hic ne in tranſferēdis græcis aures doctas male offēdā. Sed forte nō eſt mihi apud ꝓtorē oratio habēda, neq; uos ut in foro & ſubſelliis auditores ſedetis, ſed in Academia ſecretiſſimę philoſophię quę res nudas magis q̄ ornata uerba deſyderat, quāuis ſi fieri a me poſſet, deberem quidem iuxta Horatiū Flaccum, cum rebus ſimul & iocunda & idonea dicere uerba. Vt cunq; eſt, Ego ſublimem eius nominis dignitatē in faſtigio omniū præfigerem, ſi non quandoq; immo ſæpius in hæc ſubterlunaria deflueret, & cum rebus ita communicaret ut inde ſibi cognomentū caperet,

Quicquid nõ aliud ſed idem ipſum exiſtere putamus,non ſolum in ſubſtan/
tiis,ut Dido ad Aeneam,Te propter eundem Extinctus pudor. Verũetiam
ſubſtantias conſequẽtibus,ut Anna Didonis ſoror,Eadem me ad fata uocaſ
ſes,Idem ambas ferro dolor atq; eadem hora tuliſſet.Itemq; de ſociis Aeneę.
Virgilius,Idem omnes ſimul ardor habet.Quam rerum cum eodem uerbo
participationẽ Eſaias mihi uidetur explicaſſe,per quem deus loquitur, Ego
Hu,Ego prim⁹ & ego ultimus.Et paulo poſt,capite quinquageſimo primo,
Ego ſum,ego ſum Hu cõſolans uos,quo liquido nobis innoteſcit ipſum Hu
& initio & fine & in medio rerum uerſari. Vnde ut ueſtra quoq; noſtris cõ
ſentire demõſtrem,rurſus Areopagitam audite,qui de Hu quod ipſe Tau/
ton uocat,ſic ait,Idem ipſum ex ſeipſo omnibus ad participandum idoneis
irradiat,alia connectens aliis abundantia & origine identitatis in ſeipſo &
contraria identifice præhabens per unam & ſingularẽ totius identitatis ſu-
pereminentẽ cauſam. Vnde tãquam rex ſuo nutu cuncta penetrat ſuperna,
mundana & inferna.Nec eſt ulla uirtus in cœlo & in terra & apud inferos q̃
huius nominis poteſtati reſiſtere ualeat,& iccirco dominus uirtutum Hu di
ctus eſt,quia omnis uirtus & potentia illi ſubiecta eſt. Quęrit propheta pſal
mo uigeſimo tertio.Quis eſt Hu,ille rex gloriæ?Reſpondet ſpiritus in pro/
pheta,Dominus uirtutum eſt Hu,ipſe eſt rex gloriæ in æternum. Occurrit
aliud memoriæ quod ſola iam dicti nominis commemoratione recordor,
Eſt enim per Moyſen inter ſeptem ſimul conſecrata nomina cum Hu, etiam
Eſth poſitum,uno ſermonis contextu in legis repetitione quam Deuterono
mium appellatis,quod latine ignem uocamus.Ideoq; ſæpius exaudit in igne
ut Abrahamũ,Heliam,Dauidem,cęteroſq; de quibus extant hiſtoriæ tanq̃
in re diuinitati conſentanea.Et Moyſes uidit deum in igne,& angelũ in flam
ma ignis.Et Ezechielis diuina uiſio fuit ſplẽdor ignis,& de igne fulgur egre/
diens.Plato item ſummũ deum in ignea eſſentia eſſe uoluit,quem ingratus
diſcipulus Ariſtoteles ut ſæpe alias ita nunc quoq; non ſine calumnia repre
hendit in quodam libello ad Alexandrum Macedonum regem conſcripto,
ubi reperit uel non tam reperit q̃ ab Indorum Brachmanibus didicit,quintã
eſſentiam diuinitatis eſſe manſionem. Non plane nos inquit ut aliqui circa
diuinum aberrantes,in ignea eſſentia deum eſſe dicimus. Deinde ueritatis
teſtem,ſcilicet Platone meliorem citare nititur quando ſubdit. Sic enim &
Homerus ait,Sors Iouis eſt cœlum nebulis ſedet æthere lato. Melius igitur
propheta Zacharias & multo certe melius quippe qui ex ore angeli deum
ipſum audiuit loquentem,Ego ero ei dixit deus murus ignis in circuitu & in
honorem Ehieh in medio eius.De quo ut etiam Sidonio noſtro in adducẽ/
dis philoſophis ego blandiar,ille Plutarchus uir plurimas artes egregie do/
ctus in Phyſicorum dogmatum collectario ſuo mentionem facit.Deſcribũt
inquit dei noticiam ſic ſpiritum intellectualem & igneum nõ habentem for
mam ſed transformantẽ ſe in quodcunq; uoluerit & coæquantẽ ſe uniuerſis
Vnde Zoroaſter ait,Omnia ſunt ab igne uno genita. Vos quoq; Capnion

immo nos chriſtiani(Nolo enim profeſſionem quam cœpi deſerere)deum uulgo ignem nominamus cum Paulo Tarſenſi,qui ad Hebræos ſcribẽs,Deus inquit ignis conſumens eſt.Tametſi hoc nomen ſub quadam diuinitatis diſcreta proprietate ueneramini ſancto ſpiritui attributũ,quod Ioannes Baptiſta docuit tam apud Marcum ꝙ etiã Lucã dicens, Ego quidẽ baptizo uos in aqua ad pœnitentiã,qui autẽ poſt me ueniet fortior me eſt,cuius non ſum dignus calceamenta portare, Ipſe uos baptizabit in ſpiritu ſancto & igne, per Endyadis figuram in ſpiritu ſancto,id eſt igne,in cuius ipẽ ſpecie ſublato chriſto apoſtolis apparuit. Perplacet inquit Capnion,iſta recitatio tua, quoniã non nihil religioni ut arbitror noſtræ congruit. Omnium primum non eſt aliud quod unquã maiori cum uoluptate acceperim,ꝙ ita te ordinaſſe non humano arbitror inſtigatu diuina hæc nomina,ut contra multorum opinionem,etiam noſtratiũ quos theologos coronamus, non Ehieh quod illi putant ſed Hu,primum conſtitueris ut ſit ordo,Hu,Ehieh,Eſth,quaſi aliquis ad ineffabilem unam trinitatem,& trinam unitatem loquatur, Idem es ignis,quemadmodũ de uiſibiliũ rerum natura dicimus,ſubſtãtia uirtus operatio,in eodem uno indiuiduo. Et forte ſicut Orpheus ſacros hymnos ſecundum cõſecrata nomina diſpoſuit SIDONIVS inquit.Nyx,Vranos, Aethir.Vel Homerus,Zeus,Athena,Aphrodita.De primo ſic ait, Iupiter obſcurans nebulas & in æthere regnans.De ſecundo,Si dederit mihi conſilioſa Miuerua decorem.Eam nãq; propter caput Iouis,de cuius cerebro nata dicitur multi conſilii & magni conſilii deum uocamus, quem uos Hebræi Hochma nominatis.De tertio.Sic fatus riſit pater ille hominumq; deumq; Splendentemq; uocat Venerem cui talia dixit,Haud belli imperiũ curę tibi nata relictũ eſt,Sed molli amplexu flammiſq; incendere diuos.De quo Ternario illud Maronicum uel Pythagoricum potius canere poſſem, Numero deus impare gaudet.Nam mihi uidere uideor totam uos eſſentię diuinę maieſtatẽ in ſupereminenti triade comprehendiſſe.Hinc fortaſſe ꝙ entia creat, creata rapit,rapta perficit.Sed quid Baruchiam moror,Age ſi ultra quid habes, Tum ille,Habeo quidem adhuc pauciſſima quædã quæ meæ olim memoriæ ſolerter impreſſi,tamen nihil ad hoc genus nominũ quæ modo recenſui.Nam exiſtimare nequeo inter cuncta quæ uel legi uel audiendo didici aliquod reſtare nomẽ aliud prꝫterꝙ pridem quæ a me deprompta ſunt. Solis enim diuinã eſſentiã tribus iſtis complectimur nominibus,Hu, Ehieh, Eſth,quæ dei eſſentiam ſignificarent & ſi iam nullus eſſet mundus uel exemplaris uel corporeus,Tunc enim deus & idem ipſe eſſet,& eſſentia ſua eſſet, & eſſet igneæ naturæ.Non quidem ut eſt elementaris ignis,neq; ut ſtellaris ſiue cœleſtis,ſed ut inenarrabilis in ſeipſo ſplẽdor,cuiꝰ omnes prꝫterea ignes umbra ſint & tenebræ.Quod Chaldæorũ monumẽta græcis uerſibus apud Syneſium indicãt.Ne tu deſpicias nigrum ſine lumine mundum. Cuiq; profunda & iam ſubſternitur atra tenebra, Sordidus eſt obſcurus item, Itemq; idola paſcens.Sic enim mũdus etiam ille ſi quis eſt archetypus umbra et ido-

ipſum erit ad diuini in ſeipſo luminis comparationem,quãto magis hic noſter materiæ ac fæcis conſors mundus,qui & ſuperioris mundi umbra dicitur,& ſola quædam effigies,Sed neſcio quid mihi de Hochma Sidonius in aurem ſuſurrauit,quaſi nomen ſit inter cõſecrata eſſentiæ. Fateor equidem quoniã nihil deo accidat,neq; illi extraneũ cohæreat. Nihil em̃ eſt ſimplicius & magis unum, Quotidie uero cum Dauid ad deum clamamus,Omnia tu in ſapientia feciſti. Ergo ante omnia quæ facta ſunt,fuit apud deum ſapientia.Quæ ſi non ut extra deũ,aliter enim nequaq̃ ante omnẽ creaturam fuiſſet.Erat igitur eſſentia dei.Supra enim oſtendimus idem eſſentiæ uocabulũ eſſe,quare motus iã Sidonius ut ipſe coniicio ueritus eſt ne inter ea quæ ſint Vſias, ego negligentia inerti quadam,Hochma,id eſt ſapientiam omitterem. At ubi cũ animo ſuo meditabit̃ aliud nihil eſſe deum niſi eſſentiam ſuã,non erit cognitu difficile quonã modo nomina deũ ſignificãtia diſtribuamus, pro humana uidelicet conſuetudine,quippe qui ſummã & excellentiſſimã diuinitatis naturam improprie ac imperfecte cognoſcimus,& iccirco illam quoq; imperfecte nominamus.Quod ſi qua nobis diuinitus tradita ſunt nomina,nos illa ꝓ noſtræ intelligentiæ captu diſponimus,ut quædam ſignificare deum ſecũdũ ſeipſum putemus,omnibus ueſtibus exutum,nudũ,& a ſingulis applicationibus ſeparatum,quaſnoſipſi rebus aliis accidere uidemus,ut cum eſt ille ſuperſubſtãtialis ignis,ut cũ eſt ipſum eſſe complexum unice ac ſempiterne prætеritum,præſens & futurum in unum pelagus æternitatis unifico uinculo colligatum,ut etiam cum eſt ipſum idem, nulla quidem alteritatis proportione admixtum.Quæ tria naturam quandam ſubſtantiæ puram deſignant etiam penes mortalem noſtram & imbecillem rerum noticiã. Sapiẽtia uero eiuſcemodi eſt, quam nos hominibus accidere ſentimus,quapropter alterum altero ſapientiorem dicimus. Illam ſimiliter deo attribuimus, eiuſq; nomen Hochma,quanuis inter ſacra nomina deum ſignificantia non minimę iudicetur efficaciæ,tamen ne utiq; Katauton,id eſt ſecundum ſe, ſed Periauton id eſt circa ſe deum nominare permittitur.Cuius indicio ſacra ſunt eloquia, Quod ſtultum dei ſapientius eſt hominibus.Quo fit ut ipſa met in Prouerbiis hoc de ſeipſa pandat myſteriũ,cum ait,Dominus poſſedit me initio uiæ ſuæ priuſquã ille faceret ex tunc.Ab æterno effuſa ſum ex capite antequam terra.Nondum abyſſi quando concepta eram,necdum fontium aggrauatæ aquæ.Antequam montes fundabantur ante colles concepta ſum. Poſterius conſequitur,Et Ehieh ſecundũ ſe artifex,& Ehieh delitiæ quotidianę.Quod uos elegantius ita legitis,Cum eo eram cuncta componẽs,& delectabar per ſingulos dies.Vos iam certe remoto uelamine cernitis ſapientiam dei eſſe quandam emanationẽ,licet ante mundi conſtitutionem productam,tamen contemplatione rerum futurarũ ex capite ſummi dei ortam,per quã omnia facta ſunt,& ſine ipſa factum eſt nihil,quaſi fuiſſet ipſius Ehieh,id eſt primi eſſe,quem hic uocat artificem,concomitans habitus & induſtria. Humano more loquor propter imbecillitatem noſtram. In eiuſcemodi nanq; cauſa

intelligimus aliquando quæ effari nequimus. Equidem arbitror eam ſapientiam fuiſſe ſubſtantiam uiuentem, & energiam operantē ſecundū uoluntatē opificis uniuerſitati prouidentem. Et quanquam deum ipſum hoc fuiſſe, ſancta opinio eſt, tamen cogit me animus aliam illic dei proprietatem intelligere, q̃ ſuiipſius nudam immanentiā. Quare Hochma ex iis eſſe opinor quę comitantur dei abſtruſam in ſeipſo clauſionē, ut etiam fortitudo dei quæ pariter cum ſapientia pauloante dicta non nihil contulit ad mundi machinam, teſtimonio Hieremiæ de creatore, qui fecit terram in fortitudine ſua, & pręparauit orbem in ſapientia ſua, & in Binah, id eſt intelligentia ſiue prouidentia ſua extendit cœlos. Habetis iterum nomen religioſum quod Hebręi poſt coronam & ſapientiam ponunt inter decem numerationes deo attributas, nō incommunicato ſed radianti, non concluſo ſed apparenti, non abſtracto ſed egredienti. Quarum prima eſt inacceſſibilis diuinitatis abyſſus & maieſtatis pelagus & infinita omniū poteſtas tam quæ ſunt q̃ quæ non ſunt, hanc nulla ſubterfugiet contradictio, hanc nulla prohibet implicatio, hanc nulla moderatur philoſophiæ dialectica ratiocinatio, nō ſophiſticæ perplexitates, nō logica phantaſmata, hoc deniq; diadema totum a diuinitate pendens regnū obicibus ruptis penetrat. Nomen eius uocant Kether. Sequūtur adhuc nouem dei ueſtimenta, quorum fimbrias quotiens ipſa mens beatorum attigerit, totiens reſpondet deus, Tetigit me aliquis, Nam & ego ſenſi uirtutem de me exiiſſe. Sunt enim ipſarum nouem beatitudinū non tam fruitiones q̃ fruitionum obiecta, quæ tandem in nouem hierarchiis cum beatorum mētibus conueniunt, & beatitudinis fruitionem ſingulis perpetuam admittūt. Quod ſi primam rurſus ad ſe numerationē aſſumpſerint, finem decem uerborum digito dei conſcriptorum correſpondēter adimplebunt. De Hochma & Binah Salomon in parabolis, Beatus inquit homo eſt qui adeptus fuerit ſapiētiam & qui affluit intelligentia. Et in Iob reſpondit Elihu filius Barcaelis. Dixi, dies loquentur & multitudo annorum ſciet ſapientiam, ſed certe ipſa eſt ſpiritus in hominibus, & inſpiratio dei omnipotētis dat eis intelligentiā. De Nezah ſcripſit Samuel propheta in libro ſuo quem uos Regum primum uocatis. Triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur. Neq; enim homo eſt ut agat pœnitentiam. Poſt quod diuinum nomen, Rex Dauid gratiam habens deo ſuper templi futuri ſumptibus collectis, aliud poſuit prope finem libri uerborum dierum primi, cum ait, Tibi eſt domine magnificentia & potentia & gloria & uictoria & Hod, quod uarie tranſferūt, laus uel confeſſio. Manifeſtabit hoc ipſum diuinitatis ueſtimentum, pſalmus tertius & centeſimus, quo deus præconio effertur his uerbis. Hod & decorem induiſti, amictus lumine ſicut ueſtimento. Sequitur hanc confeſſionem laudis & gloriæ nomen aliud ſanctum & uenerabile, nomen inclytum & pręconii plenum, quod tanquam cor in uiuēte, ita inter decem Sephiroth circiter medium collocatur Tiphereth. Sic enim in libro uerborum dierum iam pridem citato, quem relictorum hoc eſt Paralipomenon appellant. Inq; eius li-

bri notato carmine dicitur, Nunc igitur deus noſter confitemur nos tibi, & laudamus nomen Tiphereth inclytum tuum. De ambobus tractat pſalmus nonageſimus quintus, Hod & pulchritudo in conſpectu eius fortitudo et Tiphereth in ſacris eius. Vos poteſtatem hui⁹ nominis in pſalmo octuageſimo octauo cõtemplemini, cum dicitur, Quoniam Tiphereth uirtutis & ualoris eius tu es deus. Et Eſaiæ tertio atq; ſexageſimo. Sic duxiſti populum tuum ut faceres tibi nomen Tiphereth. At uero poſt omnia hæc loquamur de augu ſto cingulo excelſi dei, quo ipſe ſimul cum cęteris principe dignis ueſtibus in mundi ordinatione uſus perhibetur. Eſt enim cingulum & in iure ciuili ornamenti nomen. De quo in pſalmo ſexageſimo quarto canitur, Exaudi nos deus ſalutaris noſter, ſpes omniũ finium terræ & in mari longe, Præparans montes in uirtute tua, accinctus geburah. Cum igitur tanta maieſtas latibulum egreditur, ornata diademate, ſapientia, intelligentia, uictoria, pręconio, decore, quę ſingula ipſe ſibi accingit potentia ſua, quid aliud eſt hoc q̃ regem procedere in regnum? Deus eñ rex noſter ante ſecula, ipſe eſt dominus uirtutum & Rex gloriæ, Rex magnus ſuper omnes deos, Rex omnis terræ, ipſe regnabit in æternum & ultra. Quare oritur conſecratum illud nomen Malchuth, quod tam illuſtre regnum, tam luminoſum imperium reſpicit, cuius in æterno curriculo uaſtiſſimi orbis nullus erit finis. De quo ſcribit, Regnũ tuum, regnum omniũ ſeculorum. Sequuntur duo regis inſignia, ſceptrum et gladius, id eſt miſericordia & timor. Prioris nomen eſt Heſed, cuius propheta regius meminit dicens, Domine in cœlo eſt miſericordia tua. Nec ſolum hoc ſed etiam ſupra cœlos, ut pſalmo centeſimo ſeptimo. Et Moyſes in illa diuina ſũmi creatoris inuocatione inter ſacratiſſimas adiurationes, nõ dubitauit etiã hoc deuotũ ſanctitati nomen proferre dicens, Domine Tetragrãme Deus miſericors & clemens, patiẽs & multa miſericordia, q̃d eſt Hæſed. Accedit ultimo diuini cultus & perfectæ religionis principiũ, quod quidem ſi rite ſingulas contemplationũ proprietates rimamur quo ad ipſum maieſtatis effluxum, uerſus nos poſtremum ſuccedit. At ubi noſtros intutus a nobis ad ſupremi numinis ueſtitum atq; ornatum deſtinamus, profecto non iniuria propter ſemitæ conuerſionem, primas cathedras obtinet & appellatur Pahad, id eſt timor. Vnde haud ineleganter illud triuiale uulgo canitur, Primus in orbe deos fecit timor. Et ſunt non nulli & iidem nobiles grammatici qui deos a timore tranſtulere. Nam δέος gręce timor eſt latine. Non autem hic eſt is timor, quo nocentes cruciatum formidant. Ille enim & furiis & dæmonibus noxiis & aduerſis manibus eſt dignus, de quibus apud Virgilium queruntur inferi, Quiſq; ſuos patimur manes. Non eſt ille diuinus & ſalutaris timor, nec a deo proueniens, ſed furor & nocentis conſcientię uermis, qui rodit quotidie atq; urit malam mentem, malum animum. Quod M. Tullius Cicero pro ſuo more contra Piſonem egregie copioſeq; diſſerit. Nolite inquit putare. P. C. ut in ſcæna uidetis homines conſceleratos impulſu deorũ terreri furiarum tedis ardentibus ſua quæq; fraus, ſuum facinus, ſuum ſce-

lus,ſua audacia de ſanitate ac mēte deturbat.Hæ ſunt impiorū furię,hæ flam, mæ,hæ faces.Eſt autē Pahad timor intraneus,excellentior amore. Quo fit ut nobiliſſimus quidam noſtra ætate philoſophus,recte mihi dixiſſe uiſus ſit ꝙ ſicut extrinſecus timor eſt inferior amore,ita intrinſecus eſt ſuperior amore.Vos ipſi profecto nullo docente uerum id eſſe intelligitis,quāto melius agnoſcetis tam ſanctū,tam colendū,tam uenerabile nomen diuino ſpiritu afflatum eſſe hominibus,nō ſolū ut conſecratū ſed ut diuinum,ut efficax, ut religionis ſacramentū firmiſſimū.Si dubitabitis legite arcanorū monumēta,legite ſanctas literas de patriarcha Iacob conſcriptas.Iurauit enim Iacob per Pahad patris ſui Iſhac,q̄d interpretatū eſt timor.Et ad ſocerū aiebat, Niſi deus patris mei Abraham & Pahad Iſhac fuiſſet mihi,iam nudū me dimiſiſſes.Audiuiſtis breui quæ ſint inenarrabilis conſiſtentiæ obſeruandiſſima nomina,quæ deniq; & intra ſe & foras deriuatę decem emanationes & earū laudem,honores,gloriam,dignitates,atq; ſacrata uocabula,modum diſpoſitionis eſſentiæ diuinæ ſignificantia,& ex ipſis ſacratiſſimis literis electa.Nobis igitur nunc cum tanta maieſtate totus Elohim in uniuerſitatē rerū egreſſus eſt tot ornamentis.tot ueſtibus circundatus,& iccirco Elohim uoce plurali deus unus cognominatus.Sed quū eſſentię uerba tractaremus,breuiter commemorandū fuit id quod ueritas habet,nullum a nobis ex iiſdem tribus explicitum nomen,quantūcunq; ipſam ſolam & propriam dei eſſentiam deſignat,res creatas negligere,ſed quodlibet ornatu ſuo & decore & cognomēto et appellatione quamlibet a ſummo dependentē creaturam inueſtire atq; denominare.Et ut incipiā ab altiſſimo quod eſt idem ipſum,quicquid ſeipſo et ſuis finibus contentū,quicquid naturam propriā,locum incommunicatū, dimenſionē peculiarem,quicquid inſignem differentiæ notam & ſeparatā ſtatus conditionē ſortitū eſt,id nō eſſe aliud quippiā,ſed idem ipſum dicitur. De illo autē quod eſt.uidemus quanta eius in ſingula creata ſit communicatio.Non enim ſolum quod ſubſtantia ſua nititur,uerūetiam quod alteri quidem adhæret entis uocabulū uſurpare cōtendit,ut tandem eſſe dicantur uniuerſa quæcunq; a primo dependent.Sed de igne quid dicemus,quum nihil uſquā ſit ꝙ eius ſcintilla carere dicatur,uſq; adeo ut Heraclitus cūcta ex igne genita eſſe docuerit.Quapropter intellectui etiā noſtro & egregium & adorandum & excellentiſſimū ſuperſubſtantialis deitatis nomen ſe offert, Innominabile,quo pręter deum unum,ſolū,primū,nihil aliud denominari queat uocaturq; apud græcos Tetragrammaton Anecphoniton,id eſt quatuor literarum ineffabile.Quod cum omnia operatur,nihil operū ſuorū a ſe denominat,nihil appellat,nihil ſuo uocabulo afficit.Hoc ipſum enim interpretes nullam ei parem dictionem inuenientes,ſaltem propter ſupereminentiā dominum uocauerunt.Non quia literæ hoc proferant,quippe quæ nullam ſyllabam conficiunt.ſed ſimpliciſſimū ſignificātes componi nolunt,& inconprehenſibilis uocis ſimulacra exiſtentes ſingulæ uocales ſunt,Ihuh. Quod ſolis quatuor pūctis rite ordinatis Chaldęi depingere ſolēt. ne tam ſācti characte

res di

res digito dei conſcripti,uſu quotidiano mortaliũ uileſcant.Quorum cõſue tudinem modo pariter Hebræi aſſumpſere,potiſſimũ uero quando in chartam exarare conantur.Tunc eñ aut non integras quatuor literas,aut Chaldaicam figuram inducunt.Præterea ſunt qui tribus tantum punctis utantur ſemicirculo connexis & alii aliter.Hoc totum ob reuerentiã tanti nominis inuentum eſt,ne contrectatione frequenti contemnatur tantæ maieſtatis diuino uerbo prolatum ſacramentũ.Iam iam accepiſtis omniũ arcanorũ ſecretiſſima ſignacula,Nomen Tetragrammaton ab homine nuſquã repertum,ab uno deo traditum.Nomen ſanctũ & honorandũ.Nomen unum quo ſolus deus eſt benedicendus religione paterna.Nomen potentiſſimũ quod colũt ſuperi,obſeruant inferi,oſculatur uniuerſitatis natura,quod ab aſſiduis cultoribus imbibitũ,& ſacerdotiis mẽtibus ineſcatũ,mirifica dicitur imperia humanæ facultati condonare. Nomen primis parentibus noſtræ propaginis mox cum inſpiratione uitæ diuinitus cognitum.De primogenito nanq; ſuo Heua dixit,Poſſedi hominẽ per Tetragrammon.Sic enim ſancti characteres continent,q̃d antea neuter inuenitur protuliſſe. Nomen deinceps in bonam atq; frugiferam protoplaſmatũ generatiõnẽ deriuatum.Nam cum ipſi Seth ad imaginem et ſimilitudinẽ Adæ formato genitus eſſet iocundiſſimus filius,cœptum eſt eo die inuocari nomen Tetragrammaton,eo ꝙ prius inuiſum genus hominũ de proſapia Cain ortorũ terram inhabitarẽt,cum quibus nõ multa erat dei conuerſatio.Seth itaq; quia cultor diuinitatis fuit,uſq; adeo ſuper prole gauiſus eſt,ut cum uxore ac familia nomen dei a parẽtibus edoctum inuocaret.Atqui ſunt qui hoc loco doceant,omniũ primum Enos Adæ nepotem inchoaſſe nominis Tetragrãmati uocationẽ,librariorũ errore forſitan capti,nõ uerentes ꝙ Stagirita philoſophus in ſophiſticis redargutionibus admonet,Imperitos idiomatum facile decipi.Quale illis accidere uidemus qui libentius toto æuo logicis quæſtiunculis implicantur & aranearum telis,q̃ paucis annis diuina literatura.Nam cum Euſebius Hieronymus traduxerit hoc modo.Sed & Seth natus eſt filius quẽ uocauit Enos, Hic cœpit inuocari nomen domini,Iudicabant aliqui partem orationis, Hic,pronomen eſſe,cum ſit aduerbiũ temporis accentu circumflexo pronunciandum, Idemq; deſignat ꝙ tunc,Ceu apud Maronem,Hic pater omnipotẽs ter cœlo clarus ab alto Intonuit,id eſt tunc intonuit de cœlo pater omnipotens.Sicut ubi ſignum loci exiſtens pari conſuetudine interdũ ſignificat quando,ut ipſe ubi tempus erit omnes in fonte lauabo.Igitur ſimul atq; naſcebatur ipſi Seth filius.Hic cœptum eſt inuocari,id eſt tunc inclamabatur nomen Tetragrammaton.Iam uero in hanc abuſionem uentum eſt ut uulgo pro hic aduerbio,pronomen iſte legatur,quaſi Enos iſte primum incœperit inuocare nomen domini.Q; ſi uerum ſit,tam ex ſacris literis q̃ Chaldaica expoſitione ipſi uos intelligitis.Deinde hoc ſanctiſſimum & cultu digniſſimum nomen, hæreditatis quodam iure ac perpetua ſucceſſione per ſubſequentem, non Cain reprobi generationem,ſed ipſius Seth diligenti religionis ſtu-

dio & aſſidua erga deum fide & uirtutis integritate præditi cõtinuatam po ſteritatem deuenit uſq; ad Abraham, qui cum iret in terram Canaan, ædificauit altare deo & inuocauit illic nomen Tetragrammaton, Cui aliquanto poſt, iterum apparuit deus dicens, Ego ſum Tetragrammus qui eduxi te de Vr Chaldæorũ. Huius filius Ishac iuxta puteum iuramẽti Berſaba, imitatus patrem, ſtatuit & ipſe altare deo, & ſimiliter inuocauit nomen Tetragrammaton. At Iacob illius filius cum recubuiſſet in Haran, uiſus eſt ei deus innixus ſcalæ, quę a terris eleuata coelum attigit, cui dixit per ſomnium, Ego ſum Tetragrammus deus Abraham patris tui, & deus Ishac. Qui cũ euigilaſſet, certe inquit eſt Tetragrammus in loco iſto. Cum igitur in caſtris nocte poſteriori luctaretur cum deo, & quæreret nomen eius, increpando reſpondit deus, Cur queris nomen meum? Superfluum enim iudicauit illum quærere quod ante poſſederat. Tum pace tua CAPNION ait, interrumpo diſputationem, Nam uideris impetu tam copioſę orationis tuæ duci per inuia ac pene præcipitari. Nunquid memineris de hoc nomine deũ dixiſſe Moyſi Ego dominus qui apparui Abraham, Ishac & Iacob in deo omnipotente, & nomen meum Tetragrammaton non indicaui eis? Tu uero nos docere audes tam occultum nomen illos nouiſſe, tanquam hæreditariũ a prima humani generis matre ad ſe deriuatum. Q; ſi eſſet non recte nobis commentariorũ ſcriptores & magni & graues & inſignes theologi tradidiſſent, ſoli Moyſi primo reuelatum, nec ante patribus ſcitum fuiſſe, nec ſic eſſet a deo inſtitutum, ſed ab Heua excogitatum & poſteris ſuis legatum. Vera tu quidem recitas, BARVCHIAS inquit, ſed falſa concludis. Ita enim uiciſſim mihi dabis ueniam ſi præter modeſtiam utar dialecticorum conſuetudine in dicendo. Nempe q; hoc Heua pronunciauerit, conſecratæ literæ teſtãtur, At q; excogitauerit primum, q; finxerit, q; inſtituerit, quaſi eſſet humanum inuentum & nouum exorſum, haud tibi aſſentiar. Et ſi memoria tenes remoui occaſionem dicens, quantum mea fert opinio, q; mox cum ſpiraculo uitæ afflatum ſit illud primis parentibus & cognitum diuinitus, Id quod nobiliſſimus præco diuinorum ſecretorum Eſaias plurimum confirmare putatur cum ait, Tu es Tetragramme pater noſter, redemptor noſter, a ſeculo uel ab æterno nomen tuum. Ergo ante tempus quo creati ſunt patres noſtri terreſtres, id nomen fuit. Cæterum q; affers ipſa dei uerba qui ſe dicat ſuperiori ætate proauis appar uiſſe in deo omnipotente, & nomen Tetragrammaton non indicaſſe eis, dignum eſt indagine quatenus hunc nodum diſſoluam. Faciamus itaq; eius rei periculum. Quiſnam eſt, qui cum audiat Ezechielem de lapidibus precioſis loquentem, non recordetur ſe uidiſſe uel horum aliquem? Et quis eſt mercator opulentus, cui nunquam fuit cognitus Sardius, Topazius, Iaſpis, Chryſolithus, Onyx, Beryllus, Sapphirus, Carbunculus, Smaragdus, aut aliquis horum, aut plures, aut oẽs, uel etiam quos Moyſes addidit Ligurius, Achates, Amethiſtus? Quis item eſt, qui non ex liliis agri, & floribus campi, & herbis hortorum multas & uarias ſpecie

cies cũm earum nominibus atqꝫ figuris notauerit.Hic olus,hic late ſundẽtes brachia betæ,ut ait poeta,Fœcunduſqꝫ rumex maluæ uiolæqꝫ uirentes,Hic cicer & capiti nomen debentia porra.Hic etiam nocuũ cerebro gelidumqꝫ papauer,Grataqꝫ nobiliũ requies lactuca ciborũ,Et grauis in latum dimiſſa cucurbita uentrem.Omnia hæc nos quiqꝫ etiam mediocres de grege noui mus,Soli uero egregii homines & eximii,præter nomina uirtutes quoqꝫ ſingulorum ſciunt & poteſtates,quibus uel phyſicus aliquis edoctus,uel Empiricus exercitatus indicauit.Nihil itaqꝫ mẽtietur uel agreſtis homo qui ſe Coralium atqꝫ Smaragdũ noſſe dixerit,cui negociator quiſpiam modum inter noſcendi monſtrauit colore,figura,precio.Nouit eñ ꝙ Coralius neqꝫ Smaragdus eſt neqꝫ uiceuerſa.Qui uero ſe ſcire hos lapillos haud ficte profitetur, eum illorum potentias & operationes eſſe perdoctum oportet,& ꝙ talis ac tantus uterqꝫ ſit,Et ꝙ Smaragdus appenſus collo,Epilepſeos auertit occaſionem,& Coralius repellit ſtomachi dolorẽ,certam quoqꝫ ſuſpendẽdi legem & cętera illi artificio congruentia.Quęcunqꝫ igitur talia nõ inſtitui quiſquis is eſt,tametſi gemmã & nominauerit & elegerit,me docente,illi recte me dixero gemmã ipſam nondum indicaſſe,aut herbam aut quamuis aliam rem. Nondũ enim proprietatẽ illi & potentiã eius operationeſqꝫ monſtraui. Sic & deus Moyſi de hoc nomine locutus eſt,quoniã patribus in deo omnipotente apparuit.In ſua nanqꝫ omnipotentia ſuperioribus annis ipſemet deus fecit miracula.Veniẽte uero tempore liberationis Iſraeliticę benigniter uoluit diuinã & mirificã poteſtatẽ ſuam delegare hominibus in huius nominis Tetragrammati uirtute occulta,quæ nulli unquam mortaliũ prius reuelata fuit.Pridem enim ſingulari pacto incluſit ei uerbo maieſtatẽ energiæ & mirificam potentiã,quæ patriarchas maioreſqꝫ noſtros uſqꝫ ad Moyſi tempora latuit.Tria itaqꝫ ſunt,eſt nomen,eſt ſignificatũ,eſt pactio ſiue confœderatio diuina.Nomen humanam mentem eleuat.Significatum eleuatæ menti adhæret.Duo hæc maiores noſtri cognouerũt & nomen & ſignificatũ,Ideoqꝫ in eodem nomine inuocauere deum,& in eodem rurſus uitæ illorũ ipſe fuit propitius.Sed tertiũ quod multo maius eſt,quo uerbi continetur ſuperemi nens poteſtas homini a deo ſummo delegata,Moyſi fuit & nõ patribus indicata.Clarius iſtud ex hebraico ſermone perpenditur.Pro eo enim ꝙ nos In dicaui legimus,Hebraica litera continet Nodaethi,hoc eſt ſciri feci. Nõ eñ fecit deus ſciri ab ætate ſuperiori nomen ſuum Tetragrammaton,& intelligi quæ penitus intra latent magnalia humanæ fragilitati commendata,ſed potius agnoſci & coli & obſeruari promiſcue,ſicut cætera diuina nomina. At uero,nunc præpoſuit deus hoc nomen & in faſtigio locauit ſuper alia nomina ut mirabile,ut magnum,ut terribile,ut notum ex miraculis a deo per hominẽ factis.Quapropter Eſaias ait,Tetragramme deus meus es tu,exaltabo te,confitebor nomini tuo quoniam feciſti mirabilia. Hoc eſt ſcire nomen Tetragrammaton,cum non ſolũ characteres & uerbum nos ipſos nõ fugiant,uerumetiam eius pronunciatio quæ eſt occulta & uirtus recondita,

& ſequentia miraculorum ſigna, Quod omne cum ex capite quarto Exodi, tum ex ipſo poſt hac dei ſermone fiet manifeſti⁹. Ego inquit dominus educã uos de ergaſtulo Aegyptiorũ & eruam de ſeruitute, ac redimam in brachio excelſo & iudiciis magnis, & aſſumam uos mihi in populum, & ero uobis in deum, & ſcietis ꝙ ego ſum Tetragrammus deus ueſter. Scietis nunc Tetragrammaton. Qua doctrina? Quia in brachio extento, Ecce miracula. Quam noticiam peripatetici uocant poſteriorẽ ex ſigno, Vnde oritur fides. Scietis, at qua noſtræ fragilitatis capacitate? Quia iudiciis magnis. Dei enim eſt iudicium, dei ſententia, cui parere uniuerſam nationem abſq; ulla præparatione oportet, Ecce ſpes. Scietis, at quis erit ſciendi modus? Et certe confœderatio dei cum homine, Quia uos aſſumam mihi in populũ, & ero uobis in deum, Ecce utrinq; amor & dilectio. Non enim communi obligatione ac nexu tantum opus eſt, ſed neceſſario nouum fœdus cum deo coibimus, ſuper uerbo Tetragrammo, ſi cupimus eius uirtutem in nobis operari. Vniuerſitatis enĩ dominus ante hoc ipſum futuræ ſocietatis fœdus de iudęorũ plebe Moyſi locutus eſt, Videns uidi afflictionẽ populi mei qui eſt in Aegypto. Fuit igitur ante adoptatus in populum dei. Et quid eſt aliud quod modo ait, Aſſumam uos mihi in populum præterq̃ hoc pactum, hoc conſortiũ nouum quod monente deo cõtemplatiui homines ingrediũtur, & ſuper Tetragrammato nuperrime fœdus percutiunt. Hoc illud eſt quod nuncius Tetragammus de nomine quærenti Manoę reſpondit, cur quęris nomen meum? At illud eſt mirificum, quo reſponſo, cognouerat nomen, & ſuper eo mactauit hedum quod apud ueteres ſignum erat confœderationis, ſicut in Homero quoq; legitis. Quare ſequitur, Et poſuit oblationẽ ſuper petram, offerens Tetragrãmo, qui facit mirabilia. Vnde ortum eſt ꝙ ad uxorem dixit Manoa, Morte moriemur, quia uidimus Tetragrammum. Non timuiſſet angelos uidere, quorum crebra conuerſatio cum maioribus noſtris patrum memoria fuit. Sed quia dei uocem per Moyſen intellexerat dicentis, Nõ me uidebit homo & uiuet, Ideo formidabat deum ſe uidiſſe donec confortaretur. Patriarchæ Iacob non indicatur nomen, etiã quęrenti, ſed hoc ſolum reſpondetur, Quid quæris nomen meum & non additur Quod eſt mirabile. Huic uero quia uiderat incenſæ oblationis miraculum, reſpondetur de nomine quod eſt mirificum, Quo ſciri poterat quoniam eſſet Tetragrammaton, Quanq̃ uos legitis in eo Iudicum loco, Nomen meum quod eſt mirabile. Sed tenet non eandem hic ſignificationẽ quomodo in pſalmo octauo, Domine dominus noſter q̃ admirabile eſt nomẽ tuum in uniuerſa terra, id eſt admiratione dignũ & glorioſum, quod uocabulũ Adir ſignificat, hic uero peli, quod eſt miraculorum operator. Habetis & originem tanti nominis & figuram & ſignificantiam & uirtutem, quod ſoli deo optimo maximo cõgruit, quod inter omnia nomina per excellentiam magnũ dicitur, Veluti Ioſue locutus eſt deo, Quid facies nomini tuo magno, quod in Deuteronomio uocatur Terribile, Et in pſalmis Bonum, honorabile, ſanctum, laudabile, æternum, beatificum, Et in

Eſaia

Eſaia Excellens,antiquũ,ab æterno,Et in Hieremia Inuocatum ſuper nos,Et iu Ezechiele Egreſſum in gentes,Et in Daniele Benedictũ,Et in Amos Tetragrammaton nomen eius,Et in Malachia Magnum in gentibus ab ortu ſolis uſq; ad occaſum,& horribile in populis.Omittam uiri doctiſſimi conſulto pueriles in hac tam præſtanti cauſa & in hoc tam ſalubri negocio quæſtiunculas grammaticorũ,quibus ſe magni theologi tanto ſtudio inuoluere hoc loco,ut etiam quod pudet audire,ad inanes cõtentiones deuenerint. Solum mihi ſupereſt illa celebris & potentiſſima pronunciatio quæ in abyſſo arcanorũ dicitur ſecretiſſime recondita,quã ſi habet hoc nomen,non eſt ineffabile,ſi nõ habet,nõ eſt nomen. Quid igitur agamus? Negabimus eſſe nomen cuius cõtra nos tantũ numerũ teſtium adduximus? Negabimus ineffabile,quod ita tam græci q̃ latini appellant omnes? De quo Salomon in Prouerbiis,Quis colligauit aquas quaſi in ueſtimento? quis erexit omnes terminos terræ,quod eſt nomen eius,& quod nomen filii eius,ſi ſcias? Tanquã ſic dicat,Eloquere nomen ipſum ſi ſcias,& effare quod eſt ineffabile,quaſi arbitretur difficile nos illius pronunciationis explicationẽ tenere.Citabo Sidoni Hermetem tuum illum Triſmegiſtum,id eſt ter maximũ in dialogo Aeſculapii.Non enim ſpero inquit totius maieſtatis effectorem omniumq; rerũ patrem uel dominũ uno poſſe quanuis e multis compoſito nomine nũcupari.Deus autem patrum noſtrorũ,non prophanorũ,non poetarũ,non philoſophorum,non ethnicorum,ſed deus Abraham,deus Iſhac,deus Iacob,qui & ignotæ & innominabili ſuæ naturæ propriũ nomẽ impoſuit.Idem quoq; impoſſibilis pronunciationis inſtitutor & præceptor eſt. Hic docuit Moyſen inenarrabile nomen profari,quando de ineptitudine linguæ conquerebatur.Iam nota ex eo loco uobis eſt pronunciatio,quæ tribus commatibus ſub una periodo comprehenditur. Vltra nõ auſim fines egredi arcanorum ne adſtans ad parietem indignus aliquis exaudiat. Quoniam uero nomen, ut in Cratylo ait Plato,eſſentiæ ipſius eſt imitatio,Eaq; contingit nobis tanq̃ pictoribus aut muſicis commixtione multiplici atq; diſtinctione uaria quouſq; apprehendimus quod imitari uolumus,ut ſi ſtructurã nobilem acri per ueſtigatione cupimus introſpicere.Primũ quidem eius ſingula reſoluimus, deinde ut prius erat extructa rurſus ædificamus,& deniq; compaginẽ ipſam mente cõſeruamus.Diſtinctio autem ſiue reſolutio ea nominum in ſyllabas fit,& ſyllabarum in literas,& literarum in proprietates accidentiaq;. Literis autem rurſum intricatis complexio uerbi rem enunciat.Iccirco noſtri maiores diuino ſtudio & ſuperno lumine freti,huius nominis gratiarum pleniſſimam expoſitionem pari modo ſunt adepti & poſterioribus nobis tradere dignati,quam Semhammaphoras appellatis,quo certe ſecretorũ fundamento plurimos noui confiſos,ut aggrederentur quæ natura ipſa nõ ualuiſſent. Sed ne hoc ipſo quoq; careatis,complebo paucis.Dominus quatuor literarum in ſummitate innixus eſt ſcalæ ſurgentis a terra & cacumine tangentis coelos,Iacob humi recumbit,ſomno quieſcens.Angeli dei aſcendunt primo,

deſcendunt poſterius. Ipſi Iacob affertur promiſſio, euigilat, affirmat dominum eſſe in loco, tremit atq; timet, ſacrificat erecto altari, & uouet uotũ. Scalam gradibus compleamus, & in Cantico filiorũ Coræ dicitur, Secundũ nomen tuum deus ſic & laus tua. Ergo Schemhammaphoras erit laus dei, ergo gradus ſcalæ diuiduntur iuxta laudes eius. Laudes autẽ Hebraicæ uocantur Thillim, quo nomine pſalmorũ liber inſcribitur. Erit igitur Semhãmaphoras ex libro pſalmorũ diuini nominis reuelata expoſitio. Quilibet autẽ uerſus unum ſcalæ gradum notat, eorum quotuſquiſq; tris cõtinet ſacratos characteres, Ex quibus ſpiritu dei ſuggerente unum conflatur ſignaculũ inſigne colendum & obſeruandũ tribus literis formatũ, cui eſſe perhibent incluſum dei angelũ ferentẽ ſecum diuini nominis maieſtatẽ. Hi autẽ ſunt angeli .lxxii. qui aſcendunt & deſcendunt. In quorũ uirtutes auguſtale diuinitatis nomen reſoluitur, & eiſdem angelicis tandem ſyllabis reſtauratur. Non q; reſolutũ deſierit eſſe nomen, neq; reſtauratũ rurſus eſſe cœperit, ſed ſicut ſol multiplicatione radiorũ & luminis effuſi. Ait enim contemplantiſſimus græcorum philoſophus, q̃d ſenſibilibus eſt ſol, id intelligibilibus eſt deus. Pſalmodia ſeptuaginta duorũ uerſuum, hec eſt, quã latine pronunciabo iuxta eccleſiæ ueſtræ conſuetudinem, & quęlibet ſancta ſignacula digito monſtrabo, quapropter animum aduertite perquam diligenter. Vbi uero quatuor literarũ nomen, id eſt Tetragrammaton ponitur, ibi ego more ueterum ipſius Adonai interpretationem mutuabor.

Tu domine ſuſceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum.
Et tu domine ne elongaueris auxiliũ tuum a me, ad defenſionẽ meã cõſpice.
Dicã domino ſuſceptor meus es tu, & refugiũ meũ deus meus ſperabo in eũ
Cõuertere domine & eripe animã meã, ſaluũ me fac, ꝑpter miſericordiã tuã
Exquiſiui dñm & exaudiuit me, & ex omnib⁹ tribulationib⁹ meis eripuit me
Pſallite domino qui habitat in ſion, annunciate inter gentes ſtudia eius.
Miſerator & miſericors dominus, longanimis & multum miſericors.
Venite adoremus & procidamus & benedicamus ante dñm qui fecit nos.
Reminiſcere miſerationũ tuarũ dñe, & miſericordiarũ tuarũ q̃ a ſeculo ſunt.
Fiat miſericordia tua domine ſuper nos, quemadmodũ ſperauimus in te.
Viuit dominus & benedictus deus meus, & exaltetur deus ſalutis meæ.
Vt quid domine receſſiſti lõge, deſpicis in opportunitatibus in tribulatione
Iubilate domino omnis terra, cantate & exultate & pſallite.
Et factus eſt dñs refugiũ pauperi, adiutor in opportunitatib⁹ in tribulatione
Et factus eſt mihi dominus in refugiũ, & deus meus in adiutoriũ ſpei meæ.
Domine deus ſalutis meæ, in die clamaui & nocte coram te.
Domine dominus noſter q̃ admirabile eſt nomen tuum in uniuerſa terra,
Iudica me ſecundũ iuſticiã tuã domine deus meus, & nõ ſupergaudeãt mihi.
Expectans expectaui dominum, & intendit mihi.
Et nomen domini inuocabo, o domine libera animam meam.
Ego autem in te ſperaui domine, dixi deus meus es tu.

Dominus cuſtodit te dominus protectio tua,ſuper manum dexteram tuam.
Dominus cuſtodiet introitũ tuum & exitũ tuum ex nunc & uſq; in ſeculum
Beneplacitũ eſt dño ſup timẽtes eũ,& in eis qui ſperãt ſup miſericordia eius
Confitebor tibi domine in toto corde meo,narrabo omnia mirabilia tua.
Clamaui in toto corde exaudi me domine iuſtificationes tuas requiram.
Eripe me domine ab homine malo,a uiro iniquo eripe me.
Deus ne elongeris a me,deus meus in auxilium meum reſpice.
Ecce deus adiuuat me,& dominus ſuſceptor eſt animæ meæ.
Quoniam tu es patientia mea domine,domine ſpes mea a iuuentute mea.
Introibo in potentias domini,deus memorabor iuſticiæ tuæ ſolius.
Quia rectum eſt uerbum domini,& omnia opera eius in fide.
Dominus ſcit cogitationes hominũ,quoniam uanæ ſunt.
Speret Iſrael in domino ex hoc nunc & uſq; in ſeculum.
Dilexi quoniam exaudiet dominus uocem orationis meæ
Domine dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ.
Domine deus uirtutum conuerte nos,& oſtende faciem tuã & ſalui erimus.
Quoniam tu es domine ſpes mea,altiſſimũ poſuiſti refugium tuum.
Audiuit dominus & miſertus eſt mei,dominus factus eſt adiutor meus.
Vt quid domine repellis animã meam,auertis faciem tuam a me.
Domine libera animam meam a labiis iniquis & a lingua doloſa.
Dominus cuſtodiet te ab omni malo,& cuſtodiet animam tuam.
Et ego ad te domine clamaui,& mane oratio mea præueniet te.
Voluntaria oris mei beneplacita fac domine,& iudicia tua doce me.
Si dicebam motus eſt pes meus,miſericordia tua domine adiuuabit me.
Suauis dominus uniuerſis,& miſerationes ſuper omnia opera eius.
Q̃ magnificata ſunt opera tua dñe,nimis,pſunde factę ſunt cogitatiões tuæ
Notum fecit dominus ſalutare tuũ,in cõſpectu gentiũ reuelauit iuſticiã ſuã.
Magnus dominus & laudabilis nimis,& magnitudinis eius non eſt finis.
Miſerator & miſericors dominus,patiens & multum miſericors.
Sit gloria domini in ſeculũ,lætabitur dominus in operibus ſuis.
Confitebor dño ſecundũ iuſticiã eius,& pſallam nomini domini altiſſimi.
Cognoui domine quia æquitas iudicia tua,& in ueritate tua humiliaſti me.
Dominus in cœlo parauit ſedem ſuã,& regnũ ſuum omnibus dominabitur.
Tu autem domine in æternum permanes,& memoriale tuum in generatio nem & generationem.
Alleuat dominus omnes qui corruunt,& erigit omnes eliſos.
Qui timent dñm ſperauerunt in dño,adiutor eorũ & protector eorum eſt.
Et anima mea turbata eſt ualde,ſed tu domine uſq; quo.
Ab ortu ſolis uſq; ad occaſum,laudabile nomen domini.
Iuſtus dominus in omnibus uiis ſuis,& ſanctus in omnibus operibus ſuis.
Sit nomen domini benedictum,ex hoc nunc & uſq; in ſeculum.
Vide quoniã mandata tua dilexi dñe,ſecundũ miſericordiã tuã uiuifica me.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Seruite domino in lætícia,introite in conſpectu eius in exultatione.
Ecce oculi dñi ſup̧ metuentes eũ,& in eis qui ſperant ſuper miſericordia eius
Conuertere domine uſq̧quo,& deprecabilis eſto ſuper ſeruos eius.
Ne derelinquas me domine deus meus,ne diſceſſeris a me.
Delectare in domino,& dabit tibi petitiones cordis tui.
Confitemini domino quoniã bonus,quoniã in æternũ miſericordia eius.
Dñs ꝑs hęreditatis męę & calicis mei,tu es q̧ reſtitues hæreditatẽ meã mihi.
In principio creauit deus cœlum & terram.
Confitebor domino nimis in ore meo,& in medio multorũ laudabo eum.
Conuertere anima mea in requiem tuam,quoniam dominus benefecit tibi.

Non uos conturbet nec in ſtuporem ducat promiſcua,ut uidetur,uerſuũ collectio,quaſi abſq̧ ordine ac fortuita,non diuino fato,ſed hominũ uoluntate,ingenioſoq̧ artificio cõſtet.Quod enim de Homeri carminibus & Plutarchus & cæteri eius poeticę ſtudioſi ſcribunt,non fuiſſe initio ut nunc ſunt in numerum compoſita ſed ſparſim diſtracta,& tandem a grammaticis qui circa Piſiſtratum Ariſtarchumq̧ degebant in ordinem redacta .Hoc haud abſimile de hymnis pſalmorũ noſtri ferunt,& etiam ueſtri ſacrę ſcripturę doctiſſimi homines,ut Hilarius dux & epiſcopus in eius libri commẽtariis qui ſic ait.Non eſt autem ignorandũ indiſcretum apud Hebræos eſſe numerũ pſalmorum,& ſine ordinis annotatione fuiſſe cõſcriptos.Non enim illic primus aut ſecundus aut tertius aut quinquageſimus aut centeſimus prænotantur,ſed ſine præſcriptione aliqua ordinis in unum permixti ſunt. Eſras enim ut antiquæ traditiones ferunt,incompoſitos eos & pro autorum ac temporum diuerſitate diſperſos in uolumen unum collegit. Cum igitur fuerit iſta traditio Semhammaphoras ante ſeptuaginta duos interpretes,qui & numerum & ordinem pſalmis ſtatuiſſe dicuntur, & quidem longe ante,profecto iudicare poteſtis haud ab re hos uerſus afflatu diuino conceptos et numero & ordini humano nõ ſeruire,ſed magis diuino proprio atq̧ ſuo numero innumerabiliter numerabili & infinite finito,unde tandem proceſſerũt ſubeſſe,& rurſus in eiuſdem adorandi nominis Tetragrammati numeros modo ſapientibus noto referri, Tum SIDONIVS,Prędare mihi uideris id q̄d es pollicitus monſtraſſe digito.Sed quem tu eius nominis eſſe numerum uelis in quem ſeptuaginta duo referantur,nõ ſatis intelligo,niſi quaternionem literarum quo tam celebre nomen cõſtare dicitur,& iccirco Tetragrammaton appellatum.Quod ego certe uetuſtiſſimos philoſophos & philoſophiæ principes ſemper maioris pendiſſe inuenio q̄ cætera cuiuſcunq̧ religionis arcana.Maxime autem Pythagoram ipſum nobileſq̧ Pythagoreos qui pariter id quod tu Tetragrammũ nominas iuxta ſuæ diſcipline morem, Tetractyn uocant.quã omnibus diis deorumq̧ uirtutibus pręferunt,& perpetuæ naturæ fontem eſſe in animos noſtros manantem deſcribunt. Teſte carmen eſt quod aureum Pythagorę appellant,in quo iuramenti loco Tetractys aſſumitur tanquam ſummũ quo fides & rerum credulitas nitatur cũ

definitione perfecta ſubſtantiæ ſuæ. Imitati ſunt quiq; præſtantiſſimi poetæ ut reliqua eius philoſophiæ, ſic & hoc ſubtiliſſimū & acutiſſimū cõtemplandi genus, qui mundi chaos in quatuor elementa. Cœlū in quatuor anni partes. Aerem in Eurū, Zephyrū, Auſtrū & Boream. Terrā in quatuor ſpacia ſecundū quinq; zonas. Diuinitatē in plebeios, nobiles, ſuperos & palatia regis. Humanitatē in carnē, ſpiritū, manes & umbrā diſtinxerunt, ut ea partim in principio legimus Ouidianę metamorphoſeos, partim carmina oſtendūt quæ circūferuntur, Bis duo ſunt hominis, manes, caro, ſpiritus, umbra, Quatuor iſta loca bis duo ſuſcipiunt. Terra tegit carnem, tumulū circūuolat umbra. Orcus habet manes, ſpiritus aſtra petit. Stoici uitæ noſtræ ſplendorem, ex quatuor uirtutibus collaudant. Mathematici primam ſolidam demonſtrationem in quaternario reperiunt. Phyſici iudiciales potētias in quatuor partiuntur, intellectum, rationē, opinionem, ſenſum. Arithmetici unum poteſtate appellant tetragonū. Vnum enim cum erumpit in actum, eſt numerus tetragonus. Primus differentiā numerorū uniuerſam adimplens, et ſub quatuor terminis denarium perfecte conſummans. Vnum nanq; duo, tria, quatuor denarii numeri ſubſtantiam parturiunt, quo facilius eas crediderim quas tu poſt nomen Tetragrāmaton decem Sephiroth introducere (utpote rem uulgo inſuetam) auſus es. Quid? q; ille idem numerus eiſdem quatuor limitibus omnem muſicæ harmoniā continet, immo totam mathematicā colligit, punctum, lineam, planiciem atq; corpus, totam phyſicam complectit̄ in qua ſeminaria naturæ uirtus docetur primū, ſecundo pullulatio naturalis, tertio adolens forma, quarto compoſitum, totam deniq; metaphyſicam inſinuat. eſſentiam, eſſe, uirtutem & actionem, quæ ſane triplicitas mirificam quaternitatem explicat, ut ſit principio punctus, ſemen, eſſentia. Secūdo linea, pullulatio, eſſe. Tertio planicies, forma, uirtus. Quarto corpus, compoſitū, actio. Hi mihi duodecim eſſe lapides uidentur quos tu ante Baruchia ſuis nominibus recitaſti, & quos ille tuus Moyſes in quaternarium ordinem redegit. Igitur in totā mūdi uniuerſitate illiuſq; ſingulis partibus, illa diuina relucet quaternitas. In ſuperis (ut eſt apud Orphicā theologiā) Muſa Dionyſius Apollo & Venus ea ſuperna numina mētibus noſtris inſtillant deificos attractus. Muſa poeſim, Dionyſi9 myſterium. Apollo uaticinium, Venus amorem. In cœleſtibus, quatuor triplicitates. Sub cœlo tempora quatuor, Sub tempore quatuor qualitates, ſub qualitatibus quatuor elemēta. Sub elemētis, ſubſtantia qualitas quātitas motus. Sub ipſa deniq; ſubſtantia corporeū uegetabile ſenſitiuum intelligens. Sub quātitate punctio longitudo latitudo profunditas, ſicut de numero dicimus unum duo tria quatuor. Sub qualitate calidum frigidū ſiccum humidū. Sub motu aſcendens deſcendens progrediens circulare. Diximus de rebus ſuper cœleſtibus æternis tēporalibus mixtis. Videamus animus humanus quo pacto ſe cum quaternitate ſociauerit. Et aſcendit quidem animus noſter per quatuor gradus, ad poſtremum in ipſo ſpiritum per ſenſum, imaginationem, phantaſiam, intelligentiam. Tenetis ergo natu-

ram uniuerſi quaternitate conſtare,quā non eo modo effeciſſet omniū opi fex,niſi & in ſeipſo quędam eſſet Idea quaternionis prius q̄ in operationem uergeret.Vnde ſummū Iouem Lacedæmonii quatuor auribus depingere mihi recte uiſi ſunt,quoniā ſit ipſe quoq; ſummus quaternio,id eſt iuxta Pythagoricos Tetractys,cuius emanatio per formā quidem in angelis,per participationē ueram in animabus rationalibus,per imaginariam in rationis expertibus,per umbratilē in corporū figuris reperitur,& ſempiternæ cuiuſdā pluuiæ conſueto more ab excelſo ad ima defluit uniuerſa rigando, Perq̄ libenter Sidoni audio BARVCHIAS inquit quæ tu noſtræ diſciplinæ applicas.Nam ut uideo recte omnia quadrant ad regulā.Hic enim eſſe mihi putatur iſte fluuius inſignis qui de illo celebri loco uoluptatis egreditur ad irrigandum paradiſum quaterno capite.Quem Orpheus & Homerus Oceanum uocant,diuinarū & humanarū rerum ōriginem, primo ſemper exiſtentem,ſecundo manantē in deorum generationē,tertio irrigantem terrena, quarto ſtillantē in omnem fluidam naturam.Hic eſt ille fluuius Cobar propter quem Ezechiel manu dei tactus uidit ſimilitudinē quatuor animalium & quatuor in quatuor.In eodem quoq; fluuio quatuor cherubim in quatuor rotis,& rotam in medio rotæ.Ipſum eſt animal quod uiderat iuxta flumē Cobar.Hoc ipſum eſt mare magnum in quo iuxta uiſionē Danielis pugnabant quatuor uenti cœli,& quatuor beſtię grandes aſcendebāt de mari.Eius numen appellari Neptunū uoluerunt,qui dicitur in Orphicis hymnis qua driiugos currus impellere.Myſterium igitur Tetragrammati uetuſtiſſimis fuit ſapientibus,& quidem alienigenis tametſi publice inuſitatum,tamen priuatim non incognitum,qui cūctas optimarū rerum diſciplinas ſub ænigmate tradentes quoſdam hoc in negocio ſibi artifices faberrimos inſtituerunt, ut congrue totam rerum omnium uniuerſitatem celte ſculperent, eamq; in unam imaginem noſtro conſpectui formarent, ne crebro huius ſummi nominis opus foret quod timebant uſitate contemni.Quam ſane imaginem ſacram uocauere,illiuſq; ſculptores hieroglyphi ea de re dicti ſūt.Erat aūt hoc modo,Primo quidem oculus,ſecundo baculus,tertio ſcutū,quarto ſerpens Videte quantū hæc apte ad figuras etiam prophanis atq; rudibus conſpicabiles.Sed multo ſimpliciores exiſtunt numeri iideq; formales quos & acutius contemplamur q̄ figuras,& propius rebus diuinis accedere putamus, Quo plane multo extat optatius nobis philoſophis hoc ipſum tam celebre nomē, qd' & figuris characterum geometrica,& formis numerorū arithmetica ſacramenta ſimul complectitur,Vtq; mathematici officio promiſcue fungar, rectiſſime profecto dixerim,Vnum par impar totum reductio.Nihil infinito,nihil uno,nihil puncto prius eſt,& ipſum omnium rerum principium eſt Deinde uſq; ad unum & uſq; ad punctum omnia ſunt,& ultra unū atq; punctum nihil eſt.Hic igitur omnium rerum finis eſt.Tenetis modo primā Tetragrammati literam,quæ & figuram puncti referat, & Iod id eſt principiū nominetur,& denarium id eſt finem numeri deſignet, & omnem numerum

ſimpliciſſime penetret,quoniam notam præ ſe ferat unitatis. Vnitas autem omnium numerorum menſura communis eſt.Et ea ut ſcribunt Arithmeticiuicem obtinet puncti,quæ cum ſit principiũ interualli longitudiniſq;,ipſa nec interualli,nec longitudinis capax eſt.Sicut neq; punctum quod puncto ſuperpoſitum,nihil fit niſi punctum,uelut ſi nihil nulli iungas. Quo accidit ut etiam unitas in ſeipſam multiplicata,nihil producat aliud præterquam ſe ipſam,Vt ſi dixeris,ſemel unum,nihil niſi unum eſt,aut rurſus ſemel unum ſemel non latius uagatur,ſed in uno permanet.Eſt enim eadem ſemper immutabiliſq; ſubſtantia,princeps imparis ordinis,& effectrix quodammodo formaq; imparitatis.Principium communicatio & finis omnium, ſupra numerum,ſupra totum,diuiſionis expers,carẽs partibus. Quapropter & commodiſſime noſtris illis ęgrotis oculis ſummum huius mundi autorem demõſtrat,& diuinitatis naturam humanæ imbecillitati deſcribit,a qua & ex qua & per quam & in qua & ad quam omnia ſunt. Vtamur ſi uultis diuiniſſimi theologi teſtimonio Dionyſii Areopagitæ,de ente & exemplaribus ita ſcribentis. Etenim in monade omnis numerus uniformiter conſtat, habetq; omnem numerum unitas in ſeipſa unice,& omnis numerus coniunctus quidem in monade eſt.Quantum uero ex monade proceſſerit, tantum diſcernitur & multiplicatur, Diximus de immanentia, dicamus de proceſſu, & ſicut motus puncti facit lineam, & motus lineæ facit planiciem,ita motus unitatis creat alterum & alteritas binarium.Alterum enim apud Pythagoram & ſapientiæ eius hæredes inquit Boetius, nulli alii niſi tantum binario adſcribitur. Vnde Seruio grammatico autore,Alter de duobus tantum dicitur,binarius autem quandam indicat compoſitionem. Aceruus enim eſt unitatum,Compoſitio non ſine materialis proportionis ſuſpicione intelligitur. Materialis proportio abſq; formali nequit exiſtere,ſicut reuera neq; materia ſine forma.Formam eſſe quoddam diuinum recte arbitratur Ariſtoteles.Numerus impar & quidem ternarius maxime proprius rebus diuinis aſſeritur.Cui haud abſimile Alpheſibæus in pharmaceutria Maronis cecinit.Numero deus impare gaudet. Omne igitur quod primo extra deum fluit,ſimul atq; ipſum iam deus non eſt,alterum ab eo & primæ multitudini par fit. Vtq; nihilominus habeat eſſe,conuertitur rurſus ad diuinitatẽ,cuius inſigne numer⁹ eſt impar.Omnis eñ proceſſus(dixit Abucaten,per ſimilitudinem ſecundorũ ad primum efficitur. Angelica itaq; natura impari numero ſignificanda eſt; numero quidem quia eſt multitudo ab uno progreſſa. impari autẽ quia proxima deo & eius participatione freta. Nã quaſi parua dei portio ſũt angeli,quale per oraculũ Apollo fatidicus quodã Colophone quærenti reſponderat.Hic plane nõ deeſt quod expertos ſe aiunt piloſophi Nã ubi natura ſuperior tãgit inferiorẽ,ibi ex infimo ſui gradu ſupmũ inferioris attingit.Sed mox ubi ad ſummũ id eſt unitatẽ uentũ eſt,cõtra erit neceſſe ut inferioris ſupremũ ad totam conditionẽ aſpiret unitatis,quoniã & unũ & ſimpliciſſimũ gradus nõ habet.Tota aũt conditio unitatis eſt eſſe eandẽ

& ſemper ſibi ſimilem conſentientemq; immutabilitatẽ, qua ſolus impar nu merus, ut dicunt Arithmetici, maxime participat. Sane cuiuſcunq; medietas eſt unum, hic impar eſt numerus. Cuius uero duo is & paritatẽ recipit, et in gemina æqua poterit diſiungi. Ergo uidetis quoniam imparitas deo eſt co/gnatior, paritas autẽ diſſimilior, ideo angelicã ſiue idealem ſeu totam arche/typi mundi naturam, non quidem pari ſed impari numero rectius fuiſſe deſi gnandam. Atqui cum ſolus deus multitudinẽ in ſe non admittat, cętera uero quantũcunq; ſimplicia quaſi quædã coarceuatio ſint, & ex actu potentiaq; conſtruantur. Iccirco primus deitatis riuus non ſimplici aliqua imparitatis nota celebrari debuit, ſed quæ ſimul et pari & impari numero cõſtaret. Pari, ut eſſet aliquid. Impari, ut tantũ eſſet, quippe iſtud quod effluxiſſet, hoc q̃d reflueret. Diuerſum enim eſt eſſe & id quod eſt. Ex primo itaq; binario & primo ternario, conſtat quinarius qui productum a ſuprema luce, primũ in tellectualis mundi radium uno ſacrato charactere, hoc eſt ipſa He litera de-monſtrat, quam & mathematici numerationis primũ incompoſitum, & He bræorum grammatici prolationis ſpiritum, eſſentiæq; hypoſtaſim (articuli officio) deſignare tradiderunt. Quod rudibus ac ineruditis oculis ſapientiſſi mus Salomon fabre mihi pinxiſſe uiſus eſt. Fecit enim ſuper arcam duos che rubim in quibus ſederet nomen domini exercituum, ut eſſet quinq; cubito-rum ala cherub una, & quinq; cubitorum ala cherub altera, quaſi effigies ſu percœleſtis citra deum eſſentiæ atq; naturæ. Volo & tertium huius ineffa-bilis & mirifici nominis characterem breui exponere, quem eſſe Vau perhi bent. Hec tametſi cõiunctio ſit copulatiua, tamẽ & in oratione perpetua tem pus uerborum commutat, & in mathematica ſenarium numerum ſignificat. Aptiſſime igitur notula ſit cœli & terræ, id eſt omnium ex materia & forma coniunctorũ. Copulat enim Vau & partes orationis coniungit, unde cõiun ctio dicta eſt. Deinde uerbis etiã tempora trãſmutat, ut natura rebus. Quid eſt quod fuit (inquit Eccleſiaſtes) ipſum quod futurum eſt. Quid eſt quod fa ctum eſt, ipſum quod faciendum eſt. Temporis ergo mutationi ſubiacent quæcunq; corporalia tam in cœlo q̃ in terra, horumq; mediis ſita ſunt. Sed ad Pythagorica myſteria & ſacrorũ arcana trãnſeamus. Deprompſi ex anti quorum uoluminibus quoſdam ſchytarũ aliarũ ue gentiũ faberrimos homi nes uniuerſitatis naturam una imagine ſculpere ſolitos, & propterea hiero/glyphos fuiſſe nuncupatos, quæ contineret oculũ, ſpatam, ſcutum & ſerpen tem. Secundũ quos utiq; poſt oculũ, id eſt punctũ, & baculũ ſiue ſpatã, id eſt, linearẽ planiciẽ æquali ordine ſequitur ſcutum hexagonũ, id eſt corpus ſoli/dum quod propter longitudinẽ, latitudinem & altitudinem ſex angulis clau ditur. Eſt enim in longitudine ante & retro. In latitudine ſiniſtra & dextera. In altitudine ſurſum et deorſum. Hic nanq; ſenarius ita in natura ſolidorũ cõ ſtituitur, ut circa omne corpus inſeparabili cõiunctione ſemper uerſet. Tria igitur cum ſint ſolidorũ interualla, quorum cuiuſlibet duo ſunt motus, nihil mirum ſi poſt Iod, id eſt unum, & He, id eſt duo atq; tria, nunc ſuo loco Vau

ſequatur

ſequatur,id eſt ſex. Qui numerus priorū numerorū multiplicatione oritur, ſiue tu ſemel bis tria dicas,ſeu conuerſa uice ter duo,quippe ſingulis materialibus congruentiſſimus numerus,ꝙ & ipſe alterna præcedentiū numerorū multiplicatione naſcatur. Rebus autē alterutrū uiciſſimq; multiplicādis materia ipſa potiſſimū occaſio eſt. Taceo ꝙ ordinem hic ſuum ex anteriorū unitatibus nanciſcitur. Ex uno enim & duobus atq; tribus ſenarius colligitur,ut iure optimo cognoſcatis poſt Iod & He ſubito ipſam Vau literam ſequi debere. Accedit ꝙ quemadmodum totius uniuerſi corporalis natura uel Ariſtotele autore perfecta undiquaq; aſſeritur,nō abundans ſuperfluis,nec fruſtrata neceſſariis,Ita ſenarius numerus totius mundi corporei ſignaculū prębens,in omni numerorū contextu ab unitate prima uſq; ad decē ſolus adeo perfectus eſt,ut comparatione ſuarū partiū neq; paupertatis egeſtate inops diminutus ue ſit,neq; immoderata plenitudine ſuperfluus. Habet eī partē mediam,id eſt tria,& tertiam,id eſt duo,& ſextam,id eſt unum,quæ in ſummam unam redactæ,totum ſenarii corpus proferunt. Qua quidē perfectione cæteri carēt. Nam octonarii medietas eſt quatuor & quarta duo, & octaua unum,quorū collectio minorē toto corpore ſummā reducit,id eſt ſeptē. Sic reperimus in reliquis ſummas partium congeſtas uel abundare uel a ſtipite numeri deficere,ſolus ſenarius eiuſcemodi totalitate perfectus eſt. Quapropter haud ab re mūdum hunc totum atq; perfectum ſolus ipſe deſignat. Munienda eſt uallo ſacrarum literarum hæc noſtra ſententia,ne uos excogitationem uacuam aut meum inuentum ſuſpicemini,& quod pauci animaduertunt id uobis amiciſſimis ſodalibus reuelabo. Profecto quanquam pluri mæ ſolent in ſanctis ſcripturis generationes recitari,nullas tamen uſpiam generationes in toto ſacratarū literarum uolumine inſpexeritis cui Vau character hic noſter adiectus ſit,niſi tunc ſolum quādo de generatione cœli & terrę legimus, Iſtę ſunt generationes cœli & terræ,ubi Tholdoth ſingulari diuinitatis dono per Vau in ultima ſcribitur. Quæ quidem litera reliquis omnibus in locis eidem dictioni ſubtrahitur,præter unam Chriſti genealogiam in libro Ruth prope finē exorſam, Hæ ſunt generationes Phares,quæ utiq; proſapia omni alia generatione fuit perfectior. Perfectum itaq; eſſe totum uniuerſum litera hæc tertia ſacratiſſimi nominis ſenario numero commonet,quoniam die ſexto uidit deus cuncta quæ fecerat & erant ualde bona. Igitur perfecti ſunt cœli & terra & omnis ornatus eorum. Reliquum erit ut de tertio progreſſu rerum,hoc eſt,quarta litera paucis ediſſeramus. Poſt ſubſiſtentias enim uere materia carentes,& ſubſtantias uere materiam poſſidentes,haud iniuria ſequuntur res quæ cum ſunt in materia formæ corporum,tum ſimul eædem a corporibus materiiſq; ſunt ſeparatæ. Hoc genere accedit animus rationalis cui igneus eſt uigor,ut ait Virgilius et cœleſtis origo quantum non noxia corpora tardant,terreniq; hebetant artus moribundaq; membra. Is quanquā ſecundū eſſentiam ſuam excellentiorem cum angelica natura pari congreſſu ambulat,ueruntamen quantum ad ipſum eſſe

inferius attinet, eo fit poſterior ꝙ immergitur corruptibilibus & cum corpore cōmunicantibus iungitur. Hoc ipſo ductus propheta Regius, Minuiſti eum inquit paulominus ab angelis. Gratiſſimū amici uobis ipſe facturus ſum qui nunc ad ueſperam audientes laſſati eſtis, Cauſam enim ꝗ breuiſſime abſoluam. Platonis in libro cui eſt inſcriptio Timæus hoc dogma extat. Deum in exordio primū creaſſe ignem, deinde terram, Sed duo ſola, et tam aduerſa hæc abſqꝫ tertio quodā commode cohærere nō poterāt. Reſtabat igitur medium utrorūqꝫ, ꝗd partim cum ſuperiore, partim cōmunicaret cū inferiore Itaqꝫ cum ſint archetypa, ut luces quædā igneæ primū creata, deinde uniuerſa corporea fæces materiarū amplexatum fieri decuit aliquam ſubſtantiam quæ nec a materia penderet neqꝫ ſine materia exiſteret, ut quo ad operationem ſuarū uiriū habitaret cum corpore, & quo ad poteſtatē ſuæ eſſentiæ habitaret cum angelis, & alterutra uirtute neutri mundo deeſſet. Rectiſſimum igitur medium eſt animus humanus qui cum ſit neutrū cū utroqꝫ participat. Propter hoc ait Hermes Triſmegiſtus, O Aſclepi magnum miraculum eſt homo animal adorandū & honorandum. Hic enim in naturam dei tranſit qua ipſe ſit deus. Hic dæmonū genus nouit, ut pote qui cum iiſdem ortum ſe eſſe cognoſcat. Hic humanæ naturæ partem in ſeipſo deſpicit, alterius partis diuinitate confiſus. O hominis ꝗ eſt natura temperata fœlicius. Hic diis cognata diuinitate coniunctus, partem ſui qua terrenus eſt deſpicit. Cętera oīa quibus ſe neceſſarium eſſe cœleſti diſpoſitione cognoſcit, nexu ſecum charitatis aſtringit ſicqꝫ ſuſpicit cœlum. Sic ergo fœliciore loco medietatis eſt poſitus; ut quæ infra ſe ſunt diligat, ipſe a ſuperioribus diligatur. Mediā auditis inter mundum inuiſibilē et mundum uiſibilem eſſe animā rationalē, arctiſſime nihilominus cognatā ſuperis. Ob eas utraſqꝫ cauſas alia nequiuit niſi numeri quinarii notula deſignari, quæ ultima eſt He uocata, totius denariæ numerationis iuſtiſſima proculdubio medietas. Nam ſi altrinſecus circa quinarium ſuperius quatuor & inferius ſex colligaueritis, decem uenient, quorum quinqꝫ medietas eſt. Rurſus tria & ſeptem, iterum duo & octo, deniqꝫ unum & nouem, & identidem ſemper reperietis decem, & ſolum quinariū eſſe medium experiemini. Si percunctabimur accuratius, eſt profecto ſimilis ſupernorum eſſentia haud indigne ſimili charactere monſtranda, nec aliud differentiam ꝗ ordo facit. Nam quo abſolutior, purior, firmiorqꝫ conſtat angelicus mundus, eo eſt priori He litera & eminentiori loco noſtris oculis oſtendendus. Poſteriori autem licet eodem charactere mens humana, quoniam affixa eſt corpori quæ cum corpore ſimul eſſe cœpit, quia uero cū corporis interitu nō deſinet, ſed ſi ſuam fuerit naturam ſequuta & non aliene grauata illecebris redit continuo, & aſcendit tam in corpore manens ꝗ extra corpus uolitans ad conſentaneam ei ſupercœleſtemqꝫ habitationem, quam ego nominaui reductionem. De qua Zoroaſter, Aſcendendum tibi eſt ad lumen ipſum & ad patris radios, unde miſſa tibi eſt anima plurimam indutā mentem. Et Pythagoras tradidit his uerbis, Si tu relinquendo corpus in æthe-

rem libe

rem liberum trāſieris,eris immortalis deus.Hęc eſt ultima He reductio qui/dem hominis ad diuinitatē,hic eſt finis,hic terminus, hæc meta,hic limes & perfectio nominis huius tam ſacri,tam adorandi,tam potentis,tam admirandi,cuius coram Moyſe deus meminit,Ego oſtendā omne bonū tibi,& uoca/bo nomen Tetragrammaton coram te.Hęc eſt quarta litera,& apud Danielem ſpecies quarti ſimilis filio dei.Dedit enim deus hominibus poteſtatē fi/lios dei fieri iis qui in eius nomine credūt,Cuius ultima He quaſi facies quarta eſt aquilæ in rotis,quæ in Ezechiele gradiebantur iugiter & non reuertebantur.Huius literæ ui ac poteſtate Abraham centenarius ex Sara nonagenaria ſterilicꝫ fœmina præter naturæ leges genuit creuitcꝫ in gentes. Et ob id Abraham fuit nūcupatus cum ante Abram uocaretur.Quid multis? Noſtra omnis fœlicitas hoc charactere numeri quinarii exprimitur,quo unitur Alpha cum O,& aquæ ſub cœlo cum aquis quæ ſuper cœlos ſunt.Quo poſſumus quæ uolumus,& uolumus quę ſuperi ipſi,Quapropter & quintā partem Aſſer ſortitus eſt,quoniā beatitudo He litera exuberantiſſime conſummatur.Aſſer enim fœlicitatem beatitudinē ue interpretamur.Nox ruit optimi uiri nimis longo ſermone quę dei eſſentiā ſignificare nomina uidebantur tractaui. Cętera uoſipſi ex Dionyſio Areopagita Hieronymocꝫ cognoſcite uel dei uirtutem uel eius operationē uel noſtram erga illum affectionē ſignificantia.Quanq̄ ſunt nonnulla nec ab iſtis necꝫ ab aliis græciæ latinorūcꝫ autoribus,ſed tantum a noſtris expoſita,ut eſt hoc nomen Iſth,quod & uirū & deum inſinuat,cum quo in libro Geneſeos Iacob ipſe ſolus eſſe luctatus per/hibetur.Et ſequitur,Nequaq̄ Iacob appellabitur nomē tuum ſed Iſrael,quoniam cum deo & homine pręualuiſti,ut eſt item uocabulū Na,quo in animi moleſtia turbationibuſcꝫ utimur.Sicut Moyſes in numeris,Dimitte Na peccatum populi tui,quod uos interpretatum habetis,Dimitte obſecro. Et pſalmo cētesimo ac decimo ſeptimo,A na domine ſaluifica na. A na domine fortunatiſica na,quod uos elegātius ſic,O domine ſaluū me fac,o domine bene proſperare.Nā & Iah in Halleluiah legitis,& Zabaoth in ſacrificiis, & Adonai in Exodo,& El in Immanuel, & Iſchyros quod eſt Sadai. Et ante ſolem Innon nomen eius,quod uos dicitis,Permanet nomen eius. Elion quocꝫ & q̄plurima nō ualde uſitata,ut eſt Macom & Caphu.Sed & angelorū ſane generatim uocabula permulta ſūt,ut Haſmalim,Haioth,Ophanim,Tharſiſim & reliqua.Deinde priuatim non uticꝫ pauca,ut Vriel,ut Aſariel,ut Zuriel, ut Abir,ut Mætattron,hiſcꝫ ſimilia.Tenetis quid tandem audiēdo nominū ſacrorum mandauerim memorię,q̄d certe q̄breuiſſimū eſt & perexiguum. Quanquā ſunt id genus & nōnulla quidem alia,quæ & proponerē & expli/carem nihilominus quantūcuncꝫ eſſent uel ampliora his uel mediocria magis,ſed iandudum ſol occidit,& uos auſcultando deſeſſi eſtis. Cæteras ego partes Capnioni delego in craſtinum.Nunc eamus intro hinc ad cœnam. Tum SIDONIVS,Fiat inquit.Et CAPNION, Fiat. Nam opipare præſto eſt.

IOANNIS REVCHLIN PHORCENSIS LL. DOCTORIS CAPNION VEL DE VERBO MIRIFICO

i Am tertiũs illuceſcit dies uenerande Antiſtes, in quo poſt ueterum
philoſophorũ græcæ gentis & Hebræorũ expoſita ſacra nomina,
opus fit ut Capnionis natione Phorcenſis profeſſione chriſtiani au
diatur perpetua tandem declamatio. Ante cuius tamen exordium iterum Si
donius ingenti peruеſtigandæ diſciplinæ ardore affectus, prior cæteris ita
incipit. MOVERE mihi uiſa ſunt mi Capnion hoc noctis cubiculũ to-
tum Sidonius ait, & ipſos concutere parietes ea portenta uerborum quę hic
Baruchias heſterna illa oratione ſua nobis audientibus, non tantũ iocundiſſi
ma, uerũ etiam maxime admiranda perquã docte recitauit. Credo ꝙ ex acer
rima & attentiſſima cogitatione (ut fit) comprehenderit animũ ſopori proxi
mum, eiuſcemodi uocabulorũ inaudita nouitas & in diuerſa traxerit, ut inde
parietum quoſdam geſtus imaginatio fabricaret. Vel ſi uerum eſt quod iſte
putat & ego nõ ualde repello, facile potuit illa diuiuitatis ſymbola, cœleſtiũ
ingens chorus ſequi. Nullus enim deorũ auſit, iuxta Homeri uerſus, in ſuis
ſedibus permanere moto Ioue. Sed age Capnion, tempus nunc eſt de uerbo
mirifico ne tu ſpem noſtram fruſtreris. Hic ille. Cẽſes ne quid heri fuiſſe reli
ctum ait ab hoc concionatore Baruchia quod ego abſumam hodie, qui tãta
uarietate nominũ plenus, mirum ſi non omnia effudit irritamenta ſtupenda
rum factionũ? Et Sidonius, cenſeo uero inquam reſpondit. Nam ſeſe admo-
dum atteſtatus eſt, nihil hactenus horum uerborũ ui ac poteſtate ſupra com
munem naturæ curſum præualuiſſe, nec uel cæteros etiam ſuos gentiles un-
quam potuiſſe. Tum BARVCHIAS, uera quidem refert Sidonius
quare Capnion quæ nobis es pollicitus uide num ad fidem tuam pertinere
arbitraberis, ut & certum illud uerbum quo miracula fiant, & eius ſimul ritũ
infallibilẽ explices, neqꝫ nos ultra ſuſpenſos animi teneas. Tum ille, quando
inquit tantopere mihi eripitis libertatem recuſandi, faciam nõ quantum for
taſſe optatis, ſed quantum ualeo. Vbi nanqꝫ conſtare uobis iam arbitror ali-
quod fuiſſe maioribus noſtris ſiue nomẽ ſeu uerbum, quo portenta miracu-
la prodigia feciſſe olim habiti ſint, ubi pauca utiqꝫ reſtabunt quæ uobis nega
re tanta inter nos amicitia me non ſinit. Si enim uerbum ipſum nominauero
& utendi ritum tradidero, quod poſtulatis officium iure meo ſatis expleue-
ro. Hæc omnia quamuis in promptu & ad manũ futura ſint, tamen ante pau
lo altius eſſe res ipſa mihi petenda uidetur. Cogitate cum animis ueſtris et di
ligenter recordamini diſputationis noſtræ primũ diem, quando pro ſingu-
lorum ſententia id conuenerat inter nos, quo neſciam plane ſi quicquã aliud
omniũ noſtrũ menti atqꝫ iudicio profundius ſederit, firmius hæſerit conſti-
terit ue ſolidius, q̃ ſiue adſit hominibus nobis quædam ſempiternorũ ſapien
tia, ſiue ſcientia perpetuorũ, ſeu cognitio momentaneorum, nihilominus ꝙ
ſemper illis recta fides ſuperior certiorqꝫ ſit, quippe quę nõ inanibus noſtris
commen

commentationibus,ſed diuinæ reuelationi tota innititur, ab hac petēdus eſt
mundi ortus,et omnia quæ in mundum a deo prodeunt.Pauli Tarſenſis in-
ſigni teſtimonio,qui ad Hebræos, Fide ait intelligimus aptata eſſe ſecula
uerbo dei,ut ex inuiſibilibus uiſibilia fierent, Quod regius uates ex reuelati
one diuina patefecit mortalib⁹ hoc carmine; Verbo domini cœli creati ſunt
& ſpiritu oris eius omnis & ornatus & uirtus & exercitus eorum. Eſt & fide
lis dominus in omnibus uerbis ſuis,quapropter nemo audeat mutare uer-
bum dei, In æternum enim permanet ; cui omnia creata obtemperare ne
ceſſe eſt,quia ipſe dixit & facta ſunt.Nam & ignis & glacies & ſpiritus pro-
cellarum faciunt uerbum eius.Quod & liquefacit cryſtallum, & uiuificat ho
minem,& ſanat ægrotos,& occidit tranſgreſſores,totū hoc ſacræ literę pro-
diderūt.Supra naturam itaqꝫ præficitur & tanq̄ in latiſſimo imperio id uer
bum conſtituitur,quod iuxta Ioannem theologum & euangeliſtam, In prin
cipio erat apud deū,omniaqꝫ per ipſum facta ſunt,& q̄d illo maius eſt,Deus
erat uerbum. Nihil igitur illo potentius nobis erit maxima ui,uehementi ro
bore,ſuprema poteſtate pleniſſimo,Quæ eſt uirtus dei opus quodlibet age
re uolentis,immo uoluntas ipſa uolētis,diiudicare nequimus dum in hac frā
gili cute hoſpitamur,quantus & q̄ ſpacioſus iſti uoluntati & iſti uerbo ſit ui
rium ſuarum campus,de quo uaticinii oraculū illud extat. Omnia quęcūqꝫ
uoluit dominus fecit in cœlo & in terra,in mari & in abyſſis.Habetis omniū
primum quonam potiſſimum uti oporteat in miraculis;quæ conſuetū natu
ræ morem,tritam ſemitam,ſtatutos limites excedunt & ordinem uniuerſi;
tunc enim non erit terminata & anguſta uirtute qualis eſt omniū rerū na-
tura ſubſiſtentiū,ſed infinita potētia ampliſſimo ditionis ſpacio, & latiſſimo
campo eius diuinæ uoluntatis opus quod eſt uerbum dei,recte per Apoca-
lypſim inſcriptum,Rex regum et dominus dominantiū;qui tenet imperium
omnipotentiæ tam ſuper ea quæ ſunt q̄ ſuper ea quæ non ſunt. Ineptus hic
ſermo peripateticis quiqꝫ Phyſicam profitentur haberi poſſet,at cōtempla-
tiuis hominibus apta & uera conſtat eſſe oratio.Deus enim inquit Apoſto-
lus uocat ea quæ non ſunt,tanquā ea quæ ſunt.Cuius diſciplinæ aſſecla Dio
nyſius,Hoc audebimus quoqꝫ ratione inquit affirmare,quoniā id quod nō
eſt,pulchri & boni particeps eſt.Siue autem uerbi hoc appellabitis ſeu alio
quouis uocabulo nihil refragor,modo primus diuinitatis intra ſe ab imma-
nentia intelligatur exitus ut lucis ad lumen,& reſplendentia luminis rurſus
ad lucem,aut mentis ad rationem & conuerſo ita ordine, Quod quidē a grę
cis uel uerbum rationale,uel ratio uerbalis uocatur, λόγος enim & ratio di-
citur & uerbum.Siquidem uniuerſitatis opificē & naturę diſpoſitorē Zeno
ille uetuſtus autor Logon nominat,& Hermes philoſophorum antiquiſſi-
mus ad filium ſcribit(Nam ſermonē ex ſermone interpretabor in cauſa tam
neceſſaria)Eſt enim inquit O fili arcanum uerbum ſapientiæ,ſanctum ſancti
ſolius domini omniū & præintellecti,quod effari ſupra hominem eſt. Hoc
uerbo conſtare Plato uniuerſa quæ in mundo fiunt in Epinomide uoluit,cū

cum de diuinorum conſortio & æqua dignitate ſic diſſeruit,& nos honores, inquit reddamus,nō alii annū,alii menſem,aliis nullā ſortem deſtinātes,nullum ue tempus in quo ſuum circulū percurrit ipſum complens mundū,quē ordinauit uerbum omniū diuiniſſimū.Quod fœlix quidem admiratur primum,deinde amorem concipit eius diſcēdi quantū mortalis ferre poteſt natura.Neq; uero illud ipſi iudicabitis uerbū noſtro more,ut ſit aeris inter dentes fracti nuncius,qualem eſſe uocem mortalium deſcribunt. Quod ſi utiq; fragilia ſempiternis, terrena ſuper cœleſtibus, humana diuinis comparare oporteat,ſaltem uerbum hominis internū,quam ſupremam in nobis rationem appellatis ex mente progredientē,neq; cum mente omnino idem,neq; omnifariam ab ea diuerſum illuc cōferri patiendū eſt.Humana etenim ratio ex mente profluens,haud ab re a ſuo intellectus fonte aliena cenſebitur,ſed cum mentem ſecum in propatulum educit,aliud quicquā nequit a mente uideri.Natura itaq; mentalis ſubſtantiæ cum ſit eadem,ex ſubiectis officiis exiſtimatur diuerſa.Huius inſtar adumbratæ imaginis in auguſtiſſimę deitatis penetralibus arbitrari licet,ipſum paternę mentis uerbum ſiue rationē quia per ſe queat ſubſiſtere.Iccirco a patre alterari a quo ſimul exiſtentiam habet. Atqui cum uniuerſa quæ in deo uel circa deum eſſe contemplamur in ſeipſo plane oſtendit,tum illud ipſum cum ſubſtātia mentis paternæ idem affirmamus unumq;.Nec eſt aliud uſquam quod inter deum dicentē & deū uerbū diſtantiam indicat niſi ſola prolationis natura. Nam paria immo eadem in utriſq; cætera ſunt.Vterq; deus,uterq; æternus,uterq; igitʳ ante omne tempus.Hic ſemper protulit,hoc ſemper prolatū eſt,æquipotens proferenti uerbum,& proferens uerbi pater,quod Plato ipſe nō deſes ſcrutator diuinorū in Epiſtola ad Hermiam & Eraſtum & Coriſcum religioſis literis inſinuat, quando ad finem uſq; ſic ait,Hanc epiſtolam omnes uos quippe tres exiſtentes legere decet,potiſſimū uero tum ſimul congregatos. Sin aliter at ſaltem duos cōmuniter pro uiribus q̄ maxime fuerit poſſibile,deniq; uti confœderatione & lege propria ut æquum eſt,iuramento interpoſito nō ſine eleganti ſtudio & eius ſtudii ſorore diſciplina,teſtando deum rerum omniū ducem cum præſentiū tum futurarum,ac ducis & cauſæ patrem dominū quem ſi recte philoſophemur cognoſcemus.Nonne aperte uidetis quod in Epinomide uerbum docuit Plato mundi ordinē diſpoſuiſſe,id hoc in loco deum cauſam & ducem rerum omniū uocari & habere patrem. Eſt ergo filius uerbū cuius pater dominus nominatur. Veniat nunc uelim nobis in mentem eius ſermonis quem Baruchias heri circiter meridiem & docte ſimul & copioſe fecit,quo nos inſtituendo prudenter adorſus eſt de nomine ineffabili,ſolum deo ſummo proxime conuenienti,perhibens interpretes loco Tetragrammati dominū poſuiſſe,quoniam in nulla lingua parem illi dictionem inuenirent,Iungite ſi uultis & eam orationem quam ego ipſe nudiuſtertius habui. In qua memini me uobis affirmare Thaletem & Pythagoram & Platonem in hebraicis quoq; diſciplinis erudiendos Syriam perluſtraſſe,unde non pa

rum ſuis literis contulerint,eius hic ueſtigium cernitis.Dominum uocat Plato dei omnium rerum & ducis & cauſæ patrem. Deus itaq; ille omnium,& dux & cauſa præſentiũ & futurarum,quia mundum ordinauit,quis iam dubitabit quin uerbum ſit illud diuiniſſimũ iuxta Platonem,quo fœlix quiſq; futurus ſit qui in admiratione,amorem & perceptionem eius rapiatur? Verbum igitur filius domini eſt,quapropter & deus & dux & cauſa mundi eſt. Sicq; pluribus uocabulis & a multis uarie ac ab aliis aliter nominatur.Sed inter tot illius diuiniſſimi filii nomina unum extat ad miracula electiſſimum in quo ſummo patri plus complacuit. De qua re nos ipſe per uaticinium in ſuo ſpiritu fecit certiores.Audite obſecro Eſaię ſacrum oraculum,Puer natus eſt nobis & filius datus eſt nobis,& factus eſt principatus ſuper humerum eius, & uocauit nomen eius mirificũ.Q; ſi tot & tam uaria illiu nt nomina,quęramus oportet accurate quodnam ſit ex omnibus illud inſigne nomen quod pater appellauerit mirificum.Dicitur enim a Ioanne Vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris.Primum,Filius tametſi & cæteris hominibus accedat,tamẽ huic diuiniſſimo uerbo magis proprie,mortalibus uero iniquius conuenit. Hic enim eſt idem ꝙ pater & non ſolum illud ſed etiam inde.Nam pater eſt qui eſſendi ſecundum ſimilem ſibiipſi naturam initium præbuit,filius autem qui natiue ab altero eſſendi originem ſumpſit,quare additur unigenitus ꝙd iſti filio eſt maxime proprium & peculiare & ſuum,nõ tantum quia unus de uno ſit genitus,ſed etiam ꝙ unice atq; uno modo & multo ſecus atq; corporea natura.Decernatur deinde quid nobis ſinus patris uelit eſſe. Et recte prius qui eſt dicitur ut eius cũ patre coęternitatem cognoſcamus,qui Moyſi præcepit,Sic dices filiis Iſrael,Qui eſt miſit me quaſi ab ęterno ſit in illo filius tanquam in ſinu.Iccirco ſubdit,Qui eſt in ſinu patris.Quo ſermone intimã filii ex patre natiuitatem declarat & per quã familiarem.Hũc alio nomine manum Dauid appellat quando ad patrem ita loquitur,Vt quid auertis manũ tuam & dexteram tuam de medio ſinus tui?ergo & manus in ſinu patris eſt filius,& in ſinu filius eſt manus patris,per quam fecit omnia,qui ait, Ego ipſe ego primus & ego nouiſſimus.Manus quoq; mea fundauit terram,et dextera mea menſa eſt cœlos.Nec omittam uobis oſtendere certitudinem cauſæ. Q; enim ex patre manus iſta ſumpſerit exordium de pſalmo cẽteſimo octauo prompta eſt ueritas.Sic enim propheta optat, Adiuua me domine deus meus,ſaluum me fac propter miſericordiam tuam, & ſcient quia manus tua hæc,& tu domine feciſti eam.Sed ꝙ pater & manus eadem ſit unaq; ſubſtantia & unus deus & idem dominus,facile aſpectu erit in pſalmo quadrageſimo tertio,ſi Hebræorum more uerſus legatur.Ait enim, Tu es manus tua, gentes diſperdidiſti & plantaſti illos.Nam quod illic parum longe comitatẽ de illuminatione uultus,non mediocre trinitatis diuinæ arcanum eſt. Redeamus iterum ad filium a latinis uerbum,a græcis multo ſignificantius & forταſſe rectius logon dictum. Eſt enim λόγος & ratio, & definitio,& uerbum, et ſermo. Itaq; poſt impetratam ueniam noſtra fragilia diuinis inſeramus.

Nam ut humana ratio ad mentem,ſic ſubſiſtens dei ratio ad patrem ſeſe ha/
bet,non tantum propter impaſſibilem utriuſq; generationem,uerumetiam
cohæſionem.Nec enim abſq; mente ratio erit,neq; mens ulla ſine ratione.
Verbi autem officium cum ſit interiora mentis enũciare,ut in libro de inter
pretatione Stagirita arbitratur,ac de penetralibus cogitationum ſecreta de/
promere uoluntatemq; pandere loquentis,ea propter & filius iſte uerbum
patris aptiſſime cenſetur,Quoniam deum nemo uidit unquam inquit Ioan/
nes,At unigenitus filius qui eſt in ſinu patris ipſe nobis enunciauit,Magni
conſilii nuncius,iccirco ſiue angelus cognominatus qui mortalibus ſupercœ
leſtia dei meditata reuelauerit.De diffinitione haud clam uobis extat eius il
lam eſſe conditionis debere quæ totam rei diffiniendæ naturam quodãmo/
do euiſcerare uideatur.Ratio autem quam nomen ſignificat iuxta metaphy-
ſicam Ariſtotelis editionem eſt ipſa definitio.Ad iſtum proinde modũ,hoc
diuiniſſimũ & ſubſtãtiuum uerbum,immo ſuperſubſtantialis ratio dici iure
queat naturæ paternæ quædam euidens demonſtratio,cuius totum adæ-
quatum uniuerſaleq; generatum,tacita generantis & certa deſcriptio fuerit
per quam cõfeſtim notiori intuitu eum cognoſcimus,quem pauloante igno
rauimus.Ergo qui uidet me inquit,uidet et patrem meũ,aſpectum eiuſcemo
di uocãs intellectus cognitionem Eſt enim oculus animi mens ipſa.Eiuſdem
igitur uiſio erit rerum noticia,quæ maxime tum innoteſcũt cum tota ſubſtan
tia breui ſermone fit aperta quem dialectici terminum appellant. Si eñ hoc
eſt gigni ſcilicet ex ſubſtantia generantis produci genitum ſecundum natu-
ram ſimile,profecto non erit iam occultus pater cui filius oſtenditur,qui pa-
tris imago perfecta eſt,quam Paulus literis expreſſit Coloſſenſes hortatus,
ut gratias agant deo & patri qui tranſtulit nos in regnum filii dilectionis ſuę
qui eſt imago dei inuiſibilis.Atqui oro uos ſapientes uiri quo iam pacto aut
quomodo inuiſibilis rei aliqua conſtabit imago,quibus circunductionibus
quibus lineamentis,qua effigie,quo colore imitabitur exemplum id aliquid
quod nemo uidit unquam,quod nemo nouit niſi filius. Sed conſyderate q̊d
ſequitur,Nemo patrem nouit niſi filius, & cui uoluerit filius reuelare.Eſt
ergo imago uiuens & uolens ipſe filius,non ab Apelle coloribus aſſimilata
non a Pyrgotele cœlata,non ære a Polyclete ducta,non cuiuſquam artifi-
cii coagulo fuſa,celte ſculpta,acu picta,limo ceraue ficta,non ſicut Didonis
optatus & imaginarius ille paruulus Aeneas qui patrem tantum ore refer/
ret,non ſicut Seth ad imaginem Adæ genitus,nec ut cæteri noſtræ propaga
tionis filii quos matres cupiunt eſſe maritis effigie q̃ ſimillimos. Paternitas
enim & primo & uerius de diuina generatione dicitur,de nobis et poſterius
& umbræ cuiuſdam modo,Scribit nanq; Apoſtolus Epheſiis,Huius rei gra
tia flecto genua mea ad patrem domini noſtri ihsuh chriſti, ex quo omnis
paternitas in cœlis & in terra nominatur.Sane in iſtis mortalibus quod imi
tatur ſuum exemplar,aut non eſt unius cum eo ſubſtantiæ quanuis ſit æqua
lis figuræ,aut ſi fortę unius fuerit,non tamen in reliquis omnino erit uirtute

idem,conſilio ſimile,effectu æquipotens,motu par.Illa uero diuina effigies tam eſt proxima patri q̃ quod eſt maxime adeo ut rectius idem q̃ imago di/cenda eſſet. Vbi autem imago eſt identitas homouſios,ibi res ipſa cernitur tota in effigie.quis in ſua natura uideri tangi ue nequeat.Imaginẽ quoq; hãc ipſam ſummo patri conſubſtantialem ſigillum quandoq; nominant,eadem qua ſupra interpretatione.Quod enim annulus operatur in ſigilli forma li/neariter cum tempore,id hic pater in uerbo ſuo exprimit ſubſtantialiter cum æternitate,ac longe item excellẽtius.Sed de charactere quoniam etiam hoc nomine ornatur filius alia mihi opinio erit,qualẽ mox uobis quia me in mul tiloquium non modo coniecit aut commendauit,uerumetiam tradidit mea temeritas,uel ut uerius lóquar,nimia fortaſſis de ueſtra erga me humanitate confidentia,tamen utcũq; ſit exponam libenter,ſi prius hoc uos commonuẽ ro,trifariam uniuerſa diuiniſſimi & mirifici uerbi nomina intelligi oporte re,pro eius diuerſa conditione cuius ſunt nomina.Eſſe nanq; uerbum et uni uerſitatis cauſam,& deum & naturæ diſpoſitorem,deinde in principio fuiſſe apud deum ut manus in ſinu patris,de ſuperiori ſermone quanquã breui,ta/men aperto ut arbitror palam uobis innotuit.Nũc etiam haud ignorare fue rit reliqui,quod in rem noſtram de miraculis conficiendis,omniũ q̃maxime futurum eſt,eũdem deum dei patris uerbum de ſuiipſius ſpiritu a patre pro/cedenti,tandem ex incorrupta uirgine ſuperioribus annis eſſe incarnatum, q̃d multis ante ſeculis prophetarũ uaticinia ſic fore prædixerant.Legamus Hieremiæ oraculum,Quia creauit dominus Tetragrammus nouum in ter ra,fœmina circundabit uirum.Hoc eſt ſtupendum,hoc nouum,hoc admira bile ꝗ ſexus fœmineus abſq; concubitu ſine uiri complexibus ſed deo ſolo non faciente modo ſed & creante non embryonem ſed uirum perfectum in utero geſſit & utero circundedit.Propter quod inquit Eſaias, Dabit domi-nus ipſe uobis ſignum,Ecce uirgo concipiet & pariet filiũm,et uocabit nomẽ eius nobiſcum deus.Quid eñ aliud propheta uoluit eo ſermone Immanuel exprimere,prẹter hoc ſolum uidelicet incarnatum uerbum,ut quia uerbum eſt,deus ſit,quiã nobiſcum conuerſatur appareat incarnatum.Aliter eñ nul lius frugi ſignum eſſet a rege tantopere petendum,aut quo deum tentaſſe non fruſtra crederetur ueritus,ſi pro ſua tantum diuinitatis natura deus qua cœlum & terram adimplet,nobiſcum fuiſſet conuerſari pollicitus . Nullus enim locus deo uacuus eſt,ſed tria erant in iſto præcellenti ſigno nequaquã abſq; ingenti hominum admiratione penſitanda. Principio quoniam con/ciperet uirgo, deinde ꝗ pareret uirgo, poſtremum ꝗ inde natus & deus eſſet ſimul & homo,quæ ſingula etiam hebræis malignantibus & inuitis ita ſignificari deprehẽſa ſunt.Teſtis erit uniuerſalis maiorum noſtrorum eccle-ſia,qui tantæ rei præſentes fuerunt,& theanthropum illum,id eſt deum ho-minem pedibus ſequuti ſunt.Quare Ioannes illius diſcipulus per Epiſtolam ita diuulgauit.Quod erat a principio q̃d audiuimus,q̃d uidimus oculis no/ſtris,quod perſpeximus,& manus noſtræ contrectauerunt de uerbo uitæ,

& uita manifeſtata eſt, & uidimus & teſtamur & annunciamus uobis uitã æternam quæ erat apud patrem & apparuit nobis. Et non ſolum ea tantum de cauſa tam ſupereminens illud datum a deo ſignum æſtimatur & tam admirabile, quia nobis apparuerit obtutu corporeo atq; adeo in corpore humano quaſi non idem & angeli quondam patribus oſtenderint cum quibus & humaniter conuerſati & confabulati ſunt, & ipſe quãdoq; dominus deus; Sed quoniam humanæ ſubſtantiæ totam maſſam aduentu ſuo tinxit, haud ſecus atq; præſtantius fermentum aliquod integram conſperſionem & ſata quælibet ſuffire dicitur. Hoc illud eſt qd omne miraculum excellit, quod iure maximi pendimus, quod prçconio indeſinẽti proſequimur. Deitas nanq; huius diuini hominis, id eſt incarnati uerbi unita toti fermento, id eſt noſtræ naturç intantum ſuffitu ſuo nos ſublimauit, ut proauorum & auitæ condemnationis obice ſublato, per eius nomen filii non facti diuini & inter deos referri poſſimus. Habetis igitur tres ſtatus uerbi, Eſt deus, eſt filius, eſt incarnatus. Pro quibus ſingulis religioſiſſimas appellationes in ſacris literis comperimus, uel negantes, uel aientes. Nulla enim re alia certius deum q̃ aut priuatiua particula, aut uocabulo negatiuo enunciamus, quanquam neq; id quidem certum eſt, cum ipſe quoad ſuam ſubſtantiã attinet, nulli ſit nomini ſubiectus, quicquid enim aientia ſymbola de deo aſſerũt, id totũ neq; ſua eſſentia neq; natura eſt, ſed qd proxime circaq; ipſam eſſe creditur. Vnde illud Hermetis, Quoniam eius nomen non poteſt humano ore dici, quod effari ſupra hominem eſt. Nec nõ illud in reuelatione noſtri theologi, Et in capite eius diademata multa, habens nomen ſcriptum quod nemo nouit niſi ipſe, et ueſtitus erat ueſte aſperſa ſanguine, & uocabatur nomen eius uerbum dei. Quo in loco non obſcure nos erudire poterit iſtius exulis ſacratiſſima diuinatio de hoc dei filio, & quando nomen habeat proprium & quando nõ habeat. Hic enim opto ueniat in memoriam noſtram Baruchiæ oratio qua primam ex deo emanationem aſſerebat, quod iuxta Hebræorum philoſophiã Kether uocatur, id eſt diadema & regia maieſtas. Ea enim quia ſumma eſt et ampliſſima, iccirco multa continet in ſe diademata quç ſunt in capite, hoc eſt multiformi ſapientia eius. Primus igitur is tantæ maieſtatis exitus a patre luminum, quoniam eſt ineffabilis, peculiare uocabulum ſortiri nequit, In ſpiritu enim Eſaias exclamat, Generationem eius quis enarrabit? Nam ſi propheta non enarrabit, quis enarrabit, cum nihil de diuinis niſi prophetico ſpiritu, id eſt per reuelationem in nos ſuperne prolapſam ſentimus? Quare paulo ante, Brachium (inquit) domini cui reuelatum eſt? Iam manifeſte conſtat ex ſuperioribus quidnam manum eſſe ſiue brachium ſanctæ proferant literæ, utpote aliud nihil in deo q̃ ſubſtãtiam, cuius natura per ſe ſubſiſtens, ſemper cum altero & ab altero pendeat. Sicut enim ſemper integer nunquam mancus pater, ita nunquam ſterilis fuit ſed ſemper genitor, quoniam ſemper pater. Genitor autem abſq; tempore, igitur perpetui filii perpetuus pater. Talem nos diſcretionem ſub obſcuro cogitationis nubilo mente concipimus.

At quæ per ſpeculum in ænigmate ac ex parte uidemus, nullo nimirum poſſumus commenſurato, claro ac integro proferre uocabulo. Quare diademata geſtans in capite nomen habet in Apocalypſi quod nemo nouit niſi ipſe, quod de proprio adæquato & totam rei diffinitionem comprehendenti nomine merito dictum eſt. Hoc enim & de tota trinitate nemo nouit neq; angeli, niſi quantum de ſe diuinitas ipſa prodidit gratuito pro noſtri menſura, non quanta eſt, ſed quanta capimus. Satis ne cernitis diademata ferentem carere apud nos æquali nomine, At ſanguinolentam ueſtem indutus uidetis ut incipiat ab hominibus uocari filius dei? De filio enim nihil ſtabile, nihil firmum nihil cognitum ante incarnati uerbi aduentum, & eiuſdem aſperſum ſanguine indumentum tenuimus. Quantum prophetis, quantum philoſophis, quantum poetis docti eramus, totum fumo & caligine plenum iudicauimus. Dixit dominus domino meo, ſede a dextris meis, filius meus es tu ego hodie genui te. Et egreſſus eius ab initio a diebus æternitatis. Et lapidem quem reprobauerunt ædificantes factus eſt in caput anguli, A domino factus eſt iſte, aut uerius a domino fuit iſte, hoc eſt mirabile in oculis noſtris. Immo hæ ſunt tenebræ in oculis noſtris, hæc ænigmata, hæc dubia oracula. Quis enim in illo mihi ſeculo tunc oſtendiſſet patrem & filium in lapide, quem ſancta ſcriptura Aben hebraice protulit? Conſtat uero, ab, in ea lingua patrem ſignificare, & ben filium, quæ tres literæ in duas ſyllabas cõnexæ Aben, id eſt lapidem conficiunt. Hoc myſterium eſt, hoc ſecretum eſt, quod arbitror tunc non ſenſiſſem, Dauus non œdippus fuiſſem. Similiter in uerbo Bra quod eſt creauit, & quo in principio Moyſi liber incipit eum nodum in hoc ſcirpo non quæſiiſſem ut eiuſcemodi literas eſſem rimatus, in quibus. A. patrem. B. filium. R. ſpiritum deprehenderem, aut ſimul illam ipſam Bra uocem, in principio primam eſſe ſyllabam coniicerem, quo argumento pateret uel trinitatem ſanctiſſimam principium mundi fuiſſe, uel patrem in filio cœlum atq; terram creaſſe, quale hoc modo fit. Si quis enim ex tribus. Bra. literis ultimam primæ iunxerit, confeſtim. Ab. reſtabit quod patrem eſſe ſupra monſtrauimus. Deinde. B. ſibiipſi congeminans, reliquum. R. addiderit, quod Bebar, id eſt in filio reſonabit. Vocales nanq; ut noſtis apud Hebræos in uerſu literarum ut tales non collocantur. Poſtremo totam dictionem ſumpſerit. Is certe hoc integrum in unica ſyllaba latere ſenſerit, uidelicet Pater in filio creauit. O rem mirandam, ſed prophetalis ſpiritus uel diuini afflatus egentem. Ad hunc modum ſunt infinita ſacratiſſimis characteribus comprehenſa, non ſolum præteritorum complementa, ſed etiam futurorum certa præſagia, modo adſit qui ea non tam interpretetur q̃ prophetet. Sic enim ſpiritus prophetarum æui præteriti futuris prophetis ſubiecti fiunt, quare ait Apoſtolus, Volo autem omnes uos loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior eſt qui prophetat q̃ qui loquitur linguis. Et alii ſunt uates, Plato ait in Timæo, alii uatum interpretes. Quia uero poetas quoq; idem Paulus doctor gentium cognomento dignatur

prophetarum,etiam de poetis uel hoc dicamus. Quis ante uerbum incarnatũ auſus eſſet Orphei myſteriũ de Nocte Cœlo & Aethere,cuius tu quoqꝫ Sidoni nuper memineras,ad ſimpliciſſimam dei ſummi trinitatem applicare,ut de patre cum Orpheo diceret,Nox generatio uniuerſorum,ergo nox pater eſt.Malachiam audite,Nunquid non pater unus omnium noſtrum? Nunquid non deus unus creauit nos? Qui pſalmis teſtantibus poſuit tenebras latibulum ſuum,in circuitu ſuo tabernaculum eius.Nec id quidem ſuꝑ unius filii ſui natiuitate ſatis dederit,niſi & in eodẽ noctis orphico hymno ſe quereretur,Nox quæ lucem emittis.Quapropter ad deum patrem propheta ſic uota ſua dirigit,Emitte lucem tuam & ueritatem tuam,ipſa me deduxerũt & adduxerunt in montem ſanctum tuum, & in tabernacula tua,id eſt ad te patrem cuius tabernacula ut ante apparuit ſunt tenebræ & latibulum,ambo ipſi me tam filius tuus in gazophylatio loquutus,Ego ſum lux mundi, ꝗ̃ ſpiritus ueritatis qui a te patre procedit,ut eſt apud Ioannem,deduxerunt & adduxerunt in ſublime contemplationis genus.Sic enim montem dicimus quẽ Moyſes ad deum aſcendit. Vultis longe clarius apoſtolum audire docentẽ. Quoniam deus qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere,ipſe illuxit in cordibus noſtris ad illuminationem noticiæ claritatis dei in perſona ihsuh chriſti Nam ita noueritis uerbum incorporatum poſthac apoſtoli more appellari, cui addidit proſopon,id eſt perſonam ꝗd eſſe uoluit trinæ diſcretionis ſignaculum.Pergite nunc Orphea ueterem poetam,de cœlo etiam quid canat accipere quem pariter omnium parentem uocat.Si nox genuit omnia ut prior hymnus demonſtrat,genuit & cœlũ,erit igitur cœli parens nox. At nõ ſicut communis uniuerſorũ parens,ſed ſicut de ſe cœleſtẽ emittens lucem. Vnde olympus iccirco cœlum quaſi ololampes dicitur,quia totus luceat quẽ mox Pangenetora,id eſt omnium genitorẽ Orpheus appellat,qua bonitate ampliſſima cum nocte omnium opifice conueniet.Nam ut uniuerſorũ nox eſſe generatio,ita & cœlus iiſdem carminibus omnium genitor prædicatur, ut uerum ſit quod Dauid cecinit,Quia tenebrę non obſcurabuntur a te,et nox ſicut dies lucebit,ſicut tenebræ eius,ita & lux eius.Conſyderate modo cõſubſtantialem noctis & lucis æquipotentiam.Sicut enim tenebræ eius,ita et lux eius. Vterqꝫ creator omnium,uterqꝫ deus,uterqꝫ lumen,pater in filio,& filius de patre ut lumen de lumine & candor lucis æthernæ. De quo Ennius noſter, Aſpice (inquit) hoc ſublime candens quem inuocant omnes Iouem. Non de Stygio ſed cœleſti Ioue loquutus eſt,quemadmodum & Euripides his uerſibus. Vides excelſum,qui illum infinitum ætherem & terram undiquaqꝫ complectitur humentibus ulnis, hunc crede Iouem, hunc arbitrare deum.Hic eſt ille ſublimis candor,de quo nos Ennius docuit,quem ueteres Dieſpitrem & Lucecium nominarunt,propter diurnam lucem. Vnde a noſtris ſol quoqꝫ dictus eſt,ut Malachias ait,Orietur uobis timentibus nomẽ meum ſol iuſticiæ. Quem in Pathmo Ioannes per reuelationem uidit,Et erat facies eius ſicut ſol, lucet in uirtute ſua, & dixit, Ego ſum primus

& nouiſſi

& nouiſſimus.De cœlo igitur noſtro quem in Orphico myſterio filium opi
nabimur,ſimile canitur in eius hymni uerſu altero, Natiuitate ſenex,princi-
pium omniũ,omniũq; finis.Quinimmo & de Ioue pariter ſic dicit, Primus
genitus eſt Iupiter,& nouiſſimus & princeps fulminũ.Huius autem uos ipſi
cauſam noſtis,quoniã quidem deus filius eſt,& cum ſit deus nihilominus ho
mo natus eſt.De quo ad Corinthienſes ſcribitur,Primus homo de terra ter
renus.Secũdus homo de cœlo cœleſtis.Facilis eſt de æthere coniectura'quẽ
Orpheus Pyripnon,id eſt igneum ſpiraculũ nominat.Cuius hymni uerſum
primum ita interpretor,ſupplicat enim ætheri hôc modo exclamans,O Io-
uis auguſtalem habens poteſtatẽ ſemper inſuperabilẽ. Nonne iam cernitis
æquipotentiã? Cernitis Iouialem unionem,id eſt cum cœlo conſortiũ.Nam
iuxta Termaximũ Hermetem Iupiter eſt cœli Vſia,id eſt eſſentia,per cœlũ
Iupiter omnibus prębet uitam. Quare illum Zina gręci iuſto uocabulo nun
cupant.Zin enim uiuere dicimus.In ipſo(inquit theologus noſter)uita erat.
Vel Dia quoq; ſicut apud Platonem in Cratylo,quod ſignificat præpoſitio
nem per.Omnia nanq; Dia,id eſt per ipſum facta ſunt.Is complectitur ſuis
humentibus ulnis & ſpiritum & corpoream naturam,id eſt ætherem & ter-
ram Euripidis ſententia quam ante audiſtis.Cum enim ſit aqua uitæ unigeni
tus dei filius uelut ſacra tradunt eloquia,deſcendens ſicut pluuia in uellus,&
ſicut ſtillicidia ſtillãtia ſuper terram,clarum eſt illum complecti ſuis humen
tibus ulnis,ſuo ſplendenti fluuio,ſuo illo effluxu,ex paterna manãte ſubſtan
tia ætherem,id eſt illum cuncta intus alentem ſpiritum & igneum uigorem,
ut ait Virgilius,& cœleſtem originem non ab eo cœlo quod corporeis cer-
nimus oculis,ſed ab inuiſibili,hoc eſt diuino filio & ex ſeipſo cœlo cœlorum
procedentem.Ob hunc itaq; complexum Hebræi cœlum Schamaim nomi
nant,quaſi Eſchumaim,id eſt ignem & aquam. Aether nanq; dicitur quaſi
æthaer ex ætho,id eſt ardeo,& aer id eſt ſpiritus,nomen iuxta græcorũ grã-
maticam,ardentem ſpiritum ſignificans. Ex nocte igitur ſecundum Orphea
cœlus naſcitur,ex cœlo procedit æther. Et fuit ueſpere & mane dies unus.
Res miraculo ſimillima uixq; credibilis uel potius incredibilis,niſi dei uerbũ
eſſet incarnatum,quod nos in tantis myſteriis inſtituiſſet. Vnum fuit quod
ſimul erat & ueſper & mane & dies, triduo antequã ſol & luna & ſtellæ na-
ſcerentur.Vna lux erat in mane & ueſper & diem diſcreta,quę idem cum eo
dem diſpoſitore fuit,qui dixit,Fiat lux.Conſyderate uerba,librate myſteria.
Verba hęc ſunt,In principio creauit deus cœlum & terram.Ecce breuiſſimũ
totius creationis ſummarium.Sed quid fuit quod factum eſt,& quid fuit in
principio antequã quicquã factũ eſt,& quo erat modo id quod fuit in prin-
cipio,& quis aut qua cõditione is iam fuit qui genuit principiũ. Inde ſequit,
Quia terra erat uaſta deformitas.Deniq; cœlum quaſi ueſtimentum quod
terram ambibat atq; celabat,& tanquã proximus amictus palliabat. Voca-
baturq; abyſſus,ut pſalmo centeſimo tertio,Qui fundaſti terrã ſuper ſtabili
tatem ſuã,nõ inclinabitur in ſeculũ ſeculi.Abyſſus ſicut ueſtimentũ amictus

eius.Supra cœlum erat tenebra,poſt tenebram aqua,ſuper aquam ſpiritus domini.Fecit itaq; deus dicendo coruſcare uerbum & fuit lux, Et diuiſit lucem a tenebra,appellauitq; lucem diem,& tenebram noctem,& fuit ueſper & fuit mane dies unus.Enimuero tenebra & ueſper Orphicam noctem præ ſe ferunt.Lux & dies,cœlum.Mane uero ætherem.Antiquiſſimi nanq; latinorum manum idem quod clarum dicebant,quomodo græci æthrion. Inde mane deriuatum eſt. Progreditur quidem ex nocte dies, & mane ab utroq; pendet,ſed non modo ante cœli & terræ creationem, uerumetiam ante omnem æternitatem. Hæc nobis iccirco exciderunt ore nimis forſan temere,attamen diſputationis noſtræ gratia,ut uidere uideor ſatis opportune,quatenus ne ullum fuiſſe tempus patrum memoria putetis, quo hæc & plura id genus maiores noſtri tam accurate,tam proprie ac cũ tanta opinionum firmitate potuiſſent aut [illegible] [illegible]natum extricare. Poſt uero q̃ illud uerbum dei aduenit in hanc noſtram carnem ut homines illuminaret,tum aperti ſunt mentis noſtræ oculi,ut multa diuinitus ante promulgata,nunc ferme clarius ſuis autoribus cognoſcamus,præſertim quæcunq; ad diuinitatem uerbi attinent.Sed rurſus ad eius nomina tranſeamus, ex quibus legere unum oporteat mirificum, in quo ſolo mortales nos in natura conſtituti ſupra naturam,ſupraq; fatum dominemur,& monſtra,portenta, miracula,diuinitatis inſignia conficere poſſimus. Atq; ut intelligatis uarie illi uerbo tributa eſſe nomina, commemorandum fore cenſui quæ ſunt ei cum patre & ſpiritu communia.Deinde quæ putantur ſuæ diuinæ ſubſiſtentiæ propria,tertio quæ carnis,poſtremo quę incarnati.Principio hic tu mecum Sidoni quantam heſterna ſua oratione commoditatem Baruchias attulit non poteris non admirari. Vnum hoc ſcio mihi quidem gratulaberis qui me tanta nominum enumeratione leuatum cernes. Omnia nanq; diuinam & ineffabilitatem,& eſſentiam,& abſtractionem,& relationem præter diſcreta & uirtutem & operationem & ſimilitudinem,& quicquid ſupremam naturam ſequitur aut cohæret ſignificantia,de filio quoq; dei cuius nomen eſt mirificum,& ſimul de tota trinitate prædicantur, quæ hõc modo inuicem duximus ſegreganda, ut alia eorum quæ non quid natura diuinitatis exiſtat.(Hoc enim ſecundum humanam inſtitutionem foret impoſſibile)ſed quid circa ipſam ſit indicare uidentur,ea quidem ad eſſentiam quam tu mi Baruchia quantum mea ualebit ſententia copioſe abundeq; abſoluiſti.Alia uero ad uariam diſpenſationis procurationem referamus.Nouiſſima hæc radix in duos exurgit ramos,in rerum abſq; corpore gerendarum diſpoſitionem,& in carnis ſumptæ, id eſt hominis affectum, Priora communiter,poſteriora proprie uerbo tribuuntur.Nam Vſias uniuerſa quę ant͂ unitum illi corpus uocabula congruunt,ſuperſubſtãtiali & uni trinitati ſunt communia.Igitur quæ ſunt eſſentiæ relinquentes tanquã de eis heſterna diſputatione ſatis edocti. Nunc recitare ſummatim illa tentemus quæ dignitatem & poteſtatem creduntur imitari. Etenim qui eſt,& ego ipſe,& ignis

conſu

conſumẽs,& Tetragrammaton quod ineffabilitatẽ ſignificat,per te ſatis Baruchia mihi expoſita uidentur,& peritiori ſtudiorũ tuorũ acrimonia,q̃ qua ego ſim prædıtus quæ tu ſubſtãtię putaſti. Negare uero nõ poſſumus quin imperatoriã maieſtatẽ Dominus ſignificet,& Rex,& Deus,ſi Damaſceno Ioanni obſequimur.Gregorius certe ille Nazianzenus inter ea collocat,quæ ad aliquid referuntur.Legimus enim Dominus dominantiũ,& rex regũ,& ſanctus ſanctorũ,& deus deorũ,Solũ On,id eſt qui eſt,potiſſimũ per ſe eſſe dei nomen arbitratur.Et quanq̃ deus a theos immutatũ uocabulũ grammatici tradunt,quod ab Aethin iuxta Platonẽ,id eſt ardere delapſum creditur, quoniã deus ignis conſumens eſt,unde queat ſubſtantiæ nota uideri,tamen nõ eſt eiuſcemodi quod eſſe aliquid ſecundũ ſeipſum explanet ſine alterius comparatione.Dixit enim dominus ad Moyſen,Sic dices filiis Iſrael,Dominus deus patrum noſtrorũ,deus Abraham,deus Iſhac,deus Iacob miſit me ad uos,hoc eſt mihi nomẽ in æternum.Expectabit ergo uox ea quoſdã alios quorũ ſit deus,ut dominus ſubditorũ eſt dominus,& rex inferioribus pręfectus eſt,ita ſolus,altiſſimus & excelſus.Ego dixi dii eſtis & filii excelſi omnes, & ſublimis habitans æternitatẽ.Cauſa & princeps & dux,& primus & nouiſſimus,& Alpha & o,& principium & finis,& caput,& oculus hominis,ſingula hæc ad aliquid intelliguntur relata.Virtute uero ſua deus eſt admirabilis, omnipotens,magnus,terribilis,uiuens,uidens,æternus,antiquus dierũ,permamens,fortis,uita ſempiterna,& dominus uirtutum.Energiam item Deus præ ſe ferre quibuſdam iudicatur,qui theos a thein,id eſt percurrendo,mouendo,penetrãdo deriuare ſolẽt. Quapropter in Exodo loquitur dominus Noli adorare deum alienum,dominus zelotes nomen eius,deus eſt æmulator.Sed et ex aliis operibus quę Dionyſius cauſata, Nazianzenus quę aſſũt, appellat,ipſe quoq; deus cognomenta poſſidet. Ex magnitudine profecto pulchritudine factorum contingit rationabiliter opificem æſtimari . Non enim ſummus creator ex ſuã ſubſtantia quæ formam non habet,ſed ex his quæ aſſunt & ipſis rebus effectis facile nobis manifeſtus fit.Hoc pacto dicitur,Faciens mirabilia,uir pugnator,conterens bella,protector, uiuificus, pater omnium,creator,redemptor,ſaluator,& id genus reliqua, Similitudo ſequitur quæ late patet,& quædam ex pluribus collationibus peruenit, ut ex uniuerſis bonis uictualibus,corporalibus,rationalibus,legalibus,mentalibus,angelicis in unum autorem coniectis appelletur pelagus bonitatis, & ex omnibus uiuendi conditionibus in unam originem coactis dicatur fons uitæ, & ex omnibus candoribus, ſplendoribus, luminibus, uniuerſaq; luce in unam claritatem intruſa nominetur ſol.Scripſit enim diuinus philoſophus,q̃d ſenſibilibus ſol eſt,id eſt intellectualibus eſſe deum. Alterum ſimilitudinis genus collatione unius ad unum & paris ad par ſumitur, quemadmodum ſi ad claritatem ſolis diuiniſſimam trinitatem comparare uelim,iam quoduis illius lumen ad quamlibet huius ſubſiſtentiam confero. Sic enim hypoſtaſim ut apertius poſt hac audietis appellare conſueui, maxi-

me in diuinis,non ut Bœotius ſubſtantiã,ſed ut mihi uiſum fuit ad rem commodius ſubſiſtentiã ne coincidã in Vſiam,quam interpretes pene ſinguli parato more ſubſtantiã tranſferunt. Non enim ſaber uerborum ſed imitator morum fore ſtatui,nec periculo grandi negocium ſuberit,dum res ipſa conſuetudine palam fit. Audiſtis ſane deum a philoſophis ſolem dici. Sicut autẽ ſolis eſt globus,radius & lumen,& omnia unus ſol. Ita dei eſt pater filius & ſpiritus,& omnia unus deus. Idẽ de animo liceat iudicare. Nam deus eſt animus nobis ut carmina dicunt. Eſt & hominis animus qui conſtat mente,ratione & ſenſu. Mens illuminat rationem,& ratio fluit in ſenſum, omnia unus animus. Centrum naturæ,uniuerſorũ medium,mundi ſeries,uultus omniũ, moduſq; & copula mundi,quo facilius tametſi ſub obſcura imagine,tamen quomodocunq; ad deum comparabitur. Naturam prætera concomitatur diuinam plurima quibus diuinitas nomen ſortita eſt,ut unitas,& ueritas,& bonitas. Dicitur etiam deus ſolus,ſemper,& ubiq;,intelligens infinita,intelligens ſeipſum primo et ſingula,per eſſe ſuum agens cuncta,nominatur amor & charitas,immortalis prouidentia,prædicatur ſapientia,pulchritudo, iuſticia,pax & perfectio. Poſtremum ingenti numero ſunt quæ deum priuatiue aut negatiter multo uerius enunciant,nõ ob defectum rei,ſed propter ſuper excellentiã,excedit enim omnẽ ſermonem deus. Tota hæc enumeratio huc tendit,ut cogitetis omnia iſta cognomenta non tantũ dei patris & ſpiritus, uerumetiam uerbi quoq; eſſe,quod eſt dei filius amantiſſimus optimus maximus,deus ſempiternus,ineffabilis,incomprehẽſibilis,immobilis æternitas qui eſt unus omnia,& omniũ quæ ſunt primordiũ. Ipſe eñ eſt creator oĩm, & per ipſum creauit pater omnia & idem ipſe,& ignis conſumens,& Tetragrammatus,lux,dies,olympus, Rex regum & dominus dominantium,deus deorum,ſanctus ſanctorũ,deus Abraham,deus Iſhac,deus Iacob. Solus altiſſimus,excelſus,ſublimis,habitans æternitatẽ,princeps,dux,primus et nouiſſimus, Alpha & o,principium,medium & finis. Caput & oculus hominis,perfectio,pax,iuſticia,pulchritudo, ſapientia, immortalis prouidentia, charitas & amor,intelligens infinita,intelligẽs ſeipſum primo & ſingula,per eſſe ſuũ agens cuncta,ſemper & ubiq;. Vnitas & ueritas & bonitas,animus,ratio,ſol radius,fons uitę,pelagus bonitatis,cauſa,pater omniũ,creator,protector,ſaluator,redemptor,uir pugnator,faciens mirabilia,conterens bella. Viuificus dominus zelotes,& deus æmulator,deus omnipotens,admirabilis, magnus terribilis,uiuens & uidens me,antiquus dierum,permanẽs,fortis, dominus uirtutum,& uita ſempiterna. Illis & ſimilibus preconiis,uerbum cũ reliquis perſonis communiter,at hoc ipſo proprie celebratur ꝙ eſt filius,ſine principio genitus,quoniam patrem habere,ſed non principiũ,& de ſemper patre ſemper & impaſſibiliter gigni dicitur,unus de uno & unice,quẽ totus totũ oſtendit,& eius naturam adæquate demonſtrat. Quæcunq; huc aſpirãt uocabula,quæcunq; talem diſcretionẽ inſinuant,eiuſcemodi erunt,quæ uerbũ diuiniſſimũ quod præſenti ſermone ut ſummis laudibus dignum inueſtigamus pe

mus pe

mus peculiari ornamento explicabunt, quemadmodũ unigenitus in ſinu patris, de quo ante locuti ſumus, & character hypoſtaſeos eius de quo loqui promiſimus. Pro eo plane in Paulo ſic hodie legitur, Qui cũ ſit ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ eius, ea forſitan conſuetudine, qua hypoſtaſis a ſubſtando ſubſtantia, & non a ſubſiſtendo ſubſiſtentia per quoſdam traducitur etiam doctos homines, quod ita interpretandũ eſſe in libro de duabus naturis, qui fertur Bœotii inſtituimur. Quanq̃ is demum Ariſtotelis uolumina in latinum uertens, Vſiam ſimiliter nominat ſubſtantiã, ſuaq; ipſemet præcepta tranſgreditur, quæ quidem mobilitas haud exiguam plurimorũ oculis obfundit nebulam, ut uarietatem fere nulli hanc theologiæ latinæ ſtudioſi æquo animo ferre ualeant. Eſtq; tedio plenum uel potius odio, diuerſas cõditiones uniuoca explanatione interpretari, præſertim in re non oratorio fuco & ſermonũ floſculis ornanda, ſed robore ueritatis & firmitudine diſciplinæ. Vos quid ſit negocii obſecro attente ac impigre audiatis. Decreuit reipublicæ chriſtianæ ſenatus populuſq; fidelis ita ſentiendum, ita profitendũ fore, q; unus ſolus ſit uerus deus æternus, immenſus, incommutabilis, incõprehenſibilis, omnipotens & ineffabilis pater & filius et ſpirituſſanctus, tres quidem perſonæ ſed una eſſentia, ſubſtantia, natura, ſimplex omnino. Hæc ipſa ſenatuſconſulti uerba ſunt, hoc eſt ius, hoc edictum, hæc iuſtæ religionis uera lex qua docemur unum idemq; penitus eſſe ſubſtantiam, eſſentiam & naturã. Hypoſtaſis uero in ſumma diuinitate nõ mediocriter diuerſa eſt, unius enim & ſolius eſſentiæ, naturæ, ſubſtantiæ. Tres ſunt hypoſtaſes quas latine uel ille idem Bœotius perſonas tranſtulit, & in una ſimul hypoſtaſi duæ conſtant ſubſtantię. Non igitur uel idem dictu uel eodem modo erit hypoſtaſis & ſubſtantia, ſicut neq; perſona & ſubſtantia. Fides autem catholica hæc eſt, ut unum deum in trinitate & trinitatem in unitate ueneremur, neq; confundentes perſonas, neq; ſubſtantiam ſeparantes, in quo cognoſcimus aliter ſignificare ſubſtantiã, aliter hypoſtaſim. Pater enim ab æterno filium generando ſuam ſubſtantiam ei dedit ac nihilominus retinuit, & filius naſcendo ſubſtantiam patris accepit, ſed neq; hypoſtaſim ſuam neq; perſonam propriam uel ille in hunc tranſtulit, uel hic ab illo aſſumpſit. Sunt enim ambo & duarũ hypoſtaſium & duarum perſonarum, at uero unius ac eiuſdem ſubſtantiæ. Quapropter facile crediderim Hieronymum iſto in loco pro hypoſtaſi nõ ſubſtantiam ſed magis ſubſiſtentiã traduxiſſe, potiſſimũ in cauſa tanti ponderis, ubi nõ minima latere differentia inter hypoſtaſim deprehendit̃ & Vſiã, Quam in Lucæ primo uolumine ac eius libri capite quinto decimo, pariter & recte ſubſtantiam uertiſſe reperitur, eſt enim noſtro more Vſia ſubſtãtia at hypoſtaſis ſubſiſtentia nominanda, ut cum dicat Apoſtolus, Character hypoſtaſeos nos intelligamus figuram ſubſiſtentiæ. Quo modo nanq; uerbũ, character, ſignaculum uel figura ſit paternę ſubſtantię quod nõ ſimiliter ſed uere illa ipſa eſt tota patris ſubſtantia, præterq; id nihil aliud: Igitur ſi character ab eo alter eſt cuius enũciat formam, Chryſoſtomo teſtante, neceſſe fuit

characterem paternę hypoſtaſeos,hoc eſt ſubſiſtentię dici filium,non autem Vſias,id eſt ſubſtantię ſignaculũ.Pater enim generando ſignauit perſonam filii,ſicut annuli ſignatorii figura exprimit formam ſigilli,uelut ipſe de ſeipſo docuit,Operamini ait non eſcam quę perit ſed quę permanet in uitam æter nam,quam filius hominis dabit uobis,hunc enim pater ſignauit deus. Nomi natur pręterea ſplendor claritatis ſeu gloriæ,quia lumen de lumine quaſi cõ munionẽ indicans unius eſſentię,quo nobis uerius duæ innoteſcãt ſubſiſten tiæ.Imago autem ſiue Icon quãuis tota patris ſit oſtenſio,ut non multo ante momento patefecimus,minime tamen ſecundũ rem accipienda eſt ſed cum re,quippe non artificialis ſed naturalis nata ſine tempore,cauſa æternitatis. Sequitur,Dei uirtus & dei ſapiẽtia,quo illum ſermone ſol noſter Paulus ad Corinthios ſcribẽs cognominat.Nos inquit pr̨edicamus ipſis uocatis iudęis atq; gręcis chriſtum dei uirtutem & dei ſapientiam. Omnem enim in ſe uir-tutem ſupreme habet & pręhabet ut omnis uirtutis autor,& omnia per uir-tutem firmiſſimam non limitatam producens.Quam cum mentis ſuę oculis eſſet contemplatus propheta exclamauit, Exaltare domine in uirtute tua. Quid dicemus de ſapientia eius,cuius ſtultum ſapientius eſt hominibus? Eſt enim plenus omnis ſapientię & intellectus,& ſapientię eius nõ eſt numerus. Sed & ſuper omnem rationem & mentem et ſapientiam ſupereminenter lo catus,omnis ſapientię largitor,& omnis intelligentiæ cauſa,& ex capite dei progreſſa eſt.In eo nanq; omnes theſauri ſapiẽtię & ſcientię ſunt abſconditi. Porro quoniam ſeipſe uiam, ueritatem & uitam nominat dei filius,decebit utiq; religioſo nos cultu ea uocabula uenerari quę ſint omnipotẽtis opificis proxima ſigna,in ſummam animi noſtri beatitudinem nos ſolicitantia. Bea-ti(ait propheta)immaculati in uia.Nanciſcuntur enim dei uiſionem in corde mundo,quę eſt ſola hominum beatitudo,ſola fœlicitas,quę per hanc unã uiã nobis conceditur. Audiamus ab ore ipſius, Nemo inquit uenit ad patrẽ niſi per me.Via igitur qua itur ad patrem filius eſt,& propterea uita eſt,quoniã hæc ianua,hoc iter,hoc oſtium noſtra de patre ſcientia & cognitio eſt,ueri-tas ergo eſt,aliter enim error eſſet,non ſcientia,non cognitio. Adhuc etiam ueritas eſt,quia unus eſt,falſum enim plura non unum eſt,ſed nouiſſima duo fortaſſe toti ſunt trinitati communia. Filio autem uia ſuum uidetur & pro-prium uocabulum.Tales quidem in ſacris literis plurimę continẽtur formę nominandi,ſpecie diſpares,genere laudabiles,quę in hanc metam uniuerſæ conſonant, ꝙ dei uerbum id eſt filius ex ſubſtantia patris abſq; principio ſolus genitus eſt unigenitus.Character & figura paternę ſubſiſtentię, ſplen-dor glorię,filialis hypoſtaſis & perſona uerbi,ſigillum patris,lumen de lumi ne,Imago uel Icon,dei uirtus & dei ſapientia,uia & ianua & oſtium.Nunc re ſtat quę humanam ſequuntur naturam oratione perq̃ breui commemorare Verbum itaq; hoc tametſi eſt dei filius ſempiternus,ex ſubſtantia patris ante ſecula genitus,tamen eſt nihilominus ex uirginis ſubſtãtia in tempore natus, perfectus deus & perfectus homo ex anima rationali & humana carne ſub-

 51

ſiſtens.Homo igitur cum ſit nihil humani ab illo putetis abeſſe niſi peccatũ quippe pro omnibus omnia factus quęcunq; & nos excepto peccato,quare hominis mores & cognomenta non abhorret,non dedignatur,non recuſat: Filius hominis,paſtor,pontifex,obediens,ſeruus, mandatarius,miſſus, nihil a ſeipſo loquens,neminem iudicans,non dans ſedere neq; a dextris neq; a ſiniſtris,ſuam uoluntatem non faciens,ignorans conſummationis diem,ſubiicienti omnia ſubiectus,pernoctans in oratione,orans in monte,rogans patrem,interrogans quo Lazarum poſuiſſent,proficiens ſapiẽtia ætate & gratia apud deum et homines,dormiens in nauicula,eſuriens poſt ieiunia,fatigatus ex itinere,flens,anxius,confortatus ab angelo,ſitiens,baiulans crucẽ,crucifixus,mortuus.Iam ad carnem tranſeo ꝙ & uermis fuerit & non homo,ꝙ ſerpens in deſerto,ꝙ granum cadens in terram,ꝙ uitis,ꝙ ouis,ꝙ agnus,ꝙ ſacrificiũ,ꝙ ſindone inuolutus,ꝙ ſepultus.Vos igitur quibus eſt ea ſolicitudo ea cura & qui miraculorum conficiendorũ auidi eſtis,eligite ex hoc conuentu,de hoc exercitu,ex hac ferme nominũ ſacrorũ legione,quo ſit potiſſimum in eiuſcemodi operationibus utendum, Tum SIDONIVS.Ego inquit ſacerdotiũ hoc munus uolẽs libenſq; ſubterfugio ac in unum te tranſfere,qui hodiernæ diſputationi ordine pręſides,aut ſi optabit Baruchias iſtẽ concedendum fuerit pulpito.Ego enim aliis ab ineunte ætate & a teneris unguiculis initiatus ſum ſacris,maieſtatem nullam,neminem deum,nullum pręſtabilem noui,niſi quæ uidemus clariſſima mundi lumina,ſolem diei opificẽ, & lunam noctis decus,ſeu forte alia lucibula,quæ uos ſydera & ſtellas nuncupatis.Et poſt ſiquando penitiſſime religioſus eſſe uolui,occurrerunt inuiſibilium numinum eá nomina quæ duobus his uerſibus eſt Ennius rite complexus,Iuno, Veſta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius. Iouis, Neptunus, Vulcanus,Apollo. Vel quæ antiquiſſimus Orpheus ad Muſęũ ſcribens amplius iſtis enumerat,Tellus,Proſerpina,Liber,Spumigena,Hebe,Hercules,Nymphæ,Pan,Memoria,Muſæ,Gratiæ,Horæ,Annus,Latona,Dione,Curetes,Corybantes,Caſtor,Pollux,Themis,Nox,Dies,Fides, Iuſticia,Rhea,Saturnus,Tethys,Oceanus,Aeternitas,Tempus, Styx, Pronoea, Dæmones cœleſtes, aerii, aquatiles, terreſtres, ſubterranei, ignicolæ, Semele,Bacchus,Ino,Leucothea,Palæmon,Victoria,Adraſtia,Aeſculapius,Pallas,Venti,Tonitrua,Menſis,Adonis,Eumenides,Hecate,aliaq; quorum idem grauis autor in hymnis meminit.Inter legendum autem aliquãdo dum cætera non urgebant prolapſus obiter in externa ſum,& explorator in aliena caſtra irrepſi.Sic Euangelia chriſtianorumq; libros legi. Et ego quoq; BARVCHIAS ait.Nam tuos illos dæmones Sidoni quanquã cum horrore ac tremore,tamen & legi nonnunquã & ſemper non tam legendos ꝗ negligendos cenſui,eo ꝙ a patria diſtabant inſtitutione & rationi non congruebat quod ab alio factum eſt,id deum nominari,quo facilius accepi uerbum dei deum eſſe,quoniam idem cum deo & abſq; principio ſimul cum patre,& ſimul ex patre natum eſt ante omnẽ æternitatẽ, & ante omnia

ſecula. Nam quod ex uirgine natum eſt, non tam eſſentiæ q̃ diſpenſationis fuit. Ita enim uoluit, ſic ergo fuit, aliam potuiſſet aſſumere naturã ſi uoluiſſet. Omnia nanq; quæcunq; uoluit dominus fecit in cœlo et in terra. Cum uero inter tot mihi nomina eligendi optionem datis, quodnam in miraculorum operationibus uideatur fore omnibus efficacius, ante quidem profeſſus ipſe me ſum de iis nihil admodum ſcire, quoniam poteſtas ſacrorum nominum ad hanc uſq; ætatem maiores meos comitari noluit, quomodo patrũ memoria in nomine Tetragrammato ingentia ſupra naturam ſupraq; fatum opera facta leguntur, niſi reperti ſint ut alias in orbe terrarum, ſic & apud Hebræos ſacrilegi, uenefici ſuperſticioſiq; exorciſtæ, quorum & in omni gente maligni ſpiritus obſtruunt mentes. Quare oramus te Capnion, perge ut ex omnibus ſacratiſſimis nominibus non ignoremus quid potentius ad miracula, qd promptius, quid maxime paratum ſit. Ita enim & Sidonius mecum deſyderat. Equidem deſydero nihil aliud inquit ille, & ut pergas oro iterum atq; iterum. Hic CAPNION, manifeſtũ eſt inquit nullam aut uocis noſtræ uerba, aut lineamentorũ ſignacula uim, potentiam, imperium, nõ tantum in eos qui fiunt ſupra naturam effectus, uerum neq; in eos quorum natura mater eſt aliquatenus habere niſi iuncta nobilioris operationis uirtute. Nã Ariſtoteles in libro quem de Anima edidit, ſatis ſuperq; peripateticis probatũ reliquit, neq; ſonum neq; odorem, niſi per quiddam accidens, aliter nullum in corpus ſortiri dominiũ, nullum in ſubſtantiis operari effectum. Ex primis enim non tertiis qualitatibus conſtamus. Virtus igitur nobilior qua rebus uerba præter immo ſupra naturam perpetuumq; mundi curſum uim afferunt, non interim naturalis aliqua ſed ſupra quoq; naturam eſt, eo q̃ eiuſcemodi quælibet quæ natura duce agit, uel ſimile uel inferius, nõ autem ſupra ſuam ſpeciem operatur. Itaq; cum inter nos ſine controuerſia heſterno die conuenit, ſolam dei omnipotentiam miraculorum eſſe creatricem. Benedictus enim dominus deus Iſrael ut rex prophetauit, qui facit mirabilia magna ſolus, haud ab re ſentiemus, mirifico cuiq; uerbo deum ipſum omnipotẽtiæ ſuæ radium ſingularem indidiſſe, quæ ſit uirtus operatiua mirabilis effectus in nos uſq; angelorũ miniſterio perlata, ſicut & de figuris quibuſdam aut cõfectionibus arcanis atteſtante ſacro eloquio habemus compertũ. Fac ſerpentem æneum & pone eum pro ſigno, qui percuſſus aſpexerit eum uiuet. Item Si te ſpiritus zelotypiæ concitauerit pręcedente oblatione aſſumet ſacerdos aquam ſanctam in uaſe fictili, & pauxillum terræ de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cumq; ſteterit mulier in cõſpectu domini, diſcooperiet caput eius & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis & oblationẽ zelotypiæ. Ipſe autem tenebit aquas amariſſimas in quibus cum execratione maledicta congeſſit, adiurabitq; eam & dicet, Si non dormiuit uir alienus tecũ, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquę iſtæ amariſſimæ in quas maledicta congeſſi. Sin autem declinaſti a uiro tuo atq; polluta es, & cõcubuiſti cum altero, his maledictionibus ſubiacebis, Det tę dominus

in maledictionem,exemplumcꝫ cunctorum in populo ſuo,putreſcere faciat femur tuum,& tumens uterus tuus dirumpatur.Ingrediantur aquæ maledi ctæ in uentrem tuum,& utero tumeſcente putreſcat femur. Et reſpondebit mulier,Amen amen.Scribetcꝫ ſacerdos in libello iſta maledicta et delebit ea aquis amariſſimis in quas maledicta congeſſit,& dabit ei bibere,Quas cum exhauſerit tollat ſacerdos de manu eius ſacrificium zelotypiæ,& eleuabit il lud coram domino,imponetcꝫ ſuper altare;& ſic potum det mulieri aquas amariſſimas,quas cum biberit ſi polluta eſt & contempto uiro adulterii rea; pertranſibunt eam aquæ maledictionis,& inflato uentre cōputreſcet femur eritcꝫ mulier in maledictionem & in exemplum omni populo. Q, ſi pol luta non fuerit,erit innoxia & faciet liberos.Audiamus & tertio dei doctri nam,Sic benedicetis filiis Iſrael et dicetis eis,Benedicat tibi dominus et cuſto diat te.Oſtendat dominus faciem ſuam tibi & miſereatur tui. Conuertat do minus uultum ſuum ad te & det tibi pacem.Et ponant nomē meum ſuper fili os Iſrael & ego benedicam eis.Tali uerborum ui;ea figurarum potentia,hu iuſmodi confectionum uirtute,his ſiue maledictionum ſeu benedictionum carminibus & compoſitis uerbis res ipſa miro artificio fabricatur,non a no bis ſed per nos.Etenim ſi diuinam oportet nominibus iſtis incluſam eſſe uir tutem,& infallibile numen accurrere,potentiamcꝫ omnes leges rerum & ſu perantem & penetrantem deliteſcere,opus erit non ignorare. Primū quod ſit illud nomen cæteris præſtantius, immo ſolum illud ex omnibus reliquū cuius energia ſecreta & ſuppetiis arcanis totum admirationis negocium con ficiatur.Deinde quomodo cognitū quod illud ipſum ſit,nec præter id aliud. Poſtremum uero qua uia utendo adoriamur quod cupimus. Et eſt id quidē magnum & haud ſcio an maximum,ſed tamē facile quidem gradatim & pru denti maturacꝫ indagine cauſam nominum quaſi lanam decerptu extenuare uſcꝫdum quod latet comprehendas idcꝫ illud eſſe q̄d deſyderas ſtatim pro bes.Ex ingenti enim ſacrorum uocabulorum aceruo quædam accepiſtis in effabilia,quædam fabilia,durum & ſi non impoſſibile. At eſt difficile nobis ex ineffabili uocem fieri qua obedienter utamur;quę ue nobis quolibet caſu quauis affectione,quibuſcūcꝫ in periculis in promptu ſit & ad manū.Quare fuerit reliquum ut ducente neceſſitate ad ſcrutandas acri iudicio nominatas uoces conuertamur,ſi ante paulo altiori ſtudio tam ingentis potentiæ ac tan tę nominum uirtutis cauſam q̄breuiſſime inueſtigemus.Quapropter uiſum eſt apertius iam agendum.Sicut enim demētia cœli & ſyderū radii & ignes aſtrorum ſempiterni ſuo defluxu in ſubterlunaria non nihil moliri credūtur Hinc tempeſtates dubio prędiſcere cœlo Poſſumus,hinc meſſiſcꝫ diem tem puſcꝫ ſerendi,Et quādo infidum remis impellere marmor Conueniat,quan do armatas diducere claſſes,Aut tempeſtiuā in ſyluis euertere pinum. Nec fruſtra ſignorum obitus ſpeculamur & ortus,Temporibuſcꝫ parem diuer ſis quattuor annum.Hoc naturę opus,hæc radiorum influentia,hic ſubtili ui uacitate penetrans omnia deſcenſus,luminis,commotionis & caloris. Hinc

ut idem poeta Mantuanus ait, Vertuntur ſpecies animorum & pectora mo tus Nunc alios, alios dum nubila uentus agebat Concipiunt, hinc ille auium concentus in agris, Et lętæ pecudes & ouantes gutture corui. Et ut paucis cō plectar ſicut natura uniuerſi ordinem ſuum præſcriptum in ſingulas agit res naturaliter, ita præeminens naturæ domina, omnium cauſa, diuina uoluntas gratiam ſuam illimitatam, in uniuerſas & ſingulas agit res ſupernaturaliter. Et ſicut illa medio qualitatum ſenſibilium euidenter, ita iſta quādoqꝫ medio nominum intellectualium confœderanter ſine proportione, abſqꝫ ſimilitudine, ſine cauſæ ad cauſata commenſuratione. Quod nos deus ſuperna reuelatione per Eſaiam docuit. Quomodo inquit deſcendit imber et nix de cœlo & illuc ultra non reuertitur ſed inebriat terram & infundit eam & germinare eam facit, & dat ſemen ſerenti & panem comedenti, ſic erit uerbū meum quod egredietur de ore meo non reuertetur ad me uacuum, ſed faciet quæcunqꝫ uolui & proſperabitur in iis ad quæ miſi illud. Cum igitur de ſuperioribus ut arbitror, liquido nobis uerbum dei (quod alio nomine ratio dicitur, quoniam utrunqꝫ a græcis una enunciatur dictione λόγοσ) apparuit id eſſe quo deus omnia facit, omnia operatur in cœlo & in terra & in omnibus abyſſis. De quo uel mathematicū audite obſecro. M. Manilium in aſtronomicis ad Auguſtum, qui carmine ſic ait, Hoc opus immenſi conſtructum corpore mundi Membraqꝫ naturæ diuerſa condita forma, Aeris atqꝫ ignis terræ pelagiqꝫ iacentis Vis animæ diuina regit, ſacroqꝫ meatu Conſpirat deus & tacita ratione gubernat, Et multa in cunctas diſpenſat fœdera partes. Cunqꝫ ſit ea ratio & idem uerbum humanam carnem indutum quo magis nos eius ſalutari contrectatione poſſemus noſtram commoditatem conſequi, quando his oculis cerneremus & ſingulis ſenſibus complecteremur illud ipſum q̄d non ultra ineffabili ut antea literarum circunſcriptione ſed enunciabili uoce comprehenſibiliqꝫ ſonitu nominare poſſemus, decuit iam ſingula dei cū noſtris maioribus pacta, omnē confœderationē ſuper ineffabili & Tetragrammato nomine, omnem deniqꝫ pollicitationem ceſſare ac trāſferri poſterius in ipſius uiſibilis uerbi enunciabile nomen, per quod fœdera diſpenſat, uelut paulo ſuperius ex carminibus accepiſtis, & non ſolum ita fieri decuit ſed ita deus uoluit, & ita multo ante prædixit, q̄d ego ſi æquo fertis animo ex oraculis uatum affirmabo. Ecce dies uenient dicit dominus & feriam domui Iſrael & domui Iuda fœdus nouum, non ſecundū pactum quod pepigi cum patribus ueſtris in die qua fortificaui manum eorum ut educerem eos de terra Aegypti, quod ipſi irritum fecerunt. Hæc ita in Hieremia leguntur. Ex quo plane intelligimus pacta cum deo, memoria patrum inita, poſterioribus annis caſſa fieri & irrita, in aliudqꝫ pactum tranſlaticia. Eſt autem ex omnibus legibus edictis & interdictis numero ſeſcentis & tredecim, præcipuū de nomine ineffabili hoc pactum quod iniit deus cum Iſrael filiis & filiabus ſuis, hoc promiſſum, hoc fœdus. Ego inquit ſum ineffabile Tetragrammaton deus tuus fortis zelotes. Et ſequitur, Altare de terra facietis mihi & offeretis ſu

per eo holocauſta & pacifica ueſtra, oues ueſtras & boues, in omni loco in q̄ memoria fuerit nominis mei, ueniam ad te & benedicā tibi. Hæc promittunt Exodi capite uigeſimo. Atqui diruptum hoc fœdus, audite rurſus in Eſaia, Hæc dicit dominus, Cœlum ſedes mea, terra autē ſcabellum pedum meorū, quæ eſt iſta domus quam ædificabitis mihi, & quis iſte locus quietis meæ? Omnia hæc manus mea fecit, & facta ſunt uniuerſa iſta dicit domin9. Ad quē autem reſpiciam niſi ad pauperculū & contritū ſpiritu et trementē ſermones meos? Qui immolat bouem quaſi qui interficiat uirū, qui mactat pecus qua ſi qui excerebret canem, qui offert oblationem quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat, qui recordatur thuris quaſi qui benedicat idolo. De nomine uero in effabili per Hieremiam, Ecce ego iuraui in nomine meo magno ait dominus quia nequāq̄ ultra uocabitur nomen meum ex ore omnis uiri iudæi dicentis Viuit dominus in omni terra Aegypti. Cū itaq; oſtēderimus id quod deus cum filiis & filiabus ſuis de populo Iſrael pactum conuentum ſuper nomine Tetragrammato habuit, omne in nihilum dei quoq; ſententia eſſe redactū. Adhuc explanare oportebit nomē illud commutatū in quoddam aliud eſſe, quod uel parem cum ineffabili uel maiorem uim obtineat. Super quo iterū Eſaię animaduertam9 oraculū, q̄a hęc dicit dominus Eunuchis, qui cuſtodie rint ſabbata mea, & elegerint quæ ego uolui & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius q̄ filiis & filiabus, nomen ſempiternum dabo eis quod non peribit, quaſi dicat, filiis & filia bus meis dedi nomē quod ceſſauit, Nunc uero Eunuchis qui ſe caſtrant propter regnum cœlorum dabo nomen melius & permanētius quod nunquā ceſſabit. Pro eo autem q̄ in hoc uaticinio locum interpres iuſte quidem traduxit, ſcitote in hebræo magnum contineri myſterium quod chriſtianis nobis reuelatum eſt. Illic enim hebraice Iad ponitur, quod & manum ſignificat. Vnde caſtis hominibus promitti filium dei qui manus eſt patris, & eiuſdem quoq; nomen datum iri non ab re iudicamus. De qua nominis tranſlatione iterum dominus per Eſaiam ſic Iudæis loquitur, Et dimittetis nomen ueſtrū in iuramentum electis meis, & interficiet te dominus deus, & ſeruos ſuos uocabit nomine alio. In quo qui benedictus eſt ſuper terrā benedicetur in deo amen, hoc eſt in deo qui nō tantum manus ut ſupra ſed etiam qui eſt ueritas, uerbum dei incarnatum qui dixit, Ego ſum uia, ueritas & uita. Videtisne huc accedere quod principio attulimus oraculum, Puer natus eſt nobis & filius datus eſt nobis, & fuit dominatio eius ſuper humerū eius, & uocabit nomen eius pele, id eſt mirificum. Hoc eſt illud nomē quod quærimus. Hoc eſt illud uerbi mirifici nomen mirificum quod expectamus, quod ante æternitatē & ſupra æternitatem deus eſt & factus eſt homo. Res primo admirabilis deus & homo, una perſona duæ naturæ, uel quod maius eſt in uno corpuſculo naturę dominus & natura. Natus eſt, ſed & ante genitus fuit. De ſexu muliebri quod humanū eſt, ſed & de uirgine incorrupta, quod diuinum. Hinc ſine patre, illinc ſine matre, utrunq; diuinitatis. In utero portatus, ſed in utero por-

tato prophetæ cognitus,& exultanti coram uerbo quo naſcebatur. Pannis inuolutus in tugurio, ſed etiam ſindone ac ſudario euolutus reſurgebat a morte. In præſepio reclinatus, ſed ab angelis glorificatus, a ſtella demoſtratus, a magis adoratus. Fugit in ægyptum, ſed Aegyptiorum idola fugauit. Non habebat ſpeciem neq; decorem apud Iudæos, ſed ſpecioſus erat præ filiis hominum coram Dauid. In monte ut ſol transfiguratus ſplenduit, & qua maieſtate in iudicium uenturus eſſet aperuit. Baptizatus ut homo, peccata dimittens ut deus, non indigens ut aquis mundaretur, ſed ut aquas mundaret. Tentatus ut homo, ſed uictor ut deus, & confidere iubens quoniam uicerit mundum. Eſuriit, ſed pauit multa millia, paniſq; de cœlo uiuus deſcendit. Sitiuit, ſed & exclamauit, Si quis ſitit ueniat ad me ut bibat, & cuicunq; in ſe credenti eſt pollicitus, quoniam flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ. Fatigatus eſt, ſed fatigatis ad ſe uenientibus requiem promiſit. Somno grauatus eſt, ſed tempeſtate orta euigilans imperauit uentis & mari. Telonium perſoluit, ſed ex piſce. Samaritanus conuitio nominatus; ſed relictum a ſacerdotibus & leuitis ſaucium curauit. Dæmonium habere dictus; ſed a gadareno dæmoniaco, excelſi dei filius agnitus, de quo legionem dæmoniorum eiecit & in mari ſubmerſit. Ipſe eſt qui uidit ſathanam ducem dæmonum tanquam fulgur de cœlo cadentem. Lapidibus etiam obruendus, tamen abſcondit ſe per medium illorum tranſiens. Orauit, ſed & orationes exaudiuit. Fleuit, ſed abſterſit omnem lachrymam. Quæſiuit ubi Lazarus, homo enim erat, at ſuſcitauit Lazarum, deus enim erat. Venditus paruo triginta ſcilicet argenteis, ſed mundum precio magno redemit. Tanquam ouis ad occiſionem ducebatur, ſed regit, id eſt paſcit Iſrael & omnem orbem. Agnus obmuteſcens, ſed & uerbum & uox clamantis in deſerto. Contunditur, uulneratur, ſed & curat omnem infirmitatem & omnẽ languorem. In ligno ſuſpenſus occiditur, ſed ligno uitam reſtaurat & latronem ſaluat, & morti tenebras inducit. Potatur aceto, ſed & aquam in uinum mutauit. Tradit ſpiritum, ſed & poteſtatem habet reſumere illum. Et ſcinditur uelum, quoniam quæ ſurſum ſunt reuelantur. Rumpuntur lapides, mortui reſurgunt. Moritur, ſed uiuificat, & morte mortem reſoluit. Sepelitur, ſed reſurgit. Ad inferos deſcendit, ſed animas reducit, & in cœlum aſcendit, & uenturus eſt iudicare uiuos et mortuos. Recte igitur nomen eius uocatum eſt mirificum, qui pleniſſimus ipſe miris ſit mirabilibus. Et ſcitote quoniam hunc ſanctum ſuum qui eſt ſanctuſſanctorũ mirificauit dominus, adeo ut exaudiat nos cum clamauerimus ad eum. Habetis quodnam ſit uerbum mirificum. At quomodo enũciatur illius nomen? Et eſt ne unum e multis prius enumeratis? An præterea erit aliud quæritis? Nos uero ſcripturam ſanctam imitari oportet, quę de rebus abſtruſis & arcanis nos edoceat. Itaq; ſi memoria cõplectimur diſputationis noſtrę anteriora colloquia, reperitur uerbũ in patre & manus in ſinu, & deus inuiſibilis, & nomẽ ineffabile, ſicut oleum in lenticula. Poſt uero q̃ eſt incarnatũ, exiuit a patre uerbũ, inclinauit cœlos & deſcendit, &

dit, &

dit,& emiſit dominus manum ſuam de alto,& deus in terris uiſus eſt,et cum hominibus conuerſatus eſt. Et uocatum eſt illi nomen nouum uoce articulata,q̃d os domini nominauit,& oleum effuſum eſt nomẽ eius. Aperta eſt ampulla lenticulari forma,tereti ambitu,& cornu filii olei,uinea dilecto factum eſt,in qua ipſe filius uera uitis eſt,& oleũ effuſum nomẽ eius,iccirco prę omnibus participibus & præ omnibus conſortibus ſuis unxit eũ oleo lætitię deus Quo quidem oraculo,quibus adytis,qua diuina uoce coniicimus, Meſſiah, quod ab unctione interpretatur chriſtus illud nomen eſſe,uel aliud quippiã quod chriſtũ dei filium propiori ſono ac peculiarius ſignificet. Nam chriſtus nõ propriũ ſed cõmune uocabulũ & nuncupatio eſt poteſtatis & regni. Singuli reges, omnes ſacerdotes quicunq; uncti ſunt,chriſti ſunt. χρίω nanq; ungo interpretatur & chriſtus unctus. Magis ergo propriũ illius nomẽ accaeptandũ nobis eſt,in quo facile cuncta poſſimus obtinere q̃ uolumus. Quod iterum ex ſacris characteribus rimari nõ ſine accurata quidem diligentia iubemur hortante hoc ipſo de cuius nomine agitur, Scrutamini ait ſcripturas, illę ſunt quæ teſtimoniũ perhibent de me. Quid de cauſa noſtra ſancti libri continent? Oro uos optimi uiri audite abſq; tedio,erigite animos. Iam enim prope tandẽ acceſſimus,& adſumus pene ad ipſas fores inueniendi nominis Hiſtoria ſacroſancti Euãgelii hæc eſt. In menſe autẽ ſexto miſſus eſt angelus Gabriel a deo in ciuitatẽ Galileæ cui nomen Nazareth ad uirginẽ deſponſatam uiro cui nomen erat Ioſeph de domo Dauid,& nomen uirginis Maria. Et ingreſſus angelus ad eam dixit, Aue gratia plena dominus tecũ benedicta tu in mulieribus. Quę cum audiſſet,turbata eſt in ſermone eius,& cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Et ait angelus ei, Ne timeas Maria inueniſti eñ gratiam apud deum. Ecce concipies in utero & paries filiũ & uocabis nomẽ eius ıħſuh,hic erit magnus,& filius altiſſimi uocabitur, Verum ego non omnem geſtorũ ſeriẽ receſebo,ſed q̃d noſtrũ negociũ attinet retro incipiã. Et poſtq̃ conſummati ſunt dies octo ut circuncideretur puer,uocatum eſt nomẽ eius ıħſuh,quod uocatũ eſt ab angelo priuſquã in utero cõciperetur. O fœlicem hanc horã,O fauſtũ huius lucis momentũ clariſſimi homines & amãtiſſimi ſtudiorũ ſodales,in qua tam excellens,tam potens,tam uictorioſum inuenimus nomen,cuius nutu ac ditione nõ tantũ ampliſſimus orbis terrarũ ambitus,uerũetiam tota mundi hęc machina & ſupermundialis illa inclyta regio, ſuperi atq; manes reguntur. Quem ſcripſit Moyſes in lege & cęteri prophetæ inuenimus ıħſum,ſæpe deſyderatũ,diu quæſitũ,ualde inueſtigatũ,iucundiſſimo cum fructu uoluptatis & cum infallibili,ut arbitror,inter nos charitatis uinculo perpetuis temporibus duraturo. Nomen ſummũ & exuperantiſſimum,nomen religioſum,ſanctum & honorandũ,nomẽ in quod omnia ſacra nomina ſunt referenda, quod eſt ſuper omne nomẽ,quod nominatur in cœlo & in terra,etiam in futuro ſeculo. Nomen miraculoſum & mirificũ, nomen ſono uocis enunciabile,nõ ultra ineffabile,nõ Tetragrammaton ſed pentagrãmaton. Nec eſt ulla uirtus in cœlo & in terra quæ nomini ıħſuh re

ſiſtere audeat. Nec eſt ullum aliud nomē quod ſanctius & religioſius conſtat cuius literæ deus, cuius ſyllabæ ſpiritus, cuius dictio deus & homo eſt. Quid attoniti obſtupeſcitis? Quid in me fixis oculis intuemini? quid intenti ora tenetis? Si miramini uel hoc addam ꝙ prius tanto tempore, immo tot ſeculis fuit ineffabile, iuncta nunc una non ſonante ſed conſonante litera effabile factum eſt. Etſi adhuc admiramini, adhuc addam quando uerbum deſcendit in carnem, tunc literæ tranſierunt in uocem. Videte q̄ aperte uobis & q̄ fideliter totum pando arcanum. Conceptio literarum ſyllaba dicitur, unio ſyllabarum dictio uocatur. Redigitis me ad grammaticorum tandem elementa, quanquam uiſu parua, tamen uirtute maxima. Non mediocris eſt ponderis ſi Platoni credimus negocium de literis, probat ipſe ſumma induſtria & acri ſtudio & ingenio ſagaci earum diuitias, immo delitias in libro cui Cratylus inſcriptio eſt. Sed redeamꝰ enimuero ut in hoc tam excellēti nomine quinꝗ literarum pars uocales ſunt, pars eſt conſonans. Sic etiā totius dictionis duæ ſunt ſyllabæ, quarum prior ex puris uocalibus, ſecunda ex uocalibus aſſumpta conſonante oritur. Vos quæſo recordamini pentateuchum, & meminēritis optimum maximū deum nulla ſimilitudine, nulla effigie, nulla imaginē niſi ſola uoce ſignificari uelle. Iccirco plebi concionatur Moyſes hoc modo. Locutus eſt inquit dn̄s ad uos de medio ignis, uocē uerborū eius audiſtis, & formā penitꝰ nō uidiſtis. Et deinde ſubiūgit. Vt ſcires qm̄ dn̄s ipſe eſt deus et nō alius pręter unū, De cœlo te fecit audire uocē ſuā ut doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem ſuum maximū. Hæc Moyſes. Pergite audiendo. Vox ſpiritus eſt. Vocem enim diffiniunt aerem ictum, ita Nicodemus apud Ioannē inſtituitur. Spiritus ubi uult ſpirat, & uocem eius audis, ſed neſcis unde ueniat aut quo uadat. Deus & ipſe quoꝗ ſpiritus eſt, Ita Samaritana erudit̄. Conuenientiſſima ergo ſignacula dei uocales ſunt literæ, quippe a uoce denominatæ. Iam hoc dimittite, quia diuinitas ipſis uocalibus deſignatur. Nunc ad conſonantē tranſeamus, quam iccirco arbitramur corpulentiorē ꝙ per ſe ac ſine ſpiritu uocali nullum oris ſonitum habet, ſed tantummodo conſonat. Ea uero conſonās eſt litera non fortuitu capta, nec imprudenter arrepta, nō ab imperitia neꝗ inſcitia aut præter opinionem præterue ſpem admiſſa, ſed prouidentia ſummi dei omnia circumſpiciente, omnia diſpenſante iuxta ęternum ſuæ rationis examen ex uniuerſis characteribus electa, quæ apud latinos. Es. nominatur. Docuit autem nos ſi memoria tenetis Baruchias heſterno ſermone, diuinum putari uocabulum. Es. quod eſt interpretatum ignis. Hic eſt ille dei maximus ignis quem nobis in terra pariter cum uoce paterna oſtendit dicens, Hic eſt filius meus dilectus. Et is ait, Veni mittere ignem in terram, & quid uolo niſi ut accendatur? Vt clarius intelligatis atꝗ lucidius (Non enim per ambages & uerborum obſcuros anfractus uobiſcum, ſed patenter agam & aperte) at reponite hæc imis ſenſibus, Res erit me iudice non parua. Es quod hebraice ignem ſignificat, id eſt hoc corpus, non diuinum, non æthereum, non præſtigioſum, non apparens, ut Ma-

nichęi

nichæi,Eutyches,Dioſcorus,Timotheus ælurus ſomniando delirarunt,ſed terreſtre,quem Moyſes ignem in terra cognominat,cum ſecundū Pythago ricam Cabalam diſcutiamus.O rem iucūdam auditu. Profecto inueniemus id eodem numeri modulo conſtare quo noſtrū hoc ĩhſuh auguſtę maieſta-tis nomē,pari harmonia,æquabili cōmenſuratione. Porro dicetis fortaſſe li teram hanc.Es.quę medio ſtans ſecundam ſyllabam faciat non rite gentium more appellari,ſed pro conſuetudine linguę ſanctę(Sic enim hebraici ſermo nis idioma uocant)enunciari debere,cum de ſanctis ſcripturis palæſtrā aga mus.O q̄ non dubitarem ego uos in myſteriorū penetralia ſecretius intro/ducere,ſi Pauli Tarſenſis oratione reſponderem,cum ſic ait,Notum ergo ſit uobis quoniam ethnicis & gentibus miſſum eſt hoc ſalutare dei,& ipſi audi ent.Sed permanebo in idiomate ſancto,& ita cum facilius tum etiam maniſe ſtius ſacratiſſimum nomen Hebraicum explicabo eiuſdem linguæ modo ac proprietate.Obtinuit nanq̧ Baruchias diſputādo ut ipſe de ſe gloriatur eū ſermonem ſacris eſſe congruentiorem. Agite,uultis ipſam nunc conſonantē literam ad amuſſim explorare,cauendum prius eſt ne obliuiſcamini uocaliū quæ in huius nominis compoſitionem ingrediuntur. Sunt autem quatuor ſolæ,I H V H,quibus Tetragrammaton ineffabile conſtat,& quę diuinam naturam propriiſſime commonſtrant, ut heri ab hoc conſorte noſtro late admodum,ac maxime interdum memorabiliter oſtenſum eſt. Quæ cum di ci humana & uoce & facultate nequeant,opportune quidem decebat incar nandum deum,præter eas alium cum carne aſſumere characterem,quo in/enunciabilis ſonus ac tunc inuiſibilis dei, inenarrabilis nota, inter humanos nunc poſſet dentes ſtridere aliquādo & ſic effabiliter uocari,quatenus ante inuocabile,modo ſentiatur uocabile. Appellant uero eam Hebręi conſonan tem Sin,quod dētes,Hieronymus presbyter interpretatur,ad Paulam Vr/bicam ſic ſcribens.Septima connexio quæ eſt extrema quo in ipſo quoq̧ ſe ptenario numero ſit myſticus intellectus,Coph,Res,Sin, Thaf,id eſt uoca/tio capitis dentium ſigna.Per dētes articulata uox promitur, & in his ſignis ad caput omnium qui eſt chriſtus peruenitur,per quem et uenitur ad regnū cœlorum.Oro te quid hoc ſacratius ſacramento,quid huius ſacramenti uo-luptate iucundius,qui cibi,quæ mella ſunt dulciora q̄ dei ſcire prudentiam, & in abdita eius intrare,& ſenſum creatoris inſpicere, & ſermones domini dei tui qui ab huius mundi ſapientibus deridentur plenius diſcere ſapientia ſpiritali?Hæc non mea ſed Hieronymi uerba ſunt,tantæ autoritatis uiri ne uidear aliquibus figmentum commētari uelle.Dentes igitur cum ſint inſtru menta fandi potētiſſima,de quibus Sin litera celebrior eſſe dicitur,quid mi/rum ſi cuncti aſſentiantur mihi nobiliores cæteris grammatici,taceo ipſos theologos ad pronunciationē ineffabilis nominis illud & non aliud elemen tum fuiſſe accerſitum q̄ commodiſſime?Neſcio quo certe pacto illius uene-randi uel potius adorandi nominis recta inſtitutio a nemine,neq̧ uno aut al tero doctorum hominū & diuinę philoſophię magiſtrorū probabiliter ha/

ctenus animaduerſa eſt,quorum utentes inuentionibus ad hanc noſtrā orationem non paruo meditandi onere poſſemus leuari. Sed ſunt tamen apta quædam huic operi adiumenta & ſubſidia,quæ in illorum uoluminibus reperiuntur abſcondita,quibus non magis ad cauſæ inuentionē q̄ inuentę con firmationem diligenter oporteat inniti. Quale illud extat egregium q̄d nos pridē de Hieronymi epiſtola expiſcati ſumus.Cerno affectus animi ueſtros concepiſſe non nihil delectationis in hoc nomine I͞H͞S͞U͞H diſcutiēdo,adiungā aliq̄d leticię ut magis oblectemini & hilariori me uultu audiatis. Ratione ma thematica compertum eſt,corpus in multitudinis compoſitione quęri opor tere,ſpiritum in ſimplicitate unitatum,ut quanto ad unitatem res quælibet accedat propius,tanto ſit ſpiritualior & a materiæ appendiciis defæcatior. Habemus uerbi dei illam omniū ſpirituum ſimpliciſſimā diuinitatem,quæ unitate ipſa deſignatur,cuius tamen nota ex Hebræis diſciplinis Tetragram mati nominis quatuor iſtos uocales characteres cōtinere diſcitur,reſtat quę rendum corpus incarnati eiuſq; characterem. Ad multitudinem igitur reſpi ciamus & ad tempus incarnationis,ut ex ſigni proportione ad ſignatum,per ſpicaciores euadere liceat. Primum qui propter mundi ſalutem in mundum uenit,qua ætate mundi corpus aſſumpſit: Recteq; mihi conſentiente Apoſtolo reſpondebitis,In ultimis ſiue nouiſſimis diebus. Nos enim hi ſumus in quos fines ſeculorum deuenerunt,De mundi uero ætatibus diuerſi uaria tradiderunt. Ouidius & turba poetarum quatuor eſſe mundi ætates affirmant Heſiodus quinq;,inſtar Danielicę ſtatuę,cæteri ſex iuxta hexaemeron quo deus cuncta creauit. Reliqui ſeptem ut & mea extat opinio,ſed eas non pro mea ſententia diuidūt,qui futurum ſeculum ætatem ſeptimam dicunt. Tunc enim deus creabit cœlum nouum & terram nouam,& noua faciet omnia,ut ſacra inſinuant eloquia. Non ergo mundi huius ætas quædam erit,ſed nouus mundus,& non iam ſabbatum quod Hebręi ſeptimum uolunt, ſed ſabbatum ſabbatorum & duratio æternitatis non temporis. Nunc autem chriſtus & dei uerbum & deus,in ſeptima huius inſtabilis ſeculi ætate aduenit in carnem. Aetatem uoco ſtatum mundi quendam inter duas inſignes & communes uariationes,& quaſi peregrinas eius commotiones. Sane primam fuiſſę cenſeo,cum perfecti ſunt cœli & terra,& omnis ornatus eorum. Viditq; deus cuncta quę fecerat,& erant ualde bona,& factum eſt ueſpere & mane dies ſextus. Deinde ſequuta eſt ingens mutatio mundi poſt diem ſeptimum, quando Adæ locutus eſt deus,Quia audiſti uocem uxoris tuę,& comediſti de ligno ex quo pręceperam tibi ne comederes,maledicta terra in opere tuo A creatione igitur mundi aduſq; tranſgreſſionem Adæ prima ætas mundi pro exili meo iudicio ſtatuitur. Ab illa uſq; ad Noeh diluuium ſecunda ætas Tertia uero a Noah ad Abraham & eius circuncisionē dicetur fuiſſe,quando ab idololatris Eufrate fluuio diuidebat̄ fidelis deo populus. Vnde Abraham cognominatus eſt Eber,non a lingua quam ſuis integrā ſeruauerat Hebri filii Selah,ſed a tranſitu Eufratis quaſi trāſfluuialis. De Abrahā ad Moyſi legem

legem ſcriptam,ſacraqꝫ & multiplices cęrimonias quartam ætatem numerā bimus.Quintam ad Hebræorum regnum,quando poſt dirutam Troiam luſtris homines tempora ſupputare cœperunt.Sextam uſqꝫ ad urbem nunc Romam conditam,quando ſingula manu regis incerta gubernabantur,nullo iure dicto,nulla lege latá,niſi quas Romulus poſthac ad populũ minuſculas ſanctiones tulit,quas Curiatas appellauit.Extãt ſuper his Sexti Papyrii uolumina,quæ ſi poteſtis accuratius perlegite.Inchoauit id ſeculum olympiadibus dinumerare annos,ſicut præcedens luſtris uſqꝫ ad chriſti ætatẽ,quando Romanorũ annuis capitationibus atqꝫ tributis uniuerſus erat orbis adſcriptus,quã uocamus ad noſtra uſqꝫ tempora indictionẽ,tris olympiadas ternaue luſtra continentem,quæ ſeptima nunc eſt ætas.Ea ſi uere,ſi æquabiliter a me,ſi non ſegniter penſata ęſtimabitis,gaudebo fructum mihi ſtudiorum haud mediocrem adeſſe.Sin ut fore formido multo ſecius,uel aliquem de me uobis conatum oſtendero,& ſaltem placuiſſe uelle uidebor,nihilominus alludam ingenio meo,& perinde atqꝫ ita res habeat,ponam chriſtum in fine dierum,id eſt circiter ſeptimam ætatem huius mũdi corpus aſſumpſiſſe. Corpus autem ut diximus in multitudine quærendum eſt.Igitur ſi poſt unitatem quæ non numerum ſed deum ſignificat,ex omnibus numeralibus figuris apud Hebræos ſeptem numerorum domos finxeritis,& in ſingulas ordine trium literarum arithmeticarum contubernia recluſeritis,manifeſte apparebit in ſeptima domo,& in eius cõnexionis medio loco,ipſe nota Sin mediatorem deſignans dei & hominis,deum & hominẽ qui fecit utraqꝫ unum. Eſt autem ſeptimæ domus connexio nominatim hæc,Res,Sin,Thaſ,quod latine interpretatur Capitis.Sin.deſignatio,quaſi prædiceret alphabetum et præſagiret uaticinio,ꝙ ipſa litera Sin,erit aptiſſimus character figurandi nominis ĩħſuh,quem deus pater dedit caput ſupra omnem eccleſiam,quæ eſt corpus ipſius,ut ad Epheſios ſcriptum legimus.Quod mihi quondam aperte uidetur Moyſes prædixiſſe in Deuteronomio & eius libri capite duo de trigeſimo,cum uenturæ nationi ſic uaticinatur.Si autem audieris uocem I.H.V.H.dei tui,ecce quatuor uocales.Deinde poſt abundantiam benedictionis ſequitur,Videbunt omnes terrarum populi,ꝙ nomen Tetragrammaton uocatum erit ſuper te.Qui quidem aceruus orationis ex iſtis tribus uidelicet,Nomen Tetragrammaton Vocatum,ſimul collectus,omnino iuxta Cabalam Hebræorum per Sin frequenti uſu intelligitur,ut ſi ultima reſpondeant primis,nihil aliud hæc prophetia contineat,ꝙ̄ ſi audieris uocẽ Tetragrammati,hoc eſt quando Tetragrammaton fiet audibile id eſt effabile, tunc nomen Tetragrammaton uocatũ per Sin,erit ſuper te,haud ſecus atqꝫ ſi diceret,Si nomen ineffabile Tetragrammaton oporteat fieri effabile,neceſſario uocabitur per conſonantẽ quæ appellatur Sin,ut fiat ĩħſuh,qui erit ſupra te,caput tuũ & dominus tuus.Benedictus ſit deus & pater domini noſtri ĩħſuh criſti,qui deſuper inſtillat nobis cognitionem ueri hominis unigeniti filiĩ ſui & ſaluatoris noſtri,uel ſecundum græcos ſanatoris noſtri. Hoc

enim nomen a medendo & ſanando deriuant græcorum autores. Hebræorum uero grammatici a ſaluando, ut idem eſſe ihſuh putent quod ſaluator. Atqui ſaluator commune nomen eſt, ihſuh autem maxime proprium, ita ꝙ nulli alteri niſi filio dei incarnato conueniat. Facit hoc uarietas literarum ex quibus dictio conſtat, quali a ſeculo non eſt audita unquam altera ſimilis. Fuere patrum memoria plures ſaluatores Ieſu uocati, ſed aliis literis & aliis ſyllabis. Nemo enim has ſimul pro ſuo nomine uſurpare unquam auſus erat eo ꝙ tota diuinitas in eis contineretur. Sed quiſquis aliqua ſanctitate præditus exiſtimabatur, is aliquam ex iis ſanctis characteribus literam nomini ſuo nanciſci uehementer optauit, ut Abram. h. Dixit enim ei deus, Non ultra uocabitur nomen tuum Abram ſed appellaberis Abrham. Et Hoſee adeptus eſt. I. Cum enim Moyſes ad explorandum terram Chanaan uiros mittere deliberaſſet, præfecit eis Hoſee filium Nun, de tribu Ephraim, cui ut foret ſalubriori fortitudine, mutato nomine addidit. I. literam nominis ineffabilis primam, uocauitq; Hoſee filium Nun, Ihoſue, quod noſtri etiam tranſtulerunt Iheſu. Legitur & alius de Bethſames, cuius memoria in libro Samuelis recitatur. Simili nomine & tertius in libro Eſræ filius Ioſedech qui non ſeruat. h. ſed nominatur ieſue. Reperimus & in oratione uatis Abacuk, uerſu antepenultimo, quando ait. Ego autem in domino gaudebo & exultabo in deo Ieſu meo, quod iterum minoribus ſyllabis compoſitū legitur Ieſe id eſt ſalus, quaſi cum ita diceret propheta, Exultabo in deo ſalute mea, quod nequaq̄ cenſeri debet proprium dei nomen, ſed eius Epitheton ſeu appoſitiua conſtructio. Eſt etiam quartus ſtans coram angelo ſacerdos magnus, a quo angelus abſtulit iniquitatem ſuam uidente Zacharia, qui pariter cum filio Nun ſimilibus literis ſcribit̃ Ihoſue, putaturq; tūc Zacharias in eo loco, umbrā uidiſſe aduenientis ueri luminis. Legitur quintus Ieſus filius Syrach, qui fuit Prolomæi regis Aegypti tempore cognominati Euergetis, & creditur librum cui nomen Eccleſiaſtico extat edidiſſe. Quotquot erunt qui noſtro ſermone Ieſu cognominantur, illorum nemo eas literas omnino poſſidet quas incarnatum hoc dei uerbum, deus noſter, per quē creator fecit & ſecula, cuius excellens illud nomen admirabili maieſtate pleniſſimum, nomen indytum, fœlix auguſtum, nomen grauiſſimum, maximæ dignitatis, potentiſſimæ autoritatis in cœlo, ſummi magiſtratus in terra, iucundum angelis, religioſum hominibus, terribile dæmonibus, quinq; literis, id eſt ex uocalibus & uno conſonāte, miro ſpirituſſancti artificio componitur. Sicut idem ipſe cuius eſt nomen ex diuina & humana eſſentia conſtare agnoſcitur. Nam ſicut anima rationalis & caro unꝰ eſt homo, ita deus & homo unus eſt chriſtus. Et ita ihſuh nomen Tetragrammatis uocalibus & una Sin conſonante pronunciatur, ut eum denunciet qui eſt Iah id eſt deus, & ſauah id eſt uelatus. Ad quem ſic Eſaias loquitur, Vere tu es deus abſconditus, deus Iſrael ſaluator. Difficilis eſt creditu uiri optimi ſi non & ſacris prophetarum monumentis hęc mea roboretur imbecillis oratio. Quare audite quæſo uos rurſus Eſaiam loquentem,

Propter ſion non tacebo & propter Hieruſalem non quieſcam, donec egre diatur ut ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius ut lampas accendatur, & uoca bitur tibi nomen nouum quod os domini nominauit. Q; ſi multis apud ma iores noſtros commune hoc cognomentum fuiſſet nō utiq; habiturus eſſet chriſtus nomen nouum quod os domini nominauit. Primo enim Ioſue no/ men, q̄d latini Ieſu interpretātur, non deus ipſe ſed Moyſes impoſuit, Quo/ modo igitur os domini nouum nomen chriſto adderet q̄d humana prius ex cogitaſſet inuentio? Sed ne prætereāt nos uerba prophetæ, Videamus nun quid lampas in effigie ſua & figura conſonantis Sin literæ, circunductis line amentis corporalibus par & conſimilis eſt, in qua inſtar Iod elementi quod deitatem Hebræis deſignat lychnus ſplēdet, Oleum eius lampada & lychnū ita igni coniungit, ut abſq; omnibus iis ſimul iunctis ſplendor lampadis tene bras exire nolit. Quare Salomon cecinit, Oleum effuſum nomen tuum. Ole um autem apud Hebræos a Sin incipit litera, igitur Sin olei nota, id eſt effu ſi & effabilis nominis conueniens extat ſignaculum, quod ita chriſti perſonā imbibit, ut quicquid de una in illo natura dicitur, de alia quoq; uerū eſſe per hibeatur. Ieſus homo natus eſt ex uirgine, īhſuh etiā deus natus eſt ex incor/ rupta muliere, unde ipſa non tantum Chriſtotocos, id eſt chriſti parens, ſed etiam theotocos, id eſt dei mater iure colitur. Qua in cauſa Neſtorius impru denter deſipuit, qui diuinam operationem logicis ſophiſmatibus metiri uo/ luit, magnum & admiratione dignum, ſed tamen uerum eſt in una ſubſiſten/ tia, & deum eſſe natum, & deum eſſe mortuum. Et quid multis? Tam filium dei eſſe filium hominis q̄ & filium hominis eſſe filium dei. Quem dicunt eſſe filium hominis? Reſponderūt apoſtoli, quoniam alii Eliam, alii Hieremiam, uel unum ex prophetis. Interrogabat tum eos filius hominis, ille ueſtitus, ille ſtans, ille flens, ille tradendus, ille flagellandus, ille ſpinis coronandus, ille ge- ſturus crucem, ille moriturus, At uos quem me eſſe dicitis? Reſpondit et uer tex & petra & columen fidei, & os apoſtolorum Petrus, Tu es chriſtus filius dei uiui. Sed quid tanta de apoſtolis? quos prophani & increduli homines magiſtro ſuo blandiri putarēt, ipſam auſcultemus ueritatem quæ ait, Nemo aſcendit in cœlum niſi qui de cœlo deſcendit filius hominis qui eſt in cœlo. Deſcendit de cœlo filius hominis, & aſcēdit ad patrem filius dei. Legite Pau li ad Epheſios epiſtolam, Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos. Audite chriſtum de ſeipſo dicētem, Si uideritis filium hominis aſcen- dentem ubi erat prius. Erat autem prius in cœlo, nō in forma ſerui ſed in for ma dei. Nūc oleum diuinitatis corporaliter effuſum quid effecerit, dare cer nitis qualiter unxerit totum chriſtum, non ut alios chriſtos Saulem, Dauidē, Cyrum, quos gratia ſpiritus in cornu olei aſſiſtēter operata ſanctificauit, ſed ut humanitatem totam præſens ac non aſſiſtens, ſed immanens deitas eſſen- tiali unctione ſubſtātialiter inebrians. De quo propheta, Vnxit te deus deus tuus præ participibus tuis. Quo factum eſt ut & oleum effuſum pręberet illi peculiarius & excellentius nomen præ participibus & præ conſortibus ſuis

quod extat nomen Tetragrammaton uocatum,per Sin id eſt ĩhſuh.His enĩ quinq; literis ſcribẽdum eſt tam ſanctiſſimũ & tam adorandũ ĩhſuh nomen quod maiores noſtri ſolis tribus primis characteribus abbreuiantes ſic depinxerunt ĩhs uti hodie in uetuſtiſſimis codicibus recte offenditur, quemadmodum olim nobilium Romanorum erat in more.ut prænomina uel unis uel binis uel ternis literis deſignarent.Sic nos imitati patres noſtros ſimiliter tribus his literis ĩhs tam nobile uocabulum mutilare conſueuimus, magis q̃ .S.media q̃ ultima ſit.In ea re plurimi & ii quidẽ inſignes noſtra ætate grammatici barbaram Hebræorum linguam ignorantes.H.latinam aſpirationẽ unum de græcis elementis numero ſeptimũ,quod ἦτα uocatur,putabant eſſe quoniam illud in.e.noſtrum ſæpe uertitur,quapropter in orthographia ſtatuerunt hoc digne colendum nomen abſq; aſpiratione ſcribi debere,haud animaduertentes Cæſarienſem Priſcianum latinis non barbaris tuliſſe leges Niſi enim & poſt.I.& poſt.V.ipſa gemina ſequetur aſpiratio,quomodo primitiuum ſuum illud Tetragrammaton imitabitur,aut quomodo uere affirmabitur quinq; ſcribi figuris.Nam ſi qua uel in græco uel in latino ſermone finalis.S.litera deprehenditur,ea non de ſubſtãtia nominis huius,ſed de eius fore declinatione iudicanda fuerit,quæ & declinando haud permaneat, & uel græce in.N.uel latine in.M.crebro mutetur.Tantum igitur quinq; ſunt notæ quibus omnium ſacratiſſimum Pentagrammaton formatur. Super quo Sibyllinum hoc Triſtichon inter ipſa uaticinia reperimus,δὴ τότε γὰρ μεγάλοιο θεοῦ παῖς ἀνθρώποισιν. ἥξει σαρκοφόρος θνητοῖς ὁμοιούμενος ἐν γῇ. Τέσσαρα φωνήεντα φέρων δ' ἄφωνον ἐν αὐτῷ.de græco per nos uerſa latine ſic.Ipſa dei ſoboles magni uentura parentis,Mortali ſimilis in carne uidebitur ęgra.Quattuor ergo feret uocales,conſonat una.Nunc hæc ueſtra patiẽtia quam pro morum bonitate in me audiendo humaniter tenuiſtis,fecit in differendo ſermonẽ meũ longiorem.Quare quidem id a uobis uehementer peto ut immodeſtiæ meę atq; iſti licentiæ non tam dicendi q̃ loquendi ueniam detis.Videor enim ſatis iam atq; nimis uobis de uerbo mirifico promiſſa perſoluiſſe,in iſto Pentagrammato ĩhſuh nomine dominatoris omnium maxime proprio,qui ſecedens a nobis hæc de ſeipſo teſtatus eſt dicens, Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra,ut uidelicet ſciamus iuxta Epheſiorum epiſtolam,quæ ſit ſupereminens magnitudo uirtutis dei in nos qui credimus,ſecundum operationem potentiæ uirtutis eius quam operatus eſt in chriſto,ſuſcitans illum a mortuis & conſtituens ad dexteram ſuam in cœleſtibus ſupra omnem principatum & poteſtatem & uirtutem & dominationem,& omne nomẽ quod nominatur,nõ ſolum in hoc ſeculo ſed etiam in futuro,& omnia ſubiecit ſub pedibus eius.Et exaltauit illum inquit ad Philippenſes Paulus,& donauit illi nomen quod eſt ſuper omne nomen,ut in nomine ĩhſuh omne genu flectatur cœleſtium terreſtrium & infernorum. Qui tanto eſt melior angelis effectus,ut extat in literis ad Hebræos miſſis,quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.Ad ſummum hanc ſarcinam ex omnibus documentis,tam

etſi admodum exilibus, tamen a magnitudine beneuolentię in uos meæ pro greſſis colligite hoc eſſe illud nomen in quo miracula potiſſimum fiant, & quo duce ſupra naturam ipſi dominamur, & res admirandas haud difficile peragimus, cui non reſiſtit alia cuiuſcunq; nominis uirtus. cui cæterarum ad iurationum cedunt poteſtates & ſecretorum uires & artium energię, cui obe diunt cœleſtia ſydera, inferna numina, naturalia elementa, nocturna ſilentia arcana Memphitica, Theſſalica pharmaca, Chaldaica murmura, Zoroaſtri dogmata, & quicquid uſquã eſt q̃d perhibetur iſtis artificibus gratum, totũ tremit, obedit, ſupparaſitatur, aut certe horret, fugit, abſcõditur. Quid opus eſt pluribus? Tantam uim de ſe præbet illud nomen, ut ad eius quãdoq; uel effigiem uel umbram ſolam & admiranda & magnalia fiant. Legitur enim Ioſue qui & tranſlaticio more Ieſus filius Naue dicitur, quoniam ſolum chri ſti typum & quandã umbratilem in nomine figuram gerebat tranſiiſſe Iordanem, hoſtium regna ſubuertiſſe, uictori populo terram diuiſiſſe, ſoli & lunæ imperaſſe, deum eius uoci obediuiſſe. Cui ad integritatem ueri nominis ihſuh tantum hoc deerat, quod extrema eius aſpiratio in aliam gutturalem uerſa, & Sin poſt Vau tranſpoſita eſt, ne creatura nomẽ creatoris integrum ferret, putaturq; id ſibi cognomento ſumpſiſſe qui prius Hoſee uocaretur, ut tam potẽtis nominis aſſidua recordatione res memoratu dignas gereret. Quale ſapientes quoq; Hebræorũ de Iuda Matathiæ ſacerdotis filio tradiderunt poſteris, q̃ hoc ille Machabai cognomen ſuſceperit, eam maxime ob cauſam, quia in eius nominis characteribus includeretur diuinus Moyſi uer ſiculus iſte, Quis ſimilis tui in fortibus Tetragramme, cuius perſeuerante reminiſcentia continuo accenſus, tanta & tam memorabili uirtute cœlitus donabatur, ut eiuſcemodi præclara negocia conficeret. Nimirum & Petri non corpus modo ſed et umbrã liberabat omnes in lectulis ac grabatis expoſitos ab infirmitatibus ſuis, & Pauli ſola ſudaria & ſemicinctia de corpore eius ſub lata, ægrotis languidiſq; impoſita in nomine iſto ſalutari repulerunt, nõ tantum omnem ualetudinem malam ſed etiam ſpiritus nequam & illorũ noxia præſtygia. Certe quidem ex nulla poteſtate alia niſi uel q̃ memoriale fuerint ueri nominis ĩhſuh, uel latens quædam attractio uirtutis eius, uel etiam numen ipſum nominis quæ eſt crux patibularis cui affixus eſt titulus tacito decreto morientis, id eſt ĩhſuh hanozri mælech baiehudim, Vel gręce item ĩhs ὁ ναζωραῖος βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. Sicut enim Pentagrammaton eſt ſpiritalis figura chriſti, de quo epiſtola prima Corinthienſium diſſerit his uerbis, Nemo poteſt dicere dominus ĩhſuh niſi in ſpiritu ſancto, ita crux eiuſdẽ eſt chri ſti corporale ſignaculum. Quemadmodũ ergo ex duabus uita noſtra conſti tuitur, ſpeculatiua & actiua, quarum altera alterius ſocietate gaudet, & neutra ſine altera utiliter uigere ualet, ita omne hoc diuinum explendæ uolunta tis noſtræ munus, theorica nominis Pentagrammati, & practica crucis conſequimur, quę ſimul ſi iuncta fuerint, nihil in hoc ingẽti orbis terrę ambitu ex periemini abſolutius. Separata uero neceſſe ſit alterum alterius extet ſymbol

lum,ut unum in ſigno ſenſibiliter & palam proferatur,reliquum in intentio-
ne mentaliter geratur,utrunq; coniungente ardenti fide. An uobis parū ui-
detur cum tanto fructu euadere uoti compotes? Hoc eſt illud uerbum mirifi
cum quod iam pridem expectatis,uerbum portentificū,uerbum deificū, im
mo deus uerbum & uerbum deus,& nomen uerbi iħſuh,& uerbū nominis
iħſuh,& idem iħs uerbum & nomen,qui eſt dominus dominantiū. Hoc de
pſalmo.lxxxii.didicimus,ubi in hebraico ſic ſcribitur, Et ſciant quoniam tu es
nomen tuum domine. Pro quo aliter in latino canimus, Et cognoſcant quia
nomen tibi dominus. Idem ergo dei filius incarnatus eſt ipſum nomen ſuum
iħſuh,quod non eſt aliud a nomine domini Tetragrammato,niſi unius. S. li
teræ aſſumptione,quæ ſecundā ſyllabam deitate primæ ſyllabæ perfundat,
mergat & intingat,id eſt humanam naturam oleo effuſo imbibitam,unde et
nomen oleum id eſſe ſupra oſtēdimus. Vtrunq; enim apud Hebræos ab. S.
incipit. Sem id eſt nomē,& ſemen id eſt oleum,quo totum iħſuh nomē enun
ciabile fit,& ſtacten precioſiſſimā in nos uſq; guttatim deriuat,& mentē no-
ſtram ſi debito modo aptetur ita ungendo penetrat,& leniēdo mollit,& gra
tiſſimo diuinitatis liquore adeo complet,ut eius unctionem liquidior aquis
limpidiſſimis omnium ſcientiarum ſplendores in ſe recipiat ſicut aqua nitida
aut terſum aliquod oleo litum corpus ullos queat radios. Quare non ſolum
mirificum,uerūetiam dici præſagioſum meretur. Super quo Ioannis epiſto-
lam de Ieſu dicentem audite, Et uos inquit unctionem quam accepiſtis ab eo
maneat in uobis,& non neceſſe habetis ut aliquis doceat uos,ſed ſicut unctio
eius docet uos de omnibus,& uerum eſt & non eſt mendacium. Quod con-
ſyderans Paulus non ſe iudicauit aliquid ſcire,niſi iħſm chriſtum & hūc cru
cifixum. Fruſtra igitur ad ariolos & magorū arcanos antiſtites confugimus
& Aegyptias diſciplinas,& ſi quod eſt aliud ſuperſtitionis collegium,cū nos
ipſi certiorem præſagii formulam teneamus,unius nominis familiare numē,
faciles cerimonias,incredendas potentias,admirandas uices,qui totius natu
ræ dominium & imperium omnis ſecretæ uirtutis in cœlo & in terra,& ſpi-
ritum omnipotentiæ noſtro ore gerimus. De quo Hieremias in planctu lo-
quitur, Spiritus oris noſtri chriſtus dominus. Sed abiiciamus feralia carmi
num ſecreta,& uanos furores,& exorandas artes,& philtra uim factura deis
& colchicos ſucos,& dæmoniacas factiones. Plutonica deniq; uolumina &
umbrarum libros,& ſtygias coniurationes,& Acherontæos ritus membra-
na chartaue contentos Pyriphlegethonti,hoc eſt igni focoq; tradamus, cui
autores quoq; ipſi a quibus hæc uanitas duxit originem,non abſq; ſempiter
no ſuo cruciatu aſcripti ſunt & nitamur deo,inq; dei filium quo uiuimus mo
uemur & ſumus inconcuſſam,ſincęram & ſimplicem habeamus fiduciā, qui
de ſuo ueritatis ore nobis infallibiliter pollicendo promiſit dicens, Amen
amen dico uobis qui credit in me,opera quæ ego facio & ipſe faciet & maio
ra horum faciet,quia ego ad patrē uado, Et quodcunq; petieritis patrem in
nomine meo,hoc faciam,ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis in no

mine meo,hoc faciam. Hæc ſunt diuina teſtimonia,hæc ſacrorum noſtrorū monumenta,hæc ſacerdotia memoracula,hæc puriſſima ſigna,hæ noſtrę ce rimoniæ paucis contentæ,facili uſu,uili apparatu.Hæc ars noſtra coelo ſub/limior,tartaro profundior,libera periculis,umbrarum hoſtis,contēptrix lar uarum,ſimulacrorum peroſa,nec thure nec mero indigens,uniuerſis mani/bus,lemuribus,laruis imperitans,omnia buſta, omnia ſepulchra, & ſpecies mortuorū deſpiciens,& inania terriculamenta & noctiū occurſacula & inſe rorum cōmeacula hilari uultu abigens,fatum & naturam uincens.Et quicqd unquā optamus ſi modus a magiſtro traditus obſeruetur,inceſſanter confi/ciens & indeficienter adimplēs.Fertur ille ab utero matris & ab incunabulis claudus Hieroſolymis propinquorū manibus,& pauper uehiculo ducitur; ut ante fores templi ſua mendicitate uictum quæritet,pietatemq; intrātis & exeuntis turbæ ſedulo imploret,quia pedibus ſubſiſtere nequibat. Sed dicit ei Petrus,In nomine ihſuh chriſti nazareni ſurge & ambula,& exiliens ſtetit & ambulauit,ut appareat quantū diſcipulo & magiſtri nomen ſuccurrit, & imitatio profuit.Magiſter uerbo uniuerſos languores curauit,& omnes dæ mones fugauit,ſed & diſcipulus Dorcadi mortuę dixit,Tabia ſurge,& illa re uixit.Hæc in Ioppe,auſcultate quidnā Lyddæ,Et Aeneas octo annos incum bens lectulo paralyticus,eodem Petro liberatur dicēte,Aenea ſanet te domi nus ihs chriſtus ſurge & ſterne tibi,& continuo ſurrexit.Paulus in Macedo-nia ſpiritū Pythonis ex puella dæmoniaca eiecit his uerbis, Præcipio tibi in nomine ihſuh chriſti exire ab ea,& exiit eadem hora.Per manus autē apoſto lorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe,qui ſic ad deum orabant, Do mine da ſeruis tuis cum omni fiducia loqui uerbum tuum in eo q manū tu/am extendas ad ſanitates,& ſigna & prodigia fieri per nomen ſancti filii tui ihſuh,& cum oraſſent,motus eſt locus in quo erant congregati. Hermione Philippi apoſtoli filia & Petronii,quem Paulus docuit diſcipula medicinam profeſſa,cunctos inuocatione ihſuh chriſti ſanauit.Quo etiam uerbo Theo philæ filius ille presbyter Philotheus,& riuum in uinum conuertit,& gran de ſaxum dicendo amouit,& eſurietibus mox ſatietatē panis præbuit.Apud Hieronymū presbyterū & copia rerum & ſcripturarū ueritate clarū,ut arbi tror,legiſtis de uita Hilarionis palæſtini,cum multa quidem admiratione di gniſſima,tum illud de quodam Conſtantii imperatoris cādidato ex Francia Germanię orto,quem a teneris unguiculis dæmon malignus obſederat.Du ctus igitur ille gazam,cum ingēti comitatu & honore ad Hilarionem,expo-nenſq; tam Syra q græca lingua,quas tamen nuſquā didicerat,multiplicem cauſam obſidionis,ei uir ſanctus reſpondit,Non curo quomodo intraueris, ſed ut exeas in nomine dñi noſtri ihſuh chriſti impero.Sic & inuocato ihſuh tria puerorum cadauera & uitæ reſtituit & ſanitati.Totus liber pene rerum admirandarum plenus eſt,ubi & cogitate cum animis ueſtris quantam uim crucis Epidaurus Dalmatiæ opidū in illo maximo terræmotu ſenſerit, quo maria egreſſa minabantur diluuium.Nam cum iam undarum gurgite et frē

mit.i fluctuū,& diruptis montibus mole lapidum fere ſubuerteretur, Hilari
on tria crucis ſigna pinxit in ſabulo manu cōtra inundationē extēta,et mox
incredibili altitudine intumeſcens,ante eum mare paulatim in ſeipſum rela/
pſum eſt.Taceo qua uirtute pyratas in ſe irruētes repulit,& furentē camelū
ſermone Syro domuit,& Orionem inuocato iħſuh a legione dæmonū in ſe
diuerſa multitudinis uoce clamantium liberauit.Dæmones quidem uſq; ad
huc contremiſcunt cum chriſti nomen inuocatur,ut ait Nazianzenus in de/
fenſorio,Neq; noſtra quidem malicia euaneſcere fecit uirtutem tanti nomi
nis & poteſtatē ab eo tempore quo chriſtus Marco teſtante in euangelii ſui
calce loquutus eſt,In nomine meo dæmonia eiicient,quanq̄ ea uerba in grę/
cis codicibus nō habentur,neq; totus etiam locus qui incipit, Reſurgens aūt
iħſuh mane prima ſabbati uſq; in finem,cuius Hieronymus ad Hedibiā galli
cam quoq; meminit,et Hilarius de trinitate libro.x.non nihil aſtipulatur,&
Euſebius Pamphili terminū euangelii ibi fixit ubi ſcribitur, Et nemini quicq̄
dixerunt,timuerunt enim.In Luca tamen abſq; controuerſia legimus q̄ ad
iħſum ſeptuaginta duo ſint reuerſi cum gaudio dicentes, Domine etiā dæmo
nia ſubiiciuntur nobis in nomine tuo.Et ait illis,Ecce dedi uobis poteſtatem
calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones,& ſuper omnem uirtutē inimici,& ni
hil uobis nocebit.Sic Paulus in inſula Meleta,quā mendoſi quidam latinorū
libri uocant Mitylenen colubrū hærentē brachio in ignem illæſus excuſſit.
Nam a Cnido Syracuſas uerſus nauigās quomodo potuiſſet Lesbum attin/
gere?Q; ſi non inuiti auſcultatis enumerabo uobis ſuę peregrinationis loca
quo fiat manifeſtius non Mitylenē ſed Meletam eam inſulam fuiſſe,in qua
& circa quā terra mariq; tanta Paulus oſtenderit miracula.E Damaſco abiit
Hieroſolymā,inde Tarſum,poſt Antiochiam,rurſus Hieroſolymā & iterū
in Antiochiā,illic ſegregatus in apoſtolatū cū Barnaba peruenit uſq; Seleu-
ciam,inde ad Cyprū ubi Paulus cœpit uocari,poſtea Pergā & Antiochiam
Piſidiæ & Iconiū & Lyſtram,& Lycaoniæ Derben,& Pamphyliā,& iterū
Pergam & Attaliā,& item tertio ad Antiochiā Syrię,& tertio Hieroſolymā
propter circūciſionē,rurſus quarto in Antiochiā,deinde tranſiit Syriā & Ci
liciam,accedens ſecundo Derben & Lyſtram ubi Timotheū circūcidit,poſt
intrauit Phrygiam et Galatas & Myſiam & Troiam & Neapolim & Philip
pos Macedoniæ,Amphipolim, Apolloniā,Theſſalonicā,Berœam,Athe/
nas,Corinthum,Epheſum,Cæſaream,& ſecundo Antiochiam Piſidiæ,& ſe
cundo Epheſum illinc peragrans Macedoniā rediit ſecūdo ad Philippenſes,
& iterum ad regionē Troianam ubi Eutychum ſuſcitauit,inde ad Aſſum ue
nit & Mitylenē & uerſus Chium,& ad Samum,& Miletū,& Coum,& Rho
dum,& Patara,et Tyrum,et Ptolomeidem,et Cæſaream,& quarto ad Hie/
ruſalem,unde miſſus in Cæſareā et uinctus tandē Romam.Hoc mō a Cæſa/
rea quidē applicuit Sidonem,inde Myram Lyciæ,hinc ad Cnidum,poſt tan
dem ad inſulā quę dicta eſt Meleta ubi ſerpentē corpori hærentē abiecit im
pune,a quo loco Syracuſas ducitur,et Regiū et Puteolos,et pedeſtri tandem

progreſſu Romã,ut ſemper lateq́ peragrando ſemper illuſtrior tanti nomi nis apud uarias nationes fieret cognitio,quippe q́ uniuerſi cernerent q́ in uno hocipſo uocabulo tanta hominibus rerum admirandarũ conceſſa di uinitus atq́ demandata eſſet poteſtas.Sic draconem Silueſter clauſit in capi tolio.& Philippus Leuiathan in nomine ihſuh fugauit.Ioannes euangeliſta ſuperato ueneno dæmonem in Dianæ templo ducentos & quadraginta no uem annos cõmoratũ,his uerbis loco expulit,Interdico tibi in nomine ihſuh chriſti nazareni ne ultra hic habites,& confeſtim deceſſit Epheſo dæmon. Quo factum eſt ut iuſſu Domitiani uir ſanctus nõ ſine Prochoro ſodali ſuo in Pathmon inſulam exul deportaretur,ubi tam ingẽtia per nomẽ ihſuh cõ/ fecit miracula,q́ ſacerdotes Apollinis impatientia ſimul & futuræ deſertio- nis formidine perculſi,rem omnem ad Cynopem magorum facile principẽ, qui deſertum quendam locum iuxta Phoram eius inſulæ opidum habitabat cum ſtridentibus querelis deferrẽt.Cynops ut hac eos moleſtia leuaret, pol licitus eſt angelos malos in Ioannem mittere,qui eum interimant. Cunq́ unum de ſpiritibus malignis Phoram miſiſſet,cui crudele necis munus iniun xerat,& is domui iam Myronis illaberetur ubi erat Ioãnes,mox ipſe cauſam præuidens ait dæmoni,Interdico tibi in nomine ihſuh chriſti ne loco moue/ aris quin ante palam profiteare,cuius tu gratia ueneris,ſteteratq́ uerbo di/ cto ſpiritus,quaſi catena uinctus.Et rurſus Ioannes,Age dic quare hanc do mum acceſſeris.Reſpondit ſpiritus,quoniã ſacerdotes Apollinis Cynopem cum planctu conuenere,plurima de te mala prædicantes. Hortantibus autẽ illis ut ad te necandum in urbem ueniret,Cynops ait multis ſe annis in eo he remo ſediſſe,ac nunquam certe ne maiori cauſa motum adiiſſe urbem, pro/ inde huius homuncionis gratia ire nunc ſibi non eſſe integrum. Itaq́ mihi præcipiens ituro iuſſit ut animam tuam ad ſe ferrem, quam iudicio tradere pararet. At contra Ioannes,Miſſus ne inquit prius etiam quoquam ab eo fu iſti ut alicuius auferres animam? Et reſpondit ſpiritus,Certe miſſus uero,& ego interfeci quoq́,ſed animam nullam abduxi. Tũc ait Ioannes,quare uos illi obeditis? Et ſpiritus ad hæc referens,Omnis inquit poteſtas Sathanę illic inhabitat,& coniurationem iniit cum uniuerſis principatibus & pariter nos ipſi cum eo,& obedit nobis Cynops,& nos uiciſſim obedimus ei. Dixitq́ Io annes,Auſculta maligne ſpiritus,iubet te Ioannes Apoſtolus filii dei ihſuh chriſti nunquam deinceps egredi ad inſidias hominis,neq́ ab iſto loco rece dere,quia uero ad Magum ille nõ rediit,alterum miſit qui ſimili manſit euen tu.Miſit iterum duos ex principibus, quorum alter domum ingrediebatur, alter foris aſtabat,ut quid eſſet futurum ſpectaret.Sed qui introibat pari prę cepto manſit,qui uero ad fores ſtabat ut Mago factum annũciaret uelociter rediit.Super quo Cynops furore accenſus uniuerſam aſſumens cohortẽ dæ monum abiit in urbem,totaq́ ciuitas plaudebat Cynopem uidens,et omnes adorabant illum. Vbi uero accepit Ioannem publice docere,ibi fumo ira- cundiæ ardenti repletus eſt,populoq́ dixit, Viri cæci & errantes ueritatis

uiam auſcultate, ſi probus ſit Ioannes, & recta fuerint eius uerba tam uos q̃ me curabit per ſermonem quem loquar ad eum. Ego quoq; ipſe credam dictis & factis eius, arripienſq; adoleſcentem quendam, rogauit num pater ſuus uiueret? Adoleſcenti autem q̄ mortuus eſſet reſpondenti ait, qua morte? At ille, quia nauta erat & in mari quondam ui fluctuum ſuffocatus interiit. Tum Cynops ad Ioannem uerſus, Iam inquit oſtende ſi uera ſint quæ prædicas, & reduc adoleſcentis huius patrē de mari, eumq; puero iſti uniuerſiſq; nobis reſtitue uiuentem. Cui reſpondit Ioannes, Non me chriſtus miſit ut ſuſcitem mortuos, ſed ut doceam aberrantes. Tunc Magus erga plebem iactabundus hæc uerba fecit, Iam iam cernitis uiri Phorenſes q̄ ſeductor eſt hic homo qui uos magicis illuſionibus ſeducit, Apprehendite ac tenete eum donec reſtituam adoleſcenti patrem uiuentem. Tenuerunt itaq; Ioannem. Cynops autem expanſis palmis ad litora maris ſupplodens, ſonitum quaſi fragorem ingentem effecit in mari, ſicq; ab oculis illorum diſparuit. Omnes igitur aſtantes eleuata uoce acclamabant, Magnus es Cynops, & nemo eſt præter te. Mox aſcendit de aquis Magus habens ut ipſe dicebat parentem pueri & attoniti ſtupuerunt omnes. Dixitq; puero, Eſt ne hic pater tuus? Qui reſpondit, Vtiq; domine ipſe eſt, adorabantq; Cynopem uniuerſi, & conſtituerunt Ioannem interficere, quod Magus prohibuit dicens, poſtquam multo his maiora uideritis, tum deniq; peſſime affligite illum. Vocanſq; ad ſe quendam alium quem rogabat, Filium ne habes? At ille ait, Certe domine habui, ſed cæde ac inſidiis necatus eſt. Cui magus, Reuiuiſcet filius tuus, & uoce prolata uocauit ex nomine tam homicidam q̃ interemptum. & confeſtim aſtiterunt ambo ſimul, dixitq; uiro illi Cynops, Hiccine filius eſt tuus, & iſte ne eſt qui interfecit eum? Reſpondebat homo, Quin certe domine, & intuens Ioannem Magus, quid miraris inquit? Cui ille ego ait ſuper his nequaquā miror Et rurſum Magus, Maiora his uidebis & tunc admiraberis. Ad quē Ioannes ſic locutus eſt, Profecto ſigna tua cito diſſoluentur. Quem ſermonē audiens turba, ſanctū uirum ita compreſſit ut quaſi mortuus caderet. Arbitratus aūt eum Cynops iam mortuū exclamauit, Nolite ipſum ſub terrā ſepelire, quatenus uolucres cœli deuorēt eum, & uideamus tunc ſi chriſtus eius reſuſcitet illum. Firmiter ergo ſinguli eum eſſe mortuū opinati, abierunt unacum Cynope laudantes & eum ampliſſime glorificantes. Cum uero Magus audiret q̄ Ioannes abiiſſet ad locum in urbe qui dicitur Lithobolus, ut illic prædicaret atq; doceret, acceſſit rurſus cum ſuis dæmonibus quorū miniſterio Necromantiā agebat, non ſine conſequentiū hominū caterua multa, inter quos mixti gradiebantur quoq; hi tres reſuſcitati, qui cum dæmones eſſent, homines putabantur. Et dixit ad Ioannem Magus, Ecce prohibui te occidi ut maiori te uerecundia poſſim afficere, & ignominia faciē tuam replere: Quapropter ueni ſodes ad portū ut aſpicias potentiā meā, & amplius admiraberis. Igitur Ioannes cum uniuerſa multitudine rediit, præcipiens tribus illis dæmonibus qui ſub imagine hominum nuper reſurgentium comitabantur, ne di

ne diſcederent. Concuſſis itaq; manibus & terribili maris ſonitu peracto Cynops ſe ut anteà demiſit in mare, atq; ſic ex oculis omnium euanuit, qui clamare non ceſſabant laudando dicentes, Magnus es Cynops & nemo eſt prę ter te. Ioannes interim orabat ad dominum ut Magus ille inter uiuos ultra nequaquam connumeretur. Tum repente uehemens eſt pelagi murmur auditum, & procellis ingruentibus ei loco ubi ſe præcipitauit, nuſquam apparuit. Et dæmones qui ſub humana figura ſtabant quaſi iam pridem reſuſcitati a mortuis, adiurabantur ab Apoſtolo dei dicente, In nomine crucifixi ïhſuh chriſti hanc inſulam exite nunquam redituri. Statimq; ab uniuerſorũ diſparuerunt oculis expectãtium Cynopa ſi forte de freto reſurgeret. Cunq; iſtic triduum atq; trinoctium ipſum permanſiſſent, plurimi eorum fame, ſtrepitu ac æſtu infirmati & cadentes tanquam muti iacebant in terra. Ex quibus tres adoleſcentes mortui ſunt, quos Ioannes miſeratus tandem ſuſcitauit, prę dicans populo quæ ad ſalutem conducunt. Illi appropinquantes chriſto baptizati ſunt, relicto Mago quaſi altero Pharaone in profũdo maris. Poſſem ego longe plura uobis de illo ſancto Euangeliſta recitare, & quales & quantas uirtutes noſtri huius ſacratiſſimi & mirifici nominis oſtenderit & terris & alto, & quonam modo ex inſula defuncto Imperatore Domitiano rediẽs ſuam & ſanctorũ hoſpitam Druſianam uita defunctam a mortuis excitauerit ſola uoce hac dicens, ïhſuh chriſtus excitet te Druſiana, ſurge & uade domum mihi paratura cœnam. Sic & Thomas apoſtolus mulierẽ diu mortuã ſuſcitauit. Et in nomine ïhſuh Bartolomæus ſimulacrũ ſolis cõminuit & dæmonem inde uiſibiliter expulit. Sed totus me dies deficiet etiam recens ortus & uos ex tam porrecto ſermone tedio forſitan afficiemini. Hæc tantum propoſuiſſe ſatis ſit, ut intelligatis quoniã ſicut pater eſt in filio, & filius in hominibus, ita nomen patris clarificatũ eſt per filium, & nomen filii clarificatũ eſt per homines, & unum eſt filii & patris nomẽ excepta conſonante litera, ſicut filius & pater unum ſunt excepta humanitatis natura. Quapropter uere dixit, O pater manifeſtaui nomen tuum hominibus, quia uerba quę dediſti mihi dedi eis, ut ſint unum ſicut & nos unũ ſumus. Ego in eis & tu in me, ut ſint conſummati in unum, & notum feci eis nomen tuum & notum faciam, ut dilectio qua dilexiſti me in ipſis ſit, & ego in ipſis. Nõ uos inertes iam eſtis, quoniam omnis ſtupendæ operationis & rerum omnium mirandarum doctrinam perfectam audiſtis. Hic eius artis locus, hoc fundamentũ, hæc diſciplina eſt, hic lapis philoſophorum, longe quidem eum exuperãs de quo Archimici errantes contendunt. Hæc uox eſt. Hi ſunt characteres quibus inuocatur omnipotentia rebus ſupra communẽ uitæ modum agendis. De quo Zacharias, Ipſe inuocabit nomen meum, & ego exaudiam eum. Tribus characteribus in tempore naturę, & quatuor characteribus in tempore legis, et quinq; characteribus in tempore gratiæ inuocata eſt diuina omnipotentia. Locutus eſt enim dominus ad Moyſen dicens, Ego ſum Tetragrammus qui apparui Abraham. Iſhac & Iacob in deo Sadai, & nomen meum Ado-

nai nõ indicaui eis. Et ſequitur, Et aſſumam uos mihi in populũ & ero ueſter deus, & ſcietis quia ſum Adonai. Audiuiſtis Moyſen, audite Euangeliſtam & Apoſtolũ dei. Hoc eſt inquit mandatum dei ut credamus in nomine filii eius ihſuh chriſti. Iungite uniuerſa hæc, & cognoſcetis facile omniũ potẽtiſſimam uſquequaque apparuiſſe uirtutem & operationẽ ſemper efficaciſſimam, per nomen auorum Trigrammaton, & patrum Tetragrammaton, & filiorum Pentagrammaton, id eſt in natura. S D I. In lege. A D N I. In charitate. IHSVH. Nunc enim filii dei ſumus, iccirco quinque literis utimur, propter eum in quem credimus, & quem inuocamus mediatorem dei & hominis, eundemque deum & hominem, dei ſummi brachiũ & potentiã. quod nobis ſatis ſuperque de numero quinario heri Baruchias reuelauit. Si uultis igitur ſecure omnia operari haud ab re ut Paulus Coloſſenſibus, ita ego uobis cõſulo. Quodcunque facitis in uerbo & in opere ut omne id in nomine domini noſtri ihſuh chriſti faciatis. Hoc eſt ſalutiferum, hoc medicamentũ, quin potius hæc ſalus noſtra & medela. Sic de ſanitati reſtituto Petrus loquitur ad principes populi & ſeniores Iſrael, Notum ſit omnibus uobis et omni plebi Iſrael quia in nomine domini noſtri ihſuh chriſti nazareni quem uos crucifixiſtis, quem deus ſuſcitauit a mortuis, in hoc iſte aſtat coram uobis ſanus. Nec eñ aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus in quo oporteat nos ſaluos fieri. Hoc eſt atrium, hæc porticus, hoc oſtium, hæc prima ianua ad deum qui præcepit, Sanctificamini, mundi eſtote. Hoc eſt lauacrũ quo mundamur coram deo a ſordibus. Quod Corinthiẽſibus Paulus notificat, Abluti eſtis, ſanctificati eſtis, & iuſtificati eſtis in nomine domini noſtri ihſuh chriſti. Et diſcipulus ille, Scribo inquit uobis filioli, quoniã remittuntur uobis peccata propter nomen eius. Hæc eſt adoptio noſtra, Dedit enim deus facultatẽ nobis filios dei fieri qui credimus in nomen ipſius. Sic enim græce ponitur, & nõ ut uulgo legitur, In nomine eius. Hęc eſt retributio noſtra. Nam quiſquis potũ aquę tribuerit in nomine illo, nõ perdet mercedẽ. Et omnis qui dereliquerit domum uel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen illud, centuplũ accipiet, et uitam æternam poſſidebit. Hæc eſt expletio uoluntatis noſtræ. Promiſit nanque chriſtus ſic dicens, Si quid petieritis patrem in nomine meo dabit uobis. Hæc eſt conſolatio noſtra. Paracletus enim id eſt conſolator & hortator ſpirituſſanctus mittitur a patre nobis mortalibus in nomine ihſuh. Hęc uita noſtra, q̃d ſcribit Euangeliſta, Vt ſciatis quoniam uitam æternam habetis in nomine filii eius. Hæc eſt religio, hæc reuerentia noſtra, ut in nomine ihſuh omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum. Hæc eſt ultio & uindicta contra impios, quia iã cũ condemnati ſunt, quia nõ credunt in nomen unigeniti filii. Hæc eſt piis lætitia pfecta, Vſque modo nõ petiiſtis quicq̃ in nomine illo, petite ut gaudiũ ueſtrũ ſit plenũ. Hęc eſt adiuratio & exorciſmus uehemẽs atque fortis. Obſecro uos fratres p nomẽ dñi noſtri ihſuh chriſti. Hęc eſt audacia, hęc fiducia noſtra. Paulꝰ eñ in Damaſco cũcta fiducialiter egit in noĩe ihſuh, et rediit

cum diſcipulis intrans & exiens in Hieruſalem, fiducialiter agens in nomine illo. Quid pluribus? Hæc eſt præſentia dei qui ait, Vbicunq; duo uel tres cō gregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Sed credite mihi non eſt chriſtus ſine cruce. Illius crux noſtra uictoria eſt. Et Moyſes erectis manibus præfigurauit crucem & uincebatur Amalech, Et apud Ezechielem Tau crucis ſaluauit conſignatos. Quanquā crux apud antiquiſſimos, ut in quodam Arabum collegio cōtineri ſcribitur, uetus magorum character ſit, quia tamen abſq; ihſuh nomine nullas eius uirtutes efficaces legimus, iccirco rectiſſime ihſm cum cruce & crucem cum ihſu Martini antiſtitis teſtimonio & quærimus & inuenimus. Hoc eſt ſignum filii hominis quod uidebitur in cœlo. Hoc eſt lignum ſecundum paradiſi, lignum uitæ, lignum ſuaue ad ueſcendum, & pulchrum oculis & aſpectu delectabile, non uetitum ſed oblatum, Quocunq; die comederitis ex eo aperientur oculi ueſtri & eritis ſicut dii. Hoc eſt lignum mirificum quod dominus Moyſi oſtendit, per quod aquas amaras conuertit in dulcedinem. Sic enim legitur, Et murmurauit populus contra Moyſen dicēs, Quid bibemus? At ille clamauit ad dominū, qui oſtendit ei lignum. Quid opus erat in deſerto Sur & nemoroſa ſolitudine lignum oſtēdere cui tot erant arbores, rami, trunci, robora, uirgulta præſto & ad manum? Sed in hebraico uerbum ponitur hoc loco, quod inſtituere, demōſtrare, docere et legem ponere ſignificat, quo intelligi queat deum ſecreta quadā doctrina prophetæ ſuo huius crucis quæ ſimili uocabulo apud Hebræos nominatur uirtutem reuelaſſe. Quapropter nō dicit ſcriptura, Sume tibi lignū ſed oſtendit illi deus lignum, quod legi ſic poſſet, Inſtituit eum dominus de cruce uel demonſtrauit illi deus crucem. Hæc eſt illa facies quam propheta regius deſyderat ſuper liliis ſeu roſis, hoc hemiſtichio modulatus, Oſtende faciem tuam & ſalui erimus. Q; ſi aut philoſophorū Pythagorica, aut hebręorum Cabaliſtica non diſpliceant, inuenietis idem ſtatuam, lignum, crucem, & faciem tuam fore, ſuper qua Dauid clamantem audiſtis ad dominū. Cum cruce igitur & non ſine cruce omnis noſtra facilis operatio erit. Qui ſecus agunt, operam perdunt & impenſam, fruſtra laborant, & periculo ſunt proximi, & uanitatis ſuę damna patiuntur. Tentauerūt ergo quidam & de circūeuntibus iudęis exorciſtis inuocare ſuper eos qui habebāt ſpiritus malos, nomen domini ihſuh dicentes, Adiuro uos per ihſm quem Paulus prædicat. Reſpondens autem ſpiritus nequam dixit eis, ihſm noui & Paulum ſcio, uos autem qui eſtis? Et inſiliens homo in eos in quo erat dæmonium peſſimum, & dominatus amborum inualuit contra eos, ita ut nudi & uulnerati effugerent de domo illa. Hæc in libro ſecundo Lucæ ſcripta ſunt. Proinde non ſeruantes modum crucis, & legem fidelibus conſciam, nihil admiratione ſed pœna dignum operabuntur. Verbum nanq; uel ratio crucis perditis quidem ſtulticia eſt, ſaluatis autem, id eſt nobis dei uirtus eſt. Quale uero ſit hoc ipſum uerbum crucis, & quæ ſit illa ratio doctiſſimi uiri, hoc grande uel potius maximum eſt uerbi mirifici & ſecretiſſimum myſterium. Cuius

Areopagita Dionyſius in Eccleſiaſtica hierarchia paucis meminit. Quę cum deceat arcana ſcilicet uelamenta & ſecretiſſima ſymbola non in auram ſpargere, ſed magis in aurē ſuſurrare, Accedas uelim propius Sidoni, ut te afflatu inſpirem, Tenes? Et ille. Teneo inquit. Tum CAPNION, Sile, cela, occulta, tege, tace, muſſa. Et tu BARVCHIA præbe aurem quoq; nihilominus. Accepiſtin recte? At ille, Ego quidem belle ſatis. Et tibi quoq; CAPNION, ueto ait in uulgus prodere. Nam quicquid hoc modo petieritis, fiet uobis. Nunc igitur abibo. Valete bona ualetudine, & uerbum mirificum perquam diuiniter colite.

Qui errores obiter ſint caſtigati.

Fol.3. Anchiſæ, lege Anchiſe. Fol.4. cuius teſte fuerit lege teſtis, et eodem mercennaria, lege mercenaria, ac eodem ſatyricus lege ſatyrus. Fol.11. reprgendere, lege reprehendere. fol.12. appræhendere legatur ſine diphthōgo fol.14. uerſatilor, lege uerſatilior, ibidem quā aliorſum, lege quem aliorſum. fol.15. diuinorū numerū, lege munerū. fol.16. eiſdem confeſ. lege eidē cōfeſ. ibidē grauiter, lege gnauiter. fol.17. leget, pro leges. fol.19. Architę tarantini, lege tarentini. fol.20. ad cōmoda patientiū, lege petentiū. fol.21. nō permittet philoſophus, lege philoſophis. fol.24. Polæmon ite, lege item. fol.25 de Babylonis, lege Babyloniis. ibidem aſſeri contra, lege aſſerit contra, ibidē Moyſes hebræos, lege hebræus. fol.26. ſæuā poteſtatē, lege tempeſtatem. fol.27. Truduxerint, lege Traduxerint, ibidē Tyannęo quibuſq;, lege Tyanæo & quibuſq;. fol.28. quidā habet, lege habent. fol.29. eſſe conuerſam, lege cōuerſum, ibidē. Quid ergo, lege quid ego, ibidem, ue ſicut, lege ne ſicut fol.30. retractionē, lege retractationē. fol.37. tam græci quo latini, lege q̄ latini. fol.40. coaceuatio, lege coaceruatio. fol.42. ubi pauca, lege ibi pauca. fol.43. uoluit cū cum, lege uoluit, cum. fol.48. profecto pulchritudine, lege profecto & pulchritudine. Pro œdippus, lege œdipus. Tum q; & quod poſita indiſcriminatim corrige ſtudioſius.

Tubingæ ex ædibus Thomæ Anshelmi Badenſis.
Cal. Auguſti. Anno M. D. XIIII. Sub
illuſtri principe Vdalrico
Vuirtembergen.

63
FV

RESTAURO DEL LIBRO
di LELLI MARIO